FATİH DUMAN

“Allah’ın mescitlerini, içinde Allah’ın adı anılmaktan
meneden ve onların harap olmasına çalışandan
daha zalim kim olabilir?”
(Bakara, 114)

Mihtap

Bir Ayasofya Romanı

NESİL

miftah

FATİH DUMAN

bir ayasofya romanı

miftah
bir ayasofya romanı

FATİH DUMAN

Yayın Yönetmeni: Ekrem Altıntepe
Editör: Cihan Dinar
Tashih: Rahime Sönmez
İç Tasarım: Said Demirtaş
Kapak Tasarımı: Gökhan Koç
ISBN: 978-605-183-064-3
Yayıncı Sertifika No: 12403
Matbaa Sertifika No: 12107
Baskı Tarihi: Nisan 2016
Baskı Cilt: Çalış Ofset Matbaacılık
Maltepe Mahallesi Yılanlı Ayazma Sok.
No: 8/D K 1 Zeytinburnu /İstanbul
Tel: (0212) 482 11 04

NESİL

Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25
Faks: (0212) 551 26 59
www.nesilyayinlari.com
nesil@nesilyayinlari.com

NESİL YAYIN GRUBU
NESİL | EĞİTİM | SÖZ
Nesil olmasaydı birşeyler hep eksik kalacaktı...

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

miftah

FATİH DUMAN

bir ayasofya romanı

NESİL

FATİH DUMAN

1987 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinde doğdu. 2010 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Bir dönem Ürdün Devlet Üniversitesi'nde de öğrencilik yapan Fatih Duman, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Türk- İslâm Edebiyatı alanında yüksek lisans yapmaktadır.

Birçok gazete ve dergide yazıları yayımlanan Fatih Duman, yurt genelinde yüzü aşkın konferanslar ve söyleşiler gerçekleştirmiş ve kitapları ile büyük bir kitleye ulaşmıştır. Aynı zamanda ulusal radyo ve TV kanallarında kültür ve medeniyet merkezli programlar hazırlayıp sunmuştur. Hâlihazırda Moral FM'de "Efendime Söyleyeyim" programını hazırlayıp sunmakta ve ulusal bir gazetede haftalık yazılar yazmaktadır.

www.fatihduman.org
@FatihDuman_
/Fatih.duman.fan

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- *Düş Yanığı & Buhur-ı Aşk* (2009-Deneme)
- *Ayn Şın Kaf; Doğuda Aşk Böyle Yazılır* (2010-Roman)
- *Ayn Şın Kaf; İlm-i Aşk* (Bulanlar Arayanlardır) (2011-Roman)
- *Âh; Âhım Günahımdır* (2012-Deneme)
- *Ayn Şın Kaf; Yandık Elhamdülillah* (Aşk-Ateş-Rüya) (2012-Roman)
- *İsimsiz Kitap* (Telli Baba) (2013-Roman)
- *Pîr, Ahmed Yesevî Romanı* (2013-Roman)
- *Ene -Sus Ey Nefsim-* (2014-Roman)
- *Sır -Âşıklar Ölmez-* (2015-Roman)
- *Aşk Varsa Kusur Yoktur* (2015-Deneme)
- *Miftah, Bir Ayasofya Romanı* (2016-Roman)

Önsöz yerine

YAZMAK BİR MAKSAT, bir gaye, bir dava uğruna yazmak... Bazen hayallerini gerçek sanıp ve bazen de gerçek olsun istediklerin için dua eder gibi yazmak... Bu kitap benim duamdır kâri...

İnsan hayalleriyle yaşar kâri. Dertleriyle yaşar ve dert etikleriyle... Yoksa bu dünyada yaşamış olmak denen hâl sadece doğmak demek değildir. Eski şairlerin dediği gibi "bir hoş sadâ"dır belki de baki kalan. Yoksa beden toprak olacak, var dediklerimiz yok olacak, geriye ardımızda bir isim ve belki de bir hayal kalacak. En azından şimdiye kadar tarih bize bunu öğretti.

Seni bilemem ama benim ve belki de ben gibilerin en büyük hayali, Ayasofya'da iki rekât namaz kılmaktır ölmeden evvel. Belki tekrar olacak ve çok fazla söylendiğinden lüzumsuz gibi duracak ama inan ki öyle değil. Zira Ayasofya kabuk bağlamayan bir yara gibi seksen küsur yıldır gönlümüzde durur bizim. "Çok mu mühimdir?" diyeceksin. "Onlarca cami var

aynı semtin içinde, onlar zaten varken illa bu Ayasofya davası da nedir?" diye soracaksın belki de, bilmiyorum. Ki soranlar var. Onlar hayali olmayanlar, gönlünde bir ateş yanmayanlar ve bence inanmak denen sırrı henüz bulamayanlar onlar.

* * *

Ayasofya İstanbul'un tapusudur kâri. Neden çekineyim ki! Hatta bu topraklarda 'inandım' diyerek yaşayan her kim varsa hepsinin namusudur. Ayasofya hayali gönülden giderse yahut bir daha secdeye eğilmezse orada başlar, hayal tükenmiş, dava tükenmiş, gaye tükenmiştir. Ki şimdi tam da öyledir işte. Kendi vatanında, kendi şehrinde ve kendi mabedinde başını secdeye eğemiyorsan söz de tükenmiştir.

Hem biliyorum sen de ben gibi hissedersin kâri. Lakin sormak icap eder şimdi; bir benim mi ağrıma gidiyor ecdadın başlarını secdeye koyup da ibadet ettikleri yerlere ayakkabılarla basıyor olmak? Bence hayır, senin de benim de ve biz gibi pek çoğunun da ağırına gidiyor biliyorum. İşte belki de bunun için Ayasofya'yı açmak ölümden uyanmak gibi, Ayasofya'yı açmak yeniden doğmak gibi.

* * *

Bu kitap bir duadır kâri. Ayasofya için edilmiş bir dua... Ve belki de sırf bu duaya 'âmin' densin diye yazılmıştır...

FATİH DUMAN
İstanbul-Şubat 2016

Gençler! Bugün mü, yarın mı, bilemem!

Ayasofya açılacak... Hem de öylesine açılacak ki, kaybedilen bütün manalar, zincire vurulmuş masumlar gibi onun içinden fırlayacak! Öylesine açılacak ki, bu millete iyilik ve kötülük etmişlerin dosyaları da onun mahzenlerinde ele geçecek...

Ayasofya açılacak! Bütün değer ölçülerini, tarih hükümlerini, dünyalar arası mahsup sırlarını, her iş ve her şey hakkındaki gerçek miyarları çerçeveleyici bir kitap gibi açılacak...

* * *

Ayasofya'yı, artık önüne geçilmez bu sel açacak...

Bekleyin gençler! Biraz daha rahmet yağsın... Sel yakındır.

Necip Fazıl Kısakürek

Bir gün, soluğum kesildi, nabzım durdu...
Bildim ki ihanet, yüreğimden vurdu...
Ey mutlu Emîr, ey ulu Fatih, beni sen
Dillendirdin; torunların susturdu!

Arif Nihat Asya, Ayasofya Şiiri

"Her kim, doğru olmayan bozuk söylemler, hurafe ve gıybetten öteye geçmeyen bâtıl gerekçelerle, bu câminin (Ayasofya'nın) kanun ve kurallarından birini kötü amaçlı değiştirirse; caminin değişimi ve iptali için gayret gösterirse; caminin ortadan kalkmasına veya maksadından ve amacından başka bir amaçlı kuruma çevrilmesine kast ederse, caminin temel hayır müesseselerinin birinden taviz verirse ve caminin bölümlerinden birine itiraz ederse veya bu manada yapılacak değişiklik veya itirazlara yardımcı olur ya da yol gösterirse veya şerefli İslâm Şeriâtı'na aykırı olarak camide kötü uygulamalar yapmaya niyetli ise, mesela şeriata aykırı hüküm, emir yazısı yazarsa veya tevliyet hakkı resmî yahut takrir hakkı resmî ve benzeri bir şey isterse, kısaca bâtıl düşüncelerinden birini işler veya bu tür düşünceleri tamamen geçersiz olan yazılı kayıtlara ve defterlere kaydeder ve bu tür haksız işlemlerini yalanlar yumağı olan hesaplarına katarsa, açıkça büyük bir haramı işlemiş olur, günahı gerektiren bir fiili gerçekleştirmiş olur.

Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların la'neti üzerlerine olsun. Sonsuza kadar cehennemde kalsınlar, onların azapları asla hafifletilmesin ve dünyada ve ahrette onlara hiçbir zaman merhamet olunmasın. Kim bunları duyup gördükten sonra değiştirirse, vebali ve günahı bunu değiştirenlerin üzerine olsun.

Hiç şüphe yok ki, Allah her şeyi işitir ve her şeyi bilir."

Fatih Sultan Mehmed, 1 Haziran 1453

Birinci Bölüm:

Rüya

Rüyası görülmemiş bir hakikat,
hiç inanılmamış olsa gerek...

Türkistan

1143

Ayasofya esirse İstanbul hür değildir.

YESİ'DE BİR CUMA SABAHI. Güneş bir bulut yığının ardından zoraki gösterirken yüzünü bir garip sükûnet doldurmuştu koca bozkırı. Sanki her ne varsa uykuda ve her ne varsa ölü gibi, susmuş gibi, susturulmuş gibi. Bir muştuyu fısıldarcasına ve fısıldanırcasına her ses sükûta düşmüş, her dil lâl ve yalnızca gönlüyle işitebilenlerin duyabildiği bir ses...

Yesi'de bir bayram sabahı sanki... Ama insanların haberi yok. Gök kubbe delinmiş gibi ve sanki delirmiş gibi sağanak sağanak döküyor yaşlarını kuru toprağın üzerine. Öyle bir toprak kokusu ki cennete öykünüyor gibi dünya. Yağmurlar cennet kokusunu alıp da indiriyor gibi yere... Kimsecikler yok. Her gün bu saatlerde uyananlar uyanmamış, ayılmamış henüz insanlık, ne bir ses ne bir nefes... Atlar dahi yok olmuş, unutulmuş ve uyutulmuş gibi... Bütün bir âlemin nutku tutulmuş gibi...

Kimsenin olmadığı uzun bozkırların ortasında yalnızca bir

yağmur sesi... Rüzgâr dahi esmiyor ki bir yaprak ırgalansın yerinden. Öyle bir hâl ve öyle garip bir ahval... Dil sustuğu vakit nefsini dinler, nefs sustuğu vakit Rabbini dinler ya, işte tam da öyle bir sükût hâli bozkırın bu orta yerinde.

Yalnızca bir karartı yağmayıp da sanki gökten akan damlaların altında ve koca bir ağacın hemen yanı başında. Dünyada herkes ölmüş de bir o var sanki. Üzerinde sütten beyaz bir cübbe, bayram gelmiş gibi, muştu almış gibi giyinmiş, dimdik duran bir adam, gözü uzak bozkırların ötesinde. Bakışları hiç görmediği, bilmediği ve belki ismini bile işitmediği bir şehrin hayalinde. Yüzü bulutlara dönük, elleri göğe kalkmış, yağmur bir onun için yağıyormuş gibi beyaz sakallarından süzülüyor göğsüne doğru. Beyaz cübbesinden sular akıyor, cennet kokuyor lakin gönlündeki heyecanın ateşi neredeyse yağmurları yakıyor. Bir çocuk gibi heyecandan titriyor bu yaşlı derviş. Zira bir maksadı var, bir davası var ve bir gayesi var onun.

Kefen giyinmiş gibi bembeyaz bir suret... Kendi bedenini yağmurlarla yıkıyor. Gözlerini hiç açmasa da çok uzaklara bakıyor. Mekânın uzağına değil sadece, zamanın da uzağına dikiyor gözlerini. Altmışlı yaşlarının hemen başında, peygamberî yaşında, bir ulu ağacın yanı başında, cansız gibi hareketsiz duran bu adam bozkırın umudu, henüz İslâmiyet'i gönlüne indirememiş, yüreğine henüz sindirememiş bir milletin gönlündeki ateşi yakmaya, çıra olmaya ve yanmaya razı bu adama 'Pîr' diyor etrafındakiler. İsmini işitenler mal için değil, makam için değil, menfaat için değil; gönül için, iman için, Allah için hürmet ediyorlar ona. Zira biliyorlar; inancını kaybetmiş olan insanın kaybedecek başka hiçbir şeyinin kalmamış olduğunu. İsmi Ahmed... Bozkırın orta yerinde gönül dergâhına gönül vermiş bir gönül eri... Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî...

İşte tam da şimdi bu bozkırın ortasında bu garip ahval içinde, bir o yırtmış uyku perdesini ve bir o işitmiş yağmurlar-

la gelen muştunun sesini. Bir cuma gecesi yüreğine bir rüya düşüvermiş.

Rüya her vakit hayal demek değildir. Yalan değildir yalanı bilmeyenlerin gördükleri rüyalar. Hakikat rüyalarda da görünür... Hakkı bilenin rüyası da hakikattir.

İşte bu cuma gecesi öyle bir rüya düşmüştü gözbebeklerinin içine Hoca Ahmed Yesevî'nin. "Peygamberin altmış üç sene yaşadığı bu toprağın üzerinde ondan bir gün dahi olsa fazla yaşamaktan ar ederim" deyip de yerin altında yaptırdığı çilehanesinde gecenin efsunlu vakitlerine kadar diz üstünde, secde izinde, dua sesinde geçirirken vaktini bir rüya düşmüştü gözlerine. Uykudayken değil, uyanıkken belki de.

Öyle bir rüyaydı ki bu yeniden doğmuş gibi, ölmüş de cennete konmuş gibi, dünyadan azad olmuş gibi, ahrette mahcup değil de mesrur olmuş gibi açmıştı gözlerini secde üzerinde. Ve kendini Yesi'nin bozkırına atıvermişti sanki. Ufacık bir çocuk gibi mesrur, bir bayram sabahı gibi heyecanlı...

Beyaz sakallarında bir müjde, söylemeye bile korktuğu, söylerse sırrı bozulacak, kaybolacak, unutulacak sandığı ve böyle sandığı için de söylemekten utandığı bir müjde...

Rüyasında bir koca mabedin içinde görüvermişti kendini. Bilmediği ve daha önce hiç gitmediği bir şehirde uyanmıştı bu rüyaya. Öyle güzel bir şehir ki derya ile koyun koyuna salınmış da duruyor, öyle güzel ki sanki güneş sırf bu şehri aydınlatmak için doğuyor ve öyle güzel ki insan kendini dünyadan azade, cennette sanıyor. İşte öyle bir şehir düşmüştü düşüne. Nereden gelmişti, niye gelmişti, nereye gelmişti? Hiçbirini bilmiyordu lakin elbette bir hikmeti vardı bu düşün de. Bir hakikati vardı.

Bir rüya gibi değildi sanki. Gökyüzünden bütün bir şehri seyre dalmıştı Hoca Ahmed Yesevî, yeşilden çok maviyi, topraktan çok denizi, aydan çok güneşi, karanlıktan çok nuru gördüğü bu şehrin neresi olduğunu henüz bilmiyordu bile.

Yalnızca şuna inanıyordu ki böyle bir şehir ancak rüyada görülürdü zaten.

Kimse yoktu, kimsecikler gelmemiş gibiydi. Hiçbir insan ayağı değmemiş gibi, Yaradan'ın elinden henüz çıkmış gibi bir şehir. Lakin sessiz bir şehir, nefessiz, yani ezansız, minaresiz bir şehir...

İşte kendini bir koca mabedin, ulu bir mabedin, havsalasına sığamayacak kadar büyük bir mabedin avlusunda buluvermişti. Öyle büyük ki görmek için göğe çıkmak gerek, öyle güzel ki hayaline sığmıyor insanın. Dünya gözüyle görsen, rüya gibi... Öyle büyük, öyle güzel...

Neden sonra kendini fark etti Hoca Ahmed Yesevî; sanki kefen giymiş gibi beyazlara bürünmüş, başında beyaz bir sarık, üstünde beyaz bir cübbe ve ayakları yalın... Ve etrafında kendi gibi bembeyaz insanlar. Saf saf giriyorlar o koca mabedin cümle kapısından içeri. Onların ardı sıra yürüyor Hoca Ahmed Yesevî. Hani gökten görse şu anki hâli, bembeyaz bir bulut mabede giriyor sanacak.

Ağır ağır o sütten ak kalabalığın arasında yürüyor şimdi, yalın ayakları ve bembeyaz hâliyle. Neden sonra bir ses düşüyor kulaklarına Ahmed Yesevî'nin. Bir kutlu ses, bir muştu gibi gönlünü dolduruyor sanki. Başını kaldırıp da mabedin güney tarafından gelen sese doğru çeviriyor. Minaresiz bu mabette ezan sesi nereden geliyor böyle anlayamıyor. Neden sonra fark ediyor yüksekçe bir yerde iki elini göğe kaldırmış hâlde hançeresini yırtarcasına "Allahu ekber" diyen beyazlar içinde kara tenli âdemi. "Bu da kim?" diye sormaya bile fırsat olmadan kalabalıktan birileri haykırırcasına sesleniyor:

"Bilal ezan okuyor."

Ve hep beraber giriyorlar o ulu mabetten içeri. O koca kubbesinin altında bir tek adımlık boş yer yok. Bembeyaz bir cemaat, öylece ayakta saf tutmuşlar da bekliyorlar. Ama neyi? Kimi?

Az sonra bir nur parlıyor kıble tarafından. Gözleri kör olmuşçasına kamaşıyor bekleyenlerin. "Kim?" diye sormaya dahi hacet yok. Bilmiyorlar lakin hissediyorlar, görmüyorlar lakin anlıyorlar, gözlerinden yaşlar sel gibi dökülüyor hepsinin. Vakti, mekânı, zamanı, âlemi ve cihanı, anı geçmiş de gelmiş bir cemaat... Başka mekânlardan ve başka zamanlardan bir rüyaya düşmüş âdemoğulları bu mabedin içinde daha kim bilir görmedikleri kimlerle beraber iki rekât namaz kılıyorlar.

En önde Hz. Peygamber, ardında sahabeler ve evliya bir mabedin içinde secdeye değdirdikçe başlarını sanki âlem titriyor bu ahvalin haşmetinden. Her secdede mekândan sıyrılıyorlar. Yere değdikçe alınları zamandan ayrılıyor, zamansızlığa kanatlanıyorlar. Onlar secdeye eğdikçe başlarını mekân titriyor, zaman titriyor ve cihan titriyor...

Namaz biter bitmez duaya kalkıyor elleri ve en önden gelen bir lahuti ses, her birinin kulaklarına değil gönüllerine işliyor:

"Konstantiniyye bir gün elbet feth olunacaktır. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fetheden asker ne güzel askerdir."

O vakit anlıyor Ahmed Yesevî bu şehrin Konstantiniyye olduğunu. Göğe kaldırdığı avuçlarına yaşlar düşüyor gözünden, elleri tutuşuyor sanki.

Ve bir ses geliyor yine en önden;

"Nasip et ya Rabbi..." diyor göğü delen sesiyle.

"Âmin" diyor zamandan ırak, mekândan ırak mabedi dolduranların her biri...

"Nasip et ya Rabbi..." diye bir ses bu kez göğü de aşıyor.

"Âmin" diyor âlemde canlı cansız her ne varsa...

Ve son bir kez "Nasip et ya Rabbi..." diye bir ses bütün zamanları ve bütün mekânları aşıyor ve ulaşıyor sahibine...

Ve son bir dua düşüyor duası geri çevrilmeyenin dilinden:

"İlâhî! Dünyada ne mekân varsa illa ki senin mekânın. Bu mekânı dahi senin isminle şereflendirsin sana şeksiz şüphesiz

inananlar ve ezan sesiyle hürriyetine kavuşsun ezansız mekânlar. Tek bir diyar dahi olsa ezan sesiyle yankılanmayan, derdi bu cemaatin gönlünde ateş olsun. Olsun da ta bu diyarlara kadar düşsün yolları... Ve bu mabet de senin mescidin olsun..."

Bu duayı işitenlerin âminleri dolduruyor kubbesini mabedin... Ve bir gaye, düşlerinden gönüllerine düşüyor. Değil mi ki bu maksada erseler de, o maksat uğrunda canlarını verseler de gam değildir.

"Âmin" diye diye ağlıyor Ahmed Yesevî diz kırıp da oturduğu yerde. Gönlüne bir gaye düşüyor, ömrünü bu davaya vermeye ant içiyor ve ağlıyor bir rüyada... Neden sonra bir sual düşüyor diline de istemeden söylemiş bulunuyor.

"Nedir ki bu mabedin ismi? Bu mabet neresidir?"

İşte o an fark ediyor hemen yanı başında diz kırmış oturan buğday tenli, ince yüzlü genç adamı. Kara bıyıkları dudaklarını örtmüş ve gözleri akan yaşlardan kızıla dönmüş bir genç adam başını çeviriyor Ahmed Yesevî'ye ve kara gözlerinin içinde bir ateş yanıyor sanki. Ve tek cümleyle cevap veriyor suale:

"Ayasofya'dır..."

Ahmed Yesevî o genç adamın yüzüne mıhlıyor gözlerini ve gözlerinde inanmış bir adamın mahcubiyetini görüyor. Bir daha asla o yüzü unutmamacasına bakıyor ve ağlıyor her ikisi de.

* * *

İşte tam o vakit çilehanesinin içinde bir gece vakti secde hâlinde gözünde yaş, yüzünde bir garip tebessümle açıyor gözlerini Ahmed Yesevî. Ve rüyasında gördüğü o genç adamın yüzünü öldüğü ana kadar hiç unutmamacasına zihnine kazıyor.

Bir gece vakti başı secdede girdiği bir rüyanın efsunundan asırlar ötesini aydınlatacak bir kutlu gaye ile uyanıyor. Ve kendinden kaçarcasına, rüyasını ararcasına çıkıyor çilehanesin-

den. Zira yere, göğe, mekâna ve zamana sığamıyor. İçindeki ateş kendini de yakacak sanıyor da yağan rahmet yağmurunun altına atıveriyor kendini.

Bir ulu ağacın gölgesinde rüyasına ağlıyor ve sayıklar gibi o genç adamdan işittiği ismi tekrar edip duruyor:

"Ayasofya..."

* * *

O gece o rüyayı o vakitte yaşayan yalnızca yedi kişi gördü. Her birinin gönlünde bir ateştir yandı ki kavurdu sinelerini. Gönül lisanını bilmeyenler hiç işitmediler, bilmediler ve sezemediler: Mekke'den, Medine'den, Kudüs'ten, Endülüs'ten, Bağdat'tan, Buhara'dan ve Yesi'den göğe açılmış o yedi çift elin ne için göğe kalktığını...

Sadece o yedi kişinin dilinde, gönlünde ve gözünde sırlandı bu müjde... Her biri bir rüyaya âmin demek için bütün âlem uykudayken, uyanmamış ve uyandırılmamışken ellerini göğe kaldırıp da aynı kelimeyle âmin dediler.

Ahmed Yesevî göğe kaldırdığı ve yağmurdan sırılsıklam olmuş başını indirdi yere... Ağlıyor muydu? Bilinmez. Zira şakaklarından sakallarına doğru akan yağmur, gözünden akanı saklıyordu... Dili öylece kıpırdanıyor ve tek bir kelime düşürüyordu.

O sabah, o cuma sabahı, ezan henüz okunmadan evvel o yedi kutlu şehirden ve yedi gönül erinin pak dilinden düşlerinde müjde diye işittikleri tek bir kelime düşüverdi...

"Ayasofya..."

* * *

O gün cuma namazını, dergâhı avlusuna kadar dolduran dervişlerin her birinin içinde, Ahmed Yesevî'nin gönlünü aşka getiren heyecan yanmaya başladı.

Namazdan hemen evvel bütün dervişlerinin arasından ge-

çerek en önde yüksekçe bir yere diz kırıp oturmuştu Hoca Ahmed Yesevî. Gözlerini her birinin gözünde gezdirip, her birinde bir sır arar gibi bakmıştı ve içindeki ateş sanki gözlerini yakmıştı da bir başka fer düşmüştü içine. Derinden bir besmele çekiverdi Ahmed Yesevî ve sanki ciğerine bütün bir âlemi çeker gibi alıp da söylemişti:

"Hûû erenler, Hûû..."

Bütün dervişlerin dili aynı lisanda icabet etti:

"Hûû..."

Ve bir kez daha her birinin yüzüne bakıp da başlamıştı sözüne:

"Biz dervişleriz, erenleriz biz, alperenleriz, Allah yolunda can vermeyi şeref farz edenleriz. Gerekirse elinde pusatla, kılıçla cihat meydanlarında can almak değil gönül almak için çıkar, gerekirse at sırtında ömür tüketip de diyar diyar gezer lakin ve illa ki her vakitte dilinden O'nun hatırına Hû deyip de gidenleriz..."

Size müjde olsun ki bize bir muştu diye bir mefkûre, bir dava bir gaye verilmiştir. Lakin bu muştu yalnız ve sadece bizim değildir. Her kim ki gönlünden aşkın ateşi vardır, cihanı diriltme sevdası vardır; yedi diyarda yedi gönle düşmüş bu muştu için atlanıp, pusatlanıp düşeceklerdir yola. Bu andan sonra ki her biriniz bineceksiniz atlarınıza. O atlar çatlayana değin garba süreceksiniz. Ve ancak durduğu yerde ineceksiniz atlarınızdan. İndiğiniz yerleri vatan belleyecek, o diyarları vatan eyleyeceksiniz. Son nefesiniz sinenizden çıkana değin Allah ismini söyleyeceksiniz. Zira hangi diyarda Allah ismini işitmeyen bir kulak, O'nun aşkını bilmeyen bir gönül varsa bilin ki bu andan gayrı onun derdi sizin derdiniz, onun günahı sizin günahınızdır. Gidin, ezan sesini işitmeyenlere, gönül lisanını bilmeyenlere, aşk ateşini görmeyenlere gidin. O ki bize Konstantiniyye'yi işaret etmiştir Hz. Peygamber; o vakit bize düşen o yolda gerekirse can vermektir. Kim ki o şehre girer-

se ve bu müjdeye ererse bilsin ki maksat şehre girmek değil, gönle girmektir. Atlanın, pusatlanın ve düşün yollara, atınızın gidebildiği yer sizindir. Mazlumları zalimlerin elinden kurtarın. Bilin ki zulme galip gelecek olan pusat elinizdeki değil gönlünüzdekidir. Maksat odur ki sizden ya da sizin neslinizden, sizin nefesinizden ve sizin himmetinizden her kim girerse Konstantiniyye'ye, o şehrin Ayasofya nam ulu mabedinde ezan sesi yankılanmadıkça fetih tamam olmamıştır" dedi ve sustu. Zira daha fazla konuşsa sırrını aşikâr edecek, gönlü bir perdeyi yırtar gibi bütün efsunu söyleyecekti. Ve o daha bir şey söylemedi, sustu.

O gün o yedi kutlu beldede, yedi gönül eri de aynı kelamı düşürdü dillerinden dervişlerine. Bir gaye verdiler onlara, bir sırrı söylediler. Belki yıllar, belki asırlar sonra yeşerecek bir ağacın tohumu onların gönüllerine serptiler. Kendileri göremeyecek olsa da dillerinde bu gayenin ismi ile dervişlerini yollara salıverdiler ve onlara tek kelimelik bir sır öğrettiler.

"Ayasofya..."

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Maksat neydi?
Dert neydi?
Derman kimdeydi?

OLDUM OLASI SEVMEDİM HASTANELERİ. Oldum olası çekindim, girmek istemedim. Gitmek istemedim. Ne yana baksan acı çeken insanlar, soğuk kasvetli bir bina... Zannettim ki buraya her girenin canı yanar, içi kanar lakin yine de mecburdur buraya gelmeye. İşte ben de şimdi belki de mecburiyetten buralara kadar düşürdüm yolumu.

Dedemi hastaneye kaldırdıkları haberini aldığımda şehir dışındaydım. Hemen gerisin geri döndüm geldim İstanbul'a. İlk defa İstanbul'a dönüşüm canımı yakıyordu. Oysa ben bütün şehirleri İstanbul'a dönme ihtimali var diye sevmiştim. Bence her şehrin en güzel yanı İstanbul'a dönmekti. Ama bu sefer hüzünle döndüm İstanbul'a. Hem şehir dendiği vakit insanın aklına İstanbul'dan gayrı neresi gelirdi ki? Bilmiyordum. Burada doğup burada büyüdüm ben, yağmuru burada tanıdım, toprağı burada sevdim ve o toprağa gömdüm annemi, bu şehrin gecelerinde döktüm en yakıcı gözyaşlarımı, burada

sevdim, burada sevildim ve burayı sevdim. Şehir benim için yalnızca İstanbul demekti. Yâr demekti, ana demekti, vatan demekti.

Şehre yağmurlar yağarken indi uçağım. Yağmurun İstanbul'a yakıştığı kadar bir başka şehre yakışabileceğini hiç düşünemedim ben. İstanbul'a meftun bir yürek taşıdım şimdiye değin. Ama biliyorum ki bu sevda dedemden miras bana. Zira o yaşlı adam, bu koca ömründe bir kez olsun İstanbul'un dışına çıkmış değildi. Bile isteye çıkmıyordu buradan. Gitmek istemiyordu. "Kim gelecekse benim yanıma gelsin" diyordu. Sanki o giderse bir başkası sahip olacak, o gitse İstanbul'u da alıp götürecekler gibi. Sanki giderse terk etmiş sayılacak, firar etmiş olacak gibi davranıyor. Hatta belki de kendince İstanbul için nöbet tutuyordu bir ömür boyu. Anlayamıyordum bu yaptığının sırrını, yalnızca İstanbul'a duyduğu bir sevdadır sanıyordum.

Hatta hatırlıyorum bir keresinde her ne içindiyse bir başka şehre gitmemiz gerekmişti ailecek. Ne ettiysek, ne söylediysek ne kadar ısrar ettiysek de ikna edememiştik onu.

"Kemiklerim bile çürüse bu İstanbul toprağında çürüyecek. Bir başka şehirde ölme ihtimalini hayal bile etsem tövbe ederim" diyerek terslemişti hepimizi.

Bu ısrarını ve hatta inadını anlayamamıştım. Çok kızmıştım ona. Zira herkes gitmişti de bir ben kalmıştım onunla. İstanbul'da kalmaya mecbur etmişti beni. Belki de bu kızgınlıkla dikilmiştim karşısına:

"Ne olurdu sanki tamam deseydin de hep beraber gitseydik dede! Bu inadın neden? Gidip oralarda kalalım demedik ki, hepi topu bir hafta."

Bembeyaz kaşlarını kaldırıp da bakmıştı gözüme. Hani insan söylemekle susmak arasında kalır ya işte sanki tam o hâlde gibiydi.

"Evladım" demişti bana "mümkün olsa beni ayaklarım-

dan İstanbul'a mıhlasınlar isterim. Mıhlasınlar ki gitmeyeyim buralardan. Sen niye gitmediğimi soruyorsun ya! Biliyorum, biliyorum ki ben gidersem başkaları gelecek. İnsan bir kez gitmeye görsün işte o vakit alışır ayakları. Hiç sevdiğinden gayrısına gönlü akanın sevdasında vefa olur mu? Şimdi siz istiyorsunuz ki ben sevdama ihanet edeyim. Bir kereden bir şey olmaz diyorsunuz. Her şey bir kereden olur evladım."

Anlamamıştım söylediklerini, hâlâ da anlayamıyorum. Ama bunları söylediği anki hâli gözlerimin önüne geldikçe kızamıyorum da ona. Çünkü gerçekten bir sevda görmüştüm yüzünde. 'İstanbul' derken, ismini bile söylerken titreyen gözbebeklerini ilk o zaman fark etmiştim. Bu yaşlı adam düpedüz İstanbul'a âşıktı ve bir ömür boyu vazgeçmemişti ondan, vazgeçeceği de yoktu belli ki.

Taksiye bindiğim andan beri bütün bunları düşündüm. Neden aklıma gelmişti bilmiyorum ama o günden sonra dedemi düşündükçe hep İstanbul'u düşündüğümü fark ettim. İstanbul demek, dedem demekti benim lügatimde ve İstanbul demek, terk edilmeyecek sevda, üzerine bir başkası sevilmeyecek bir maşuk demekti.

Hastanenin giriş kapısında taksiden indiğimde hâlâ aklımda acayip hatıralar vardı. Sonra birden pişman oldum bunları hatırlandığıma. Allah korusun sanki dedem ölmüş gibi, arkasından hatıralarını düşünür gibi hayal ediyordum. Vazgeçtim bunları düşünmekten. Hızlı adımlarla hastaneye doğru yürüdüm. Kapıdan girer girmez karşımda babamı gördüm. Gözlerinin altı şişmiş, kızarmış, rengi sararmış hâldeydi. Kötü bir şey olmuştu da bana mı söylememişlerdi?

Beni görür görmez yanıma geldi hemen babam. "Nasılsın" bile demeye kalmadan koluma girdi. Merdivenlere doğru yürüdük hızlıca. Neden bu kadar acele ettiğimizi anlayamadım.

"Hayırdır baba?" diyebildim, "kötü bir şey var da bana mı söylemediniz?"

"Yok, oğlum" dedi, "kötü bir şey yok ama artık yaşlandı deden. Doksanı geçti yaşı. İnsan bu yaşlarda her şeye hazırlıklı olmalı, biliyorsun."

"Peki ya nesi varmış? Ne diyor doktorlar?"

"Bir şey demiyorlar. Yaşlılık işte... Ne desinler ki!"

"Yaşlılık bir hastalık değil ki baba..." diyebildim neden böyle söylediğimi bile düşünmeden. Hiç cevap vermedi babam. Bir şey söylemedi ya da belki söyleyemedi. Ama anladım ben durumun ciddi olduğunu. Sadece beni neden bu kadar aceleyle dedemin yanına götürdüğünü bilemedim.

İkinci kata çıkıp da koridorun en sonundaki odanın önüne gelince durduk. Kulağıma doğru başını eğdi babam.

"Bak Tevfik" dedi, "iki gündür burada deden ve geldiğinden beri senin ismini söylüyor. İlk gün hemen haber vermedik sana. Ama bugün daha bir ısrarla seni çağırmamızı istedi. Seninle konuşmak mı istiyor yoksa sadece görmek için mi bilmiyorum. Ama haberin olsun çok iyi değil durum..."

Cevap vermedim. Belki de veremedim. Sadece başımı öne doğru salladım ve girdim kapıdan içeri. Açık bir renge boyanmış hastane odası. Her ne kadar bir evi andırmaya çalışsalar da hep eğreti duran ve bana her zaman itici gelen şu koku...

Pencerenin hemen yanı başına belli ki dedemin ısrarıyla oraya konmuş olan bir yatak ve karşısında bir koltukla sehpa... Krem rengi duvarların her birine asılmış çok da anlam veremediğim ve anlamlı olması için de konmamış tablolar. Ve kocaman bir televizyon yatağın hemen karşı tarafında... Çok da gerekiyormuş gibi.

Dedem yatağında öylece uzanmış pencereden dışarı bakıyordu ve benim girdiğimi fark etmemişti bile. İstanbul'u görmese yaşayamayacak olanlardandı o. Bir şehri sevmek değildi onda olan şey. O bu şehre bir kutsiyet atfediyordu kendince ve işte tam da bu sebeple sevmekten daha fazlasıyla saygı duyuyordu sanki ona. Ve emindim ki sırf İstanbul'u görebilmek

için yatağının yerini değiştirtmişti. Tuhaf adamdı dedem. Ya da biz tuhaftık. Bilmiyorum.

Birkaç adım attıktan sonra fark etti benim odada olduğumu. Ben olduğumu nereden bildiğini bilmiyorum ama başının o yarı açık pencereden hiç çevirmeden bir şiirle karşıladı beni:

Gel gel berû ki savm u salâtın kazası var
Sensiz geçen zaman-ı hayatın kazası yok

Hep böyle yapardı dedem. Nasıl yapardı da aklında tutardı bunca şiiri. Hem her duruma uygun bir şiiri nereden bulduğuna da akıl erdiremiyorum ama her vakit böyle şiirler söyleyip de dururdu bana. Çocukluğumdan beri hep bu şiirlerle konuşurdu benimle. Bâki'yi, Fuzûlî'yi, Şeyh Galib'i, Nedim'i, Mısrî'yi, Yunus Emre'yi ve daha kimleri hep onun dilinden öğrendim ben.

Sonra bu zamanda yaşamayı bir yük gibi kabullendiğini düşünürdüm ben hep. Öyle yabancı gibi yaşardı ki sanki bir başka zamanın, bir başka diyarın insanıydı. Her sözü tarihe çıkar, ecdattan bahseder, gözleri dolar ama yine de anlatırdı. Tarihi bilirdi demiyorum, tarihi yaşardı ve hatta tarihte yaşardı. Hele bir İstanbul'un Fethi'ni anlatışı vardı ki elinde kılıçla o savaşmış zannederdim küçükken. Sancağı surlara o dikmiş, Fatih İstanbul'a girerken yanında o seğirtmiş, yaşamış, görmüş, seyretmiş gibi...

İşte şimdi bile bu hastane odasında, hasta hâliyle bir şiirle karşılamıştı beni. Hâlâ yüzünü benden tarafa çevirmemişti. İyice yaklaştım yanına. Zira bana bir şiirle "gel" demişti ve zannımca o ömrü boyunca bu şiirleri hep ve yalnızca bana söylemişti. Öyle değilse bile öyle olmasını istemiştim ben hep.

"Sen gel dersin de gelmez miyim dede?" dedim yarım bir tebessümle elinden tutup.

"Geldin ama geç kaldın evlat" dedi ve yüzünü çevirdi ben-

den tarafa. Daha evvel dedemin yüzünde hiç görmediğim donuk bir bakış... Sanki bana bakmıyor gibi öylece duruyor. Gözleri yüzümde ama sanki gözlerimde değil. Bir kabahat mi ettim ki diye düşündüm. Ama bir şey diyemedim.

"İyisin değil mi dede?" diye sorabildim ancak.

"İyilik bizden geçti evladım" dedi, "siz iyi olun."

Öylece baktım yüzüne. Daha evvel ondan böyle cümleler hiç işitmemiştim. Belli ki bu mevzunun sonu ölüme varacaktı lakin dedem böyle bir adam değildi ki! Ölümü hiç aklından çıkarmazdı belki ama ölümden korkmazdı da. Ölümü korkutanlardandı o.

"Ancak gelebildim dede. Bana haber verdiklerinde hemen çıktım geldim. Çok mu beklettim yoksa?"

"İnsan bekler evladım. İnsan sevdiğini severek bekler. Gelse de bekler, gelmese de bekler. Ben de seni öyle bekledim. Demem o ki beklenen güzelse beklemek de güzeldir" dedi kırık bir tebessümle.

Bu cümle tanıdıktı bana. Evvelden beri hep söylerdi hep işitirdim. Ömrü beklemekle geçiyordu sanki onun. Ama beklediği ne bir evlat ne bir eş ne bir kardeşti. Bambaşkaydı beklediği.

Yaşına bile aldırmadan her cuma günü evden çıkıp da namaza giderdi bir saat evvelinden. Yanına beni de alıp yürür dururduk. Arabaya binmeyi kabul etmezdi. Zorlana zorlana da olsa yürümeyi tercih ederdi. O zamanlar anlamamıştım bunu neden yaptığını. Ama sonraları anladım, "İnsan sevdiğine giderken meşakkat çekmeli, çekmeli ki sevdasının kıymetini bilmeli" derdi.

İşte o her cuma günü gittiği yer hep belliydi. Asla başka bir camiye gitmez, kazara bir başka semtte olsa bile gerisin geri gelirdi. Dar sokaklardan geçip, kalabalığı yara yara Beyazıt'tan Sultan Ahmet Meydanı'na doğru inerdik. Yol boyunca konuşursak maziden konuşur, susarsak da önünden geçtiğimiz bü-

tün mezarlarda yatanlara dualar ederdik. Ve nihayetinde Sultan Ahmed Meydanı'nın hemen önünde Ayasofya Camii'nin dibinde öylece beklerdik. Hiç anlamazdım ben bunu neden yaptığımızı. Belki bir saat belki de daha fazla Ayasofya'nın dizi dibinde durup en sonunda namaz vaktine yakın çıkar gider, namazı Sultan Ahmet Camii'nde kılar geri dönerdik. Ben olsam da olmasam da her hafta yapardı bunu. Gidip Ayasofya'nın önünde hiç oturmadan öylece o koca mabede bakarak durur, durur, en sonunda çıkar giderdi.

Bir gün dayanamayıp da sormuştum ona. Çok iyi hatırlıyorum. Yine tam Ayasofya'nın önünde bir cuma günü namaza belki bir yarım saat kala onun baktığı gibi ben de baktım Ayasofya'ya. Ama hiçbir şey göremedim. Sonra dayanamadım da iyice yanına sokulup da sordum ona:

"Dede" dedim, "biz bunu neden yapıyoruz? Neden her cuma günü gelip burada bekliyor da sonra çıkıp gidiyoruz?"

"Giremediğimizden evladım, giremediğimizden gidiyoruz?"

"Peki, giremeyeceksek neden geliyoruz ki?"

"Umut evladım, umut için" demişti gözlerimin ta içine bakarak. Ve anlamadığımı fark edince, "bak şimdi demişti. İnsanlar sevdikleri uzak diyarlara gidince ya da olur ya zindana düşünce onları ölmüş mü sayarlar? Yollarını beklemezler mi? Kapıları gözlemezler mi? Gitti diye beklemezler mi onu? Gitmek ölmek demek değildir evladım. Zindana düşmek ölmek demek değildir. Ve bir umut vardır hep. Bütün yollar gitmek için değildir ya, her zindanın kapısı yalnız girmek için değildir ya! Elbet gelecek biri vardır. Yoksa da umut vardır. İnsan sevdiğini bekler evladım. Gelmeyeceğini bilse de bekler. Ölümüne bekler. Değil mi ki sevgili gelmese de sevenin vazifesidir onu beklemek. Ya geldiği vakit orada olamazsam diye bir korku ile yaşamaktansa sevdiğimi beklerken ruhumu sahibine teslim etmeye razıyım ben. Şimdi ben o sevdiğim, o bekledi-

ğim, hasretini çektiğim bir gün gelir diye burada bekliyorum. Ve korkumdan bekliyorum. Gelir de burada olamam diye korkumdan..."

Bu söylediklerinden o vakit bir mana çıkaramamıştım. Hoş, şimdi de tam manasıyla anlamış değilim ama işte şimdi şu önümde boylu boyunca uzanmış da yatan hasta adam hâlâ tam olarak anlayamadığım onlarca şey öğretti bana.

Hâlen dahi ellerimdeydi elleri. Gözleri yüzüme öylece donuk hâlde bakıyordu hâlâ. Sanki bir şeyler söylemek istiyor ama yapamıyordu. Tereddüt ettiğini görmemiştim daha evvel. Söyleyeceği şeyi muhakkak evvelinden düşünür ve tereddütsüz söyler ya da söylemeyecekse zaten hiç diline düşürmezdi.

Tam o sırada açıldı odanın kapısı. Babamdı gelen... Ağlamış mıydı? Yoksa hâlâ ağlıyor muydu? Bilmiyorum ama benim bilmediğim bir tuhaflık vardı bu işte. Ve ben hâlâ anlayamamıştım ne olduğunu.

İyice yaklaştı bize doğru. Hiç sesi çıkmıyordu. Hiç konuşmuyordu. Dedemin gözleri hâlâ benim yüzümdeydi. Ama hâlâ donuk... Hiçbirimiz konuşmuyor, tek kelime etmiyorduk. Ama neden? Nedenini bilmiyordum ben.

Birden bakışlarını babama doğru çevirdi dedem. Elimi sıktı ince parmaklarıyla. Öylece bakıyordu. Yutkundu önce. Sonra;

"Tevfik evladım" dedi, "gelen kim?"

Anlayamadım ne olduğunu. Dedem babamın yüzüne bakıyordu zaten. Ama "Kim?" diye soruyordu bana. Neler oluyordu böyle?

Dedeme baktım önce. Öylece donmuş gibi, gözleri mıhlanmış gibi duruyordu. Neden sonra aniden babama çevirdim bakışlarımı. Zihnim bulanmıştı, anlam veremiyordum. Babamın gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Ben susuyordum.

Dedemin yüzüne düştü gözlerim önce, sonra gözlerine

düştü... Gözlerinde kendimi göremedim ve o an anladım dedemin gözlerinin görmediğini. Ve ağladım.

Hiç ses çıkmıyordu odada. Kimsenin dilinden bir tek kelime düşmüyordu. Yalnızca dışarıda yağan yağmurun sesi, gözlerimden akan yaşları susturuyordu.

Elini daha bir sıktım dedemin. Titriyordum, ağlıyordum ve anlıyordum.

"Gözlerim" dedi dedem, "gözlerim beni terk etti evladım. İstanbul beni terk etti. Göremiyorum..."

* * *

O gece ve sonraki tüm geceler dedemin yanında kaldım hep. Sadece ağlamak için çıktım dışarı. Zira bir torun dünyayı dedesinin gözünden görür, hele ki benim gibi olanları. Görmeyen dedemin gözleriydi ama ben kör olmuştum. Neden ve nasıl diye sormadım hiç. Soramadım belki de ve görmediğini bilsem de görmüyormuş gibi davranmadım hiç. Gözlerine baktım hep ve kendimi aradım gözbebeklerinde...

O ilk gece konuşmaktan çekindim onunla. Utandım ya da bilemiyorum. Sadece pencerenin hemen yanında duran yatağında oturur hâlde ve gözleri görmese de görüyormuş gibi gecenin karanlığında pencereden dışarı bakan aksakallı bu adamı seyrettim durdum. Ne kadar fazla şey düşündüm, hatırlayamıyorum bile. Ama şunu biliyorum ve çok iyi biliyorum ki ben biraz da dedem demektim, onun gibiydim, onun gibi olmak isterdim ve şayet hayran olunacak biri varsa ben ona hayrandım. Ve hep yarım saymıştım dedesini görmeden büyüyen çocukları. Yatağının hemen karşısında duran koltukta kıpırdamaya gücüm yokmuş gibi oturdum. Sustum, düşündüm, sessizce ağladım. Duymasını istemedim belki ama o duymak isterdi, biliyorum. Zira ağlayan insanın anladığını söylerdi hep. İnsan ağlarsa anlardı ve anlarsa ağlardı.

Saat iyi ilerlemişti. Odada sadece loş bir sarı ışık yanıyor

dedem oturur hâlde durduğu yatağında başını ardındaki yastığa dayamış ve gözlerini kapamış hâlde öylece duruyordu. Uyuyor muydu bilmiyorum ama öyle sandım. Gözleri kapalı lakin dudakları kıpırdıyordu hâlâ. Ne söylediğini tam manasıyla bilmiyorum ama konuşmadığı her vakit böyle kıpırdardı dudakları. "Seven sevdiğini bir an olsun unutmamalı, dil söylemezse gönül de unutur" derdi ve öyle dediği için her ne vakit olsa dua ederdi. Bu kez de öyleydi belki de. Uyku ile uyanıklık arası bir hâl.

Bense oturduğum koltukta gözümden akan yaşları sile sile öylece onu seyrediyordum. Uyku girmiyordu ki gözüme. Zira anlıyordum sonun geldiğini ve inanmak istemiyordum buna. Zihnimde onlarca hatıra ve korkuyordum dedemin yalnızca bir hatıra olarak içimde kalmasından. Hem de çok korkuyordum.

Usulca doğruldum oturduğum koltuktan. Ses çıkarmamaya dikkat ediyordum. Ağır adımlarla çıktım odadan dışarı. Daha doğrusu attım kendimi. Zira biraz daha dursam dayanamayacak küçük bir çocukken yaptığım gibi yanına kıvrılacaktım dedemin. Artık beni görmüyordu o, hiçbir şey görmüyordu.

Hastanenin giriş katına indiğimde kimsecikler yok gibiydi. Tek tek insanlar, kimi ağlamaklı gözlerle seyrediyor etrafı, kiminin eli, kimin kolu, yüzü, ayağı yaralı benimse gönlüm. O an anladım ki hastanelerdeki insanların en ziyade gönülleri yaralanıyor. Hem beden yarası geçiyor ama geçmiyor gönlün yarası. İlacı, tesellisi, devası yok.

Bütün bunları neden düşünüyordum ki. Allah korusun bir şey olmamıştı ki dedeme. Hem bu ümitsizlik nedendi? Anlayamıyordum kendimi. Ama hissediyordum ve canım çok acıyordu.

Kapıdan dışarı çıkar çıkmaz yüzüme vuran yağmur biraz kendime getirdi beni. İstanbul'a yağmur yağmıyor akıyordu

sanki. Ve çok yakışıyordu. Gecenin karanlığında ve onca sessizlik arasında ne hoş bir sesti yağmur sesi. Kimsecikler yoktu etrafta ve bu yağmurda aklı olan insan da çıkmazdı zaten dışarı. Oysa ben buradaydım işte. Etrafıma bakındım öylece, sustum. Yağmurlu havaları severdim hep zira gözünden akan yaş görünmezdi insanın.

Cebimden bir sigara çıkarıp yaktım. Ve dinledim yağmurun sesini. Her çektiğim nefeste biraz daha düşündüm. Aklımda onlarca sual ve onlarca cümle yarım kalmış. Dedem göçerse bu âlemden ben de yarım kalacaktım. Kimsesiz olmayacaktım belki ama kimse de olmayacaktı. O an bir şey düştü aklıma; Allah bilir ama belki de dedemin son günleriydi madem bunlar o vakit bunca zaman kaybetmek de neydi? Çıkıp gidip yanında durmalıydım hiç değilse. Öyle yapmalıydım. Odadan çıktığıma bin pişman oldum. Terlediğimi hissettim olduğum yerde. Kendimden utandım. Elimdeki sigarayı attım hemen koşar gibi hızlı adımlarla girdim hastaneden içeri. Merdivenleri atlayarak çıktım. Korkuyordum çünkü. Dedemin ben odada yokken ruhunu teslim etmiş olma ihtimali neden geliyordu ki böyle aklıma? Daha da hızlandırdım adımlarımı. Sanki koşuyordum.

Kapının önüne geldiğim vakit durdum birden. Kapı aralıktı. Ben hemşireler girmiştir sandım. Ama korkmadım desem yalan olur. Buraya kadar koşarak gelmiştim lakin içeri girmekten korkuyordum şimdi. Ne göreceğimi, neyle karşılaşacağımı bilmiyordum çünkü.

Aralık duran kapıya doğru bir adım attım. İçeriden gelen seslere bakılırsa içeride birden fazla insan vardı. Korktuğum olmuş muydu? Neden titriyordum böyle? Kalbim göğüs kafesime sığmayacak şekilde atıyordu. Ağlayamıyordum ve anlayamıyorum.

Bir adım daha attım kapıya doğru. İçeriden gelen sesleri işitiyordum şimdi ama düşünemiyordum. Algılamak da zorla-

nıyordum. Bir aralık ismimi işittim sadece ve uykudan uyanır gibi oldum. Sesini daha evvel hiç duymadığım birinin dilinden dökülen bir cümle. Boğuk ama derinden gelen bir ses, adımı söylüyordu ama neden bilmiyordum. Bir tek cümle işittim:

"Emanet artık Tevfik'indir..."

Ve hiç düşünmeden girdim içeri. Ne olacağını bilmeden ve hayatımın sırrının o an, o kapının ardında olduğunu hiç düşünmeden girdim. Ve girer girmez öylece mıhlanmış gibi kaldım olduğum yere. Dedemin yatağının hemen önünde üç adam duruyordu... Ne ara gelmişlerdi buraya? Hastanenin giriş kapısının önündeydim ben girseler görürdüm. Hem gecenin bu vaktinde ne işleri vardı? Ne yapıyorlardı? Kimdi bu adamlar?

İkisi dedem yaşlarda belki, uzun sakallı, heybetli, üzerlerinde siyaha yakın yeşil cübbeye benzer ceketleri var. Diğeri onlara göre daha genç, resmî giyimli. Ve dedem onların ortasında ayağa kalkmış ve hâlinden hiç de şikâyetçi değil gibi öylece duruyor. Bu adamları tanıdığı her hâlinden belli... Ama nereden tanıyor?

Hayret içeresinde ne yapacağımı bilemiyorum. Ama hepsi şimdi bana doğru dönmüş ve öylece bakıyorlar. Ne oluyor anlayamıyorum, konuşamıyorum bile. Sadece işittiğim son cümle kulaklarımda yankılanıyor;

"Emanet artık Tevfik'indir..."

* * *

"Anlatsam da inanmazsın evladım" diye başladı sözüne. Oysa ben inanmaya değil öğrenmeye gelmiştim buraya. Karşıma neyin çıkabileceğini bilmeden, bilemeden sadece merak ettiklerimi sormak ve öğrenmek için gelmiştim. Ama o inanmaktan bahsediyordu. Anlayamıyordum.

O adamları odada dedemin yanında gördüğüm anki şaşkınlığım sıyrılmıştı şimdi üzerimden. Bana öylece bakmışlar ve nasıl ki ben onların odada olduklarına şaşırmışsam onlar

da benim orada olduğuma şaşırmışlardı. İlkin hiç kimse bir şey söylememiş belki de söyleyememişti. Sanki gözlerini bana mıhlamış gibi bakıyorlar ve bir işaret bekler gibi susuyorlardı. Neden bilmiyorum ben bölüvermiştim sessizliği;

"Hayırdır dede? Ne oluyor?" diyebilmiştim biraz da çekinerek.

Dedem görmeyen gözlerini bana çevirip de sanki görüyor gibi şaşkın hâlde kalmıştı öylece. Orada olmamam gerekiyordu anlamıştım. Ama bir kere girivermiştim içeri. Gecenin bu saatinde bu adamların ne işi vardı burada bilmiyordum ama bir hata etmiş gibi utanıyordum.

"Arkadaşlar da gidiyorlardı" demişti dedem, "sonra konuşuruz" diye de eklemişti ve üç adam geldikleri gibi sessizce yanımdan geçip de çıkıvermişlerdi odadan. Onlar çıktığı vakit bir sessizlik sarmıştı tüm odayı, dedem belli ki bir şeyler söyleyecekti lakin bekliyordu, bir işaret mi yoksa adamların gittiğinden emin olmayı mı, bilemiyorum.

Neden sonra derin bir nefes çekip ciğerlerine sanki son sözlerini söylüyor gibi konuşmaya başlamıştı. Devam ediyordu şimdi anlatmaya.

"Bu topraklar çok zulüm gördü evladım. Bu topraklar çok zalim gördü, çok kan, çok ölüm gördü. Ne vakit ki zalimin zulmeden kolunu kırdı bileğinden ecdat daha da kin düştü içine düşmanın. Anladı ki öldürmek çare değildir ve anladı ki ölümden korkmayıp da ölümü korkutur bu garipler. İşte o vakit düşman canımızı, kanımızı almaktan vazgeçti de gönlümüze dikti gözlerini. Ellerinde bir şey yok fakirler, üzerlerinde bir şey yok sefiller, evlerinde bir şey yok garipler... Lakin öyle bir şey var ki gönüllerinde aç kalsalar da yok olmuyor, açık olsalar da unutulmuyor ve ölseler de o gönüllerindeki ölmüyor. İşte anladı ki düşman, o gönüllerindeki ölmeden ölmeyecek bu insanlar. O vakit gönlümüzde olana kastettiler. İmanımıza, inancımıza, kutsalımıza, mukaddes bildiğimiz her ne var-

sa ona hücum ettiler. Kimi yenildi, gitti ve unutuldu. Sen say ki gücü yetmedi. Lakin kimleri de bir set gibi, canını ortaya koymak gerekirse dahi karşısında durdu bu düşmanın. Eli silah tutan cephede savaştı, eli kalem tutan yazarak savaştı, dili dönen lisanınca savaştı. Ve bu savaşta ölmek şeref diye bilindi. Ve bir dava gibi gönüllere kazındı. Bu dava bir taş, bir toprak hele ki bir hâkimiyet davası hiç değildir. Bu dava bir inanç, bir maksat, bir mefkûre, bir iman davasıdır evladım."

Hiçbir şey anlamamıştım. Sanki bu konuşan benim dedem değil de bir başkasıydı. Anlatırken yüzünün şekli değişiyor gölge düşüyordu yüzüne. Başkalaşıyordu, başka biri oluyordu.

"Ne davası dede Allah aşkına? Nedir anlattıkların? Hiçbir şey anlayamıyorum. Daha açık anlat, anlat ki anlayayım" diyebildim sadece.

"Anlamıyorsun evladım, doğrudur. Ama anlayacaksın. Şimdi sen bana bu davayı anlat dersin, sorarsın ki söyleyeyim gönlüme düşen ateşleri. Hangi birini evladım. Hangi birini söyleyeyim. Hem de ki hangisine çare var sende. Hangi ateşi söndürebilirsin? Hangi derdime derman olabilirsin?

Sen istedin diye anlattım say. Sen nasıl anlayabilirsin?

Evladım bu dert anlatmakla anlaşılmaz ki! Bu dert gönülde bir paslı mıh gibi taşınır. Gerekirse öldürür seni de dilinden bir avaz ses çıkmaz.

Maksat derde derman bulmak değil, derde derman olmaktır...

Şimdi söyle bana ki sende bu derdimin dermanı var mıdır?"

Ne diyordu dedem, ne anlatıyordu? Hem ne olmuştu bu adama böyle de o üç adam geldikten sonra böyle değişmişti her şey? Hem ne derdinden, ne davasından, neyin dermanından bahsediyordu?

Dert neydi? Derman neydi? Maksat neydi? Allah'ım neler oluyordu dedeme?

Konstantiniyye

Mayıs, 1453

Ayasofya bundan gayrı İslâm'ın mescididir ve kıyamete değin öyle kalacaktır...

RİVAYET EDENLER BİR MUŞTUNUN gerçek olduğu, bir hayalin hayat bulduğu o günü aşk ile anlatırlar. Haber verenler Hz. Peygamberin müjdesi için canını vermekten bir an olsun çekinmeyen o erleri asırlar evvelinden görülmüş bir rüyanın tabiri olarak anlatmışlardır. Ve demişlerdir ki Hz. Peygamberin hicretinden sekiz yüz elli yedi sene ve İsa Peygamberin dünyaya gelişinden bin dört yüz elli üç sene sonra mayıs ayının yirmi dokuzu bir salı günü tamı tamına elli üç gün süren bir muhasaradan sonra Ulubatlı Hasan namlı bir Osmanlı neferinin burçlara diktiği Osmanlı sancağı dalgalanırken ve aynı yiğit diktiği sancağın yanında sağ elini kulağına atmış gözünden yaşları akar hâlde ezan-ı Muhammedî okurken şehre girmişlerdir.

Ve yine rivayet etmişlerdir ki koca bir imparatorluğu dize getiren, bir şehirden çok daha fazlasını fetheden bu erler, yı-

kılmış bir sur gediğinden girerlerken şehre dillerinden yalnızca ve yek ağızdan bir avaze salmışlardır göğe:

"Sefer bizim, zafer Allah'ındır..."

* * *

Konstantin'in şehrinde bir bahar günü, mevsim bahardan yaza dönecek neredeyse. Lakin gökten yağmur yerine ok yağıyor. Ağlayan ve feryat eden insanlar bir o yana bir bu yana kaçışıyordu. Artık karşı koymak için değil durup bakmak için bile takati kalmamıştı kimsenin. Günlerdir süren muhasara Bizans ordularının kuvvetini de ahalinin inancını da kırmıştı ve beklenen son artık iyiden iyiye yaklaşmıştı. Eski düşman dost olmaz fehvasınca günlerdir bekledikleri haçlı askerleri yardıma gelmemiş belki de gelememiş, gelmişlerse de şayet İslâm ordularının karşısında kırılıp da gerisin geri dönüvermişlerdi. Ve şimdi bütün umutlarını kaybedip mağlubiyetin mukadder olduğuna kanaat getiren bütün bir Bizans halkı şehirlerinden, devletlerinden, mallarından mülklerinden vazgeçip yalnızca canlarını kurtarabilmek için bir mahşer günü yaşıyor ve mecnun gibi sağa sola kaçışıyorlardı.

Burçlarda Osmanlı sancağının dalgalandığını görenler artık kıyametin geldiğini lakin neden kendilerine asırlardır anlatılan o İlâhî yardımın bir türlü gelmediğini anlayamamışlardı.

Artık son anlarıydı bu Doğu Roma İmparatorluğu'nun ve tarihin yazacağı şekliyle Bizans düşmüş ve bu sayfa bir daha açılmamacasına burada kapanıvermişti. Ve hatta o kitap tam orta yerinden yırtılıvermişti de yeni bir kitaba besmele ile başlayacak olanlar, işte tam da şimdi şehrin surlarından içeri girivermişti.

İnsanlar korkudan kaçacak yer arıyor, ellerine alabildikleri kıymetli ne varsa ellerinde, yanlarında, sırtlarında koşuyor; kadınlar çocuklarını ellerinden tutmuş çekiştiriyor. Genç yaş-

lı, çoluk çocuk, kadın erkek her kim varsa surlarda açılan gediklerden dışarılara kaçmak için bir yol arıyordu. Lakin nereye kaçacaklardı? Kime sığınacaklardı? Hadi çıksalar şehirden dışarı, nasıl kurtulacaklardı?

İşte tam da o anda bir papazın sesi işitildi korkuyla kaçışan halkın arasından.

"Büyük kiliseye koşun" diyordu "büyük kiliseye girin. Türkler şehrin içine kadar bile girseler oraya girmeye yetmeyecektir güçleri. Kehanetimiz doğrudur. Türkler şehri zapt edip de surlarımızdan içeri girseler bile büyük kiliseye sığınırsak şayet melekler gelip de bizleri koruyacak, Türklerin kılıçlarını başlarına indirecektir. Kurtulmak isteyen başka bir yer aramasın! Gelin ki göklerdeki tanrımız koruyacak, kollayacak, o zalimlere fırsat vermeyecektir. Ayasofya'ya koşun zira Türkler oraya giremeyecekler. Türklerin kanlı ellerinden, taşı bile kesen o kılıçlarından ve o zalim sultanlarından kurtulacak tek yer Ayasofya'dır."

Bu sözler zaten korkudan ne edeceğini bilmez hâlde, meczup gibi kaçışıp duran halk arasında bir galeyana sebep oldu. Birbirlerini ezercesine Ayasofya'nın büyük ahşap kapısına doğru koşuyorlar. Savaştan kurtulup sağ kalanların bir kısmını ayaklarının altında eze eze içeri girmeye çalışıyorlardı. İmparatorları bile çoktan şehrini terk etmiş surların arasında bulduğu bir gedikten çıkıp da gitmişti de bu kalan bir avuç insan işte şimdi Ayasofya'dan içeri sanki kıyametten kaçar gibi hem çaresiz hem de bir umutla giriyorlardı.

Gücü yetip de girebilenler Ayasofya'ya girdiği vakit dışarıda kalanlara aldırmadan ve kendi canlarının derdiyle içeriden sürgülediler ahşap kapıyı. Nuh Nebî'nin gemisinin tahtalarından yapıldığına inandıkları bu kapıyı ne tufan, ne zaman yıkabilmişti; bu zalim Türkler mi yıkacaktı?

Çocukların feryatları, kadınların ağlamaları ve rahiplerin duaları yankılanıyordu Ayasofya'nın devasa kubbesinde. Kimi

bu denli bir korkuya dayanamayıp da oracıkta can veriyor, kimi bildiğince dua ediyor, kimi galiz küfürler savuruyordu bu zalim düşmana. Ama illa ki her biri korkudan ne edeceğini bilemiyor ve Azrail denen meleği bekliyorlardı.

İçlerinden biri ağlaya ağlaya ve avazı çıktığınca bağırmaya başladı:

"Hepimizi buraya tuzağa düşmüş avlar gibi tıktınız. Türkler gelecek ve çocuk kadın demeden hepimizi burada paramparça edecekler. Kaçacak yerimiz de yok, başka bir çaremiz de... Türkler avını parçalayan bir kurt gibi parçalayacaklar bizi burada. Kendi kendimizi tuzağa düşürdük!"

Bu sözler bir kat daha arttırdı korkusunu Ayasofya'nın içine saklanmış halkın. O ki yıkılmaz denen surları bir kâğıt gibi devirenler, girilmez denen şehirleri kendilerine devlet edenler buncacık bir kapıdan mı giremeyeceklerdi içeri? Girerlerdi elbet, esasen hepsi de biliyordu bunu ve ölümden daha çok korkuyorlardı bu düşmandan.

Bu korkulu düşüncelerini bölen ses papazın dilinden döküldü:

"Sakın ha umutsuzluğa kapılmayın. Bu mabet ki çok zamanlar, çok zalimler, çok savaşlar görmüştür. Lakin kehanette olduğu gibi bir gün doğudan çıkıp gelecek düşman, şehrin içine girse bile Ayasofya'ya kadar gelemeyecek, gelse de giremeyecek ve girse de göklerdeki efendimiz meleğini gönderip de hepimizi kurtaracak, düşmanları helak edecektir. İnanmıyor musunuz? Göreceksiniz. O zalim Türkler, o barbarlar merhametsizdir, hiçbirimizin gözünün yaşına bakmazlar, kucaklarınızdaki bebelere acımazlar, kadın, kız, yaşlı tanımazlar. Öldürmekten şehvani bir zevk alır onlar. Lakin İsa Mesih buna müsaade etmeyecektir."

Yine de korkuyordu her biri. Zira şimdiye değin her vakitte kulaklarına fısıldanan hikâyelerde Türkler barbardı, zalimdi, kan döken ve kan içenlerdi. Acımak nedir bilmezler, mer-

hamet etmezler, öldürmeden ölmezlerdi. Çocuklarını dahi bir suç işlediklerinde, "Türkler gelecek!" ya da "Seni Türklere veririm!" diye korkutmuşlar. Masallarında bile en zalim hükümdarların ismini 'Türk' koymuşlardı. Kıyamet alameti diye bildikleri Türkler işte şimdi şehirlerine girmişti ve muhakkak ki kıyamet gelmişti.

Ayasofya'yı dolduran halkın gözlerindeki korkunun silinmediğini ve hatta gittikçe daha da çoğaldığını gören papaz, bir kez daha ve ilkinden daha tesirli bir şekilde konuşmak için boğazını temizliyordu ki Ayasofya'nın büyük kapısı önünden sesler işitilmeye başladı. Sanki göğü yırtarcasına bir ses kulaklarına geliyor ve gittikçe daha da yaklaşıyor, yaklaştıkça içeridekilerin kalbi kafesine sığamıyordu.

Ardı ardına ve hiç kesilmeden, ara verilmeden öyle bir ses işitiliyordu ki Konstantin'in şehrinin sokaklarında Ayasofya'ya sığınanlar duvarların titrediğini, büyük kubbenin üzerlerine ineceğini sandılar.

Dışarıdan kim bilir ne kadar Osmanlı askeri hep bir ağızdan bağırıyorlar ve seslerini sanki göğe değdiriyorlardı. İçeridekiler bu işittikleri sesin kin ve nefretle söylenen bir nida olduğunu ve hatta öldürdükleri ve öldürecekleri insanların kanından sarhoş olmuş hâlde, kendilerinden geçmiş vaziyette söylendiğini sanıyorlardı. Lakin dışarıdan peşi peşine ve fasılasız tek bir söz işitiliyordu:

"Allahu ekber!"

"Allahu ekber!"

"Allahu ekber!"

Sesler gittikçe daha fazla yaklaşıyor ve yaklaştıkça da içeride olanlar buldukları kuytulara saklanıyorlardı. Papaz dilinde yanık bir dua ile gelmesi gereken meleği bekliyor ve neden bu kadar geç kaldığını bilmiyordu.

Artık son umutlarının da yok olduğunu düşünen ahali ise Ayasofya'nın büyük kubbesinin altında toplanmış birbirlerine

sarılıp ağlıyorlar... Dinli dinince, dilli dilince günah çıkarıyor, dua ediyor, eyvah çekiyorlardı.

Tam bu sırada kapıdan bir ses işitildi. Belli ki Türk askerleri artık kapının önündeydiler ve kapalı olduğunu görünce de zorlamaya başlamışlardı. Birkaç darbeden sonra dışarıdan ışık ağır ağır sızdı Ayasofya'nın kasvet çökmüş ve asırlardır harap kalmış duvarlarına. Zira uzunca bir vakittir çöken, yıkılan, dağılan bu eski mabet bütün bunca zulme yalnızca kendi gayretiyle direnmişti. Ayasofya'da, o ulu mabette Latinlerin istilasının yara izleri hâlen dahi deva bulmamış ve sonra gelenler de bu derde derman olamamıştı.

İşte şimdi o içeri sızan ışık sevgiliyi sevdiğine kavuşturacak, o yaralara deva, asırlık dertlere derman olacaktı. Lakin kapının aralandığını görenlerin feryatları ile her yer yankılanıyor, ağlayanların sesleri dualara karışıyordu. Ve papaz başını göğe kaldırıp payandalara nakşedilmiş dört meleğin figürüne bakıyor, gelecek olan meleği bekliyor ve hemen sağındaki duvara mozaiklerle yapılmış İsa figüründen medet umarak, haykırırcasına konuşuyordu:

"Göklerdeki efendimiz, bizi neden unuttunuz?"

Az sonra aralanmış kapıdan vuran ışığın önünde bir gölge düştü insanların yüzüne. Öyle heybetli ve öyle korkunç göründü ki hiç kimseden tek bir kelime olsun çıkmıyor, kimse konuşmuyor ve hatta nefes bile almıyorlardı. Sadece çocuklar ne olduğunu anlamadıkları bu hâl için nedensizce ağlıyorlardı.

İçeri giren bir yeniçeri neferiydi. Üzerine giydiği uzun kızıl yeleği, başındaki iri yüksekçe börkü ve elinde sanki doğuştan varmış gibi duran kalın kılıcıyla zaten heybetli olan hâline daha da ürkütücü bir hâl katmış, dudaklarından çenesine doğru akan uzun bıyıkları ve ardından vuran ışık Ayasofya'nın içinde birbirlerine sarılarak teskin olmaya çalışan halkı iyiden iyiye sonlarının geldiğine inandırmıştı.

Diğer iki yeniçeri ise var güçleriyle iteleyerek büyük kapının iki kanadını gıcırtılarla açıyorlar ve kapı açıldıkça içeridekiler dışarıdaki askerlerin kalabalığını görüyor ve hayret ediyorlardı. Ne kadar çoktular böyle! Zaten bu zalimlere karşı koyacak sayıları ve güçleri kalmamıştı ama öyle bile olsa gayrı bundan kurtulmaları imkânsızdı.

Artık Ayasofya'nın büyük kapısı tamamen açılmıştı. İki yeniçeri neferi biri sağda diğeri solda kapının iki kanadını tutuyor on kadar yeniçeri ise yek ahenk adımlarla içeri giriyorlardı. Elleri pusatlarında. Kaşları çatık ve dimdik bir mızrak gibi içeri seğirtiyor ve girerken de hiç ara vermeden az evvel işitilen o sesleri avazları çıktığınca söylemeye devam ediyorlardı.

"Allahu ekber!"

"Allahu ekber!"

"Allahu ekber!"

Ardı arkası kesilmeden içeri giriyorlardı. Sanki az evvel savaşıp da o meydandan çıkanlar bunlar değildi de bir düğünden dönüyorlardı. Öyle intizamla ve öyle mesrur... Kokudan titreyen insanlar aman dileyebilmek için gözlerini dikmiş Türklerin Sultan'ını görmeye çalışıyorlardı. Yeniçerilerin ardından sağlı sollu sıralar hâlinde her hâllerinden ilim ehli oldukları belli olan aksakallılar girdi. Üzerlerinde Türklerin cübbe dediği uzun entarileri ve başlarına gerektiğinde kefen diye de kullanılacak bir bezden sarık yapılmış hâlde, dillerinden dualar ve gözlerinden yaşlar dökülerek giriyorlardı.

Az sonra o kalabalığın içinde, o aksakallıların arasında ve yeniçerilerin tam ortasında gözü alacak denli beyaz renkte bir kısrağın üzerinde demirden mi çelikten mi olduğunu anlayamadıkları zırh giyinmiş birini gördü Ayasofya'ya sığınanlar. Gençten bir adam... Henüz yirmili yaşlarında belli ki... Genç yüzünü kara bir sakal çevrelemiş, kaşlarının karası gözlerinin karasına karışmış, dimdik bir hâlde o beyaz kısrağın üzerinde duruyordu. "Sultan bu mu?" diye geçirdiler içlerinden lakin

hemen vazgeçtiler bu düşüncelerinden. "Olamaz! Böyle genç yaşta bir Sultan olamaz!" dediler kendi kendilerine...

Az sonra o genç adam indi atından aşağı. Ayağı yere değer değmez "Allahu ekber!" diye hançeresini yırtarcasına gürledi. Ve onu işiten tüm askerleri hep bir ağızdan yine aynı şeyi söyledi:

"Allahu ekber!"

"Allahu ekber!"

"Allahu ekber!"

Neden sonra atından iner inmez başka hiçbir şey yapmadan çöktü dizlerinin üzerine. Kimse ne olduğunu ve ne yaptığını göremiyor, bilemiyor ve sezemiyordu. Evet, beyaz atıyla şehre giren o genç adam, Osmanlı Devleti'nin Sultan'ı ve bu andan sonra Fatih diye anılacak Sultan İkinci Mehmed idi. Ve tam da şimdi Ayasofya'nın önünde atından inmiş, dizlerini kırmış ve Ayasofya'nın eşiğine başını değdiriyor ve eşik taşını öpüyordu. Ve peşi peşine tek bir cümleyi tekrar ediyordu içinden:

"Elhamdülillah..."

Az sonra başını kaldırdı. Gözünden yaşlar akıyordu ve Ayasofya'nın eşiği onun gözünün yaşıyla ıslanıyordu. Birden ellerini yere doğru uzattı ve toprakla doldurdu avuçlarını. Sonra gözleri kapalı hâlde başından aşağı döktü o toprağı. Dili kıpırdıyor, bir şeyler söylüyor ama kimse işitmiyordu. Bir sultan, genç bir sultan, şehirlerin ecesi, âlemin merkezi ve cennetin bir köşesi diye bilinen bu şehri fethetmiş bir sultan, 'asıl Sultan'ının ismini söylüyor ve secdeye varıyordu. Asırlar evvelinden ve Hz. Peygamberin dilinden dökülen bir müjdenin muhatabı olduğuna ve bir mefkûrenin, nizam-ı âlem gayesinin bir neferi olduğuna bin şükürler ediyordu.

Eğildiği yerden kalktığı vakit hemen sağ yanında duran hocası Akşemseddin'le göz göze geldiler. İkisinin de gözü yaşlı... Gurur yok tevazu ile... Kibir yok şükür ile... Zaferin kimin ol-

duğunu ve kimden olduğunu bilerek baktılar birbirlerine. Hocası; "Gir bu kapıdan içeri, devir senin devrindir" dercesine başıyla işaret edince bir adım attı ileri Sultan Mehmed. Ve ağır ağır Ayasofya'nın ahşap kapısından içeri girdi. O yürüdükçe asırlar evvelinden söylenmiş bir müjde çınladı kulaklarda, Medine'den bir kuş kanatlandı, cihanın dört bir yanında bu mefkûre için nefes alıp verenlerin gözlerine yaş, gönüllerine sürur doldu. O anı gören yalnızca o beldeye giren askerler değil gönül gözü ile gören yedi iklimden yerin üstünde ve altında her kim varsa, her birini mücerret bir âlemden seyre daldı bu hâli. O yürüdü ve ardında asırlar yürüdü... Sultanlar, erler, erenler, alperenler... Asırlar evvelinde yedi kutlu diyarda yedi gönül erinin bir cuma gecesi düşüne giren bir müjde tabir buldu o yürüdükçe.

Sultan Mehmed Ayasofya'dan içeri girdiği vakit bir rüyaya girmiş gibi oldu. Kara gözleri mabedin her bir yanında geziniyor, gördükleri hayretini arşa değdiriyordu. Ne büyük ne ulu bir mabetti burası, lakin boynu bükük, gönlü kırık, gözü âmâ, dili lâl... Zira zindanda esir kalmış bir güzel gibiydi. İşte şimdi o güzeli esaretten kurtarma vaktiydi. Hem hayret hem de bu mabedi yaptıran hükümdara imrenerek her bir yanı seyrediyordu Sultan Mehmed. Başını kaldırıp da o koca kubbeye baktığında âlemde böyle bir mekânın var olamayacağını sandı. Ve hakikat, öyleydi de...

Neden sonra gözlerini kendisine dikmiş korku ile bakan ve gözlerinde saatlerdir ağlamaktan yaş tükenmiş insanları gördü. Önünde seğirten yeniçerileri bir el işareti ile çekti kenara ve öne çıktı. İşte şimdi Ayasofya'nın orta yerinde herkesin gözünün önünde bir aslan gibi duruyor ve nemlenmiş gözleriyle onlara bakıyordu.

Ayasofya'ya sığınan insanlar şaşkındılar. Neler olduğunu anlayamıyor, anlasalar bile o korku hâliyle bir mana bulamıyorlardı. Lakin gördükleri ve hissettikleri bir şey vardı ki; bu

Türkler kendilerine şimdiye değin anlatılan o zalim, o barbar insanlara benzemiyorlar, hele ki en korkulu kâbuslarının, en vahşi hikâyelerinin her daim kahramanı olan o Osmanlı Hükümdarı, işte karşılarında duran şu genç adam mıydı? Hiç de o hikâyelerinde anlattıkları gibi değildi. Ve hatta tam aksine merhametle bakıyordu hepsinin yüzüne. Yalan mı söylemişlerdi onlara? Yoksa bu dahi cani Türklerin bir hilesi miydi? Peki ama neden gözleri böyle şefkatle bakıyor ve neden yanağından aşağı bir damla yaş akıyordu?

Sultan Mehmed ileri doğru birkaç adım daha atmıştı ki Ayasofya'nın içini lebalep doldurmuş insanların arasından yaşlı bir adam hızlıca Sultan'ın önüne geldi ve yüzükoyun yattı yere. Bu hâli gören solaklardan birkaçı o tarafa doğru seğirtecekti ki Sultan Mehmed bir el işaretiyle durdurdu onları.

Üstü başı perişan hâlde ve her hâlinden korktuğu belli olan bu yaşlı Rum kendisi ölecek olsa dahi son bir umutla muzaffer Sultan'dan aman dilemek ve belki de Ayasofya'yı dolduran bunca insandan birkaçını affettirebilmek maksadındaydı. Sultan Mehmed'in ayaklarına kapanmış hâlde gözünden yaşlar döküyor ve bir yandan da sayıklar gibi bir şeyler söylüyordu:

"Bizi bağışlayın, biz ne savaşçı ne de askeriz. Masum insanlarız bizler..."

Bir vird gibi devamlı surette aynı cümleleri tekrar ediyor ve Sultan'ın önünde yere eğdiği başını asla yerden kaldırmıyordu. Sultan Mehmed bütün bir halkın yüzünde gezdirdi gözlerini. Her biri perişan hâlde, çocuklar, kadınlar, yaşlı genç hepsi bir ölüm korkusunun pençesinde buraya sığınmıştı belli ki. İçi acıdı birden, gönlü daraldı. Ne vardı sulh ile teslim olsalardı. Ama olmamışlardı. Ve her savaşta olduğu gibi yine masumların canı yanmıştı.

Sağ eliyle ardında duran bir yeniçeri neferine işaret etti Sultan Mehmed. Yeniçeri bir ok gibi yerinden fırlayıp Sultan'ın

önünde yere kapanmış yaşlı adamı kolundan usulca tutup kaldırdı ve diğerlerinin arasına gönderdi gerisin geri. Ve tekrar döndü yerine.

Herkes merakla olacakları bekliyor, tövbeler edip, günahlar çıkarıyor, ölüm anlarının geldiğini bildiğinden kimi yanındaki çocuğunu saklamaya, kimi saklanmaya çabalıyordu. Hepsi korkuyla ve dikkatle Sultan'ın ağzından çıkacak kelimeleri bekliyorlardı. Zira bundan sonraki hayatları o iki dudağın arasından çıkacak cümlelere bağlıydı.

Sultan Mehmed, derin bir nefes çekti içine. Sağ eliyle kara sakallarını sıvazladı. Başını biraz yukarı doğru kaldırdı ve ciğerlerine doldurduğu nefesi verirken, Ayasofya'nın duvarlarına, taşlarına ve kubbesine kadar sinecek sesi işitildi. Dinleyenler hayret ediyordu, zira Sultan Rumca konuşuyordu:

"Ben Sultan Mehmed Han oğlu Sultan Murad Han oğlu ve Anadolu beldelerinin ve Rumeli sancaklarının ve bu andan gayrı Konstantiniyye'nin de Sultanı Sultan Mehmed'im.

Bu mabedin, bu şehrin, bu diyarın, bu âlemin ve var denen her ne varsa her birinin ve hatta yok denenlerin de asıl sahibi, sultanı ve hükümdarı Allah'tır. Zafer yalnızca O'nun ve şükür sadece O'nadır. Selam O'na ve O'nun Resûlüne olsun" deyip bir nefes daha çekti ciğerlerine. O ara ardında duran bütün gaziler yek ağızdan "Allahu ekber!" nidasını saldılar Ayasofya'nın içine. Ve Sultan Mehmed devam etti konuşmaya:

"Şimdi, burada sesimi işitenler bilsinler ve bildirsinler ki ben bundan evvel bildiğiniz sultanlara benzemem. Bir masumun canını almaktansa can vermeyi şeref bilirim. Ve bilinsin ki bizim davamız öldürmek davası değildir, bizim davamız yaşatmak davasıdır.

Onun içindir ki her kim sulh içinde yaşamak dilerse benim sultanlığımda emin ve adil bir şekilde yaşayacaktır. Ne inancına, ne canına, ne namusuna dokunulmayacaktır. Canınız da namusunuz da benim sultanlığımda ve bana emanettir.

Hepiniz selamet içinde hanenize dönüp itikadınızca yaşayabilirsiniz. Ne canınıza dokunulacak, ne hanenize girilecek ne de size zulmedilecektir" dedi. Bir kez daha kendine hayretle bakan ahalinin yüzlerinde gezdirdi gözlerini. Her biri şaşkındı. Zira bu denli bir merhamet nasıl olurdu? Senelerdir kendilerine vahşi, gaddar, cani diye anlatılan Türk Sultanı bunları nasıl derdi? Ama diyordu işte. Hepsi hayretler içinde birbirlerine bakıyor. İnanamıyorlar ama inanmak istiyorlardı.

Neden sonra Sultan Mehmed yanında duran bir yeniçerinin elindeki Hz. Peygamberin sancağını aldı eline. Birkaç adım atıp Ayasofya'nın büyük kubbesinin tam altına, yani tam orta yere geldi. Sağ elinde tuttuğu sancağı bir besmele ile kaldırdı havaya. Kara gözleri titredi sanki. Herkesin hayret dolu bakışları üzerindeyken havada tuttuğu elinde bir mızrak gibi tuttuğu Hz. Peygamberin sancağını Ayasofya'nın tam orta yerine tekbir getirerek dikiverdi. Ve sonra üç defa öpüp de alnına değdirdi o kutlu sancağı.

İşte şimdi, muzaffer bir komutanın davudi sesi Ayasofya'yı dolduruyor ve artık o ulu mabet asırlardır süren esaret zincirini parçalıyor, seven sevdiğine kavuşuyordu.

Sağ elinin şahadet parmağını havaya kaldırdı Sultan Mehmed, diğer eli hâlen dahi sancağı tuttuğu hâlde dilinden değil gönlünden, şimdiden değil asırlar evvelinden, bu mekândan değil de cihanın her bir yerinden işitilen bir sesle konuşuyordu:

"Burada olan ve olmayan herkes bilsin ki Allah birdir. Ve Hz. Muhammed onun sevgilisi ve elçisidir. Asırlardır bir mıh gibi gönlümüzde duran, hayalimiz olan bu ulu mabet; Ayasofya, bundan gayrı İslâm'ın nuru ile aydınlanacak ve Müslüman olacaktır. Ben Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han. Fermanım odur ki Ayasofya bundan gayrı İslâm'ın mescididir ve kıyamete değin öyle kalacaktır."

* * *

Râviyân-ı ahbar rivayet etmişlerdir ki, Sultan Mehmed Han Ayasofya'nın gayrı bir cami olduğunu ve öyle olacağını ferman buyurduktan sonra Ayasofya'nın içinde korku ile bekleyen ahali salimen evlerine, işlerine ve hanelerine dönmüşlerdir. Ve evvel vakitte söyledikleri "İstanbul'da Latin külahı görmektense Osmanlı sarığı görmeği yeğleriz" sözü böylece hakikat bulmuştur.

Ve yine o gün, o ulu mabedin içinde olup da bütün bunları görenlerden yahut daha sonra işitenlerden, söyleyenler ve bilenlerden haber verilmiştir ki Rum ahalisi Ayasofya'dan çıktığı vakit Sultan Mehmed Han doğruca mabedin kıble tarafına yürümüş ve kubbenin Mekke'ye bakan bölümünün altında evvela salâvat getirip ardından iki rekât şükür namazı kılmıştır. Zira hikâye edilegelmiştir ki bu kubbede Hz. Peygamberin hatırası mevcuttur.

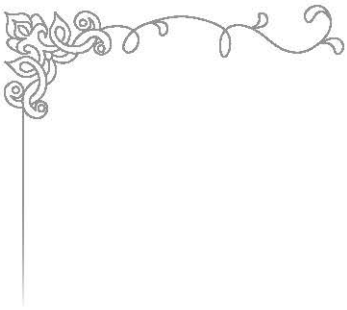
Ve yine rivayet edilmiştir ki Sultan Mehmed Han Ayasofya'nın her bir yanını, içinden ve dışından adım adım gezmiş, dolaşmış, görmüş, anlamış ve hatta böyle bir mabedi yapmaya muktedir olan Sultan'a gıpta etmiştir. Lakin Ayasofya'nın o harap hâlini gördükçe de ciğeri dağlanmış, içi yanmıştır. Hemen bir ferman buyurup o cuma namazının bu Fetih Camii'nde yani ki Ayasofya'da kılınması için lazım gelen her ne varsa süratle yapılmasını murat etmiştir.

Yine söylerler ki Ayasofya'nın güngörmüş rahibini yanına çağırtıp ona Ayasofya'yı sormuş ve o günün akşamına değin bildiği her ne varsa rahipten dinlemiş, işitmiş, öğrenmiştir. Ve hatta o rahibe bir emir vermiştir ki Rumlar arasında bu mabedin tarihini en iyi bilen kim varsa yazsın ve getirsin Sultan Mehmed Han'a.

Sonra o rahibi dahi Ayasofya'dan çıkarmıştır. Ve tek başına, bir başına koca mabedin içinde kalakalmıştır. Kimi rivayet eder ki Hızır ile söyleşmiş. Kimi der ki bütün gece boyu

Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmiş. Yine kimi der ki başını bir an olsun secdeden kaldırmadan şükretmiştir.

Hâsılı o günden sonra Konstantiniyye'den açılan her bahiste Sultan Mehmed'e Fatih, Ayasofya'ya cami denmiştir.

Ayasofya Efsaneleri -1-

Hz. Peygamberin hatırası...

HZ. MUHAMMED 571 YILINDA doğduğunda Ayasofya'nın kubbesi yıkılır. Birçok defa tamir etmeye çalışırlar ama tamir edemezler. Sonunda Hz. Hızır yaşlı bir şeyh kılığında görünerek, "Eğer bu kubbenin sağlam olmasını ve bir daha yıkılmamasını istiyorsanız Hz. Muhammed'in tükürüğünden alıp zemzem suyu ile birlikte burada kirece karıştırın, onunla kubbeyi tamir edin. Bu kubbeyi ayakta tumanın bir başka çaresi yoktur" der ve kaybolur.

Rahipler bu kişinin Hızır olduğunu anlarlar. Hemen yola çıkarlar evvela Şam'a oradan da Basra'daki Bahira Papaz'a varıp Muhammed Peygamberi sorarlar. "O aradığınız Peygamber henüz küçük bir çocuktur. Mekke'de amcası Ebu Talib'in himayesindedir. Onu orada bulursunuz. İstediklerinizle beraber bir de elinin izini alın" der.

Rahipler Mekke'ye gidip Ebu Talib'e isteklerini söylerler. Ebu Talip bir fincanın içine mürekkep koyup "Ya Muhammed! Eli-

nin izini bu ceylan derisi üzerine bas ki senin ümmetin bu Hıristiyan rahiplerden vergi almasınlar" der.

Sonra rahipler "Ey Muhammed, dünyaya geldiğin gece bizim Ayasofya'nın kubbesi yıkıldı. Ne kadar tamir etmeye çabaladıysak da olmadı. Mübarek tükürüğünden verirsen kirece karıştırıp mabedimizi tamir edelim" derler ve istekleri kabul edilir.

Hz. Muhammed istediklerini verirken onlara "Bununla ayakta durup ümmetime nasip olsun" diye dua eder.

Sonra rahipler hokkadaki Hz. Peygamberin tükürüğüyle beraber yetmiş deve yükü Mekke toprağı ve yetmiş deve yükü zemzem suyu yüklenip İstanbul'a dönerler. Kireç, mübarek tükürüğü, zemzem suyu ve Mekke toprağıyla bir harç yapıp kubbeyi tamir ederler. O mübarek hatıralarla tamir edilen yer hâlen dahi ayaktadır.

* * *

Bundan asırlar sonra, Fatih Sultan Mehmed Han, İstanbul'u fethedip de Ayasofya'ya girdiği vakit doğruca kubbenin bu kısmının altına gelip iki rekât şükür namazı kılıp dualar etmiş ve "Bu kubbe Peygamberimizin ağız suyuyla ayakta durmaktadır" diye kubbenin ortasına büyük bir altın top astırmıştır.

Rivayet edilir ki bu altın topun altı, Hızır makamıdır ve Hızır orada kıyamet gününe değin her gün bir vakit namazı kılacaktır.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Ayasofya İstanbul'un tapusudur...

"İSTANBUL DAHA en başından beri, Hz. Peygamberin vaktinden beri Müslümanların ulaşmak için can vermeyi göze aldıkları bir şehirdi evladım. Medine'den çıkan orduların da, gönül erlerinin de ve gönül verenlerin de yüzlerini çevirdikleri ve gözlerini diktikleri yerdi İstanbul. Bir hayaldi dert edinildi, derde derman arandı, bulundu ve gönle bir mefkûre konuldu. Zira insana bir hedef gerekti. Uzak bir hedef, zor bir hedef ve gerekirse asırlar boyu bir ok gibi sinede taşınacak bir hedef.

İşte Peygamber Efendimiz de öyle bir hedef vermişti Müslümanlara İstanbul ile ilgili o meşhur hadisini söylerken. Sen de ki o söz sahih midir değil midir? Ne fark eder evladım ne fark eder? Asıl söz dil ile söylenmez, gönül ile söylenir. Hâlden anlayana git denmez, söylemeden gidilir. İşte o sözü gönlü ile işiten ve sahih midir değil midir diye bir an olsun tereddüt etmeyen her kim olduysa yolunu İstanbul'a çevirdi. Gözlerine

bir resim gibi astı İstanbul'un suretini. Nasip olacaktı elbet birine amma bir şeyin nasip olması için evvela gönle dert olması gerekti. Dert edilmeyen dava nasip de edilmezdi elbette. Nasıl ki zahmetsiz olmuyorsa ve nasıl ki lüzum etmedikçe zuhur etmiyorsa işte aynı öyle dert edilmedikçe de nasip edilmiyordu.

Onlar da bunu bildiklerinden her doğana ninni gibi ezber ettirdiler bu derdi, her gidene onu sordular, her gelenden onu öğrendi, her kitapta onu okudular. Bir müjde gibi sakladılar İstanbul ismini gönüllerinde. Uzak diyarlardaki bir sevgili gibi hasret çektiler, ağladılar belki de. Zira dert diye gönülde taşınmayan nimet diye alınmazdı. Evvel dert edilmeli ve dert olmalıydı.

Ve oldu, kiminin gözünde yaş, kiminin dilinde dua, kiminin elinde şiir oldu. Asırlar sürdü belki de bu gayenin gönle dert diye düşmesi. İstanbul'u hakikatte fethetmeden çok evvelinde, asırlar evvelinde belki de gönüllerinde fethettiler. Rüyalarında girdiler o şehre, hayallerinde gördüler. İstanbul bir hayal olmadan önce bir dert olarak düştü sinelere. O derdin dermanını görmek için yollara düşüp de gelenler oldu. Gelemeyip o yolda ölenler oldu. Lakin her kim İstanbul derdi ile o sevda ile geldi ise bu topraklara gözlerine hayretle bir suret düşüverdi; Ayasofya.

O günden sonra bildiler ve inandılar ki İstanbul elbet bir gün fethedilecektir. Girilecek, gönül verilecek ve yüzü gülecektir. Bu uğurda gerekiyorsa ölünecek ve sonra doğulup tekrar ölünecektir. Lakin işte o ilk vakitlerde gelip de bu güzelim şehri görenler, Ayasofya'ya seyyah olup girenler anladı ve iman ettiler ki İstanbul'un tapusu Ayasofya'dır. Ve ne vakit Ayasofya'nın kubbesinde ezan sesi yankılanır o vakit derdin dermanı bulunmuş, maksat yerini bulmuş ve onlarca asırdır görülen bir rüya tabir olunmuştur. Zira hürriyetin sesidir ezan sesi. Ve Ayasofya esir düşmüş bir güzel gibi kendini o esaretten kurtaracak olanı beklemektedir.

Biz asırlardır o derdi taşıdık sinemizde. Ecdadın mefkûresi bu idi. Davaları sultanlık davası değil, cihana hükümdarlık davası değil, dahası, çok dahası idi. İsmine nizam-ı âlem diyenler oldu, İ'lâyı Kelimetullah diyenler oldu, kızıl elma diyenler oldu. İsim başka olsa da maksat aynıydı evlat. Hayal aynı, dava aynı... Ta ki Orta Asya bozkırlarından çıktığımızda da, Anadolu'ya vardığımızda da, devletler kurup, devletler yıktığımızda da, öldüğümüzde ve doğduğumuzda da sinemizde o gayenin derdi vardı."

Dedem aşkla anlatıyor ben ise pür dikkat dinliyordum. O anlatırken kendinden geçiyordu sanki. Bir başka hâl alıyor, bir başkası oluyordu. Bütün bunları anlatması da nedendi? Ben sadece o içeride gördüğüm adamları sormuştum ona ama o bana bambaşka bir şeyler anlatıyordu. Neden? Hem İstanbul bizimdi işte, fethedilmişti zaten hem de kaç asır evvel. O zaman niye söylüyordu bunları? Gecenin bu vaktinde, bir hastane odasının penceresi önünde, yatağında oturur vaziyette bunları anlatmanın zamanı mıydı?

"İstanbul'un fethi İstanbul fethedildiği gün başladı evladım" diyerek devam etti dedem anlatmaya. "Sultan Mehmed Han fetih ile girdiğinde şehirden içeri ardında yürüyenler vardı sahi. Göz ile görünenler vardı. Lakin bir de gözün görmedikleri yürüyordu ardı sıra. Zira o bir sultan olmaktan ziyade inanmış bir kul olarak girdi İstanbul'a. Zira kendi deyimince enbiyaya ve evliyaya dayamıştı sırtını. Ve inanmıştı ki yanında onlarla beraber, onların ruhaniyeti ve maneviyatıyla girdi şehre. Derde derman olarak girdi, gönle şifa olarak girdi, şehri almaya değil şehre vermeye girdi. Gönlünü verdi, ömrünü verdi. Gönül aldı, İstanbul'u gönül şehri yaptı. Zira Hz. Peygamberin sözü yerde kalmamış, hakikat olmuştu ya o vakit ilelebet öyle olması gerekti. Bir şehri fethetmek için evvela gönlü fethetmek gerekir. Gönül alınmadan alınan tek karış toprak kiradır, elden gider. O dahi bunu biliyordu ve böyle

inanıyordu. Onun için belki de en başta gönüller almaya geldi. Ve belki de onun için büyük büyük dedesi vasiyetinde, "İstanbul'u aç gülzar yap" demişti. Şimdi gül yetiştirme vaktiydi. İstanbul fetihten sonra fethedilecekti. Lakin İstanbul'u fethetmek için evvela İstanbul'un dahi gönlünü almak gerekti. Ve İstanbul'un gönlüydü Ayasofya..."

Ve sustu dedem. Bütün bunları neden anlattığını bilmiyordum. Hoş tarihten, ecdattan, İstanbul'dan ilk kez bahsetmiyordu bana. Her vakitte dilinde bunlar vardı. Daha ben küçük bir çocukken bile bana hikâye diye bunları anlatırdı. Çocukluğumdan beri kahramanım Fatih Sultan Mehmed olmuştu ya, bunun müsebbibi dedemdi zaten. Ama şimdi bunları anlatmaya ne gerek vardı? Zaten hastaydı, zoraki konuşuyordu. Öksürükleri bölüyordu cümlelerini ama o sanki mecburmuş gibi bütün bedenini zorlayarak konuşmaya çalışıyordu.

Neden sonra "Merak etmiyor musun gerisini?" diye sordu birden.

"Ediyorum elbette dede. Ediyorum ama bütün bunların ne ilgisi var olanlarla? Şehir dışındayken acil bir telefonla hastanede olduğunu öğrenip İstanbul'a geliyorum. Hasta yatağında buluyorum seni. Sonra gözlerin dede, gözlerinin görmediğini anlıyorum. Ve yanında kalıyorum. Gecenin bir vakti hastanede yatağında yatarken odana giriyorum. Hiç tanımadığım üç adamla konuşuyorsun. Benim geldiğime şaşırıyorsun. Ne olduğunu soruyorum, sen bana bunları anlatıyorsun. Ne oluyor Allah aşkına dede? Hiçbir şey anlamıyorum" dedim biraz sert bir tonda. Aslında kızmıyordum ona ama korkuyordum.

"Anlayacaksın" dedi kesin ve sert. "Korkunu anlıyorum evladım. Ama korkmana gerek yok. Onlar tanıdığım insanlar ve sen de tanıyacaksın."

"Ben de mi tanıyacağım? Neden?"

"Dinle hele" dedi, "evvela anlatacaklarımı dinle ki yerli yerine otursun söyleyeceklerim."

Ve ardı ardına kuru birkaç öksürük doldu ağzına. Öksürüklerle kesildi sesi. Hemen oturduğum koltuğun yanındaki sehpada duran pet şişeden bir karton bardağa su doldurdum ve verdim dedeme. Sanki günlerdir hiç su içmemiş gibi içti bir bardak suyu. Sonra görmeyen gözlerini gözlerime dikip, görmese de görüyor gibi ve her zamanki naif tebessümüyle:

"E evladım" dedi bir bardak çay da mı yok burada ki katık edelim sözümüze..."

Dedem işte. Böyle bir adamdı. Çay içmeden konuşamazdı neredeyse. Ama bu durumda bile aklına çay nasıl geliyordu? Ya dedem tahmin ettiğimden çok daha sakin bir adamdı ya da boş evhamlara kapılıyordum da ben büyütüyordum mevzuyu.

Hemen odadan çıkıp koridorun sonundaki bankoda duran bayan hemşirenin yanına gittim. Aşağıya kadar inmek istemiyordum. Zira inersem o adamlar yeniden gelecekler diye korkuyordum sanırım. Hemşireden rica minnet iki bardak çay alabildim. Hızlıca gerisin geri döndüm odaya. Kenarda duran tekerlekli sehpayı dedemin önüne çektim ve bir bardak çayı koydum üzerine;

"Haydi, şimdi anlat dede. Dinliyorum..." diye ekledim yerime otururken.

Bir yudum aldı çayından ve derince bir nefesi ciğerlerine çekerek devam etti sözüne;

"Fatih'ten sonra Ayasofya İslâm'ın remzi oldu. Bir taç gibi başında taşıdı herkes onu. Etrafı medreselerle şenlendirildi. Minareler dikildi yanına. Kubbesi ezanlarla yankılandı. Asırlar boyu bir tek vakit olsa ezansız kalmadı, namazsız kalmadı. İstanbul'un fethiyle pek çok Rum ihtida etmiş de Müslüman olmuştu doğru ve çoğu vakit sonradan Müslüman olanlar inancında eskilerden daha samimi olurdu. İşte Ayasofya'nın da hâli tam da öyleydi. Cihan devletlerinin tümüne ilan edilmişti ki Ayasofya artık Müslümandır. Zira onlar asırlardır inanıyorlar ve biliyorlardı ki İstanbul'a sahip olan tüm ciha-

na sahip olurdu. Ve Ayasofya İstanbul'un tapusuydu. İşte tam da bu maksatla bir taşının dahi incinmesine razı gelmemişti ecdadımız. İşte yine bu maksat için Sultan Mehmed Han bir vakıf kurup da vakfiyesinde özellikle yazdırmıştı Ayasofya'nın ehemmiyetini. Ve ne vakit olursa olsun cami olacak ve öyle kalacak diye yazdırmıştı. Ve öyle de oldu. Asırlarca baş üstünde tutuldu Ayasofya, her gelen padişah onun gönlünü hoş etti, ona bir hatıra verdi. En ziyade gönül verdi ona. Hâsılı asırlar boyunca bir taç gibi başında taşımış ecdat Ayasofya'yı. İstanbul'un gönlünü kırmak istememişler. Zira onlar da inanmış ve bilmişler ki İstanbul'un gönlü Ayasofya'dır ve kırılırsa şayet o gönül bir başkasına verilir" dedi ve durdu dedem. Çayından bir yudum daha aldı. Görmeyen gözlerinin nemlendiğini fark ettim. Ellerinin titrediğini gördüm. Anladım ki bundan sonra söyleyecekleri hüzün ile kafiyelenmiştir.

Asırlar böylece geçti ve gitti. Lakin düşman da boş durmuyordu evladım. Hem de hiç boş durmuyordu. Anlamışlardı ki savaşmakla yenilecek değildir bizimkiler. O vakit onlara bu gücü, bu kudreti ve bu maksadı veren her ne idiyse onu almak gerekti ellerinden diye inandı ve buldu onu da... Mukaddesata saldırdı, imana saldırdı, ahlaka saldırdı. Elimizden inancımızı almak için bizi yiğitçe vuruştuğumuz savaş meydanlarından çekip de hile ile hurda ile haince vuruşulan masalara oturttu. Sonra aramıza düşturu rezillik olan, ahlakı ahlaksızlık olan, Müslüman kılığında İslâm düşmanları sokuverdi. Ve içten içe bir ateş saldı sinemize. Bizi kendine âşık etti. Mahkûmu cellâdına âşık etti. Bizi hem öldürüyorlar hem de kendilerine sevdalandırıyorlardı. İyiden iyiye içimizdeki iman ateşinin harı sönünce ya da söndürülünce bu kez açıktan açığa saldırdılar üzerimize. Maksatları toprak almak değil, mal mülk bulmak değil, yok etmekti. Zira biliyorlardı ki tek bir inanmış Türk kalsa bile onların korkmasına kâfiydi. Ve bu Türk olmasından değil inanmış olmasındandı. İşte bunun için evvela inanmışlı-

ğımızla oynadılar. Aramıza nifaklar, dost görünen düşmanlar soktular. Aslımızı inkâra kadar götürdüler bizi. Ecdadımızı unutturup onlardan kopardı ve hatta düşman etmek için bize en hain silahlarla saldırdılar. Ve kazandılar evladım, kazandılar.

Bizi yüreğimizden vurdular. Evvela gönlümüze saldırdılar. Ciğerimizi sökmek, imanımızı tüketmek için doğruca İstanbul'a geldiler. Zira eski meseleydi bu, Sultan Mehmed'den intikamlarını almak için geldiler. Hem öyle bir geldiler ki asırların kinini kusar gibi geldiler. Bütün pislikleriyle, rezillikleriyle, sefillikleriyle geldiler. Zira gönül yoktu onlarda gönül almayı bilmezlerdi. Öyle rezil ve öyle sefil... Ecdadın mezarlarının üzerinde gezdiler pislik bulaşmış ayaklarıyla, camilere it gibi girdiler. Hatta o günleri görenler gözlerindeki yaşlarla anlatmışlardı ki Kur'ân sayfalarına dahi akla gelmeyecek, gönül el vermeyecek, dile dökülmeyecek şekilde hakaretler etmiştiler. Köşelerde, kuytularda tünediler. Namusumuza bile el attılar da elleri koparıldı attıkları yerde. Lakin bir kez sönünce gönüldeki ateş öyle hemen alazlanmıyordu ki tekrar. Aramızdaki zalimler, Batı putuna tapıp da Allah'a inanmış gibi görünenler içeriden, onlar dışarıdan saldırıyorlardı. Mukaddesata hakaretler ettiler ve nihayetinde asıl hedeflerine yürüdüler. Zira onlar da biliyordu Osmanlı'nın kalbinin İstanbul'da can bulduğunu ve İstanbul'un Ayasofya demek olduğunu ve Ayasofya'ya yürüdüler.

Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonraydı bu dediklerim. Sanki İstanbul'u yeniden fethetmiş gibi. Muzaffer olmuş gibi geziniyorlardı İstanbul sokaklarında. Fatih Sultan Mehmed'in kemikleri sızlıyordu muhakkak ki mezarında, Eyüp Sultan avlusunda haramiler dolaşıyor, İstanbul'un her semtinde huzur içinde uyuyan evliya ve şühedanın cennetlik uykularına cehennemî kâbuslar bulaşıyordu. Hedeflerinde Ayasofya vardı.

Ve bir gün geldiler. Bembeyaz bir ata binmiş Fransız ku-

mandanı, üzerinde bir pelerin ve başında taca benzer bir başlıkla sanki bir Bizans İmparatoru gibi ve sanki yeniden İstanbul'u Bizanslılar almış gibi ardında bir tabur askerle geldi Ayasofya'nın önüne. Yüzünde müstehzi bir tebessüm, dilinde bilinmeyen türlü kelimeler ve elinde bir Bizans kılıcıyla geldi. Kendilerinden o denli emin ve o denli kibirle yürüdüler Ayasofya'ya doğru. Ama giremediler. Zira bir Osmanlı askeri dimdik ve bir sütun gibi durdu karşılarında. Öldürmeden ölmeyecek biri; Binbaşı Tevfik Bey...

* * *

Dedemin anlattıklarıyla bir bağlantı kurmaya, sözün nereye varacağını ve maksadının ne olduğunu anlamaya çalıştım. Ama ne ettimse ne kadar düşündümse de başaramadım bunu. Yalnızca bir şey vardı aklımda bir isim; Binbaşı Tevfik Bey. Bu ismi biliyordum. Hem de çok iyi biliyordum ya da iyi bildiğimi zannediyordum.

Dedem susmuştu ve bence düşünmem için, bir şeyleri anlamam ya da en azından fark edebilmem için vakit vermişti bana. Düşünüyor ama bir şey bulamıyordum. Hatırıma tek gelenler ise küçük yaşlarımdan beri dedemden dinlediğim İstanbul ve özellikle Ayasofya ile ilgili hikâyeler, sözler, isimler ve tarihlerdi. Diğer çocuklar hangi çizgi roman kahramanlarını görürlerdi rüyalarında bilmem ama ben Osmanlı padişahlarını hayal eder, Ayasofya ile ilgili dedemden işittiğim efsaneleri gerçek zannederdim. Düşlerimde eski vakitleri görür, kimi zaman Sultan Mehmed'in, kimi zaman Sultan Selim'in ve kimi zaman da Sultan Abdülhamid'in esasen hiç görmediğim yüzlerini görürdüm. Ayasofya ise benim için bir macera mekânıydı çocukluğumda. Sırlarla örülmüş, efsanelere, hikâyelere gömüşmüş bir cami idi. Lakin o zamanlar anlayamıyordum her camide namaz kılınırken neden bu camide namaz kılınmadığını?

Hatta hiç unutmuyorum yine bir cuma günü Ayasofya'nın

önünde ezan vaktini beklediğimiz bir zamanda, belki sekiz belki on yaşlarındayken ben bir vasiyet olduğunu çok sonraları idrak ettiğim bir söz söylemişti bana dedem. Ayasofya'nın hüzünlü kızıl rengine güneşin vurduğu bir bahar günü oturduğumuz banktan Ayasofya'ya kederli gözlerle bakarken dedem;

"Evladım" demişti "iyi dinle beni. Diyeceklerimi şimdi anlamayacağını biliyor olsam da bir gün elbet anlayacaksın. İşte onun için bu sözlerimi hiçbir vakit unutma. Bir gün gelir de Ayasofya'nın zincirleri kırılır, esaretten kurtulur, hür olur, mesrur olur ve yine bizim olursa işte o gün, aynı Sultan Mehmed Han'ın ilk cuma namazını kıldığı gibi bir cuma namazına denk gelecektir, öyle olması gerekir. İşte o gün şimdi yerinde olmayan o altın topun altında, Hızır makamında kıl sen de cuma namazını. Kıl ki benim de ruhum huzur bulsun" demişti.

O gün anlayamamıştım ama şimdi anlıyordum bunu. Ayasofya, İstanbul ve ecdat dedem için kendinden bile daha mühimdi.

Nedendi?

Dedemin sesi böldü bütün bu hayallerimi. Saat epey ilerlemiş ve ezan vaktine az kalmıştı. Az sonra minarelerden sabah ezanının sesi işitilecek ve namazı uykudan daha hayırlı bilenler dua dua selam göndereceklerdi Rablerine.

"Bundan sonra anlatacaklarımı iyi dinleyesin evladım. Belki de hayatının sırrı olacaktır bu söyleyeceklerim. Sana asırlardır sürüp gelen bir sırrı vereceğim. İyi dinle şimdi beni. Bu söyleyeceklerimi hiçbir kitap yazmaz ve hiçbir dil söylemez inan. Bunu bilenler hayatı pahasına sakladılar bu sırrı. Şimdi sıra sendedir. Hiçbir vakit unutma bu anlatacaklarımı. Zira bundan sonra emanet senindir" dedi ve ezanlar işitilmeye başladı İstanbul semalarında. Bütün camiler, bütün minareler âleme Allah'ın bir olduğunu haykırıyor lakin bir tek Ayasofya'nın dili lâl. Hakkı söyleyemiyor, konuşamıyordu. Ve bili-

yordum dedem bütün ömrü boyunca her ezan okunduğunda bu dert ile dertleniyor, Ayasofya'nın bu esaretine içerliyordu.

Dedem ezanın bitmesini bekliyor bense onu bekliyordum. Neydi bu kadar önemli olan sır? Ne söyleyecekti? Hayatımın sırrı... Ne olacaktı?

Konstantiniyye

1 Haziran, 1453

Allah'tan başka galip olan yoktur âlemde...

RİVAYET EDENLER Sultan Mehmed Han'ın İstanbul'u fethedip de şehre girdiği ve Ayasofya'da korkuyla bekleşen ahaliye aman verdikten sonra ve iki rekât şükür namazının Ayasofya'nın kubbesinin altında kıldıktan ve o fetih günü bu kadim mabedi karış karış gezdikten sonra Ayasofya'nın perişan hâline efkârlandığını hikâye ve beyan etmişlerdir.

Ve hatta söylemişlerdir ki İstanbul'un fethi bir salı günü sabahın erken vakitlerinde nasip olmuş ve o gün boyu Sultan Mehmed Han, Ayasofya'da misal ki itikâfa girmiş gibi her taşına, her nakışına, dilinde dua ve şükürlerle dokunmuştur. Ve Ayasofya'nın bu andan sonra cami olduğunu ilan etmek için de kendi malından verdiği altınlarla ve yine kendine sultanlık payı olarak ganimet babında düşen Ayasofya'yı satın almıştır da, o ki yaban kimse el sürmeye ve bundan gayrı eşiğinden içeri girenler abdestsiz hâlde girmeyeler.

Ve yine rivayet ederler ki bütün bunları yaptıktan sonra mimarbaşına ve ağalarına emretmiştir ki cuma gününe değin Ayasofya'yı tez elden namaz kılınacak hâle getirip de cuma namazını kılmaya hazır edeler. Lakin her ne olur olsun bu mabedin içinde olan tek bir taşı ve tek bir nakışı sökmeyeler, kırmayalar, zarar vermeyeler diye tembih etmiştir. Ve dahi mimarlar, dülgerler, hakkaklar hep bir elden gece ve gündüz dahi gayret gösterip de o ulu mabedi cuma namazına yetiştirmişlerdir. Kıble tarafında olan apsisin hemen önüne ahşaptan bir mihrap ve onun hemen yanına da yine ahşaptan bir minber koymuşlar ve mabedin içinde asırlardan beri Hıristiyanların yaptığı, yaptırdığı her ne varsa hiçbirini zarar vermeden, kırmadan, dökmeden ve sökmeden suretlerin üzerlerini bir örtü ile kapatmışlardır. Her bir yanı İlâhî bir vazifeyi yaparcasına huşu içinde temizlemişler, gözle görünür kırıkları, oyukları tamir etmişlerdi.

İşte şimdi Ayasofya sevdiğiyle kavuşmaya hazırlanan bir gelin gibi saf, temiz ve güzel bir hâldeydi. Ve onu asıl sahibine kavuşturacak vuslatı tattıracak o cuma gününü bekliyordu.

* * *

Fatih Sultan Mehmed Han'ın o şanlı zaferiyle İstanbul'a girmesinden ve şükürlerle Ayasofya'yı camiye tahvil etmesinden üç gün sonrasıydı. Bizans ahalisi hanelerine, işlerine dönmüş ve daha evvelinde nasıl yaşıyorlarsa o hâllerinde yaşamaya devam ediyorlardı. Ve Sultan Mehmed Han'ın dediği gibi olmuş, bir kimse bile olsa ne hanelerine ne canlarına ne de namuslarına ilişmiş, kem söz söylemiş, dokunmuş, değmişti. Ve anlamışlardı ki bu vakit artık Devlet-i Âl-i Osman'ın, Sultan Mehmed Han'ın vaktiydi. Zira o bundan önceki hiçbir Sultana benzemiyor ve benzemeyecekti.

O cuma günü güneş Ayasofya'nın kubbesine vurduğu vakit yanında yüzlerce yeniçeri, âlim, gazi ve hocaları ile otağından çıkmış Ayasofya'ya doğru yürüyordu Sultan Mehmed. O yü-

rüdükçe sanki ardından bütün bir İslâm âlemi yürüyor, o yürüdükçe toprağın altında binlerce hakka adanmış ruh mesrur oluyor, cihan yürüyor, zaman ve âlem yürüyordu. Ve Ayasofya'dan ezan sesi işitiliyordu.

Sultan Mehmed Han'ın üzerinde koyu kızıl bir kaftan, başında bir ulema sarığı vardı. Başı önde tevazu ile yürüyor, kara sakalları genç yüzünde titriyor, gözlerine dolan şükür yaşları akmamak için direniyordu. Ve yine her biri tek ağızdan tekbirler getiriyor ve sanki İstanbul bir kez daha fethediliyordu. Lakin bu kez kılıçla, okla, topla değil; ezanla, namazla, şükürle ve duayla fethediliyordu.

"Allah Allah" nidalarıyla geldiler Ayasofya'nın önüne. Her birinin yüzünde sürur, dilinde dua ve sanki mahcuptular ve korkuyorlardı kibrin ateşine kapılmaktan. Hani görenler olmasa birkaç gün evvel canları pahasına savaşan, kılıç vuran, can alan adamların, o yiğitlerin ve cengâverlerin bunlar olduğuna inanmazdı hiç kimse. İşte öyle girdiler Ayasofya'dan içeri. Gönülleri titriyor, ayakları titriyor, bedenleri titriyor ve sanki Ayasofya titriyordu. Hıristiyan ahali hayretle bakıyordu bu insanlara. Bu insanlar şehre sanki bir kutsiyet atfediyordu da ayaklarını bastıkça mahcup oluyorlardı. Hani yerle bir edeceklerdi şehri? Hani Ayasofya vesair kiliseleri komayacaklardı da bütün kutsallarını yıkacak, kıracak, dümdüz edeceklerdi? Öyle yapmıyorlardı ve hatta kendilerinden daha fazla kıymet veriyorlardı ona. İşte şimdi hep birden giriyorlardı Ayasofya'ya... Kim Sultan, kim köle, kim âlim, kim asker belli değil. Lakin tek bir şey belli ki hepsi birer kul olarak girdiler Ayasofya'nın koca kapısından içeri.

Tekbir sesleriyle, dualar ede ede, şükürler göndere göndere girdiler ve saf saf oturdular Ayasofya'nın taş zeminine. En önde Sultan Mehmed Han, bir yanında Akşemseddin bir yanında Molla Hüsrev, Molla Gürani ve arkalarında yüzlerce Müslüman. İşte asırlardı esir düşmüş Ayasofya esaretinden kurtulacak bir muştuyla uyanacaktı şimdi.

Sünnetler kılınmış, vakit değişmiş, mekân değişmiş, zaman değişmişti sanki. Görenler içerisini tamı tamına dolduran yüzlerce Osmanlı askerinin sanki bir kuş olup da uçtuğunu bilemediler ve onların arasında âlemleri geçip de gelerek saf tutan onlarca ruhu göremediler.

Müezzinler ciğerlerinin ateşiyle okurlarken ezanı Sultan Mehmed'in işaretiyle hocası Akşemseddin kalktı diz kırdığı yerden de minbere yürüdü. O yürüdükçe gözlerinden yaşlar süzüldü Ayasofya'yı dolduranların. O yürüdükçe asırlardır bu muştu ile yananların ateşlerine su serpildi. Can nefes buldu, lisan ses buldu o yürüdükçe...

Akşemseddin üzerinde beyaz cübbesi ve başında beyaz sarığıyla çıkınca minbere üç defa hançeresini yırtarcasına 'Allahu ekber' nidasıyla bütün bir İstanbul'u titretti saf tutanlar. Ve Akşemseddin birkaç adım daha çıkınca minbere ardını döndü cemaate, gözünden aksakallarına doğru yaşlar süzülüyor, yüzü parlıyor, kendi sanki bu âlemden değil gibi ve bu âlemde değil gibi konuşuyordu. Bir besmele çekti evvela ve yutkuna yutkuna konuşmaya başladı.

"Allah emrinde galip olandır. Lakin insanların çoğu bunu bilmezler. Ve Allah'tan başka galip olan yoktur âlemde" dedi ve bir kez daha yutkundu. Zira konuşmakta zorlanıyordu. Gözünden süzülen yaşı durduramıyor, içindeki şükür avazını susturamıyordu. Zorla da olsa devam etti sözüne:

"Âlemlerin Rabbi, var olanın ve yok olanın sahibi Allah'a şükürler olsun. Zira zafer de fetih de yalnızca O'nundur. Ve onun Resûlü Hz. Muhammed Mustafa'ya selam olsun. Ve dahi Allah sizlerden razı olsun. Olsun ki O'nun Peygamberinin sözünü yerde komadınız. O uğurda serden geçip, kelle koltukça cihat ettiniz de gazilik makamına eriştiniz. Onca şehit verdik bu uğurda, onca can yitirdik, Allah onları rahmetiyle kucaklasın. Hz. Peygamber Tebük Seferi'nden dönerken 'Küçük cihattan büyük cihada dönüyoruz' diye buyurmuşlardır. İşte şimdi

bizim cihadımız evvelkinden daha da büyüktür. Maksadımız nizam-ı âlemdir ve asıl cihat işte tam da şimdi başlamıştır. Sakın ha bitti sanmayın bu davayı, gayrı dava büyümüş, cihat büyümüş ve düşman büyümüştür. Bundan gayrı vakit şükür vaktidir. Gönül kırmak, gönül yakmak yoktur bizim itikadımızda. O ki bundan sonrası gönül alma vaktidir. İstanbul'u bir İslâm şehri eyleme vaktidir artık. Sancağı en ileriye götürmek için bir nefeslenmedir bu zafer. Son nefese ve son nefere değin Allah yolunda bize cihat yazıldı. Sefer bizim lakin zafer Allah'ındır. Bilesiniz. Sakın ha kibre düşmeyesiniz. Zira bu zafer hiçbirimizin değil bu zafer Allah'ındır ve nasıl ki o nasip ettiyse bize bu nimeti şükrünü bilmezsek öyle alır elimizden. Allah'tan başka galip yoktur âlemde..."

Dualarla, âminlerle, tekbirlerle indi minberden aşağı. Herkesin gözünde yaş, dilinde dua ve şükür vardı.

Akşemseddin yerine geçince Sultan Mehmed'in kulağına doğru hafifçe eğdi başını.

"Haydi, Sultan'ım haydi, gayrı makam sizindir" dedi ve başındaki sarığı çıkarıp da taktı Sultan Mehmed'in başına. Ve o gün o cuma günü Ayasofya'da ilk cuma namazını Sultan Mehmed Han bir başka âleme geçer gibi, kendinden geçer gibi, sırattan geçer gibi kıldırdı.

Gözleri kapalı geçti mihraba Sultan Mehmed. Gözlerini açarsa düşecekti belki de. Can kuşunu uçuracak da ruhunu oracıkta teslim edecekti neredeyse. Belki de o sebeple açmadı gözünü hiç. Ve bir "Allahu ekber" dedi ki titredi yer. Lakin ansızın bir şeyler oldu bir kez daha tekbir getirdi Sultan Mehmed ve sonra bir kez daha... Üçüncü tekbirden sonra kıldırdı namazı. Sırrı bilenler anladı bu ahvali, gayrısı efsane sandı, hayal sandı, hikâye sandı.

O gün Ayasofya hürriyetini buldu ve asırlar evvelinden bir muştu hakikat oldu. Kimse görmedi belki ama Medine'den kanatlanan bir kuş geldi de Ayasofya'nın kubbesine kondu. Ve

asırlardır Konstantiniyye diye bilinen şehir gayrı İstanbul oldu.

* * *

Râviyân-ı ahbar rivayet etmişlerdir ki, Sultan Mehmed Han Ayasofya'da kılınan o ilk cuma namazından sonra bu mabedin gayrı bir cami olduğunu âleme ilan etmiş ve Ayasofya'nın yanına bir minare ve bir medrese yapılmasını emretmiştir. Ve kendi mülkü olan bu mabet için bir vakıf kurdurtmuş ve yine Ayasofya etrafındaki dükkânların gelirlerini Ayasofya'ya harcanması için vakfetmiştir ve kıyamete değin Ayasofya'nın cami olmasını vasiyet etmiştir.

Ve yine anlatırlar ki o gün namazdan sonra Sultan Mehmed Han Ayasofya'nın rahibini çağırmış ve ondan Ayasofya ile ilgili bildiklerini sormuş, öğrenmiştir. Ve rahip dahi Ayasofya'daki kutsal emanetlerin olduğu odanın anahtarını Sultan Mehmed Han'a teslim etmiş ve bildiği ne varsa söylemiştir. Ve yine Sultan Mehmed Han rahipten yapılışından o güne değin Ayasofya'da her ne olmuşsa yazılmasını ve tez vakitte kendine sunulmasını emretmiştir.

Ve işte o rahip, bütün gece düşünüp Osmanlı lisanını da bilen ve bu işte ehil olan birini buluvermiştir.

Anlatanlar ve rivayet edenler bu zatın Kadmus isminde, aslı Müslüman olan biri olduğunu ve büyük dedesinin doğu diyarından geldiği için de kendisine 'doğulu' manasına gelen Kadmus isminin verildiğini söylemişlerdir.

Ve bazıları bu Kadmus nam kâtibin Müslüman olduğunu beyan etmiş ve hatta birkaç zat onun Kadmus ismi ile sırlanmış Hızır olduğunu dahi rivayet etmişlerdir.

Doğrusunu elbet ki Allah bilir...

Ayasofya Efsaneleri -2-

Ayasofya'da ilk cuma namazı...

FATİH SULTAN MEHMED İstanbul'u fethettikten sonra ilk cuma namazını Ayasofya'da kılacaktı ve o gün yanında bulunanlara;

"Aranızda ikindi namazının sünnetini hiç kaçırmayan var mıdır?" diye sordu. "Eğer varsa bütün cemaatin başına o geçecek ve imamlığı o yapacak."

Herkes ulemaya ve büyüklere bakmaya başladı. Herkesin gözü onlarda en ziyade de Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin'de idi. Lakin herkes gibi o da başını yere eğmiş hâlde duruyorken şöyle deyiverdi:

"Bir keresinde evime misafirler gelmişti. Onları bırakıp kalkamadığımdan ömrümce bir kez o gün ikindi namazının sünnetini kılamadım."

Ve bunun üzerine Sultan Mehmed Han;

"Ben ömrümde bir kez dahi ikindi namazının farzını ya da sünnetini kaçırmadım" dedi ve bunun üzerine Ayasofya'da kılınan ilk cuma namazında imam o oldu.

Sultan Mehmed imamlığa geçtikten sonra namaza başlamak için tekbir getirdi lakin hemen sonra selam verip de tekrar bozdu namazını. Ve sonra yine tekbir getirdi ve selamla bozdu. Üçüncü tekbirden sonra ellerini bağladı ve ilk cuma namazını kıldırdı.

Namazdan sonra hocaları, "Bu hâlin sırrı nedir?" diye sorunca Sultan Mehmed Han;

"İstedim ki namazda bana ve bütün cemaate Kâbe görünsün. Yani ki İlâhî âlemde dahi olsa Kâbe'nin önünde namaz kılalım. Lakin ilk tekbiri getirince Kâbe görünmedi gözüme. İkincisi de aynı hâlde oldu. Üçüncü tekbirde Kâbe gözümün önünde belirdi ve namazı kıldırdım" dedi.

Daha sonrasında bu hâlin hikmetini Akşemseddin'e sorduklarında şöyle cevap verecekti;

"Padişahımız üç defa tekbir getirdi. İlkinde anladım ki Ayasofya'nın yönü kıbleye bakmıyor. İçimden, 'İnşallah bir hata etmeyiz' dedim. İkinci kez tekrar tekbir getirdi ve sonra namazı yine bozdu. Ben içten içe sevindim. Üçüncü tekbiri getirdiği vakit, 'İnşallah tekrar bozar. Zira kıbleye dönük değil yüzümüz' diye geçirdim içimden. O vakit bana manevi âlemde cemaatin en arka safı gösterildi. Ve bir kişilik yerin eksik olduğunu gördüm. Bir an baktım ki Hızır aleyhisselam o bir kişilik yere saf tutmak için gelirken terler direğe parmağını soktu ve Ayasofya'nın yönünü kıbleye taraf çevirdi. Sonra o boş yere geçti ve namaza durdu. Böylece Sultan'ımız Kâbe'yi tam karşısında gördü ve namazı kıldırdı."

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

O pis ayaklarınızı sokmam Ayasofya'dan içeri!

"ÂLEMDE TESADÜF DİYE bir şey olmaz evladım. Olamaz. Zira Allah varsa tesadüf yoktur. Ne bu âleme doğmak tesadüftür, ne bu dine inanmak tesadüftür, ne bu milletten olmak tesadüftür. Bizim bu topraklarda olmamız dahi evvela takdirdir eyvallah, lakin sonra gayrettir. Şükrü eda edilmeyen nimet, afet olur, elden gider. Başımıza gelen de işte tam budur evladım" dedi dedem henüz doğan güneşin ışıkları halelenip de hastane odasının penceresinden yaşlı yüzüne vururken.

Az evvel ben önde o arkada sabah namazını kılmış sonra ellerini kaldırıp da uzun uzun dualar göndermişti. Bilmem kimlere dua etmiş, ne istemişti? Lakin tek fark ettiğimi yaşlı yüzünden aşağı damlalar süzülüvermişti ve anlatıyordu işte bana.

"Ta en başından beri ecdadın rüyasıydı İstanbul. Allah yolunda sefere çıktıkları ilk günden beri hayallerinde İstanbul'a girmek, rüyalarında Ayasofya'da secde etmek vardı. Onun

içindir ki yolların uzunluğundan, dağların sarplığından, vaktin azlığından, zorluktan, yokluktan yılmayıp defalarca İstanbul'a sefer eylediler. Ve nihayetinde Sultan Mehmed Han İstanbul şehrine girip de gülzar eylediği vakit ve Ayasofya'yı azad eylediği vakit o dahi biliyordu Ayasofya'yı geri almak için geleceklerini. Ve hatta kendi güçleri yetmezse bizim içimizden düşmanlar türetip de onların elleriyle maksatlarına ermek için gayret edeceklerini çok iyi biliyordu. Ve bu sebeple daha o ilk gün bütün âleme Ayasofya'nın cami olduğunu ilan edip de kendinden sonra gelenlerin her birine vasiyet etmiş ve namus borcu gibi boyunlarına bırakmıştı Ayasofya'yı. Asırlarca o borcu ödemek için gayret etti onun soyundan gelenler. Asırlarca onun vasiyetine itaat ettiler. Lakin dedim ya düşman geldi bir gün ve karşısında Sultan Mehmed'in o vasiyetine muhafızlık eden bir alay asker, set gibi durdu da pis ayaklarını bastırmadı."

"Evet" diyerek böldüm dedemin konuşmasını. "Evet, Binbaşı Tevfik Bey..."

"Doğru evlat lakin neden kimse değil de o? Neden orada? Bunu anlatmak gerek sana. Ve kim olduğunu bilmen gerek Tevfik Bey'in."

"Biliyorum" dede "Biliyorum. Senelerdir anlattın sen bunu ve ben zaten biliyorum. Binbaşı Tevfik Bey dedendir senin. Benim de büyük dedem. Anlattın hepsini zaten. Peki ama sır bunun neresinde?"

"Hepsini değil evladım. Hepsini anlatmadım. Doğru Binbaşı Tevfik Bey dedemdi benim. Ve hatta senin ismini de onun adı yaşasın diye Tevfik koyduk. Lakin bildiklerin bilmediklerinin yanında hiçtir. Hem demem o ki bir tek sen değil kimse bilmez. Zira unutulmuş ve unutturulmuştur Binbaşı Tevfik Bey. Hakkında bizden gayrı kimse ne bir şey bilir ne bir şey öğrenmek istese de öğrenebilir. Sanki doğmamış, yaşamamış ve ölmemiştir. Hiç dünyaya gelmemiştir sanki. Unutturulmak

istenmiştir. Ama anlatacağım sana. Hepsini anlatacağım.

Sultan Mehmed Han'dan sonra hangi şehzadeye sultanlık nasip olmuşsa her biri ata vasiyetidir deyip ve emir telakki edip de Ayasofya'yı ve İstanbul'u candan öte tutmuşlardır. Her biri bir nişan koymuşlar ve perçinlemişlerdir Ayasofya'nın cami olduğunu. Ve hatta Sultan Mehmed Han Ayasofya'da ilk cuma namazını kıldıktan hemen sonra emir vermiştir hocası Molla Hüsrev'e, "Yarından başlayıp Ayasofya talebe ile dolacak, derse başlanacaktır" diye. Ve işte o meşhur vasiyetini söylemiştir;

"Her kim, doğru olmayan bozuk söylemler, hurafe ve gıybetten öteye geçmeyen bâtıl gerekçelerle, bu caminin (Ayasofya'nın) kanun ve kurallarından birini kötü amaçlı değiştirirse; caminin değişimi ve iptali için gayret gösterirse; caminin ortadan kalkmasına veya maksadından ve amacından başka bir amaçlı kuruma çevrilmesine kast ederse, caminin temel hayır müesseselerinin birinden taviz verirse ve caminin bölümlerinden birine itiraz ederse veya bu manada yapılacak değişiklik veya itirazlara yardımcı olur ya da yol gösterirse veya şerefli İslâm Şeriâtı'na aykırı olarak camide kötü uygulamalar yapmaya niyetli ise, mesela şeriata aykırı hüküm, emir yazısı yazarsa veya tevliyet hakkı resmî yahut takrir hakkı resmî ve benzeri bir şey isterse, kısaca bâtıl düşüncelerinden birini işler veya bu tür düşünceleri tamamen geçersiz olan yazılı kayıtlara ve defterlere kaydeder ve bu tür haksız işlemlerini yalanlar yumağı olan hesaplarına katarsa, açıkça büyük bir haramı işlemiş olur. Günahı gerektiren bir fiili gerçekleştirmiş olur. Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerlerine olsun. Sonsuza kadar cehennemde kalsınlar, onların azapları asla hafifletilmesin ve dünyada ve ahirette onlara hiçbir zaman merhamet olunmasın. Kim bunları duyup gördükten sonra değiştirirse, vebali ve günahı bunu değiştirenlerin üzerine olsun. Hiç şüphe yok ki, Allah her şeyi işitir ve her şeyi bilir.

Zira bilmiştir ki Ayasofya elden çıkarsa hayal biter, Ayasofya elden çıkarsa dava çöker ve Ayasofya çıkarsa elden onca asırdır gönle kazınan gaye bir düş olur, uçar gider. Zira Ayasofya İstanbul'un Mekke'sidir. Nasıl ki Mekke'ye nur sonradan gelmişse ve nasıl ki Mekke olmadan Medine olmamışsa işte onun gibidir Ayasofya ve o elden giderse İstanbul da gider. Ve yeniden zulmün karanlığı çöker âleme. Onun içindir ki şehirleri fethetmek maksat değildir, gönülleri fethetmek maksattır ve yine onun içindir ki İstanbul'un fethi İstanbul fethedildikten sonradır. Hem de öyle bir ay, bir yıl, bir asır değil kıyamete değin sürecek bir fetih. Esasen gaye de bir cihan devleti olmaktır, doğru lakin cihan devletinden maksat gönül devletidir. Sultan Mehmed'in maksadı bu idi işte. Ne güçlüyüm diye zulmedecekti ne de zulüm görecekti bir kimseden. Âleme adalet nedir, merhamet nedir, hürriyet nedir onu gösterecekti. Cihanda ezan sesinin işitilmediği tek bir yer kalmasındı, herkes dilediğince yaşasın ama Allah'a inananlar zelil olmasındı. İşte bütün bu maksadın anahtarı Ayasofya idi. Ayasofya'nın elden gitmesi bütün bu hayalin bitmesi demekti.

Sonra gelenlerin her biri bu davanın derdini bilse ya da bilmese de bu vasiyete hürmeten Ayasofya'yı can bilip koruduular. Türlü hilelerle düşman gelmedi değil. Elbet ki geldi lakin içlerindeki iman ateşinin alazı henüz dahi gürdü, inançlarını yitirmemiş, gayelerini tüketmemiş ve unutmamışlardı maksatlarını. O sebeple gelen düşman her ne yolla ve ne hile ile gelirse gelsin gerisin geri döndü. Yılmasa da, vazgeçmese de öyle gibi davrandı, öyle davranmak zorunda kaldı. Ta ki Sultan Vahdettin'e değin" dedi dedem ve tam devam edecekti ki odanın kapısına birkaç kez vuruldu.

Bir rüyadan uyandım, sanki bir hayalden şimdiye döndüm. Susmasındı, durmasındı. Anlatsındı. Zira o hayalde boğulabilirdim, o rüyada ölene değin kalabilirdim. Ama kapıdan

gelen o sesle bölündü hayalim ve dedem sanki kimsenin duymasını istemiyor gibi bıçak kesmişçesine kesti sözünü.

Genç denecek yaşlarda bir hemşire girdi içeri. Tebessümle baktı ikimize de. Neden sonra dedemin yatağı üzerinde oturduğunu görünce biraz hayret biraz da tedirginlikle;

"Amca yatağınıza uzansaydınız" deyiverdi.

Hiçbir karşılık vermedi dedem. Sadece tebessüm etti zoraki. Kadının çıkmasını beklediği her hâlinden belliydi. Ama Osmanlı nezaketi vardı dedemde. Öyle gelene git diyemezdi ki. Hemşire birkaç ilaç verip, tansiyonunu ölçtü dedemin ve çıkmak için birkaç adım atmıştı ki geri dönüp;

"Az sonra kahvaltınızı getirecekler amca" dedi.

Dedem sağ elini hafifçe yukarı kaldırıp;

"Vakti değil" deyiverdi birden. Demek ki söyleyecekleri yemekten, sudan ve hatta zamandan bile önemliydi ve acele etmesi gerekliydi.

Hemşire tekrar edecek olduysa da dedemin ısrarla havada duran elini görünce hiçbir şey demeden çıktı dışarı.

O çıkar çıkmaz görmeyen gözlerini bana doğru çevirdi dedem;

"Oğlum Tevfik" dedi "kilitle şu kapıyı..."

Hemen kalktım oturduğum yerden ve dediğini yaptım ve oturdum yerime ama biraz da şaşkındım. Ne gerek vardı ki buna? Anlamamıştım. Ama ben de o hayale tekrar dalmak, o rüyaya uyumak istiyordum. Ve birinin bu rüyayı tekrar bölmesine tahammülüm yoktu.

"Sultan Vahdettin" dedi dedem birkaç defa kesik kesik öksürdü ve devam etti, "Sultan Vahdettin zor vaktin sultanıydı. Daha doğrusunu söylemek gerekirse zor vaktin sultanlarındandı. Elini kolunu zincirlerle bağlamışlardı, yoluna setler koymuşlar, önüne ardına pusular kurmuşlardı. Lakin gönlüne de zincir vuramazlardı ya.

Birinci Cihan Harbi'nden hemen sonra İstanbul işgal edil-

miş ve Sultan Vahdettin Dolmabahçe Sarayı'na bir manada esir edilmişti. Dedim ya evladım içimizde de düşmanlar vardı ve onlar dıştakilerden daha tehlikeliydiler. İşte onlar binbir şayia çıkarıp da haine çıkarmak istediler Sultan'ın adını. Oysa hakikati bilen Allah vardı ve elbet bir gün mazlumun ahı çıkardı.

İşte o günlerde Birinci Cihan Harbi'nden de mağlup ayrılmış olduğumuzdan vatanın her yanında işgale başlamıştı düşman. Lakin esas hedefleri İstanbul'du ve asıl maksatları Ayasofya. Onlar biliyorlardı ki İstanbul'un kalbi Ayasofya'dır ve Ayasofya'ya çan takmak için tüm gayretleriyle geldiler. Lakin onların bu emellerinin farkında olan biri daha vardı; Sultan Vahdettin. O biliyordu ki bir gün muhakkak ki gelecekler ve geldikleri o gün ne mal için, ne mülk için ne de yalnızca İstanbul için, onlar Ayasofya için gelecekler.

Bu yüzden Sultan Vahdettin kendini korumak için sarayın etrafında duran yedi yüz kişilik muhafız alayının komutanını çağırttı yanına. Zira o komutanı çok evvelden beri tanıyor, biliyor ve hatta özel vazifeler veriyordu. O komutanın kim olduğunu tahmin etmişsindir zaten evladım. Binbaşı Tevfik Bey...

O gün herkesten gizli olarak Sultan Vahdettin ile görüşmüştü Binbaşı Tevfik Bey. Meselenin mühim olduğunu anlamıştı zira böyle müşkül bir hâlde ve her yandan takip edilirken Sultan'ın onunla görüşmek istemesinin bir başka manası yoktu.

Sultan Vahdettin'in has dairesinin yanındaki küçük odada buluşmuşlardı o gün ve Sultan kapıyı sıkı sıkıya kilitlemiş ve diyeceklerini hızlı hızlı söylemişti Binbaşı Tevfik Bey'e;

'Evladım' demişti çember gözlüklerinin ardındaki hüzünlü gözleriyle onun yüzüne bakarken 'ecdadım bana bir cihan devleti emanet etti lakin ben o emanete sahip çıkamadım. İçten ve dıştan bunca düşmanla baş edemedim. O cihan devletinin payitahtı İstanbul işte şimdi onların pis ayaklarının altında kal-

dı. Ve biliyorum ki şimdi hedefleri asırlardır almak için gayret ettikleri İstanbul'un kalbidir. O ki Ayasofya'dır ve onu alırlarsa asırlık düşler hayal olur, Osmanlı dediğin tarih olur, ezansız, namazsız, duasız bir cihan kurulur. Siz ve emrinizdeki askerler beni korumakla vazifelisiniz bilirim. Şimdiden sonra emrim odur ki benim hayatımı boş verin. Eğer bu düşman o pis ayaklarıyla Ayasofya'ya girer ve çan takmaya kalkarlarsa hiçbir yerden ve hiç kimseden emir beklemeden ateş açın, gerekirse ölün, öldürün lakin Ayasofya'nın içine sokmayın onları. Gayrı emanet senindir aslanım. Gazan mübarek olsun. Var git devlet-i İslâm'ın kalbini koru' deyip göndermişti Binbaşı Tevfik Beyi ve alnından öperken onu koynundan çıkardığı bir ahşap mahfazanın içinde ona bir emanet vermişti.

Ve dediği oldu Sultan Vahdettin'in. Binbaşı Tevfik Bey yanındaki yedi yüz kadar askeriyle beraber Ayasofya'nın önüne koydurduğu iki makineli tüfekle beklediği bir gün Ayasofya'nın tahliye edilip Fransız askerlerine teslim edilmesi emrini aldı. Lakin yerinden bir an olsun kıpırdamadı.

Emrin geldiğinin ertesi günü bir Fransız taburu başlarında beyaz at üzerinde bembeyaz bir pelerin giymiş komutanlarıyla bir fetih coşkusu içinde İstanbul'un sokaklarını geçerek geldiler Ayasofya'nın önüne. Binbaşı Tevfik Bey ve askerleri elleri kılıçlarında ve iki makineli tüfek ateşlenecek hâlde karşıladılar onları. Tevfik Bey dimdik duruyor bir anlık olsa gözünü bile kırpmıyordu. Fransız komutanı Ayasofya'nın önüne gelince indi atından gayet kibirli ve lakayt bir hâlde Ayasofya'ya doğru yürüdü. Tam avluya gelmişti ki Binbaşı Tevfik Bey bir dağ gibi dikildi karşısına. Bunu görünce;

'Önümden çekil asker, içeri gireceğim' dedi.

Binbaşı Tevfik Bey hiç tereddüt etmeden ve hiç kıpırdamadan yerinden;

'Burası benim mabedimdir. O pis ayaklarınızla asla giremezsiniz içeri' deyiverdi.

Hiddetten gözü döndü Fransız komutanın. Elini Binbaşı Tevfik Bey'in boğazına atacak olmuştu ki o eli bileğinden kavradı Binbaşı Tevfik Bey ve sıkıca indirdi kalktığı yere. Bu kez ağzından köpükler dökülürcesine;

'Siz asker değil misiniz?' dedi 'tahliye emri almadınız mı?'

'Ben' dedi Binbaşı Tevfik Bey 'Ben Müslüman bir Türk askeriyim. Ve burası, Ayasofya benim mabedimdir. Ve ben evvel emir Allah'tan ve vicdanımdan alırım ve mabedime düşman ayağını sokmam. Ve bil ki bu yolda ölmeyi de öldürmeyi de şeref sayarız biz. Şayet illa ki gireceğiz derseniz evvela bu makinelilerin mermileri sizi karşılar. Sonrasında da bilin ki Ayasofya'nın her bir yanına bombalar yerleştirdim. Girmek için azmederseniz her birini patlatırım, gerekirse ben de ölürüm altında, sizi de öldürürüm lakin o pis ayaklarınızı sokturmam Ayasofya'nın eşiğinden içeri' dedi ve ardını dönüp de Ayasofya'nın büyük kapısından girdi içeri.

Neye uğradığını anlamaz hâlde geri dönmek zorunda kaldı Fransız komutanı. Günlerce kime haber ettiyse, kime baskı yaptıysa da ne bir emir ne bir haber Binbaşı Tevfik Bey'i çıkaramadı Ayasofya'dan dışarı. Her gelene cevabı aynıydı 'O pis ayakları mabedimden içeri sokmam...'

İşte o günden sonra Ayasofya'yı koruma vazifesi Binbaşı Tevfik Bey ve ondan gelenlere vasiyet kaldı zira bu son Osmanlı Sultanı'nın emriydi ve emanet artık bizdeydi."

* * *

Şaşkındım. Hem de haddinden fazla şaşkındım. Binbaşı Tevfik Bey'in büyük dedem olduğunu ve Ayasofya'nın muhafazasında vazifeli olduğunu daha evvel biliyordum. Babam da dedem de ve birçok akrabam da defalarca anlatmışlardı bunu. Ama şimdi dedem bambaşka bir şey söylüyordu. Sultan Vahdettin ile gizli bir görüşmeden bahsediyordu. Hâlâ Aya-

sofya'yı korumaktan bahsediyordu. Ayasofya'yı korumak ne demekti, nasıl bu vazife bize verilmişti? Nasıl bir vazife verilmişti hem? Bir kez korumuştu işte Binbaşı Tevfik Bey, peki ama şimdi işgal mi vardı ki? Kimden korunacaktı? Nasıl korunacaktı?

"Allah aşkına dede" dedim şaşkınlığımı hiç gizlemeden "Ne koruması, ne vazifesi? İşte orada duruyor Ayasofya. Bize ne vazifesi düşecek? Bir hikâyemi anlatıyorsun, efsane mi söylüyorsun? Bu anlattıkların gizemli bir hikâyeden başka bir şeye benzemiyor ki. İnanmamı mı bekliyorsun? İyi değilsin sen dede, hiç iyi değilsin. Doktoru çağıracağım" deyip de kalktım hızlıca gömülüp kaldığım koltuktan. Daha bir adım atmıştım ki;

"Dur Tevfik" dedi. Dinlemedim. Kapıya doğru bir adım daha attım.

"Ali Tevfik, dur!" dedi bu kez daha sert bir sesle. Bir hışımla döndüm ardıma. Dedemin yüzüne baktım. Kızacaktım belki, söylenecektim. Lakin görmeyen gözleri içimdeki ateşi söndürdü. Hüznüm öfkeme galip geldi. Bir şey diyemedim. Ve dememe de fırsat bırakmadan. Üzerinde oturduğu yatağın yanına doğru elini uzattı dedem. Yastığın altından bir şey çıkardı. Deriye benzer bir keseyi tutuyordu elinde şimdi. Besmele çekti önce. Sonra açtı o keseyi, içinden her hâlinden eski olduğu anlaşılan meşin bir beze sarılı ahşap bir kutu çıkardı. Ve uzattı bana doğru.

"Nedir bu dede?" dedim.

"Al bunu!" dedi.

Bu kez hiç karşı durmadım, itiraz etmedim. Söyledikleri mantıklı gelmese de merak ediyordum. Hem de çok merak ediyordum.

"Ne var bunda?" diye sordum.

"Gece vakti yanıma gelen adamlar var ya..."

"Evet..."

"İşte onların yanıma gelmelerinin sebebi bu kutuydu. Sana verilmesini söyledikleri emanet de buydu?"

"Ne ki bu? İçinde ne var?" dedim.

"Aç şimdi" dedi "besmele ile aç."

Hâlâ anlayamamıştım ama yaptım dediğini. Besmele çektim evvela. Sonra kutunun sarıldığı meşin örtüyü açtım. Ahşaptan oyulmuş ve üzerinde belli belirsiz Osmanlıca harfler ve sayılar olan küçük bir kutu... Ama ne açılacak bir yeri ne de bir yolu varmış gibi görünmüyor. Birkaç defa çevirip de baktım etrafına. Ama hayır açamadım.

"Açılmıyor dede" dedim.

"Kutunun altında" dedi "bir elif harfi olacak ama çok küçüktür. İşte tam o harfin üzerine tırnağınla bastır" dedi.

Ve dediğini yaptım. Gerçekten de ufacık oyulmuş bir elifin üzerine bastırdım tırnağımla ve ben bastırınca birden içine geçti harf.

"Şimdi" dedi dedem "iki elinle kenarlarından tut kutuyu ve iki yanında da lâm harfi var. Onlara aynı şekilde bastır."

Bunu da yaptım ve yapınca kutunun üzerinden ufacık oyulmuş bir harfin yukarı doğru çıktığını gördüm.

"Şimdi de o üstteki he harfini tutup yukarı çek biraz" dedi ve dediğini yaptığım vakit 'çıt' diye bir ses geldi kutudan ve ortasından hafifçe aralandı.

"Aç şimdi" dedi dedem ve açtım.

Kırmızı kadife ile içi tamamen döşenmişti kutunun. Ve o kadifenin arasında o küçük kutunun tam ortasında altın mı olduğuna emin olamadığım ama altın gibi sarı ve öyle parlak ve bir parmağın yarısından biraz daha büyük olan bir anahtar duruyordu. Şaşkın bir hâlde bakınıyordum anahtara? Ne demekti bu?

"Bu nerenin anahtarı dede?" dedim hayrete düşmüş hâlimle.

"Hani dedim ya Binbaşı Tevfik Bey Sultan Vahdettin'in ya-

nına gittiğinde ona Ayasofya'yı muhafaza vazifesini verdi diye. İşte o vakit çıkarıp bir de ahşap kutu vermişti. İşte bu elinde tuttuğun o kutudur. Ve içindeki anahtar çok daha eskilerden gelmedir. Sultan Mehmed Han'dan beri elden ele ve nesilden nesile emanet edilip de gelmiştir. Ve işte o emanet şimdi senindir."

Ellerimin ateşe durduğunu, yandığını hissettim birden. Kalbim kafesinden fırlayacak gibi heyecanla çarpmaya başladı. Yalan söyleyecek adam değildi dedem. Söylemezdi de şimdiye kadar bütün bunları neden bir kez olsun işitmemiştim? Neden söylememişti bana? O an anladım dedemin çocukluğumdan beri bana anlattıklarının ve öğrettiklerinin birer hikâye ya da oyun olmadığını. Beni bilerek ve isteyerek bugüne hazırlamıştı. O yüzden anlattığı her şeyin sonu Ayasofya'ya varmıştı, onun için her cuma günü namazdan evvel Ayasofya'ya giderken beni de yanına almıştı. Ve emindim ki bu söyledikleri hakikatti ve bu elimde tuttuğum kutu o söylediği emanetti. Titrediğimi hissettim heyecandan. Ne söyleyeceğimi bile bilemiyordum. Zira anlayamıyordum bile ama bir sırrın bana verildiğini biliyordum. Şimdi bu avuçlarımda tuttuğum Sultan Mehmed Han'dan beri gelen bir emanet miydi yani? İnanmak istiyordum doğru ama inanmakta zorlanıyordum.

"Peki, bu nerenin anahtarı dede?" diye sordum titreyen sesimle.

"Bir kapının" dedi "Ayasofya'nın içindeki onlarca kapıdan bir kapının anahtarı ve şu anda dünyada yedi maneviyat erinden, yedi gönül ehlinden gayrı bu sırrı bilen birkaç kişiden biri artık sensin... Ve unutma evladım. Bu sır dededen toruna geçti hep. Yani ki baban dahi bilmiyor ve hiç işitmedi. Biliyorum şimdi buna inanamadığını, hayal gibi, bir masal gibi geldiğini biliyorum. Lakin çok evvel vakitten beri bu devleti koruyan askerler, yiğitler, erler nasıl ki varsa gönlünü koruyan neferler de hep vardı. Ve İstanbul bir gün tekrar fethedildiğinde, yani

ki Ayasofya'da başlar yeniden secdeye eğildiğinde sen dahi sağ isen emaneti asıl sahibine elbet ki vereceksin. Yok, ömrün yetmez ise sen de senden sonraki emanetçiye emanet edeceksin."

Dedi ve durdu birden. Ben ne olduğunu anlamamıştım henüz. Sadece avucumun içinde tuttuğum kutuya hayretle bakıyordum. Ve gerçekten dedemin dediği gibi inanmıyordum bu anlattıklarına. Hem bu bana verdiği emanetin ne işe yarayacağını da hangi kapıyı açacağını bilmiyordum.

Tam aklımdan geçenleri soracaktım ki kapıya vurulduğunu işittim. Gayriihtiyari elimdeki kutuyu hemen soktum cebime. Sonra birkaç kez daha vuruldu kapı ve açmak için zorladı birisi. Açamayınca tekrar tekrar zorladı ve hızlı hızlı vurmaya başladı kapıya. Bir hayalden gerçeğe döndüm birden, bir rüyadan uyanıyordum. Kapının ardından kendi ismimi işittiğimde kapıya vuranın babam olduğunu anladım. Ama açmalı mıydım bilmiyordum.

"Açayım mı kapıyı dede?" diye sordum. Başıyla açmama izin verir gibi bir işaret yaptı. Hızlıca kapıya doğru gittim ve çevirdim kilidini. Kilidi açmamla babamın içeri girmesi bir oldu. Belli ki kötü bir şey olduğundan korkmuştu.

"Hayırdır oğlum" dedi içeri girer girmez nefes nefese. "Neden kilitli kapı?"

"Yok, bir şey baba" diyebildim ne söyleyeceğimi de bilemeden. Babam daha fazla bir şey bekler gibi yüzüme bakıyordu. Ama ben ne diyecektim ki? Anlatamazdım elbette gerçek sebebini. O sırada dedemin sesini işittim.

"Ben istedim oğlum" dedi. Beni bir açıklama yapmaktan kurtarmıştı dedem. Ve ne ara olduğunu bilmesem de gece boyunca oturduğundan yorulmuş olacak ki yatağına uzanmıştı.

"Nasılsın baba?" diye sordu babam dedeme.

"Şükür oğlum" dedi "Alan O, veren O, kılan O... O'na şükür..."

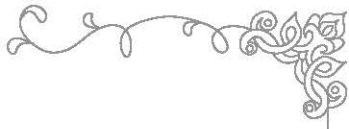
Sonra bana baktı babam. Hüzün vardı yüzünde. Bana bir

şeyler sorar gibiydi. Dedemin nasıl olduğunu benim anlatmamı, gerçeği söylememi istiyordu sanki. Ama başka bir âlemdeydim. Dedem bu hâldeyken bütün gece boyunca onunla beraber olmama rağmen hep başka şeyler konuşmuştuk ve şimdi onun hastalığı aklımda bile değildi.

"Yüzün sapsarı kesilmiş Tevfik" dedi babam "hadi sen git biraz dinlen, ben buradayım nasıl olsa..."

Gitmezdim, gitmek istemezdim ama dedem yattığı yerden "Baban doğru söylüyor oğlum. Şimdi git. Ne de olsa gelirsin yine" demişti.

Ve dinledim dedemi. Sabaha kadar oturduğum koltuğun üzerinde duran ceketimi alıp çıktım odadan. Zihnim karmakarışık olmuştu, gönlüm ne edeceğini bilmez hâldeydi. Bu kararara karşı koyacak hâlde değildim zaten. Bir rüyadan uyanmanın mahmurluğu vardı üzerimde hiç itiraz edemedim. Ne düşündüğümü bile bilemedim. Sadece çıktım odadan ve gittim. Ama bilemezdim bu gidişin hayatımdaki en büyük pişmanlığa sebep olacağını...

Ayasofya Efsaneleri -3-

Ayasofya'nın Kapıları

AYASOFYA'NIN DOĞU TARAFINDA İKİ, batı tarafında hâlen açık olan yedi, kuzey tarafında beş, güney tarafında iki, bunların dışında da mabedin alt ve üst katlarında çeşitli bölümlere geçişleri sağlayan pek çok kapı bulunmaktadır.

Ayasofya'nın kapıları yapıldığı dönemde oldukça gösterişli olarak süslenmişti. Kapılar selvi, abanoz ve fildişi olup büyük kapı ise yaldız kaplama gümüşten yapılmıştı.

Ayasofya'ya batıdan içeri girmek için vaktiyle açılmış olan yedi kapıdan bugüne sadece üçü kalabilmiştir. Diğer dört kapı ise yıllar içerisinde yapılan tamirler sırasında kapatılmıştır.

Ayasofya'nın kapıları ile ilgili rivayetlerde üzerinde en çok durulan ve en fazla anlatılan kapı merkezde ve mihrabın karşısındaki ana kapıdır. Bu kapı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde şunlar anlatılmıştır...

Bu caminin dışında ve içinde toplam üç yüz altmış bir kapı-

dır. Ama yüz bir kapısı büyük kapılardır ki onlardan kalabalık cemaat girip çıkmadadır...

Bütün kapıların boyu yirmi arşındır ki hepsinin kanatları kuyumculuk işi ile bezenmiş, gümüş ile mînâ olmuş, sanatlı, ibret verici pirinç yüksek kapılardır. Ama kıblenin orta kapısı hepsinden yüksek, boyu elli arşın bir büyük kapıdır. Bu kutlu kapının tahtalarının bütünü Hz. Nuh zamanındandır.

Ve derler ki Ayasofya'nın inşası sırasında Hızır'ın işaretiyle Nuh Peygamberin gemisinin tahtaları bulunup getirilmiş ve bu kapı o tahtalardan yapılmıştır. Ve hâlâ gemi çivileri olan yerleri bellidir.

Konstantiniyye

6 Haziran, 1453

Tarih-i Ayasofiyye-i Kebir

RİVAYET EDENLER DEMİŞLERDİR Kİ Sultan Mehmed Han Ayasofya'da ilk cuma namazını gözleri yaşlı hâlde ve şükürler ederek kıldıktan ve gayrı ismi Fatih diye anılacak olduktan ve rahipten Ayasofya hakkında istediği bilgileri aldıktan sonra Ayasofya'nın tarihi ile ilgili bir risale yazılmasını emrettiği günün gecesinde rahip adamlarını salıp da köşe bucak Kadmus nam genci aratmış ve günler sürse dahi Kadmus'u bulamamıştır.

En nihayetinde bir yeniçeri zabitinin şehirden çıkıp da gidecek olanları tek tek kayda geçirmek için önlerine katıp da götürdüğünü gördüğü vakit hemen en arka tarafta üzerinde siyah bir pelerin ve sırtında bir yamalı bohça içinde taşıdığı kitaplarla giden birini görmüş ve onun Kadmus olduğunu anlamış ve oracıkta hemen tutup da almıştır yanına...

Görenler yahut bilenler şöyle rivayet etmişlerdir ki Kadmus'un babası dahi bir seyyah olarak cihanın her bir yanını

gezmiş, tarih ilmini bilenlerden tek tek dinlemiş, öğrenmiş ve bellemiş, işittiği şehirleri dolaşmış ve nihayetinde de yolu Konstantiniyye'ye düşünce böyle güzel bir şehirden ayrılığı göze alamayıp da burada kalmıştır. Lakin Türklerin Konstantiniyye'yi fethinden hemen sonra baba mesleğidir deyip de bütün varı yoğu sırtında taşıdığı bohçadaki kitapları olan Kadmus onu da yanına alıp seyyah olup uzak diyarlara gitmeye azmetmiştir. Lakin bu gayesine ulaşamadan işte yolunu kesen rahip ona belki de ömrü boyunca beklediği ve asla reddedemeyeceği o teklifini hemen oracıkta söyleyivermiştir.

Zira hem Türklerin lisanını iyi bilen hem de aşk kertesinde bir iptila ile kitapları seven ve tarih denen ilmin kapısından ta çocukluğunda giren bu genç adam Sultan Mehmed Han'ın dileğini yerine getirecek yegâne kişidir ve esasen ömrü boyunca kendi ismi ile anılacak bir kitap yazmayı ve bildiğini sonrakilere anlatmayı bekleyip de durmuştur. Ve bunun için de ne bir para ne bir makam beklemektedir. Yalnız ve sadece ömrü boyunca görmediği hürriyeti ve hürmeti istemektedir.

O sebeple rahibin kendisine yaptığı teklifi bir an olsun düşünmeden ve tereddüt etmeden hemen oracıkta ayaküstü kabul etmiş ve yegâne şartının da Ayasofya'nın hemen yakınında bir odada kalmak olduğunu ve gerektiğinde Ayasofya'nın en gizli yerlerine dahi girip çıkmasının serbest olmasını söyleyip Konstantiniyye'den çıkmaktan ve seyyahlık sevdasından vazgeçmiştir.

Ve yine nakledilmiştir ki Kadmus nam bu genç ile ilgili bir başkaca ne bir bilgi ne de bir hikâye kalmıştır geriye. Sanki sırlanmış, saklanmış ve hatta saklamıştır kendini... Kimi uzunca boylu, yüzü sakalsız, çelimsiz bir genç olduğunu söylemiş; kimi dahi uzun kara saçlarını ardından savurarak gezdiğini ve gözlerinin hakkıyla göremediğini anlatmıştır. Lakin bilinen odur ki rahip isteklerini kabul etmiş ve ona Ayasofya'nın yakınlarında bir oda vermiştir. Hem de Ayasofya'nın asırlar-

dan beri gelen sırlarını ona da anlatmış ve kimsenin girmesine müsaade edilmeyecek yerlerin esrarını ona fısıldamıştır.

Kadmus dahi hemen o gece tek göz odasında alazlanan bir mumun ışığında bildiğince ve öğrendiğince Ayasofya'nın hikâyesini satırlara nakşetmiş ve yazdığı bu risaleye Tarih-i Ayasofiyye-i Kebir demiştir.

Kimi bir ay boyunca gece ve gündüz o tek göz odadan hiç çıkmadığını rivayet etmiş, kimileri ise bu odada bir azizin varlığından bahsetmiş ve kimi de Kadmus'un hiç yaşamadığını, hiç olmadığını ve hatta Ayasofya ile ilgili yazılan bu kitabı bir mahlasla kendini gizleyen rahibin gecelerce hiç uyumadan yazdığını söylemiştir.

Hem dahi bu kitabı da ne gören, ne bilen ne de okuyan vardır. Varsa dahi kimse ne bahis açmış, ne anlatmış ne de söylemiştir. Bir hikâye midir, efsane midir, var mıdır, yok mudur? Bilen yahut gören olmamıştır.

Tek bilinen odur ki Ayasofya'nın tarihinin yazıldığı Tarih-i Ayasofiyye-i Kebir isminde bir kitap vardır lakin yeri meçhuldür.

Kimde olduğu, nerede olduğu bilinmemektedir.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Ayasofya mahzundur!

HASTANEDEN ÇIKTIĞIM VAKİT sarhoş gibiydim. Belki gece boyunca hiç uyumamış olmamdı buna sebep ama hayır, esas sebep sabaha kadar dedemden dinlediklerimdi. Bu anlattıkları benim gibi birini sersemletmeye yeterdi. Zira bu anlatılanlar benim havsalama sığamayacak kadar hayaldi. Öyle ki okuduğum bir kitabın içine girmiş gibi, onun içindeki bir karaktere bürünmüş gibiydim. Bu işittiklerim bir hikâyenin kendisi olabilirdi ama gerçeğin kendisi olamayacak kadar hayale benziyordu. Sanki dedem bana o hep yaptığı gibi bir tarihî hikâye anlatmıştı, bir efsaneyi fısıldamıştı da bu kez onun içinde ben vardım, bu kez gerçek olmuştu sanki. Bunların gerçek olup olmadığını bilemiyordum ama inanıyordum da dedeme. Ayasofya'yı korumaktan, emanetten ve bir sürü sırlı hikâyeden bahsetmişti ya bana bunların gerçek olma ihtimali bile ensemden aşağı terlerin inmesine yetiyordu.

Bütün yolu aklımda dedemin anlattıklarıyla yürüdüm.

Tekrar tekrar düşündüm söylediklerini. Ve sağ elimi cebimden hiç çıkarmadım. Zira dedemin verdiği emanet, o anahtar oradaydı ve bırakırsam, elimi üzerinden çekersem kaybolacak zannediyordum. Bir rüya görmüştüm sanki bütün gece ve elimi o ahşap kutudan ayırınca o rüyadan uyanacak, bütün hepsini unutacaktım. Öyle vehmediyordum. Ve bütün yol boyunca tek bir düşünce vardı aklımda; şimdi bu cebimde taşıdığım kutu Fatih Sultan Mehmed'den beri saklanan bir emanet miydi yani?

Bir aralık bütün bu olanların bir rüya olabileceğini düşündüm. İnsan rüyada olduğu zaman bunu bilebilir miydi? Rüyasını fark edebilir miydi rüyada olduğu anda?

Her adımda dedemin anlattıklarını tekrar ettim. Ama anlamıyordum ki. Anlayamıyordum. Böyle bir sır ve bir vazife varsa bile ben bunu hak edecek biri miydim? Bu kadar önemli bir sırrı saklayabilir miydim ben? Kitaplarda okuduğum ve senelerdir hayal ettiğim bunca efsunlu hâlin içinde ben olabilir miydim? Hayal değil miydi yani şimdi okuduklarım? Bir kitabın içindeydim sanki. Okuduklarımı yaşıyordum ya da deliriyordum ve bunu bilmiyordum. Hayal ve gerçek hayatımda hiçbir zaman bu kadar birbirine yaklaşmamış ve yakışmamıştı.

Hadi böyle bir şey vardı diyelim. Bu dedemin anlattığı sır, gerçekten de olmuştu ve oluyordu, böyle kabul edelim. Peki, şimdi ne olacaktı? Tamam, emanet bendeydi, Ayasofya ile ilgili bir şeyler de biliyordum ama ne işe yarayacaktı bu anahtar, bana bu anlatılanların ne faydası olacaktı? Ben ne yapabilecektim ki? Gücüm neye yetebilirdi? Bu hikâye burada kalmaz, bu kadar olmaz, eksik bırakılmazdı. Dahası olmalıydı, daha fazlası. Ve bunu bana anlatacak tek kişiydi dedem.

Bunları düşünmek çok daha fazla yormuştu beni. Hem şaşkındım bütün gece işittiklerim yüzünden hem de merakımdan ne edeceğimi bilemiyordum. Aklımda bütün

bu düşüncelerle yürürken fark ettim ne kadar ilerlediğimi. Oysa hemen hastanenin önünden bir minibüse binip de evin önüne kadar gidebilirdim. Ve hâlâ yağmurun yağdığını saçlarımdan aşağı doğru süzülen damlalardan fark ettim. Sırılsıklam olmuştum.

Birkaç adım daha yürüdükten sonra yolun kenarında duran taksilerden birine atıverdim kendimi. Taksici ilkin tuhaf tuhaf baktı bana. Belki de acıdı bu yağmurun altında böyle ıslandığıma da koltuğu ıslatıyor olmama ses etmedi.

"Nereye gidiyoruz abi?" diye sordu sadece.

"Fatih" dedim ama der demez pişman oldum söylediğime. Eve gideceğim diye çıkmıştım hastaneden doğru ama eve gitmeyecektim, gitmemeliydim. "Ayasofya'ya" dedim, "Ayasofya'ya gideceğim." Hayatımın hiçbir anında şu anda istediğim kadar çok gitmek istemedim Ayasofya'ya ben. Oraya gidersem hakikati bulacağım zannediyordum. Dedemin anlattığı zamana döneceğim, bütün söylediklerini gözlerimle göreceğim gibi geliyordu. Aklımı mı yitiriyordum Allah'ım! Bana ne oluyordu böyle?

"Tamam" der gibi başını salladı taksici ve sıkışık yolda ağır ağır ilerlemeye başladık. Bütün yol boyunca taksici konuştu mu, bir şey sordu mu bilmiyorum. Aklımda sadece dedemin anlattıkları. Ve yol boyunca ben kendi kendime konuştum durdum.

Ne ara geldiğimizi bile bilmiyordum. Sadece Ayasofya'nın minarelerini gördüğüm vakit kendime gelir gibi oldum. Hiçbir şey söylemeden taksiciye parasını verip de indim taksiden.

Gözlerimi Ayasofya'dan hiç ayırmadan ve yağan yağmura hiç aldırmadan Ayasofya'ya doğru yürüdüm. Bir maksadım yoktu ama nedenini bilmediğim bir şey sanki beni oraya çekiyor gibiydi.

Tramvay yolunu takip ederek Beyazıt'tan aşağı doğru indim ağır ağır. İstanbul denince benim gözlerimin önüne gelen yer işte tam da buralardı. Ama zaman bu zaman değil. Çok

eski zamanlardı. Dedemin anlattığı zamanlar. Böyle her yanı bir mağaza ile dolmamış, bu kadar ışık, bu kadar ses, bu kadar gürültüye boğulmamış bir yerdi benim hayal ettiğim. İstanbul denen şehir benim vaktimde olan şehir değildi benim hayalimde. Zira İstanbul yalnızca bir şehir demek değildi. Bir hayalin adıydı.

Hiç unutmam dedemin seneler önce söylediği cümleyi. Uzaktan Kız Kulesi'ni seyrederek, oturduğumuz küçük iskemlelerde, dirseklerini kısacık bir masanın üzerine dayamış ve çayından bir yudum alıp da "İstanbul her sevgilinin ismidir ve her güzel şehre İstanbul demek gelir benim içimden. Zira şehir demek İstanbul demektir. Kim ayrı düşse İstanbul'dan gurbete düşmüştür ve kim ki hangi şehirden olur olsun yolunu düşürmüşse buraya vatanına, yurduna dönmüştür. İstanbul'u görmeden yaşayan insan şu misaldir ki yaşarken ölmüştür. Bahsettiğim Türklerin olmuş İstanbul değildir, Müslüman olmuş İstanbul'dur. Ezan sesiyle hürriyet bulmuş İstanbul'dur" demişti.

Ama neden? Neden İstanbul bu kadar kıymetliydi? Ennihayetinde o da bir şehir değil miydi? Bir toprak parçası, her şehir gibi bir şehir işte... Öyle değil miydi? Öyle olması gerekirdi. Ama bir başka hâldi bu şehrinki. "İstanbul elden giderse biz vatansız kalırız" demişti dedem. Ve hatta "İstanbul demek bir devlet demektir. Osmanlı demek İstanbul demektir. Dava demektir, asırlardır inanılmış bir mefkûre demektir İstanbul. Lakin İstanbul'u yalnızca bu şehrin sınırlarında aramaz hakikati bilenler. İstanbul dediğim şehrin bir ucu Bosna'dır, bir ucu Kerkük ve bir ucu Kırım'dır, bir ucu mağrip... Şimdi İstanbul dediğimiz yer kolu kanadı kırılmış bir şehirdir aslında. İlmek ilmek ve can verilerek örülmüş bir davaysa bu dava, burası kalbidir onun. Ve oraya gelmek isteyeceklerdir. Kolunu kanadını kırdıkları şehrin kalbini de kırmak dileyecekler işte bunun için Ayasofya'ya gireceklerdir"

diye söylemişti de anlamamıştım o zaman bu sözlerin sırrını, anlayamamıştım. Ama şimdi ne demek istediğini çok daha iyi anlıyordum.

Ayasofya Camii ile Sultan Ahmet Camii arasındaki büyük geniş alana geldiğimde yağmur daha bir aşka gelmiş sanki, bulutlardan aşağı boşanır gibi yağıyordu. Ve kimsecikler yoktu etrafta. İnsanlar ıslanmamak için kaçışıyorlar ve tuhaf gözlerle bana bakıyorlardı. Hiçbirine aldırış etmedim. Umurumda değildi bunların hiçbiri. Zira ben dün geceden beri sanki gerçekten sıyrılmıştım da rüyada yaşıyordum ve bu rüyada bütün yollar Ayasofya'ya çıkıyordu.

İki ulu caminin arasında ne çok isterdim bu zamandan sıyrılıp da eski vakitlere gitmeyi. Ama mümkün değildi biliyordum. Ve ben sadece hayal ediyordum. Ayasofya'nın hemen karşısında o meydanın kenarında bir banka oturdum yağan yağmura aldırış etmeden. Ve sadece Ayasofya'yı seyretmeye başladım öteden.

Dedemin söyledikleri canlandı gözümde, kapının önüne kadar gelen Fransız komutanı hayal ettim, kapının önünde onu durduran ve bir elif gibi dimdik duran Binbaşı Tevfik Bey, sanki işte şimdi duruyordu gözümün önünde. Kapıdan içeri onları sokmayışı, imanı ve inancı... Ama ne olmuştu işte şimdi? Kim kazanmıştı? Ayasofya kimindi şimdi? Bizim mi? Yoksa onların mı? Şimdi o komutanın ve onun gibilerin torunları üç beş lira verip de giriyorlardı Binbaşı Tevfik Bey'in canını hiçe sayıp yine de onları sokmadığı Ayasofya'dan içeri. Bütün bu davayı, bu inancı, bu mefkûreyi birkaç kuruşa satıyor muyduk biz şimdi yani? Hem daha fazlası vardı Fatih Sultan Mehmed'in ve ondan sonra gelen onlarca padişahın, ecdadın, ulemanın, evliyanın başlarını secdeye koydukları o yere pis ayaklarımızla biz de basmıyor muyduk? Biz inançlı insanlardık ve inanırdık madem o vakit bu hâl, bu vaziyet hem Sultan Mehmed Han'ın hem ondan sonra gelen sultanların, ecda-

dın hepsinin kemiklerini sızlatmaz mıydı? Bu işte bir yanlışlık vardı. Ayasofya bizdeydi ama bizim miydi?

O an anladım Ayasofya'da yeniden ezan okunmasının ne anlama geldiğini. Yeniden başlar secdeye değdiği vakit Ayasofya'nın yeniden bizim olacağını anladım. Öyle olmazsa şayet onca şehidin ruhu azap çekecekti, o ezan sesi yeniden yankılanmazsa Ayasofya'da Fatih Sultan Mehmed Han'ın laneti üzerimizden gitmeyecekti. Ve dedemin gece söylediği o cümlenin manası bir mıh gibi çakıldı zihnime. "İstanbul yeniden elbet ki fethedilecektir" demişti. Edilmişti sahi ama şimdi yeniden fethedilmesi gerekti.

Oturduğum bankta ıslandığımı bile hissetmiyordum artık. İçimde öyle bir ateş yanmıştı ki ve öyle utanmıştım ki bütün bu olanlardan üşümüyordum da yanıyordum. İşte tam şimdi o emanetin ağırlığını hissettim omuzlarımda. Şimdi anlayabilmiştim dedemin ne demek istediğini. Zira oturup yağmurun altında uzaktan Ayasofya'yı seyrediyordum ama içine girip de iki rekât namaz kılamıyordum. Nasıl bizimdi o zaman Ayasofya, nasıl cami idi bu? İçim yandı o an, ciğerim tutuştu. Babasının vasiyetini hiçe saymış, atasının emanetine sahip çıkamamış, vatanını satmış, unutmuş, terk etmiş biri gibi hissettim kendimi. Ama ne olmuştu da bu hâle gelebilmiştik biz?

Elimle tuttuğum emaneti bir kez daha sıkıca kavradım parmaklarımla. İçimden bir ses "Git ve gir Ayasofya'dan içeri, senin atanın, ecdadının kanını vererek aldığı o mekâna gururla gir" diyordu. Ama giremiyordum. Kapıda beni durdururlardı. İçeri girip el bağlasam iki rekât namaza bozdururlardı. Kim yapardı bunu, kim engellerdi beni? Yine aynı dedenin torunları, aynı dinin inanları...

Gözlerimin dolduğunu hissetim oturduğum yerde. Şimdiye kadar nasıl olmuştu da bunları düşünememiştim, böyle hissedememiştim? Ayasofya, işte karşımda duruyordu. Minareleriyle, kubbesiyle, her hâliyle cami idi ama girip de iki rekât

namaz kılamıyordum. Esir olan o muydu ben miydim? Ağlasam gören olmazdı ve yağmur saklardı gözümden akan yaşları. Zira ağlanacak hâldi bu.

Neden sonra bir sesle irkildim olduğum yerde. Yanımda biri oturuyordu ve ben nasıl geçtiysem kendimden gelip de oraya oturduğunu bile fark etmemiştim. Sesi işitir işitmez başımı korkuyla çevirdim yanıma. Yaşlı bir adam, kır sakallı, beli bükük ve yeşil mi, mavi mi olduğunu tam da seçemediğim renkli gözleri, başında takkeyle mi, kalpak mı anlayamadığım bir şey ve yakasız bir gömleğin üzerine giydiği sade bir ceket, o da benim gibi öylece Ayasofya'ya bakıyor ve oturduğum bankın ucunda oturuyordu. Ne zamandır oradaydı? Ne zaman gelmiş oturmuştu ya da ben oturduğumda o var mıydı bilmiyorum. Varlığını bile sesini işittiğim zaman fark ettim.

"Ayasofya mahzundur..." dedi birden, o an irkildim.

"Anlayamadım" dedim hayretle.

"Ayasofya mahzundur, senelerdir esir düşmüştür hem de kendi vatanında. Baksana yağan yağmur sadece bizim değil onun da gözünden akan yaşları gizliyor. Kimse bilmiyor belki ama Ayasofya hâlâ Fatih'inin yeniden gelmesini bekliyor. Ama yakındır, çok yakındır... "

Ne söyleyeceğimi bilemedim. Bu adam nereden çıkmıştı, ne ara gelmişti, kimdi? Hem bunları neden söylüyordu şimdi bana? Düşündüklerimi de bilemezdi ya!

"Âh evladım âh" dedi ve öyle bir âh çekti ki derinden dudaklarından ateş çıkacak sandım. "Biz bu topraklara ölümü getirmedik ki, zulmü getirmedik ki bu topraklara... Biz buralara nur getirdik asırlar evvelinden. İşte o nur sönmez elbet, söndürülemez, kimsenin gücü yetmez. Ama kilit Ayasofya'nın kapısına vurulmadan evvel bizim gönlümüze vurulmuştur. Evvela gönlün anahtarını bulmak, o kapıyı açmak gerektir Ayasofya'nın kapısını da açmak için."

Artık inanamıyordum dün geceden beri olanlara. Şimdi

de bu adam... Anahtar diyordu, kapıdan bahsediyordu. Sanki tüm gece dedemle olanları biliyordu. O an fark ettim gökten boşalırcasına yağmur yağarken ve ben sırılsıklam olmuşken bu adamın üzerinde bir damla olsun ıslaklık yoktu. Nasıl oluyordu? Kim olduğunu bilmiyordum bu adamın ama bilmeliydim.

"Siz..." dedim, kim olduğunu soracaktım. Ama telefonumun çaldığını işittim o an. Hiç vakti değildi bunun. Kapatmak için cebimden çıkardığımda arayanın babam olduğunu gördüm. Kapatamadım, açtım telefonu. Kesik kesik geliyordu babamın sesi. Belli ki bir şey vardı, kötü bir şey...

"Oğlum Tevfik, neredesin?" dedi.

"Buralardayım baba" diyebildim sadece.

"Hastaneye gel oğlum" dedi ve bir hıçkırıkla kesildi sesi.

"Hayırdır baba, ne oldu?"

"Deden oğlum" dedi "deden vefat etti!"

* * *

Hastaneye nasıl gittiğimi bile hatırlayamıyorum. Tek hatırladığım şey dedemin odasının önündeki kalabalık... Bunca insan ne ara haber almıştı da ne vakit gelmişti hiç bilmiyorum. Sadece o kalabalığı yarıp da dedemin odasına girdiğimde yatağının başucunda bekleyen babamı gördüğümü ve ona sarılıp küçücük bir çocuk gibi ağladığımı hatırlıyorum.

Dedem uyuyor gibi uzanmış, aksakallarının çevrelediği yüzü bembeyaz. Sanki az sonra uyanacak, kendine gelecek de yine bana hikâyeler anlatacak, şiirler söyleyecek gibi duruyordu. İnsan yaşamaya çok alıştığından belki ölüme inanamıyordu. İşte ben de inanamıyordum şimdi. Dedem bıraktığım gibiydi, aynı hâldeydi, üzerindeki elbiseleri bile aynı... Ama bir şey eksilmişti belli ki, ruhunu sahibine teslim etmişti. Ölümün ne demek olduğunu işte o an anladım. Ve anladım ki insan bir yakını öldüğü vakit, ölümün ne olduğunu daha iyi idrak ediyor.

Daha bu sabah konuşuyorduk onunla. Bu kadar hızlı ve bu kadar çabuk nasıl oluyordu da her şey değişebiliyordu. Ama olmuştu işte, dedem önümdeki yatakta uzanmış da yatıyor ama uyanmıyordu ve uyanmayacaktı. İnsan dedesi öldüğü vakit de yetim kalırmış, anladım bunu.

Delirecek gibiydim. Bir günde hayatım ne kadar da değişmişti. Bütün bu olanlar bir rüya gibi geliyordu bana. Öyle olması gerekirdi. Yoksa bunca olanın nasıl bir izahı olacaktı. Hem daha konuşacaklarımız vardı, bana anlatacakları vardı dedemin. Yoksa her şey bu hâliyle kalamazdı. Bana söyledikleri, gece anlattıkları yarım bırakılamazdı.

Yatağının önünde dizlerimin üzerine düşer gibi eğildim. Ve iki elimle kavradım sağ elini. Defalarca öptüm. Ne vardı gitmeseydim yanından, ne vardı çıkmasaydım şu odadan! Bu sonu engelleyemezdim, engel olamazdım ama yanında olabilirdim, ellerini tutabilirdim.

Başımı elinin üzerinden kaldırmak istemiyordum. Hiçbir şey düşünemiyordum. Aklım uçmuştu sanki başımdan. İnanamıyordum ki. Anlayamıyordum. İnsana gerçek gibi gelmiyor böyle bir durum. İnanamıyor belki de ya da anlayamıyor.

"Ne oldu baba?" diyebildim sadece "Nasıl oldu?"

Babamın hâli de benden farklı değildi. Hıçkırmaktan konuşamıyordu.

"Sen gittikten sonra hiç konuşmadı. Hiçbir şey söylemedi oğlum. Sanki içindeki bütün cümleleri tüketmişti de istese de söyleyemiyor gibiydi."

Hıçkırıkları böldü konuşmasını. Daha fazlasını anlatamayacak gibiydi. Konuştukça daha çok ağlayacak gibi...

"Baya bir zaman öylece durdu. Ama dudakları kıpırdıyordu hep. Belli ki dua ediyordu. Sonra birden 'Yanıma yaklaş oğlum' dedi ve ben de yaptım söylediğini. İşte şu başucundaki koltuğa oturdum. Sıkıca tuttum elini. 'Yâsîn oku oğlum' dedi. İşte o an anladım ne olduğunu. Gözümden yaşlar süzüle süzü-

le okudum. Ellerini tuttum. Son ayeti okuduğumda yüzünün iyice sarardığını fark ettim. Neden bilmiyorum ama rahatlamış gibiydi, mutlu gibi hatta. Ben korkuyordum, üzülüyordum ama o değil."

Sonra yine ağlamaya başladı babam. Sanki bir başkasından bahsediyor gibi konuşuyordu. Dedem burada yokmuş gibi anlatıyordu ama dedem işte buradaydı. Ellerini tutuyordum işte, yüzüne bakıyordum. Aklımı yitirecektim sanki. Ölümü ilk kez bu kadar yakınımda hissediyordum.

Sonra sessizce bir şey söylediğini işittim; "Ceketimin cebinde" dedi "bir kâğıt var, onu Tevfik'e ver" dedi. Bir vakit donuk baktı gözleri. Daha bir şey söyleyemez sandım. Ama söyledi; "Cenazemi Ayasofya'nın önünden geçirin" dedi ve bir anlık da olsa elimi sıktığını hissettim. Ve sonra sessizce kıpırdadı dudakları...

Dahasını anlatamadı babam. Hoş anlatacak başka ne vardı ki. Bu kadardı işte. Ağlamaktan gözlerimi açamıyordum. Birkaç kez daha öptüm dedemin ellerinden. Sonra iki omzumdan tutup da kaldırdı beni babam çöktüğüm yerden. Sarıldı bana. Şimdi ikimiz de ağlıyorduk. Ne kadar bu hâlde kaldığımızı bilmiyorum. Sadece kapıdan içeri iki hemşireyle beraber bir doktorun geldiğini, başsağlığı verdiğini ve sonra dedemi alıp götürdüklerini biliyorum. O kadar. Bir de babamın cebime sokuşturduğu bir kâğıt...

* * *

O gün öğle namazından sonra defnettik dedemi. Vasiyeti varmış, bilmiyordum. Her şeyin bir gün içinde olup bitmesini neden istediğini anlayamıyordum. Bütün her şey değişmişti şu kısacık zamanda. Bir günde neler olmuştu böyle!

Cenazeye tanıdığım, tanımadığım bir sürü insan geldi. Hatta bir adam daha evvel hiç görmediğim biri cenaze defnedilene değin başucunda bekledi dedemi. Kimseye sorama-

dım, sormaya ne gücüm kalmıştı ne de o an anlayabilmiştim bütün bunları. Sonra o gece dedemin yanında gördüğüm o adamları da gördüm bir aralık. Yanlarına gitmek de istedim hatta. Ama cesaret edemedim. Ve uzaktan bana baktıklarını da hissettim ama ne bunu düşünecek ne de bir şey yapacak hâlim vardı.

Dedemin vasiyet ettiği gibi oldu. Cenazesini Ayasofya'nın önünden geçirerek götürdük mezarlığa. Ömrü Ayasofya'nın içinde bir vakit de olsa namaz kılabilmek hasretiyle geçmişti ya dedemin ama olmamıştı da cenazesini geçiriyorduk şimdi. Tam Ayasofya'nın önünden geçerken hiç beklemediğimiz bir şey oldu. En baştan beri cenazenin yanında duran o adam Ayasofya'nın önüne geldiğimizde birden avazı çıktığınca ve hançeresini yırtarcasına iki kelime söyledi.

"Hûûû Allah" diye gözlerini kapayıp sanki bir işaret verir gibi seslendi.

Ve kalabalığın içinden, herkes değil belki ama bu işaretin ne manaya geldiğini bilenler belki de yek bir ağızdan karşılık verdiler o adamın sesine:

"Hûûû..."

* * *

O günden sonra iki gün hiç kendime gelemedim. Evde kimse konuşmuyor, konuşamıyor, bir şey söyleyemiyordu. Anladım ki bizim gönlümüzün kapısı dedemdi. O kapı kilitlenince dilimiz bile söylemez olmuştu. Dedem bu evin temeliydi. Ve o olmayınca her şey yıkılmış gibiydi.

O iki günü evde, odamdan hiç çıkmayarak geçirdim. Kimseyle konuşmak istemiyor, kimseye bir şey anlatmak istemiyordum. Zira biliyordum ki her konuşmanın sonu dedeme varacaktı ve bu benim canımı çok yakacaktı.

İkinci günün sabahı neredeyse güneş doğacakken sızmış gibi uyuyakalmışım. Günlerdir hiç uyuyamamış, hem bunca

olanı anlamaya hem de dedemin ölümüne alışmaya çalışmıştım. Belki de bunca düşündüğümden olacak garip bir rüya gördüm o gece. Rüyadan ziyade gerçeğe yakın bir rüya.

O ilk gecenin sabahında dedemin odasından ayrılıp da Ayasofya'nın önüne geldiğim andı rüyamda gördüğüm. Her şey aynıydı. Sanki zaman geriye dönmüş de o günü tekrar yaşıyor gibiydim. Yağmur semadan boşalıyordu ve ben Ayasofya'nın karşısında oturuyordum öylece. Neden sonra fark ettim her şeyi aynı zannetsem de hiçbir şey aynı değildi. Vakit değişmişti, sanki zaman değişmiş ve mekân değişmişti. Ben, evet belki ben de değişmiştim.

Ne etrafımda koca koca binalar vardı, ne arabalar, ne mağazalar. Başka bir zamandı bu. Ama hangi zaman, bunu bilmiyordum. Yağmur üzerime boşalır gibi yağıyor bense öylece oturmuş Ayasofya'ya bakıyordum. Bu kez içimde hüzün yoktu ve tuhaf hissetmiyordum. Aksine huzurluydum. Ayasofya mahzun görünmüyordu gözüme. Neden sonra birinin kolumdan tuttuğunu hissettim.

"Haydi, gel" dedi bana kolumdan tutan yaşlı adam. O an fark ettim ki yağmurun altında otururken Ayasofya'nın karşısında o hemen yanı başımda benimle oturan o yaşlı adamdı bu. Sadece bir fark vardı ki üzerinde başkaca elbiseler... Başında sarığa benzer bir başlık, üzerinde siyah bir cübbe ve sanki sakalları daha da ağarmış gibi. Yüzü aydınlanmış, şakaklarında kırışıklar saklanmış gibi.

Hiçbir şey söylemeden kalktım oturduğum yerden. Sanki peşinden gitmeye mecbur gibiydim. Bir şey beni onun peşine sürüklüyordu sanki. Öyle yaptım ben de. Koluma o adam girdiği hâlde yürüdüm.

"Nereye gidiyoruz?" diyebildim sadece.

"Ayasofya'ya" dedi "baksana ezanlar okunuyor."

O vakit fark ettim Ayasofya'nın minarelerine çıkmış bir müezzinin elini kulağına götürüp de ezan okuduğunu. Al-

lah'ım bu ne güzel hâldi. Ve ben ne çok isterdim o minarenin şerefelerinden ilk ezanı okuyan kişi olmayı.

"Peki ama siz kimsiniz?" dedim hayretle baktığım gözlerimi minarelerden ona doğru çevirip.

"Sen kimi bekliyordun ki evlat?" diye sordu. Öylece kalakaldım. Ben birini mi bekliyordum? Kim olduğunu bilmiyordum ki bu adamın. Nasıl bekleyebilirdim?

"Sen çağırmasan ben gelmezdim" dedi ve yürüdü hızlıca. Çağırmak mı? Çağırmış mıydım? Ben de peşinden yetişmek için koşar adım yürüdüm. Lakin ne ettiysem yetişemiyordum ona. Gözümden kaybolacak diye korkuyordum. Hatta o kaybolursa ben kaybolurum diye, kaybederim kendimi diye korkuyordum. Tanıyor muydum bu adamı? Ne yapmıştım da çağırmıştım?

Ayasofya'nın önüne geldiğimizde ne beni engelleyen biri, ne bilet isteyen, ne soran biri vardı. Ayasofya hürdü, özgürdü ve camii idi. İçimde bir şeylerin yeniden can bulduğunu hissetim. Heyecandan bayılacak gibiydim.

Ayasofya'nın cümle kapısından içeri başımı uzattığım vakit ise her şey silindi gözümden. Sağ ayağımı Ayasofya'nın eşiğinden atınca ardımda bütün dünyayı bıraktım sandım. Bir adımla bütün dünya değişti. Zira burası benim bildiğim Ayasofya değildi, başka bir yerdi, bambaşka bir yerdi. Sanki yeniden dirilmiş gibiydi Ayasofya.

İçerisi kapının hemen önüne kadar cemaatle doluydu. Adım atmaya yer yoktu. Loş bir aydınlık her yanını doldurmuştu Ayasofya'nın. Gözlerim hayretle açıldı. Dudaklarım titredi. Bu kadar insan ne ara gelmişti, ne ara girmiş ne ara doldurmuştu Ayasofya'yı böyle? Gözüm yanımdaki yaşlı adamı aradı birden. Ona soracaktım aklımda olanların hepsini. Ama o yoktu. Nereye gitmişti?

Hemen kapının kenarında bulduğum bir yere çöktüm, oturdum. Oturmazsam bütün bu gördüklerim yok olacak,

Ayasofya yeniden esir olacak gibi geldi. Başları sarıklı yüzlerce belki binlerce adam... Diz çökmüşler de kıbleye çevirmişler yüzlerini, Ayasofya bayram yeri gibi olmuş.

Neden sonra ta en önde, mihrabın çevresinde bir halka kurdu birkaç adam. Uzaktan ancak sayabildim. Yedi kişiydiler. Yarım bir ay şeklinde, hilal şeklinde cemaate doğru yüzleri dönük duruyorlar lakin ben mi göremiyordum, yoksa görünmüyor muydu bilmiyorum ama yüzlerini seçemiyordum. Sonra cemaatin arasından birinin ayağa kalktığını, ağır ağır onlara doğru yürüdüğünü gördüm. O yürüdükçe açıldı saflar, o yürüdükçe başlar eğilmeye başladı. Ve o yürüdükçe daha bir aydınlandı Ayasofya'nın kubbesi.

O an fark ettim bu yürüyenin benimle beraber Ayasofya'ya giren adam olduğunu. Seslenmek geldi içimden, sesim çıkmadı. Gitmek istedim yanına nedensiz, dizlerim razı olmadı. Öylece, mıhlanmış gibi oturdum olduğum yere. O lahza anladım ki bu yer benim için ayrılmıştı ve kalkılmazdı bu yerden.

Yaşlı adam yedi kişinin kurduğu o hilalin tam ortasına geldi ve cemaate doğru döndü yüzünü. Sanki herkesin yüzüne bakıyor gibiydi, uzakta duruyordu doğru ama hemen önümüzdeydi sanki. Sonra birden başını kubbeye doğru kaldırdı da;

"Hû Allah" dedi. Bir ben değil Ayasofya topyekûn sarsıldı sanki olduğu yerde. Gözlerimin açıldığını hisseder gibi oldum, daha evvel de bakıyorum ama görmüyordum demek ki. İşte şimdi tek tek bütün yüzleri seçebiliyordum. Terler boşandı sırtımdan aşağı. Dizlerimin üzerinde duran ellerimin titrediğini hissettim.

Sonra sağ tarafına döndü hilalin hemen ortasında ayakta duran adam ve bir kez daha;

"Hû Allah" dedi de kalbim yerinden çıkacak sandım. Bütün bedenim titredi. Ateş üzerinde oturuyordum da yanıyordum, tutuşacaktım.

Ve bir kez daha bu kez sol yanına çevirdi yüzünü;

"Hû Allah" dedi her şey kayboldu gözümde. Herkes kayboldu. Sanki bir ben vardım Ayasofya'nın içinde. Ne bir kimse ne zaman ne de mekân kalmıştı. Her şey her şeyden sıyrılmıştı.

Sonra yüzünü hilal şeklinde oturan o yedi adama döndü, diz kırdı ve oturdu. O vakit etrafımdaki kimse kalmadı zannettim. Ama etrafımda az evvelkinde çok daha fazla insan olduğunu o an fark ettim. Hepsinin gözleri yaşlı, ağlıyorlar ve sanki kıvranıyorlardı. Lakin hiçbiri benim zamanımın insanlarına benzemiyordu. Ne hâldi bu, bu ne zamandı? Bu insanlar kimdi, hiçbirini bilmiyordum.

Birden bir elin dizime değdiğini hissettim ve buz kestim sanki. Damarlarımdan kanım çekildi. Başımı yanıma doğru biraz da korkarak çevirince yanı başımda oturan dedemi fark ettim. Konuşmaya çalıştım ama dönmüyordu dilim, lâl idi. O ise sadece tebessüm ediyor ve bana bakıyordu...

Terler içinde uyandım bu rüyadan. Korku değildi hissettiğim. Hatta sevindim desem yalan değildi. Hem Ayasofya'yı rüya bile olsa o hâlde görmek ne güzeldi. Saf tutan insanlarla Ayasofya can bulmuştu sanki. Ve dedem... Sanki bu âlemden hiç göçmemiş gibiydi. Bana bir şeyler anlatmak istiyordu, sanki rüya bile olsa buna inanıyordum. Hep böyleydi zaten, rüyalara inanırdım ben. Rüyası olmayan insanlar, bir hayal kuramayanlar ölür ama yaşamazdı itikadımca. Ben de işte öyle inanıyordum.

Yavaşça doğruldum uzandığım yatağımdan. Kenarında oturdum bir vakit. Dedemin elimdeki sıcaklığını hâlen dahi hissediyor gibiydim. Az evvel onu gerçekten görmüştüm sanki. Bu rüyayı hayra yordum. Anladım ki dedem ve Ayasofya aynı rüyanın içinde bana bir sır fısıldıyorlardı.

O dakika hatırladım dedemin bana bıraktığı emaneti. O da rüya değildi ya! Öyle olmamalıydı. Tereddüt ettim birden. Hızlıca kalktım oturduğum yerden. Kapının yanında duran

masamın üzerinde gezdirdim gözlerimi. O kadar dağınıktı ki. Neden sonra sandalyenin arkasına astığım ceketimi gördüm. Hemen aldım elime. Ceplerini karıştırmaya başladım. Evet oradaydı. Ceketimin sağ cebinde dedemin verdiği o deri bir örtüye sarılmış kutu... Masamın üzerinde boş bulduğum bir yere bıraktım onu. Ve sandalyeye yığılır gibi oturdum. Aklımda onlarca soru vardı. Ne olacaktı bundan sonra, ben ne yapacaktım? Yolumu nasıl bulacaktım? Bu kutudaki anahtarla ne yapacaktım ben? Bunları sorabileceğim tek kişi dedemdi ve o da artık yoktu. Kolum, kanadım kırılmıştı. Bir çıkar yol bulamıyordum. Elime aldım kutuyu. Açmaya niyetlendim. Belki bir yerlerine yazılmış bir şey, bir cümle, bir kelime ya da bir harf bulurum zannettim.

Kutuyu elime aldığımda masamın üzerinde duran kâğıdı fark ettim. Orta yerinden katlanmış sarı saman renginde bir kâğıt. İlkin ne olduğunu anlayamadım ama neden sonra aklıma dedemin vefat ettiğinde babama söyledikleri geldi. "Tevfik'e ver" dediği kâğıt olabilir miydi bu? Kim koymuştu ki buraya? Ben mi, babam mı? Ne önemi vardı?

Hemen aldım elime ve açar açmaz dedemin yazısını tanıdım. Ve gayriihtiyari düzelttim oturuşumu. Kısacık birkaç cümle ve çok evvelden yazıldığı belli... Sanki bile isteye bu kadar kısa yazılmış, kimse anlamasın diye mi, başka bir sebebi mi var? Bilemesem de okudum;

"Evladım Tevfik;

Sahaf Ömer Efendi'yi bilirsin. Ona git... Benden selam götür, sana vereceği bir kitap vardır..."

Bu kadar... Sadece bu kadar...

Gözlerimden aşağı akan yaşları durduramadım. Rüyamda görmüş olmaklığım zaten hasretimin ateşini harlamıştı lakin şimdi bir de bu kâğıt. Sanki dedem benimle konuşuyor gibiydi. Bu âlemden göçmüştü ve ben henüz alışamamıştım buna ama hâlâ elini üzerimde, gözlerini gözlerimde hissediyordum.

Bir şekilde bana verdiği sırrı takip ediyor, beni kolsuz kanatsız bırakmıyor gibiydi.

Kâğıdı çevirip her yanına baktım. Ama başka tek bir harf bile yoktu. Her ne demek istemişse dedem o diyeceklerini Ömer Efendi söyleyecekti bana belli ki. Zira nefesi yetmemiş, ecel fırsat vermemişti. Ölüm ansızın gelmişti de sanki dedem bunu hep beklemişti. Biliyor gibiydi bu hâli ve hazırdı. Belki de onun için bana böyle bir hayal göründü ama yine de her ölüm erken ölümdü.

Ve bir an bile olsun düşünmeden, hiç tereddüt etmeden ceketimi hemen üzerime geçirip ve hem kâğıdı hem de dedemin verdiği emaneti yanıma alıp çıktım evden. Doğruca sahaf Ömer Efendi'nin Beyazıt'taki eski medreselerden birinin odasındaki küçük dükkânına doğru düştüm yola.

Bir hayale mi inanıyordum bilmiyorum. Ama bazı hayaller gerçeklerden daha güzeldi...

Ayasofya Efsaneleri -4-

Fetih'ten Önce Atılan Minare Temeli

İSTANBUL'UN FETHİNDEN ÖNCE Sultan Mehmed zamanında İstanbul'da büyük bir deprem olur. Deprem öyle şiddetlidir ki Ayasofya kuzey tarafına doğru eğilir. Ahvalden haberdar olan Sultan Mehmed evvel vakitte Bursa'da Ulu Camii ve Edirne'de Eski Camii inşa eden Ali Neccâr namlı mimarı Ayasofya'nın tamiri için Bizans'a gönderir.

Bizans İmparatoru bu durumdan gayet memnun hâlde Ali Neccâr'a görev verir. Ali Neccâr hem Ayasofya'yı tamir eder, sütunlarla kuvvetlendirir hem de etrafına payelerle sağlamlaştırır. Lakin mabedin sağ tarafındaki dükkânların önündeki payenin içine iki yüz adımlık minare yolu gibi bir yol yapar.

Tamir işi bitip de Ali Neccâr Sultan Mehmed'in yanına gelince ahvali anlatır;

"Sultan'ım, öyle sağlam payeler yaptım ki Allah'ın izniyle kıyamete değin Ayasofya'nın kubbesini ayakta tutar. Ve hatta sana bir minare yeri dahi yaptım ki orada da İslâm fethi için dua

eyledim. Gayrı tamir etmek benden fethetmek sendendir" deyince dinleyenlerin her biri Fâtihalar okudular.

Ve işte bu vakitten üç sene sonra fetih nasip olunca Sultan Mehmed, Ali Neccâr'ın yaptığı temel üzerine tek şerefeli bir minare inşa ettirmiştir.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Eyüp Sultan İstanbul'un kapısıdır.

EVDEN ÖYLE BİR ACELEYLE çıkmıştım ki ne kimseye gittiğimi ne de nereye gittiğimi söyleyebilmiştim. Başımı hiç yerden kaldırmadan koşar adım yürüyordum. Evden çıktığımdan beri ne durmuş ne de bir kimseyle konuşmuştum. "Yollar yüründükçe biter" diyorlardı ama bu yol bitmiyordu. Bitmeyecek gibiydi. İnsan bir yere yetişmek istediğinde yahut heyecanla gittiğinde bitmiyordu yol.

Dik yokuştan Aksaray'a doğru indim. Ayaklarım gönlümün istediği kadar hızlı gidemiyordu. Oysa ben hemen gitmek, bu sırrı çözmek istiyordum. Zira dedemin vasiyetidir diye kabul ediyordum bunu ve sanki yaparsam dedeme kavuşurum gibi geliyordu. Ve yapmazsam, peşinden gitmezsem dedemi utandırır, onun sözünü yere düşürürüm diye vehmediyordum. Ve elbette ki çok fazla merak ediyordum olacakları.

İki gündür evden dışarı çıkmamıştım ya İstanbul sanki mevsim değiştirmişti. İki gün önce gökten delinmiş gibi yağan

yağmur yerini güneşe bırakmış, tutuşmuş da yanmıştı sanki. Gökyüzü masmavi bir entari giymiş gibi aydınlık ve temizdi. İstanbul en ziyade yağmurlardan sonra açan güneşle temizlenir gibi gelirdi bana. Zaten bunca kiri, pası, günahı temizlemeye yağmurdan gayrı su yetmezdi. İstanbul kirlenmişti, gizlenmişti ve utanmıştı bizim hâlimizden. İşte belki de bunun için eski güzeldi. İstanbul hiçbir vakitte bu denli mahzun olmamıştı bence.

Yolların sakinliğini fark ettiğim zaman anladım bugünün pazar günü olduğunu. İnsanlar evlerinden daha çıkmamışlardı. İstanbul insana boğulmamıştı daha. Günahı neydi ki bu şehrin de bunca zulme katlanıyordu? İstanbul'da yaşayan insanın haddi hesabı yoktu, doğru ama İstanbul'u yaşayan kimse bulunmuyordu. Bu şehirde, bunca kalabalığın içinde yalnız olan bir tek şey İstanbul'du. Gerisi kalabalık, gerisi, bir yığın...

Ve ben şimdi neredeyse koşuyordum. Aksaray'da alt geçitten tramvay yoluna geçtim. Gözlerim kalabalığa alıştığından olacak ve burayı hiç bu denli boş görmediğimden belki bir değişik geldi bana İstanbul. Tramvay geldiğinde hiç zorlanmadan bindim ilk kez. Birkaç durak sonra inecektim ama daha erken varacağımı düşündüğümden atıverdim kendimi tramvayın içine. O an hatırıma geldi ki dedemle hiçbir zaman ne tramvaya ne de otobüse binip gitmiştik buralardan. Yürünebilecek mesafeleri ve hatta bacaklarımızın dermanının son haddine kadar yürüyebileceğimiz her yeri yürüyerek geçmiştik onunla. Sevmezdi böyle şeyleri. "İstanbul'da yürümek gerekir. Zira burada adım attıkça zaman değişir" derdi. "Adım başı bir ecdat yadigârı vardır tam da buralarda, birini görmeden geçmek istemem. Belki bu görüş son görüş olur diye her vakit hüzün sarar beni" derdi. Sonra her geçtiğimiz mezarlığın önünde yanımızda kim olursa olsun hiç düşünmeden ve çekinmeden, "Ecdat ruhu için Fâtiha" diye ansızın söyler kim varsa yanımızda herkese dua ettirirdi ölmüşler için.

Elimi tuttuğum demirde avuçlarımın terlediğini hissettim. Ne güzel adamdı dedem. Ve her anlattığı şeyde, her söylediği cümlede, her yaptığında ve her hâlinde bana bir ders vermişti de anlayamamıştım.

Kulaklarıma dolan iğreti sesle sıyrıldım bu bütün düşüncelerimden. Tramvayın içini dolduran ve insandan çok bir makinenin sesini andıran ses Beyazıt'a geldiğimi söylüyordu. Hemen indim tramvaydan. Beyazıt Camii'ni arkama alıp Çemberlitaş'a doğru eskilerin Divan Yolu dediği ince uzun yoldan ilerledim. Birkaç yüz adım sonra Abdülhamid Han'ın kabrinin bulunduğu mezarlığa gelmeden yolun sağ yanındaki sokağa saptım hemen. Yola bakan tarafında küçük bir cami olan medrese işte tam burasıydı ve Sahaf Ömer Efendi'nin dükkânı o medresenin ortasındaydı. Camiye ön taraftan girilse de medreseye hemen yanındaki sokaktan giriliyordu.

Çocukluğumdan beri neredeyse her hafta dedemle buraya gelir hem Sahaf Ömer Efendi ile dedemin konuşmalarını dinlerdim hem de kitapların arasında zaman tüketirdim. Başka bir yerden ne kitap alırdı dedem ne de bir başkasıyla bu kadar çok konuşur, hasbihal ederdi. Genelde sabah namazından birkaç saat sonra çıkıp da buraya gelirdik. Kitaplara bakar, birkaç kitap alır, konuşur, dinler sonra da medresenin hemen bitişiğindeki küçük camide öğle namazını kılıp geri dönerdik.

İşte tam önündeydim şimdi o medresenin. Ardına kadar açık olan ahşap kapısından avluya girdim. Ortasında küçük bir şadırvan olan avlunun etrafı küçük odalarla çeviriliydi. Evvel vakitte talebelerin ders gördüğü, gönüllerinde deva sürdüğü o küçük sınıflar şimdi sahaf dükkânları olmuş ama bu dükkânların sahipleri yine de eskiden olduğu gibi ve mümkün olduğunca burayı yine bir medrese gibi kullanmaya çalışıyorlardı. Gençler buralara gelsin de nasıl olursa olsun diye düşündüklerinden belki de ilk defa gelen her müşteriye bir kitap hediye ederlerdi ve çay her vakit ikram edilirdi bu yerde. Geldin diye

illa ki para verip de bir kitap alman gerekmezdi burada. Zaten her biri birer ilim ehli ve hatta bence gönül ehli olan bu sahaflar; insanlar gelsin de otursunlar, okusunlar diye bekler gibiydiler burada. Dertleri para kazanmak değildi zannımca, gönül kazanmak, insan kazanmaktı.

Ömer Efendi'nin dükkânı avlunun sol tarafında caminin hemen arkasında idi. Şadırvanın yanından geçip onun dükkânına doğru ilerledim. Kapının önüne geldiğimde her gelişimde gözüme çarpan ve ilk gün dedeme sorup da ne yazdığını öğrendiğim Osmanlıca levha yine karşımda duruyordu.

Ya dokuz ya da on yaşındaydım. Yine bir sabah vakti dedemle beraber buraya gelmiş Sahaf Ömer Efendi'nin dükkânının önünde durmuştuk da;

"Bak oğlum" demişti dedem "burası eski vakitlerde medreseymiş. İlim tahsil edilir, gönül terbiye edilirmiş buralarda. Bence hâlen dahi öyledir. Öyledir de buradaki esnaf para kazanmak için yapmaz bu işi. Zira bilirler ki kazanılan para harcanır lakin kazanılan gönül harcanmaz, hiç olmaz, yok olmaz, kaybolmaz. Onun içindir ki bu gördüğün kapılar insan boyundan küçüktür de eğilerek girilir buraya. Yani daha eşikten geçmeden hem tevazu hem de kitaba ve ilme hürmet öğretilir" diye söylemiş sonra parmağıyla o levhayı gösterip de "bak görüyor musun şu yazıyı?" demişti.

"Ne yazıyor ki orada dede?" diye sormuştum da...

"Kitap gönlü ehlileştirir" demişti.

İşte şimdi tam o levhanın üzerinde asılı olduğu küçük kapının önündeydim. Ve buraya ilk defa yanımda dedem olmadan geldiğimi hatırlasam ve hüzünlensem de başımı eğip de girdim küçük kapıdan içeri.

Her bir yan kitaplarla dolu... Duvarlarda raflar, köşelerde masalar ve yerler bile kitaplarla kaplanmış. Gören zanneder ki duvarlarını bile kitaplarla örmüşler buranın. O kadar güzel... Ve insanın genzini dolduran tarif etmeye ne lisanımın

ne de gücümün yettiği bir kitap kokusunu genzime çekerek birkaç adım daha ilerledim içeride. Kimsecikler yok gibiydi, ne bir ses ne bir nefes. Kitapların kenarlarını ördüğü koridor gibi açık olan yoldan biraz daha yürüdüm. Hepi topu on adım uzunluğunda beş-altı adım genişliğinde küçük bir yerdi burası ve etraftaki onca kitap burayı daraltmıyor sanki daha fazla genişletiyor gibiydi.

Birkaç adım daha atmıştım ki Ömer Efendi'nin sesini işittim. Kur'ân okuyordu. Şimdiye kadar Kur'ân okurken hiç duymadığım sesi ne kadar da güzeldi. O okumasını bitirene kadar bekledim. Kitaplara göz gezdirdim. Duvarlara asılı rafların en üstünde her vakit Kur'ân-ı Kerim'ler olurdu. Alt taraflarda ise eski yazma kitaplar, onların altında da çeşit çeşit, lisan lisan onlarca kitap. Böyle bir hayat yaşamak isterdim belki de. Kitapların arasına gömülmüş biri olarak, insanlardan çok kitaplarla hemhâl olarak yaşamak... Gönül kırmadan ve gönlüm kırılmadan yaşamak...

Neden sonra kulağıma gelen o güzel sesin sustuğunu fark ettim. Bir-iki adım daha atınca duvar gibi duran kitapların arkasında tahta bir masanın yanındaki sandalyede oturmuş Ömer Efendi'yi gördüm. Neredeyse dedemle aynı yaşlarda, uzun beyaz sakallı ve çember gözlüklü bu adam ya hiç değişmiyordu ya da benim gözümde ilk gördüğüm günden beri hep aynı kalıyordu. İşte üzerine giydikleri bile hep aynıydı. Yakasız beyaz gömleğinin üzerinde keçeden yeşil bir yelek ve başında eskiden sadece ressamların taktığını sandığım sağa doğru yatırılmış bir şapkası vardı.

Henüz beni fark etmemişti bile. Oturduğu yerde ellerini açmıştı ve gözleri kapalı hâlde dua ediyordu. O an anladım ki burası sadece bir sahaf dükkânı olamazdı, burası Ömer Efendi'nin dergâhıydı ve gönlünü vermişti kitaplara. Zaten kitabın kokusunu bir defa ciğerlerine çeken müptela olur da bu dertten bir daha kurtulamazdı.

Duasını bitirip de ellerini yüzüne sürdüğü vakit fark etti beni. Hemen kalktı oturduğu sandalyeden. İki adımda yanıma geldi. Gözlerinin içi gülüyordu, beni gördüğüne bu kadar sevineceğini hiç tahmin etmezdim. Öyle bir kucakladı ki beni, dedemin kollarının arasında saydım kendimi, onda dedemi hissettim. Güzel kokuyordu, dedem kokuyordu. Zannımca o dahi bende dedemi bulduğundan ya da onun nazarında dedemin emaneti olduğumdan bu denli içten sarmıştı kollarını boynuma.

"Tevfik, evladım hoş geldin" dedi gözlerinin içi parlayarak.

"Hoş bulduk Ömer Amca" dedim ve elini öpmek için uzandım da yine öptürmedi.

Sonra iki elini iki yanağıma koydu da gözleriyle sanki ta içime bakar gibi bakarak;

"Başın sağ olsun evladım" dedi "deden kardeşten öteydi bana. Haberini aldığımda kolum kanadım kırıldı sandım. Lakin bizler doğduğumuz gün ölüm meleğiyle nişanlanmışız. Ecelin yeteceğine ve ölümün geleceğine inanmışız. Mukadderat işte. Ölüm herkesin başında..."

"Siz sağ olun Ömer Amca" dedim. Daha diyecek bir söz bulamadığımdan belki de sustum ve gözlerimi düşürdüm önüme.

"Gel evladım, gel otur" dedi ve az evvel kalktığı sandalyenin hemen karşısında duran sandalyeyi düzeltti eliyle oturmam için. Sonra masanın üzerinde duran Kur'ân-ı Kerim'i aldı üç defa öpüp alnına değdirdi sonra yüksekçe bir rafa koydu.

"Çay içeriz değil mi?" diye sordu.

Kabul ettiğimi göstermek için başımı eğdim. Hızlıca yürüdü kapıya doğru, birine seslendiğini işittim. Az sonra elinde iki bardak çayla gerisin geri döndü ve oturdu karşıma.

"Ben de" dedi "deden için okuyordum. Mekânı cennet olsun inşallah, güzel adamdı."

"İnşallah Ömer Amca" dedim.

Bir anlık sessizlik oldu aramızda. İnsan böyle durumlarda ne konuşacağını, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Ölümden bahsetmeyi zaten hiç istemiyor ama dili de dönmüyordu zaten söylemeye.

Çayımdan bir yudum aldım. Ve derince nefes çektim içime.

"Beni senin yanına aslında dedem gönderdi Ömer Amca" dedim.

Sonra bir yudum daha aldım çayımdan. Bu söylediğim şeye şaşıracağını sanmıştım. Ölen biri nasıl beni ona gönderecekti diye düşüneceğini zannetmiştim ama o hiç şaşırmadı. Sanki benim bir şeyler anlatmamı bekliyor gibiydi. Bu birkaç gün içinde olanların ne kadarını ona anlatmam gerektiğini bilmiyordum hatta onun ne kadarını bildiğini de bilmiyordum. Ama o an dedemin o son gece söylediği bir cümle geldi aklıma, "Bu emanet dededen toruna geçmiştir hep. Baban dahi hiçbir şey bilmiyor" demişti. Ve o an karar verdim Ömer Efendi'ye dedemin bana verdiği o emanetten bahsetmeyecektim.

Elimi cebime götürdüm ve dedemin bana bıraktığı kâğıdı uzattım ona. Gözleriyle, "Bu nedir ?" der gibi bakıp başını yana doğru hafifçe çevirdi.

"Dedem" dedim "vefat etmeden önce yanındaydım. Bütün gece bana tarihten, İstanbul'dan ve en çok da Ayasofya'dan bahsetti. Vefat ettiği sabah biraz dinlenmek için odasından çıkmıştım. Keşke çıkmasaydım ben yokken ruhunu teslim etmiş ve bana bırakmış bu kâğıdı.

Dedemin ölümünden sonra iki gün boyunca pek kendimde değildim. Ancak bu sabah hatırıma geldi bu kâğıt. Okur okumaz da çıkıp buraya geldim."

Elimden aldı kâğıdı. Sağ eliyle gözlüğünü gözüne doğru ittirdi. Birden yüz hatları ciddileşir gibi oldu, sakallarını sıvazladı birkaç kez. Dudakları kıpırdamaya başladı henüz kâğıdı

açmadan. Besmele çekiyordu kanaatimce. Sonra tarihî bir belgeyi ya da mukaddes bir emaneti açar gibi yavaşça katlandığı yerden açtı kâğıdı. İçinden okudu. Hatta anladığım kadarıyla birkaç defa okudu. Ve sonra kâğıdı tekrar uzattı bana. Aldım ve koydum cebime.

Ömer Efendi oturduğu sandalyeden kalktı birden. Ardındaki duvarda asılı bir tabloyu kenarlarından tutarak indirdi ve koydu bir köşeye. Tablo dediğim bir hat levhasıydı ve üzerinde sırt sırta vermiş iki mim harfi vardı. Daha evvel çok fazla görmüştüm iki vav harfinin yan yana olduğu levhaları. Zira çift vav ebcet hesabıyla Allah demeye gelirdi. Lakin çift mim ne demekti bilmiyordum. Ama işte levhanın üzerinde hem de kocaman çekilmiş iki mim duruyordu ve muhakkak ki bir anlamı olmalıydı.

Duvara gömülü olan dolabı o zaman fark ettim. Eski vakitlerde elektrik olmadığından bu odalarda kandilleri koymak için duvarlara yapılmış oyuklar vardı. Muhtemelen onlardan birini kapattırıp dolap yaptırmıştı ve görünmesini, bilinmesini istemediğinden olacak üzerine bir levha asıp sırlamıştı. İşte o dolabı açtı cebinden çıkardığı bir anahtarla.

Heyecandan dilim damağım kurumuştu benim. Zira kendimi esrarengiz bir hikâyenin içinde sanıyordum. Dedemin bana bıraktığı bir anahtar, sonra bir mektup, Ayasofya ile ilgili bilmediğim ve belki de çok az kişinin bildiği hikâyeler ve şimdi de bir sahaf dükkânına gizlenmiş bir kitap... Çayımdan bir yudum daha aldım. Ve nedenini bilmediğim bir şekilde gizlemeye çalıştım heyecanımı.

Dolabın içini göremiyordum. Ne vardı orada ya da neler vardı bilmiyorum ama Ömer Efendi dolabın içinden örtüyle sarmalanmış bir kitabı aldı. İki elinin arasında tutarak geldi ve oturdu karşımdaki yerine. Benim kalbim duracak gibiydi. Neydi bu kitap? Dedem bana ne bırakmış olabilirdi? Ne yazıyor olabilirdi ki bu kitapta?

Elinde kitabı tuttuğu hâlde başını kaldırıp gözlerimin içine baktı ve

"Tevfik, kapıyı kapat evladım" dedi bana.

Hiç düşünmeden hemen kalktım ve dükkânın kapısını kapatıp hızlıca geri geldim de oturdum sandalyeye.

Masanın üzerine koydu kitabı Ömer Efendi ve üzerindeki örtüyü dört bir yanından tutarak ağır ağır açtı. Gözlerimi hiç ayırmıyordum. Zira inanamıyordum bu olanlara. Ya hâlâ rüya görüyordum ya da bir rüyanın içinde yaşıyordum. Gerçek olamayacak kadar değişik geliyordu zira bana bu olanlar. Ama oluyordu.

Örtüyü tamamen açtığı vakit dışı siyah bir deri ile ciltlenmiş ve her hâlinden çok eski olduğu belli olan, ne çok kalın ne de çok ince bir kitap çıktı ortaya. Üzerinde bir yazı göremiyordum ben. Sadece simsiyah bir deri...

Masanın üzerinde öylece duran bu kitap, benim merakımı öyle celp etmişti ki gözlerimi ayıramıyordum ondan. Sanki bakışlarımı bir an olsun kaçırsam yok olacak ya da bir anlık kırpsam gözlerimi bu rüyadan ayılacaktım. Kitabı açması için sabırsızlanıyordum ve dayanamıyordum artık.

Ömer Efendi sağ elini kitabın üzerine koyuverdi birden. Parmağında kocaman mavi taşlı bir yüzük vardı. Benim gözlerim hâlâ kitaptaydı. Ayırmak istesem de yapamıyordum.

"Bak Tevfik" dedi elini kitabın üzerinden hiç çekmeden "deden bu kitabı bana getirdiğinde senin bir gün geleceğini söylemişti. Geleceğin vakte kadar bu kitabı saklamamı sıkı sıkıya tembihledi bana. Ben de üç seneye yakındır her gün bu dolabı açıp da yerinde duruyor mu diye baktım durdum. Zira bir emaneti saklamak zor iştir. Sanki omuzlarına yük olur da taşıyamazsın. Korkarsın.

O gün yine aynı böyle senin oturduğun yere oturmuştu deden. Çantasından çıkarıp da bu kitabı masaya koyduğunda sadece eski bir kitap sandım onu. Ama üzerindeki örtüyü açıp

da siyah cildini gördüğüm anda anladım ki bu öyle sıradan bir kitap değildir.

Bana kitabı verdiğinde bunun bir sır olduğunu anlamıştım ama içimde de onulmaz bir merak vardı. Zira ben kitaplarla yaşayan adamdım. Onlarla nefes alırdım, onlarla konuşur ve yalnızca onlarla anlaşırdım.

"Nedir bu kitap?" diye sordum merakımdan.

Birden durdu Ömer Efendi. Derince bir nefes çekti ciğerlerine. Ben heyecandan ölecektim neredeyse. Söylemeyecek miydi daha? Susacak mıydı? Dayanamadım.

"E neymiş Ömer Amca? Söylemedi mi?"

"Söyledi evladım. Söyledi. Bak dinle beni. Anlatırlar ki Fatih Sultan Mehmed İstanbul'u fethedip de Ayasofya'yı camiye tahvil eylediğinde vaktin Ayasofya rahibini yanına alıp da oradaki kutsal emanetler ne ise hepsini sormuştur. Ve hatta ondan Ayasofya'nın tarihini bir kitap olarak istemiştir. İşte o rahip Ayasofya'nın tarihini o vaktin tarihçilerinden birine yazdırıp da Sultan Mehmed Han'a takdim etmiştir derler. Ve sonraki vakitlerde bu kitabın sonuna bir rivayete göre Sultan Mehmed Han'ın kendisi bir rivayete göre de bir başkası Ayasofya ile ilgili sırları eklemiş ve sonraki zamanlara elden ele geçmiştir.

Lakin sır şu ki bu kitabı ne bilen, ne gören ne de duyan vardır. Bu sadece bir hikâye diye anlatılıp gelmiştir bu vakte değin ve bilinen bu kadardır. Ben de böyle bilirdim dedenin yanıma geldiği o güne kadar. Sadece bir rivayet olduğunu zannederdim. Ama öyle değilmiş."

"Yani?" dedim "yani bu kitap o anlattığın kitap mı?"

"Evet" dedi "işte bu kitap odur. Deden bana bu kitabı emanet ettiğinde bir de yemin ettirdi ki ben de o yemini hiç bozmadım. Bir gün Tevfik yanına gelip de senden bu kitabı istediği güne kadar okumayasın demişti. Ben de okumadım. Ve işte geldin sen ve inan ki belimi büken bir yükten azad oldum

şimdi" dedi ve bana doğru ittirdi kitabı. Ama hâlâ eli üzerinde duruyordu.

"Ama bir şey daha istedi deden benden" diye devam etti. Kitabı sen okuyasın Tevfik'e demişti. Bilmediklerini, anlamadıklarını anlatasın. Ve kitap bittikten sonraki ilk cuma günü sabah ezanından iki saat evvel Eyüp Sultan'a gitsin Tevfik diye söylemişti."

"Eyüp Sultan'a mı?" dedim hayretle.

"Evet, öyle söyledi."

Zihnim karmakarışık olmuştu. Ne düşüneceğimi kestiremiyordum. Bu kadar sır, bu kadar efsun bana fazla gelmişti. Anlayamıyordum. Ayasofya ile ilgili olanlar zaten beni bu kadar hayrete düşürürken şimdi de Eyüp Sultan demişti dedem. Ne alakası vardı ki Eyüp Sultan'la Ayasofya'nın?

Düşüncelerimi Ömer Efendi'nin sesi böldü. Belki de anlamıştı ne düşündüğümü;

"Eyüp Sultan İstanbul'un kapısıdır. O kapıdan geçmeden İstanbul'a ne girilir ne de İstanbul'dan çıkılır Tevfik" dedi.

Söyleyecek bir söz bulamadım. Öylece kaldım. Zihnimdekini dilime dökemiyordum. Bir şeyler vardı aklımda ama ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Okumak istiyordum sadece o kitabı ve hatta sadece bakmak... Tarih denen şey işte tam önümde duruyordu. Peki, ben ne bekliyordum? Ne yazdığını bilmeliydim bu kitapta.

"Okuyalım o zaman Ömer Amca" dedim.

"Okuyacağız" dedi "bu gece yatsı namazına bu yandaki camiye gel. Namazdan sonra burada okumaya başlayacağız. Geceleri okuyalım evlat. Hem gece nimettir hem de korkarım bir sırrı bozmaktan. Zira sır gündüze değil geceye söylenir. Ben seni burada bekliyor olacağım."

Kabul ettim hemen ama o saate kadar nasıl sabredeceğimi bilmiyordum. Dedem beni öyle sırlı bir yola sokmuştu ki sonunu düşünmeye hayalim bile yetmiyordu. Lakin son anların-

da bile bunları söylediğine göre çok önemliydi bu. Ama hâlâ anlamıyordum bu kadar önemli olan bir sırrı taşımaya yetecek miydi benim gücüm?

Neden sonra tek bir şey sormak geldi aklıma:

"Peki, bir ismi? İsmi yok mu bu kitabın Ömer Amca?"

"Var" dedi "Bana da deden söylemişti, Tarih-i Ayasofiyye-i Kebir..."

Ayasofya Efsaneleri -5-

Ebu Eyyûb el-Ensarî Makamı

KONSTANTİNİYYE'NİN İKİNCİ KUŞATILMASI, Hz. Peygamberin hicretinin elli ikinci senesindeydi. Mihmandar-ı Nebi Ebu Eyyûb el-Ensari, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zeyd hazretleri ve nice Sahabe-i Kiram ile elli bin Müslüman askeri gemilerle gelmişlerdi. Yedikule tarafında gemileri limana çekip kara tarafından kaleyi kuşatmışlardı.

Altı ay kuşatmada şehir fethedilemeyip kış mevsimi de gelince "Fetihten vazgeçelim, geçmiş senenin üzerine fazlasıyla haraç alalım" diye karar verilmiş ve Bizans Kralına elçi göndermişler. O da bu teklifi kabul etmiştir.

Bu sırada bazı sahabe-i kiram, "Bari gelmişken şehre girip Ayasofya'da iki rekât namaz kılalım" diye kraldan izin alıp içlerinde Eyyüb El-Ensari ve daha nice sahabilerle beraber Ayasofya'ya varmışlar. İkişer rekât hacet namazı kılıp "İlâhî, İslâm mabetgâhı eyle" diye hayır dualar edip dört bir tarafı seyrederken papazlar ve rahipler halkı kışkırtmışlar. "Fırsat ganimettir,

bunlar İslâm komutanıdır. Aman vermeyip bunları kıralım" diye birlik olup İslâm askerlerine "gelin, şehrimizi gezin" diyerek Ayasofya civarından Ahırkapıya doğru götürürlerken binlerce Bizanslı dört bir yanı kuşatıp saldırmışlar ve Müslümanlar da kılıç çekip üç saat boyunca cenge tutuşmuşlardır. Pek çok kâfirin canını almışlar lakin çok da şehit vermişlerdir. İşte mihmandar-ı nebi Ebu Eyyüb El-Ensari de orada yaralanmış ve birkaç gün sonra da ruhunu teslim etmiş ve surlara yakın bir yere defnedilmiştir.

İşte Ayasofya'nın içinde Eyyüb El-Ensari'nin namaz kıldığı yer Terler Direk'in kıble tarafıdır ki Eyyüb El-Ensari makamı diye bilinir.

* * *

Bundan asırlar sonra Fatih Sultan Mehmed Han, İstanbul'u muhasara edince yetmiş yedi büyük veli ile Eyyüb El-Ensari'nin kabrini aramıştır. Ve nihayetinde Akşemseddin;

"Sultan'ım müjdeler olsun ki Eyyüb El-Ensarıi Hazretlerinin kabri rüyamda bana işaret olunmuştur" diye sık bir ormanlık yeri göstermiş ve o ormanlık yere varınca seccadesini serip iki rekât namaz kıldıktan sonra bir secde daha etmiş ve secde hâlinde uykuya dalıp da kalmıştır.

Bir saat kadar sonra Akşemseddin başını secdeden kaldırmış ve mübarek gözleri kan dolu tasa dönmüş, yüzü sapsarı kesilmiş hâlde;

"Beyim hikmet bu ya seccademizi Ebu Eyyüb'ün kabri üzerine döşemişiz, hemen şu mahalli kazsınlar" deyince Akşemseddin, üç dervişi ve Sultan Mehmed hemen orayı kazmışlar.

Üç arşın kazdıklarında dört köşe, yeşil bir mermer taş çıkmış ve taşın üzerinde kûfî hat ile "Bu mezar Ebu Eyyüb El-Ensari'nindir" diye yazılıymış.

O an mermer taşı kaldırmışlar. Bunca seneden beri Ebu Eyyüb'ün vücudu safran ile boyanmış kefen içinde taptaze bu-

lunmuş ve mübarek sağ elinde bir tunç mühür varmış. Bu yeşil renkli taşı yine üzerine koyup kapatmışlar.

Bütün Osmanlı neferleri gözleriyle görmüşler. Kazılan toprağı tevhit ve zikirlerle yine doldurup bütün mü'minler ziyaret ederek nur dolu türbenin temelini atmışlar. Bugün üzerinde bulunun nurlu türbe, cami, medrese, han, hamam, aşevi, çarşı ve pazar, tümü Fatih Sultan Mehmed Han yapısıdır.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Allah büyüktür ya!
Onun için bu kadar büyüktür camiler...

ÖMER EFENDİ'NİN sahaf dükkânından çıktığım vakit bir tuhaf hissettim kendimi. Bilmiyorum öyle olabilir mi ama sanki bu bir saat kadar zaman içinde büyümüştüm, yaşlanmıştım hatta. Aynen Ömer Efendi'nin dediği gibi bu emanet miydi beni böyle hissettiren? Zannederim ki öyleydi. Bilmek insana acı veriyordu ve ben çok fazla şey değilse bile bir şeyler biliyordum şimdi. O an dedemin emanet diye verdiği o ahşap kutunun ağırlığını hissettim cebimde. Sanki gittikçe ağırlaşıyor ve taşımakta zorlanıyordum. Öyle hissediyor ve öyle zannediyordum. Belki de öyleydi.

Oysa sabah dedemin bıraktığı kâğıdı okuduğum vakit evden çıktığımda bütün bu sırrın Ömer Efendi'nin sahaf dükkânında çözüleceğini sanmıştım. Omuzlarımdaki yükün hafifleyeceğini, dedemin son anlarında vasiyet gibi söylediği sözleri yerine getireceğimi sanmıştım. Yanılmışım ve hatta tam aksi

olmuştu şimdi. Yeni bir sır ve yeni bir yük yüklenmişti omuzlarıma.

Kendimi öyle hissediyordum ki bir kapının önüne gelip de tam çıkış burasıdır diye kapıyı açıyordum ama ardından bir kapı daha çıkıyordu karşıma ve o kapıları açacak anahtar bende yoktu ya da varsa bile bilmiyordum onu. Bu işin sonunu kestiremiyordum. Dedemin anlattığı kadar büyük bir yükün altından kalkacak gücüm de yoktu benim, bilgim de. Belki de onun için Ömer Efendi'yi yanıma vermişti de özellikle tembihlemişti yanımda olmasını. Yoksa idrak edemezdim ben bu hâlin efkârını. Bu yolda yalnız yürüyemezdim, ben de biliyordum bunu.

Peki ya Eyüp Sultan meselesi neydi? Ne işim vardı benim sabah namazından bile önce, gecenin o vaktinde orada? Ne işe yarayacaktı? Ne olacaktı? Ya da ne bulacaktım orada? Hepsi muamma ve hepsi sır. Dedem bunca sene bunların hepsini biliyordu da nasıl saklamıştı içinde? Ya da nereden biliyordu bunları?

İçinde olduğum bütün bu hâle hayret ediyordum. Ben böyle şeylerin eski vakit hikâyelerinde olduğunu sanırdım sadece. Böyle esrarlı hâllerin gerçek olabileceğine bir kez olsun ihtimal vermemiştim. Dinlemiştim, okumuştum, öğrenmiştim böyle şeyleri ama o kadar işte. Bir efsane bir hikâye gibi gelmişti hep. Ama şimdi tam da o hikâyelerden birinin içine düşüvermiştim.

Öylece yürüdüm ince uzun caddeden Aksaray'a doğru. Etraf kalabalıklaşmaya başlamış, insanlar bir amaçları olduğunu düşündürecek hiçbir şey yapmadan sanki saldırır gibi bir yerlere yetişmeye çalışıyorlardı. Öyle değilse bile öyleymiş gibi yürüyorlardı. Ne tuhaftı! Bu kadar insan aynı şehirde yaşıyor, aynı yere doğru yürüyor ama birbirlerini tanımıyor ve tanımaya hiç de gerek duymuyorlardı. Mecbur oldukları her hâllerinden belliydi. Yaşamaya mecbur, burada olmaya mecbur...

Ve bu insanların çoğu yabancıydı, turistti. Buraları bizden daha fazla merak ediyordu onlar. Bizden daha fazla öğrenmek istiyorlardı. Oysa ben bütün ömrünü İstanbul'da geçirip de bir kez olsun Ayasofya'yı görmeyen, bir kez olsun Sultan Ahmed'e girmeyen, bir sabah namazını Eyüp Sultan'da kılmayan, İstanbul'da yaşayan ama İstanbul'da olmayan ne çok insan tanıdım.

Bir kez daha aynı soru düştü zihnime "İstanbul gerçekten bizim miydi?" Bu soruya olumlu bir cevap veremiyordum. Şu etrafımda dolaşan turistler her biri dünyanın bir ucundan çıkıp da buralara kadar gelmişler taş taş, adım adım her yerini inceliyorlardı bu şehrin. Ama biz İstanbul'u bilmiyorduk. Ve bence ihanet ediyorduk ecdadın emanetine? Ne olmuştu bize böyle? Bu hâle nasıl gelmiştik? Bu hâle nasıl getirilmiştik? Dedelerine söven torunlar olmuştuk biz, bunu ağzımızla söylemesek de her hâlimizle söylüyorduk. Hayalimizi yitirmiştik biz, hayal etmeyi unutmuş, kaybetmiş ve bir davadan vazgeçmiştik. Dünyayı değiştirmek için bütün varını terk eden ve o hayal uğrunda canından bile vazgeçen insanların torunlarıydık. Dünyaya zulmü değil de adaleti yaymak için elinde bir kitap ve dilinde dua ile yollara düşmüş onca insanın mirasına sahip çıkamamıştık ve hâlâ çıkamıyordum. Hayal edemiyorduk. Bu an için, bugün için yaşıyorduk. Ve hayal etmekten vazgeçtiğimiz ya da vazgeçirildiğimiz için işte onların hayallerini yaşamaya başlıyorduk. Oysa okuduğum bir kitap ne güzel söylemişti bana, "İnanmış bir adam bütün dünyayı değiştirir" diye. Artık inanmıyorduk demek ki.

Az ötede bir seyyar satıcıdan bir simit aldım. Yoksa bunları biraz daha düşünürsem bu düşüncelerin acısından kıvranıp da kalacaktım orada. Belki de bu düşündüklerimden utandım, bilmiyorum. Elimdeki simitten yiye yiye yolu takip ettim. Aslında düşüncem eve gitmekti ama vazgeçtim. Dedeme gidecektim. Ona anlatacaktım bütün bu içimi yakan düşünceleri. Ondan başka anlayacak birini bulamazdım, biliyordum.

Yolun karşısına geçtim. Yine geldiğim gibi tramvaya bindim. Ama bu kez alabildiğine kalabalıktı. Tanımadığım bu kadar fazla insanla bu kadar yakın hâlde olmak ama bir kelime olsun konuşmamak, gerçekten kanıma dokunuyordu. Güvenemiyorduk birbirimize. Demek ki inanamıyorduk ve inanmıyorduk. Yoksa 'elinden, dilinden zarar gelmeyenler' biz değil miydik?

Kapının hemen yanında ayakta bekliyordum. Ve bütün bu düşüncelerin mahcupluğu vardı zihnimde. Neden sonra yanımda duran adamı fark ettim. Kucağında küçük bir erkek çocuğuyla kapının tamamını kaplayan camdan dışarı bakıyorlardı. Çocuk belki yedi, belki de sekiz yaşlarındaydı. Belli ki dışarıyı daha iyi görsün diye kucağına almıştı adam onu. Zira işaret parmağıyla dışarıyı gösteriyor ve çocuğa bir şeyler anlatıyordu. Söylediklerinin hepsini işitemiyordum ama işittiklerim yetmişti bana. Adam parmağını dışarı doğru uzatmış karşımızdaki Beyazıt Camii'ni göstererek:

"Bak oğlum görüyor musun şu camiyi? Bu caminin adı Beyazıt Camii'dir"

Çocuk hiç gözlerini ayırmadan öyle hayretle bakıyordu ki camiye doğru gayriihtiyari ben de bakmak zorunda hissettim kendimi.

"Ne çok cami var burada baba" dedi çocuk gözünü Beyazıt Camii'nden ayırmadan.

"Öyle oğlum. Cami Allah'ın evidir demiştim ya sana. Hem Allah her yerdedir. Onun için böyle her yere cami yapmışlar."

Çocuğun küçük gözleri daha da fazla açıldı. Ne bilgece bir cevaptı bu. Ben hiç böyle düşünmemiştim. Bana biri sorsaydı böyle bir soruyu, adım başı camiye ne gerek var deseydi bu cevabı vermek aklıma gelmezdi. Ben de hayretteydim küçük çocuk gibi. Ama çocuğun gözleri hâlâ camideydi. Tramvay hareket ettikçe her yanından görüyordu Beyazıt Camii'ni. Şaşkınlıkla çevirdi yüzünü babasına.

"Bu cami ne kadar büyük baba" dedi bütün kelimeleri heyecanla söyleyerek.

"Çünkü Allah büyük" oğlum dedi adam, yüzüme bir tokat çarpılmış gibi sarsıldım olduğum yerde. Kimdi bunlar, nereden çıkmışlardı karşıma? Ne büyük cümlelerdi bu duyduklarım, ne güzel cümlelerdi. O an ikisine de sarılıp öpmek geçti içimden.

Az evvel düşündüklerimden çok utandım. Hem de öyle çok utandım ki. Yerin dibine gireceğim sandım. Ve şükrettim karşıma bu insanları çıkarana. Böyle insanların olduğuna şükrettim.

Hâlâ güzel insanlar vardı. Ve bir cümle insanı ancak bu kadar çarpardı:

"Allah büyüktür ya onun için bu kadar büyüktür camiler..."

* * *

Edirnekapı'da mezarlığın girişinin hemen önünde indim tramvaydan. Hâlen dahi kendime gelmiş değildim. Zaten bütün yol boyunca başımı hiç kaldırmadım yerden. Utanıyordum. Ne büyük hata etmiştim o düşüncelerle. Güzel insanlar vardı, hep vardı. Umut hep vardı. O an düşündüm ki herkes kendi zamanından elbette şikâyetçidir. Benim hayran olup da 'keşke' diye iç çektiğim o eski vakitlerde yaşayanlar da kendi zamanlarında benim dertlendiklerimden dertlenmişlerdir elbet. Lakin onlar, yüzler, binler değilse bile aradan çıkan birkaç kişi değiştirmiştir âlemi. Bir kişi, belki de bütün bir zamanı güzel kılmaya yeterdi. İşte bu hâlde o hâldi. Beyhude şikâyete gerek yoktu. Öyle yapmayacaktım bundan sonra. Hiç tanımadığım bir adam çocuğuna ders verirken bana da büyük bir ders vermişti.

Tramvaydan inerken dilimden düşen son cümle "Kimse yoksa da ben varım" oldu. Ve inip mezarlığın giriş kapısına doğru yürüdüm. Bazıları ürkütücü bulur mezarları. Ben hiç

öyle görmedim. Öyle düşünmedim. Evet, çekindim belki ama bu duygu ölüler yüzünden değil ölüm yüzündendi. Eski bir kitapta okumuştum, "Zaman ölümle hesap edilir" diyordu. Anlamamıştım ne denmek istendiğini. Ama şimdi anlıyordum. Ne kadar ölüm görürsen o kadar büyürsün demek istiyordu kanaatimce. İşte ben de dedem ölünce büyümüştüm.

Mezarların arasında birkaç yüz adım yürüdüm. Onca insanın burada yatıyor olması aslında insana nasihat olarak gerçekten yeterdi. Kimi daha taze, kimi eski, kimi çok eski mezar taşları insanlara benziyorlardı. Bakınca kim olduğunu, ne olduğunu, nereli olduğunu anlıyordun hemen. "Bir şehrin sahibi onun üstünde yaşayanlar değildir, altında yaşayanlardır. Yani ölülerdir" demişti dedem. Neden 'yaşayanlar' demişti ki ölülere? Çözememiştim ve çözemiyordum hâlâ. Ama işte şimdi o da sahibi olmuştu bu şehrin. Ölmüştü ve gitmişti.

Yolun sonuna geldiğimde sağ tarafa doğru iki mezarın arasından geçerek ve biraz da bir mezarın üzerine basıyor olmaktan çekinerek girdim. Attığım her adımdan korkuyordum. Ve sol tarafımda, hemen önümdeydi işte dedem. Orada öylece yatıyordu. Çok acı geliyordu insana bu. İnancı olmasa çıldırabilirdi bu hâl karşısında. Sırf bunun için bile inanmalıydı bence insan. Yoksa içindeki ateşi söndüremezdi. Nasıl izah ederdim ki yoksa kendime dedemi bu toprağın altına gömüp de çekip gittiğimizi? Mümkün değildi bu izah. Ölüme katlanmanın tek çaresi iman etmekti.

Dedemin taze mezarını gördüğüm anda gözlerimden yaşlar boşaldı yanaklarıma doğru. Kirli sakallarımı gözümden akan yaşlar yıkıyordu. Birkaç defa yutkunduktan sonra;

"Ben geldim dede" dedim sanki beni duyacak gibi. Duyuyordu bence, inanıyordum buna.

Dudaklarım titredi, nefesim kesildi sanki. Duramadım ayakta da dizlerimin üzerine ve hemen dedemin başucuna çöküverdim. Ne çok isterdim yine dizlerine başımı koyma-

yı, ne çok isterdim ben o hâldeyken saçlarımın arasında ince parmaklarının dolaşmasını. Ama olmuyordu ya ben başımı koydum mezarının üzerine. Dedem kokmuyordu. Toprak kokusunu çektim genzime. Ve utanmadan, sıkılmadan, hıçkıra hıçkıra ağladım.

Ne kadar bu hâlde kaldım bilmiyorum. Ama bildiğim tek şeydi çaresiz olduğum. İnsan ölüm karşısında hiçliğini anlıyor. Yoksa dünya kendinin sanıyor. Ölüm belki de insana insanlığını hatırlatmak için var. Kibri öldürmek için var ölüm. Tevazu toprak gibi olmaksa madem, işte insan da toprak oluyor ve ölüm insanı silkeleyip de kendine getiriyor bence.

Başımı hiç kaldırmak istemedim oradan. Dedemin dizlerinden çekemedim kendimi. Elimden ve dilimden gelen tek şey dua etmekti. Ve dua nimetti. O an çok daha iyi anladım. Ben de dilimden değil gönlümden dökülen cümlelerle dua ettim dedeme. Ve söz verdim bana bıraktığı emanetine sahip çıkacağıma. Ve gözümden akan yaşlarla kaldırdım başımı mezarın üzerinden.

O an beynimden vurulmuş gibi kalakaldım. Hemen karşımda, mezarın diğer ucunda bir adam duruyordu. Ve gözlerini öylece dikmiş bana bakıyordu. İşte şimdi korkmuştum. Hem de çok korkmuştum. Kalbim duracak gibiydi. Ne zaman gelmişti bu adam buraya? Kimdi? Ne işi vardı?

Birden ayağa fırladım. Kaçacak mıydım? Hayır dedemi bırakamazdım. Ama duramıyordum da. Bütün bedenim titredi birden. Düşünmeden iki adım geri attım hemen. Sırtımdan aşağı terlerin indiğini hissettim. Allah'ım bu ne hâldi böyle!

"Korkma Tevfik" dedi adam birden.

"Sen de kimsin?" dedim bir adım daha gerileyip.

"Tanımadın mı beni?"

Daha dikkatli ve gözlerimi kısarak baktım adamın yüzüne. Derin derin nefes alıp veriyordum ve titrediğimi hissediyordum. Neden sonra hatırladım. Ayasofya'nın karşısında

yanımda oturan adamdı bu, rüyamda gördüğüm adamdı. Ama tanımıyordum ki, sadece görmüştüm o kadar. Peki ama kimdi? Dedemle ne ilgisi vardı? Ne işi vardı onun mezarının başında ve neden böyle ansızın karşıma çıkıyor, benden ne istiyordu?

"Tanışmadık ki!" dedim korktuğumu belli etmemek için biraz sert bir tonda.

"Doğru söylüyorsun, tanışmadık. Dedenle iyi tanışırdık ama. Eskiden beri görüşür, konuşur, muhabbet ederdik. Gönül bağımız vardı."

Biraz rahatlar gibi oldum açıkçası o böyle söyleyince. Zira dedemi tanıyan ya da dedemin tanıdığı bir adamdan bana zarar gelmezdi.

"İsminiz neydi?" diye sordum ama hâlâ kalbim yerinden çıkacak gibi çarpıyor ve yine de temkinli duruyordum. Hatta kelimelerin ağzımdan kesik kesik çıktığını bile hissettim o an. Belki de kaçıp gitmeliydim. Ama gidemedim.

"İsmimi sen bulacaksın" dedi "ama bulmak için evvela aramalısın"

"Ne?" dedim ama hiç düşünmeden düşmüştü bu kelime dilimden. Ne demek istiyordu bu adam? Kimdi? Nereden çıkmıştı böyle? Allah'ım korkudan aklımı yitirecektim!

"Bir sırrın var senin. Öyle bir sır ki tek gönül o sırrı taşımaya yetmez. Hem her yolcuya bir yoldaş gerekir. Yollar yalnız yürünmez."

Belki kaçardım, giderdim. Hem de hiç ardıma bakmazdım bile. Ama bir cevap vermeye bile fırsat kalmadan omzuma bir elin dokunduğunu hissettim ve buz kestim olduğum yerde. Gözlerimin kararardı, başım döndü ve sanki tükendi nefesim.

Birden istemsizce ardıma döndüğümde yüzüme öylece bakar hâlde babamı gördüm. Belki de babamı gördüğüme hiç bu kadar fazla sevinmemiştim. Zira yalnız değildim. Korkumu hafifletecek biri vardı yanımda.

"Neyin var oğlum? Sapsarı olmuş yüzün... O kadar seslendim sana ardından duymadın beni" dedi.

"Şey..." dedim yutkundum birden "konuşuyorduk."

"Kiminle oğlum, kimse yok ki burada?"

Hemen geri döndüm, o adamın olduğu yere doğru. Allah'ım ben gerçekten aklımı yitiriyor olmalıydım. Kimse yoktu. Nereye gitmişti? Nasıl gitmişti? Bayılacaktım neredeyse... Ben hayatım boyunca bu kadar fazla korkmadım hiç. Aklım bulandı, dilim dolandı, ellerimin titrediğini hissettim birden, dizlerimin bağı çözülür gibi oldu. Anlamsız ve donuk gözlerle bakıyordum sadece. Kimse yoktu. Hiç olmamış mıydı gerçekten? Ben kendi kendime mi konuşmuştum?

"Kiminle konuşuyordun oğlum?" diye tekrar sordu babam.

Neden bilmiyorum ama ona bir şey söylememem gerektiğini düşünebildim birden. Niye böyle yaptığım hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Düşünemiyordum bile o an. Aklıma geleni yaptım sadece.

"Dedemle baba" dedim "dedemle konuşuyordum."

Ve hâlâ çok korkuyordum.

Ayasofya Efsaneleri -6-

Hz. Muhammed'in Miracı ve Ayasofya

RİVAYET EDİLİR Kİ SULTAN-I ENBİYA ve Server-i Evliya Hz. Muhammed Mustafa şöyle buyurmuştur;

Bir gece kardeşim Cebrail geldi ve beni miraca davet eyledi. Onunla beraber göğün katlarını ve cenneti köşe bucak gezip her yanını seyran ederken bir de gördüm ki Firdevs Cenneti makamında camiye benzer, içinde kırk yakut direği olan ve dışı zümrüt, firuze taşlarla kaplanmış bir bina var. İçinde altın ve gümüş lülelerden bir havuza devamlı Kevser suyu akmaktadır.

Cebrail'e dedim ki:

"Ey kardeşim Cebrail, bunca güzelliği kendine saklayan bu yer neresidir?"

Cebrail dedi ki:

"Ya Muhammed senin ümmetin için Allah Teâlâ bu makamı oluşturmuştur. Buna Camiü'l-Kübra derler. Bu makamın bir benzeri dünyada üç yanı denizle bir yanı kara ile çevrili Konstantiniyye şehrindedir. Bu şehirde Sofiyya adında güzel bir ma-

bet ve makam vardır. İşte orası bu gördüğün makamın dünyadaki timsalidir. Senin ümmetine onun içinde secde etmek nasip olacaktır."

* * *

Hz. Peygamber Cebrail ile vedalaşıp miraçtan döndüğü vakit ashabına Ayasofya makamını anlatır. Her biri görmeseler de işittikleriyle âşık olurlar ve "İnşallah ölmeden evvel o güzel makamın içine girip iki rekât namaz kılmak nasip olur" diye dua ederler.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Asıl yalnızlık anlaşılamamaktır.

"DEDEN DEĞİŞİK BİR insandı oğlum. Öyle kolay değildi onu anlamak ve onunla anlaşmak. Varı yoğu İstanbul'du onun. Öyle çok fazla dostu ahbabı da yoktu. Ya da biz öyle zannediyorduk. Yoksa cenazesine gelen onca insan onu nereden tanıyordu, bilmiyorum. Cenazeye gelenlerin çoğunu daha evvelden hiç görmemiştim bile. Ama dedeni yakından tanıdıkları her hâllerinden belliydi. Ama ben o kadar tanıdığı olduğunu inan ki bilmiyordum. Hele ki annem yani babaannen vefat ettikten sonra daha da fazlalaştı sanki İstanbul sevgisi. Ömrü boyunca İstanbul'un dışına çıkmadı. Mecbur kalsa bile gitmedi bir başka şehre. Ne kadar ısrar edersek edelim götüremedik onu hiç. Hep İstanbul dedi, onu düşündü, onu düşledi, onunla yaşadı ve onunla öldü. Bir de Ayasofya! Onun için bizden de başka her şeyden de daha kıymetliydi o. Ayasofya'nın müzeye çevrildiği, onun deyişiyle kapatıldığı ve esarete mahkûm edildiği zamanları görmese de görmüş gibi anla-

tırdı hep bize. Ve çoğu zaman bunları anlatırken ağlardı. Öyle olduğu zamanlar çok ısrar ettim ona. Ayasofya müzeyse bile girilebiliyordu. Götürmek istedim, gezdirmek istedim. Hiçbir zaman kabul etmedi. Anlamadım bu inadını. Hem Ayasofya denince gözlerinden yaşlar akıtıyordu hem de 'Gidelim' dediğim zaman kabul etmiyordu. 'Ben ayakkabılarımla Ayasofya'ya girmem. Ne vakit yeniden hür olur Ayasofya, o zaman iki rekât namaz kılıp orada secdede canımı teslim etmek isterim. Hem utanırım ben bu hâlde Ayasofya'ya girmekten. Yarın öldüğüm vakit Sultan Mehmed Han sormaz mı bana size emanet ettiğim mabedi bu hâle nasıl getirdiniz, neden sahip çıkmadınız diye? Ben hiç utanmadan bu hâliyle Ayasofya'ya nasıl girerim?' derdi hep. Ama güzel adamdı, çok güzel adamdı. Mekânı da cennet olur inşallah."

Babamla beraber çıkmıştık mezarlıktan. Ben hâlen dahi dedemin mezarının başında yaşadıklarımın etkisindeydim. O kadar tedirgin olmuş ve o kadar korkmuştum ki babamla yürürken bile dönüp dönüp ardıma bakıyordum. Ve babam belki de babasının vefatının hüznüyle, acısıyla yol boyunca dedemi anlatıyordu işte bana.

Babamın anlattıklarından anladığım şey şuydu ki; babam, dedemi hiç anlamamıştı. Maksadını, gayesini, derdini hiç bilmiyordu. Dedem yalnız yaşamıştı yani. Yalnız olmak kimsesiz olmak demek değildi. Asıl yalnızlık derdinden anlayanı, hayalini hayal edeni bulamamaktı. Dedem de öyle yaşamış ve öyle yaşlanmıştı belli ki. En yakınında olanlar bile anlamamışlardı ya da anlatamamıştı onlara. Belki de bir tek bana anlatmış, bana söylemiş ve benim onu anlayacağıma kanaat getirmişti.

Arabaya binip de eve doğru giderken içimden hiç konuşmak gelmiyordu. O mezarlıktaki adamın yüzü gözlerimin önünden hiç gitmiyordu ki. Kimdi o adam? Dedemi nereden tanıyordu? Hem benimle konuşmak ya da tanışmak istiyorsa

bunu normal bir şekilde yapabilirdi bunca sırra, bunca gizeme ne gerek vardı?

Düşüncelerimi babamın sesi böldü;

"Dedenin sana bıraktığı kâğıt" dedi "ne yazıyordu, ne söylemiş deden?"

"Okumadın mı baba?" dedim.

"Hayır" dedi "okumadım. Odana bıraktım. İçine bakmak istemedim. Yani aslında merak ettim ve istedim de deden okumamamı söylediği için bakmadım hiç."

Bir an babama olanların hepsini anlatmak istedim. En başından beri ne olmuşsa ne anlatmışsa dedem hepsini ona söylemek ve belki de biraz da olsa içimdeki yükü hafifletmek istedim. Ama hemen vazgeçtim bu düşünceden. Zira dedem anlatma demişti ve babamın anlamayacağından da korkmuştum.

"Hiç baba" dedim "hiç. Sahaf Ömer Efendi var ya, hani dedemin sık sık gittiği sahaf dükkânının sahibi. Oradan emanet aldığı kitaplar varmış. Onları götürmemi istemiş. O kadar..."

O an aklıma söyleyecek başka bir şey gelmemişti. Hem yalan söylemek istemiyordum ama babama anlatamazdım tüm bunları. Söyleyemezdim. Zira söylersem inanmamasından ve anlamamasından korkuyordum ve biliyordum bazen hiç anlatmamak anlaşılmamaktan daha iyiydi.

Sustum sadece, daha fazla konuşmaya ne gücüm vardı ne de kendimden emindim bu sırrı saklamakta. Belki onun için sustum. Zira kendimi bir hayalin, bir hikâyenin belki de bir efsanenin içinde hissediyordum şimdi.

* * *

Yatsı ezanı okunmadan bir yarım saat önce Ömer Efendi'nin Beyazıt'taki sahaf dükkânının olduğu sokaktaydım. Gecesi bir başka güzeldi İstanbul'un. Güzelim şehir gecelik libaslarını üzerine çekmiş sanki herkesten ve her şeyden sıyrılmış gibi

tenha ve sessizdi. Sırlanmış, saklanmış ve gizlenmişti sanki.

Yatsı ezanı okunduktan sonra medresenin yola bakan tarafındaki küçük camide bir avuç cemaatle kıldım yatsı namazını. Dışarı çıktığımda heyecanım katlanmış, gönlüm kanatlanmıştı sanki. Artık merakımı yenemiyordum. O kitapta neler yazıyordu? Dedemin bana verdiği anahtar hangi kapıyı açıyordu? O devamlı karşıma çıkan adam kimdi ve benden ne istiyordu?

Caminin kapısının önünde bekledim Ömer Efendi'yi. İçeride görememiştim onu. Ama muhakkak ki oradaydı. Hafif bir meltem yüzümü okşar gibi esiyor, İstanbul'da gece olunca sanki bütün günahlar, suçlar, ayıplar gizleniyordu. Ve hava kararınca İstanbul kendi hâline, kendine dönüyordu. Eskiden beri öyle düşünürdüm ben. İstanbul'u görmek isteyen geceleri çıkmalıydı İstanbul'un sokaklarına. Zira gündüzleri çekinir ve çekilirdi İstanbul. Gece vakti onunla baş başa kalırdın.

Az sonra caminin kapısından çıktı Ömer Efendi. Dili hâlâ kıpırdıyordu, duası bitmemişti henüz. Yaşlı yüzünde bir tebessüm vardı her vakit lakin bu tebessüm daha ziyade hüzne yakındı. Hani ağlamaya gülmekten daha yakın gibi.

"Allah kabul etsin Tevfik" diyerek tuttu kolumdan.

"Âmin" dedim.

"Haydi, bakalım, gündüzler onların geceler bizim olsun. Geçelim dükkâna da görelim bir kitabın bize neler söyleyeceğini."

Olur der gibi başımı salladım. Merakımı sezmesini istemiyordum aslında ama biliyordum ki o da en azından benim kadar heyecanlıydı ve o kadar merak ediyordu. Ve belki de onun için böyle hızlı yürüyordu.

Caminin yanındaki ara sokaktan geçip de medresenin girişine geldiğimizde etrafta kimsenin olmadığını fark ettim. Ömer Efendi cebinden çıkardığı bir anahtarla açtı medresenin cümle kapısını. Ve biz girdikten sonra da ardımızdan kilitledi.

Birkaç adım sonra onun dükkânının alçak kapısından başlarımızı eğerek girdik içeri. Sanki sabahkinden farklıydı her şey. İlk defa gelmişim gibi hissettim kendimi. Duvardan aşağı doğru sarkan sarı ışığın kitaplara aksi bir sırrın içindeymişim gibi hissettiriyor ve ne yalan söyleyeyim bu çok hoşuma gidiyordu.

Ömer Efendi önümden yürüyor ben de ardı sıra onu takip ediyordum ama gözüm etrafta, kitaplardaydı. Ve her seferki gibi genzime kitap kokusunu çekiyor ve kendimden geçiyordum.

Sabah oturduğumuz küçük ahşap masanın etrafına oturduk yine. Ömer Efendi ardındaki dolaptan çıkardı kitabı. Yine dualar ediyordu besbelli. Getirip masanın üzerine bıraktı. Sonra karşıdaki bir raftan birkaç tane Osmanlıca lügat aldı ve onları da koydu masanın yanında. Ve besmele çekerek açtı üzerindeki örtüyü. İşte yine o siyah ciltli kitap karşımdaydı. İncecik ama çok güzeldi. Sabah ilk gördüğüm vakit belki de heyecandan daha kalın görünmüştü gözüme lakin incecikti. Ne güzel duruyor ve ne çok heyecanlandırıyordu beni.

Ömer Efendi elini yine kitabın üzerine koyup;

"Tevfik evladım, bu okuyacağımız kitabın sırrını inan ki ben de tam manasıyla bilmiyorum. Bunun dedene nasıl ulaştığı hakkında da çok fazla bir malumatım yok. Ama şunu biliyorum ki bu kitaptan okuyacaklarımız bize belki de çok fazla insanın bilmediği şeyler öğretecek. Ayasofya ile ilgili yazılmamış bir şey yoktur zannediyordum hep ama kanaatimce vardır ve olacaktır. Ayasofya yeniden cami olana kadar içimizde bir yara kanayacaktır. Bir de şunu söylemeliyim sana; eskiden beri duyduğum, okuduğum ama varlığıyla ilgili kesin bir şeyleri hiç görmediğim ve bilmediğim bir şey daha var Ayasofya ile ilgili. Eskiden beri kulaktan kulağa, bir efsane gibi anlatılır da durur. Derler ki Ayasofya'nın korunması için görevlendirilmiş bazı insanlar vardır. Bunlardan kimi elinde kılıcıyla gerektiği zaman savaşarak koruyacaktır Ayasofya'yı ve kimi dilinde dua

ile kimi ilmiyle ve kimi de malıyla yapacaktır. Sırlanmış, gizlenmiş ve gerekmedikçe ortaya çıkmayan insanlar... Sır gibi, efsane gibi bir şey. Var mıdır, yok mudur bilmem. Ama eskiden beri işitirim. Yedi ayrı kişinin Ayasofya'yı muhafaza için vazifeli olduğunu ve onlar öldükçe elden ele bu vazifenin de geçtiğini anlatırlar hep. Ama elbette işin hakikatini bilemem. Bunlar sadece duyduklarım. Belki de yalnızca bir efsanedir."

Ömer Efendi bunları neden anlatıyordu ki şimdi bana? Bir şey mi duymuştu? Bir şey mi biliyordu? Dedemin bana verdiği o emanet... Öyle kolay kolay birinin eline geçirebileceği bir şey değildi. Acaba Ömer Efendi'nin bahsettiği şey doğru muydu? Dedem de onlardan biri miydi yoksa?

Ömer Efendi'nin söylediklerine yorum bile yapmadım. Ağzımdan bir şeyler kaçırırım diye korktum galiba. Sadece onu dikkatli bir şekilde dinliyor gibi yapıyordum ama aklımdaki düşüncelerden de bir türlü sıyrılamıyordum.

"Bütün bunlar için bu konuştuklarımız ve okuduklarımız bir sır olarak kalsın bizde. Kimseye anlatmak gerekmez de zaten" dedi ve açtı kitabı.

Titreyen sarı bir ışığın altında bir oda dolusu kitabın arasında belki de kimsenin haberinin olmadığı bir kitabı, bir gece vakti okumaya başladık...

İkinci Bölüm:

Kitap

Tarih-i Ayasofiyye-i Kebir

Kadmus

Konstantiniyye, 1453

Tarih-i Ayasofiyye-i Evvel

Bu risale Sultan Mehmed Han'ın İstanbul'u fethinden hemen sonra ve onun emri ile İstanbul'da yaşayan bir Rum tarihçiye yazdırılmıştır ki Ayasofya'nın tarihî beyanındadır...

* * *

RÂVİYÂN-I AHBAR şöyle rivayet etmişler ve anlatmışlardır ki Ayasofya nam bu ulu mabet aynı mekânda yapılan üçüncü mabettir ve dahi bugüne değin âlemde ondan daha büyük ve haşmetli bir mabet yapılmamıştır. Öyledir ki görenlerin hayreti arşa dayanmış, uzak diyarlardan hangi dine inanmış olursa olsun bu mabedin namını işitenler sırf onu görmek için şehirlerin ecesi Konstantiniyye'ye gelmişler, göremeyenler onun ismine şiirler söylemiş, hikâyeler anlatmış ve efsaneler dillendirmişlerdir.

Hâsılı onu görmezden evvel âlemde ismi yayılmış ve Çin'den Hint'e, Roma'dan Asya içlerine kadar Konstantiniyye dendiği vakit akla evvel bahiste Ayasofya gelmiştir.

İlk Ayasofya'nın yapılışı ve tarihi tam olarak ve hakkıyla bilinmemekle beraber rivayet edenler söylemişlerdir ki İsa'nın doğumundan üç yüz altmış sene sonra Ocak ayında Konstantiniyye'nin kurucusu Doğu Roma Kralı Konstantinos Hz. İsa'nın dinini kabul edip de putlara tapmaktan vazgeçince memleketinin her yanında kiliseler yapmış ve devletinin merkezi olarak seçtiği Konstantiniyye'yi yeni Roma olarak inşa ettirip buraya dahi büyük bir kilise bina etmeye azmetmiştir. Ve o kral zamanında başlanan kilise inşaatı oğlu Konstantius vaktinde ve tamı tamına otuz dört senede tamamlanmış ve "Megale Ekklesia" yani ki "Büyük Kilise" diye adlandırılmıştır. Hâlen dahi duvarlarındaki taşlara kazınmış hâlde, bu isim okunmaktadır.

Bu mabet şimdiki Ayasofya kadar büyük ve haşmetli olmamakla beraber o vaktin en büyük kiliselerinden olduğu anlatılmıştır. Zira Konstantiniyye'yi yeni Roma olarak hayal eden ve öyle inşa eden kralın Roma kiliselerine hem büyüklüğü ve hem de kutsiyeti ile rakip olsun diye cihanın dört bir yanından Hz. İsa dinini kutsal emanetlerini getirip de bu mabede sırladığı anlatılmaktadır.

Lakin bu büyük mabet çok uzun yaşayamamış İsa'dan sonra dört yüz dört senesinde çıkan bir büyük ayaklanmada harap olmuş ve topyekün yıkılmıştır.

Bir vakit böyle harap hâlde kalan mabet Kral İkinci Theodosios vaktinde dört yüz on beş senesinde yeniden o eski mabedin kalıntıları üzerine büyük kısmı ahşaptan olmak ile yapılmış ve kutsanarak yeniden ibadete açılmıştır.

Amma yine ki bu mabedin talihi yâr olmamış çok uzun yaşayamamıştır. Anlatanlar söylemişlerdir ki o vakitte yaşayanlar içinde İsa dinine inananlar ve puta tapanlar arasında sonu gelmez ve amansız bir düşmanlık vardır. İşte öyle hâllerden birinde Ayasofya'nın hemen karşısındaki hipodrom denen yerde bu iki grup arasında bir çatışma çıkmış ve neticesinde "Ni-

ka İsyanı" diye anlatılan bir isyan vuku bulmuştur. Öyle kanlı ve öyle yıkıcı bir isyan olmuştur ki bir saatin içinde beş bine yakın insan ölmüş ve öldürülmüştür. Ve bu azgın güruh gözü dönmüş hâlde Ayasofya'ya saldırmış ve o gün hem Ayasofya hem Aya İrini Kiliselerini ve hem de kralın sarayını ateşe vermişler de kül eylemişlerdir. Sene İsa'dan sonra beş yüz otuz ikidir. Ve böylece ikinci kez inşa edilen Ayasofya dahi yanmış, yıkılmış ve kül olmuştur.

O vaktin kralı Justinianos hem zorlukla bu isyanı bastırmış ve hem de bu isyancıların aman dilemelerine bakmadan ve acımadan onları cezalandırarak kendi kudretini perçinlemiştir. Bilenler ve görenler şöyle anlatmıştır ki; görünürde Ayasofya'yı helak eden bu isyan esasında asıl ve büyük Ayasofya'nın inşasına vesile olmuş ve bu yangının küllerinde işte bugünkü o ulu mabet doğmuştur.

İşte bu kral için derler ki o vaktin en büyük ve en kudretli kralıdır. Ve işte bugünkü ulu mabet Ayasofya, o kral zamanında yapılmış ve bugüne değin bir sütun gibi ayakta kalmıştır.

İmdi buraya değin yazılanlar bu ulu mabedin ilk ve ikinci yapısı hakkında daha ziyade kulaktan kulağa anlatılıp da gelenler ve söylenenlerdir. Bundan sonra anlatılacaklar o son Ayasofya'nın tarihi ve hikâyesidir ki Kadmus nam bu garibin dilinden dökülmüştür.

Kralın rüyası ve Ayasofya'nın yapılış hazırlıkları beyanındadır

BİZDEN EVVEL GELEN tarihçiler ve onlardan haber almış âlimler, rahipler ve hatta mecnun gibi gezen lakin hakikatte arif oldukları bilinenler şöyle anlatmışlardır ki, Kral Justinianos putperestleri kırıp isyanı bastırdığı günün gecesinde bir rüya görmüştür. O gece rüyasında güzel bir kıratın üzerinde aktan aksakallı ve nurlar içinde nur gibi parıldayan bir ihtiyar yanına gelmiş ve krala;

"Güzel bir iş için sana rehberlik yapmaya geldim" demiştir.

Ve hatta kral dahi rüyasında gördüğü o ihtiyara icabetle;

"Buyur, sen ne dersen emir bilir, yaparım" dediği vakit nur yüzlü ihtiyar;

"Şimdi bu ulu mabedin yerine eskisinden çok daha büyük ve çok daha güzel bir mabet yapasın. Yapasın ki o mabedin haşmetini görenler putperestlikten caya da hak yola geleler. Şimdiden geri senin vazifen bu olsa gerektir" demiş ve kral o an uykusundan uyanıp sabahın o erken vaktinde bütün adam-

larını toplayıp gördüğü rüyayı anlatmış ve dahi tez elden bu iş için çalışmalara başlanmasını emretmiştir.

Ve o gün hemen memleketin sınırları içindeki şehirlerin her birine böyle ulu bir mabedin yapılacağı haber salınmıştır ki kendi diyarlarında mabet, saray, hamam gibi yapıların harabelerinde özellikle sütunlar olmak üzere lazım olan malzemeyi tez vakit Konstantiniyye'ye göndereler.

Haber ulaştığı vakit her memleketten bu ulu mabedin yapısına malzemeler gönderilmiştir. Derler ki Kapıdağ Yarımadası'nda Belkıs Harabeleri, Aspendos ve Efes Diyarı'ndan Artemis Mabedi, Şam'ın Ba'albek diyarı ve Anadolu'dan ve hatta Mısır'dan, Teselya ve Mora'dan pek çok eski yapının taşları, sütunları bir aydan kısa vakitte Konstantiniyye'ye gelmiştir.

Bu işler olurken Kral yeni mabedi yapacak mimarın kim olacağını araştırmak için adamlarını vazifelendirmiştir. Bütün memlekette bu işi yapabilecek en hünerli mimar kimse onun bulunup getirilmesini ve bu mabedin âlemde şimdiye değin görülmemiş büyüklükte yapılmasını emretmiştir. Vezirler ve adamları memleketin her bir yanına haber salmış ve nihayetinde bu işi yapabilecek hünerde iki mimarın olduğunu haber vermişlerdir. Bu iki mimar aynı zamanda matematik ilminde üstad diye kabul edilen Miletoslu İsidoros ile Trallesli Anthemius idi. Bu iki mimar bulunup da getirildiler ve vazife bu ikisine verildiği vakit kral dahi onların yanlarında çalışacak yüz çırak daha verdi ve hatta her çırağın yanına yüz ırgat ve yüz usta verildi ki bu mabet tez vakitte yapıla. Bilenler demişlerdir ki bu mabedin inşasında çalışanlar hadde gelmez ölçüdedir. O ki kırk bin işçi, yedi bin hamal ve üç bin usta vazifelendirilmiştir.

Bundan sonra kral ikinci Ayasofya'nın harabelerini tamamen temizletip o binanın yerine yeni bir temel kazılmasını etrafındaki evlerin satın alınıp da arazinin genişletilmesini emretmiş ve harabe kalıntıları altta kalacak şekilde yeni ma-

bedin temeli kazılmaya başlanmıştır. Kırk arşın kazılan yerde görülmüştür ki arazinin doğu ve güney tarafı kayalık olmakla beraber kuzey ve batı tarafları yumuşak topraktır. O vakit yumuşak olan yerlere kayalar yerleştirilmiş ve temeli sağlamlaştırılmıştır. Ve hatta bir kısmından su çıktığı vakit kurşun eritilip akıtılmış ve orası dahi temele uygun hâle getirilmiştir.

Ve bütün bunlar yapılıp da yapının inşası için her şey hazır olunca kral müneccimlere ve rahiplere haber salıp binanın yapımı için uygun zamanı sordurmuş ve onların telkiniyle beş yüz otuz iki senesinin Şubat ayının yirmi üçü bir öğle vakti kral ve mimarlar, işçiler ve rahipler hazır olduğu hâlde bu ulu mabedin inşasına başlanmıştır. Ve hem bu kutlu günün şerefine kral memleketindeki fakirleri doyurmuş, gariplere akçeler dağıtmış ve dört bir diyara bu kutlu mabedin yapılacağı haberini salmış ve muştulamıştır.

Hatta bazı gönül ehli ravilerin anlattığına göre çok kimse görmese dahi Sultan'ın o ilk gece düşünde gördüğü aksakallı ihtiyarın da orada olduğunu görenler olmuş ve hatta bu mabedin yapımına meleklerin nefesi ile başlandığını anlatanlar dahi bulunmuştur.

* * *

Bu bahiste bir efsane gibi hikâye edilir ki; Ayasofya'nın temeli kazıldığı vakit su çıkınca mimarlar ne edeceklerini ilkin bilemezler. Ve hatta ya mabedi daha küçük yapmayı ya da bir başka yere taşımayı dahi düşünürler. İşte o vakit bir yaşlı ihtiyar gelip de onlara bir kurşun madeninin yerini gösterir ve bu kurşunların eritilip de temele doldurulmasını bu müşkülden ancak böyle kurtulacaklarını söyler. Mimarlar da bu işi o aksakallı ihtiyarın dediği gibi yaparlar da bu sıkıntıdan halas olurlar.

Kimi işte bu ihtiyarın yine o gece kralın rüyasında gördüğü ihtiyar olduğunu söylemiştir lakin hakikati bilinmez, sadece rivayettir.

Ve işte bu temel kazıldığı vakit kral Justinianos kırk arşın yere inildiğinde bir tuhaf sevdaya düşmüştür derler ki, o da şudur. Kral âlemdeki en büyük ve en kıymetli mabedi yapmak dilediğinden bu mabedin temelini altın, gümüş ve mücevherlerle doldurmaya niyetlenmiş ve hatta olur da Ayasofya tekrar harap olursa o vakit bu temelden çıkarılacak altınlarla benden sonra gelenler bu mabedi yeniden inşa etmeye güç yetirirler diye düşünmüştür.

Öyle midir, değil midir bilinmez. Yalnızca rivayettir.

Ayasofya'nın planı ve ismi beyanındadır

AYASOFYA'NIN TEMELİ KAZILIP DA inşası işine başlandığından bir vakit sonra mimarlarından biri ve yaşça daha ileri olduğundan mimarbaşı olan Anthemius ruhunu teslim eylemiş ve bu iş tek başına İsidoros'a kalmıştır. Bu hâl karşısında ilkin ne yapacağını, nasıl yapacağını ve hatta böyle büyük bir mabedi nasıl inşa edeceğini kestiremeyen İsidoros, kraldan yakınlarda bir başka arazi daha istemiş ve orada da aynı şekilde bir temel kazılmasını murat etmiştir.

Kralın bunu kabulünden sonra İsidoros Ayasofya'nın inşası için yapılacakları yapmazdan evvel bu arazi üzerinde aynını daha küçük bir hâlde evvelce burada uygulamış, tatbik etmiş sonra gelip Ayasofya'da yapmaya başlamıştır. Ve hatta Ayasofya'nın hemen ardındaki bu arazide olan ve böyle bir maksada hizmet için yapılan bu mabet dahi kutsal bir mekân olarak bilinmiş ve Aya Sergios ismi verilmiştir. Lakin halk arasında bu mabedin ismi Ayasofya'ya benzerliğinden ve bu kıssadan mülhem Küçük Ayasofya olarak anılmıştır.

İsidoros temelde büyük bir değişiklik yapmadan devam etse de yine de bazı değişiklikler hem kralın arzusuyla hem de kendi istidadınca yapılmıştır. Misal ki kral yeri geldiğinde çalışanları teftiş etmek ve mabet yapıldığında kimseye görünmeden gelip gidebilmek için sarayı ile Ayasofya'yı birbirine bağlayan bir dehlizin yapılmasını emretmiştir. Ve anlatılan o ki yapılmıştır da. Kralın sarayının altından Ayasofya'nın temeline oradan da bir merdivenle üst galerilerin olduğu bölüme geçen gizli bir yol olduğu ve kralın bu dehlizden gerektiği vakit gelip işçileri gözetlediği ve işlerini hakkıyla yapıp yapmadıklarını tetkik ettiği bir efsane gibi anlatılmıştır. İşte bu hâl karşısında da işçiler kralın her vakit orada olduğunu ya da olabileceğini vehmettiklerinden işlerine gayretle sarılıyorlardı.

Ve hatta bazıları rivayet etmişlerdir ki Konstantiniyye'nin etrafı denizle çevrili olduğundan şehir kuşatıldığı yahut bir tehlike olduğu vakit eski binalarda yapıldığı gibi Ayasofya'nın da temeli taş ve toprak üzerine değil de büyük sütunlar üzerine oturtulmuştur ve altı dehlizler ve tünellerle su dolu bir mekâna çıkmaktadır ki orada kayıkla dolaşmanın mümkün olduğunu söylerler. Ve hatta su ihtiyacı hâsıl olduğunda dahi burası bir sarnıç vazifesi görüp buradan su alırlarmış.

Gözümle görmemişimdir lakin rivayettir, anlatılır.

* * *

Ayasofya'nın temeline başlanıp da tek mimar olarak İsidoros'un kalmasından ve arazinin sağlamlaştırılmasından sonra kralın da ivedilikle bitmesini istediğinden binlerce işçi gece ve gündüz demeden çalışmışlardır. Mimar İsidoros karalın isteklerini temelde uygulamakla beraber kare şekilde kazdırdığı temelin üzerine eski kiliselerin her birinde olduğu gibi yönü doğuya bakacak şekilde bir büyük mabet olarak Ayasofya'yı planlamıştır.

Temel kazılıp da ortaya çıktıktan sonra mabedin planı üze-

rinde çalışmalara başlanmış ve her bir mimar kendince planlar hazırlayıp da mimarbaşına sunmak için çalışmıştır. Lakin bu planların hiçbiri kral tarafından beğenilmemiş kral hepsini geri çevirmiştir. Zira kralın zihnindeki mabet âlemin görmediği büyüklükte ve Süleyman Peygamberin cinlere yaptırdığı ve cihanın hayran kaldığı Süleyman Mabedinden bile daha büyük daha ulu ve daha güzel bir mabettir. Zira o bilmekte ve inanmaktadır ki böyle ulu bir mabet yaptırırsa ismi âlemde baki kalacak, kendinden sonra gelenler ne ederse etsin ismini unutturamayacaklardır.

Birkaç zaman böyle sıkıntıyla geçmiştir ki hangi şekilde olur olsun kendine getirilen planları kral kabul etmemekte ve bu sebeple de inşaata devam edilememektedir.

Rivayet edilmiştir ki öyle vakitlerden birinde kral mabedin nasıl ve ne şekilde yapılacağı ile dertlendiği ve bu hayal ile hayallendiği bir günün gecesinde yine bir rüya görmüştür.

Rüyasında yine o nur yüzlü ihtiyarı karşısında bulmuş, tanımış ve hatta bu hâlin manasını anlayamamıştır. Bu nur yüzlü aksakallı ihtiyarın elinde gümüş bir levha tutar hâlde insanın hayretini arşa değdirecek kadar büyük bir binanın içinde dolaştığını görmüştür kral düşünde. Ve hayretle yaşlı adama bakıp burada ne yaptığını ve o elindekinin ne olduğunu sorunca, ihtiyar;

"Bu levha Ayasofya'nın planıdır" deyince, kral;

"Ayasofya dediğin de nedir?" diye sormuştur hayretle ve ihtiyar;

"Ayasofya dediğim bu yerde bina olunacak mabettir. Ezelden bu mabedin adı Ayasofya diye konmuştur. Ve şekli dahi böyle olmalıdır" diyerek elinde tuttuğu levha üzerine çizilmiş planı göstermiştir de kral o dakika uyanmıştır düşünden.

Bu rüyanın tabirini düşünüp, ne hâle karşılık geldiğini bulmaya gayret etmiş ve bir yol bulamayınca da uyanır uyanmaz hemen mimarbaşı İsidoros'u yanına çağırtıp gördüğü rüyayı

ve hatırında kaldığı kadarınca binanın şeklini anlatmak istediğinde mimarbaşının elinde tuttuğu levhayı fark edip ne olduğunu sormuştur.

Anlatılan odur ki o gece aynı rüyayı İsidoros da görmüş ve uyanır uyanmaz gördüğü bina planını bir levha üzerine hemen çizmiştir. Ve elindeki levhayı krala verip rüyasını anlattığı vakit, kral;

"İşte benim de rüyamda gördüğüm şekil aynen buydu" diye icabet etmiş ve Ayasofya'nın hem ismi hem de planı böyle belirlenmiştir.

İsmin manasından sual olundukta eski mabetlere bir isim vermek daha ziyade yakınlarında bulunan bir ulu kişinin mezarından mülhem o azizin ismi ile isimlendirmekle olmuştur. Lakin bunun haricinde bulunduğu mekânın ve semtin ismi ile anılan ya da bir maksadı, gayeyi anlatan isimlerle de bilinen mabetler vardır.

Bu maksatla bu arazide daha evvel inşa edilen mabede Megale Eklessia yani ki 'Büyük Kilise' ismi verilmekle beraber Justinianos bu yapılacak yeni mabede bir maksadın ve gayenin ismini vermeyi yerinde görmüş ve rüya ile ilgili bahsedilen kıssa şayet gerçekse, rüyasında gördüğü gibi Ayasofya diye isim vermiştir.

Bundan murat şudur ki bu mabedi her kim anarsa ne sadece bir azize ne de bir şehre mahdut sanmasın da bütün her yeri ve herkesi kuşatsın. Ve Ayasofya ismi dahi "Tanrının Kutsal Bilgeliği" manasındadır.

Gerçi bu isim ile ilgili başkaca kıssalar anlatanlar da vardır lakin en ziyade anlatılanı budur ve sahih olduğunu bilmek mümkün değildir. Amma şöyle bir rivayet de vardır ki Ayasofya'nın ismi ile ilgili anlatılan onlarca rivayetten yalnızca biridir.

Anlatılmıştır ki Justinianos bir gün Ayasofya'nın inşası için temel kazılan arazide gezerken kendi kendine bu mabede ne

isim vereceğini düşünmektedir. O anda oradan geçmekte olan meczup kılıklı bir kişi kralın gözlerinin içine dikkatli ve uzun uzun bakar. Bir müddet sonra da "Ayasofya" der ve ortadan kaybolur. Kral dahi bu olaydan sonra mabedin isminin Ayasofya olmasına karar verir.

Bundan başka onlarca rivayet olmakla beraber bu dahi bir rivayettir, anlatılır.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Nur yüzlü ihtiyar Hızır aleyhisselam olsa gerektir...

SAKALLARINI SIVAZLAYARAK başını kitaptan kaldırdı Ömer Efendi. Gözlüğünü gözünden çıkarıp birkaç kez gözlerini ovuşturdu. Belli ki yorulmuştu biraz. Zira hem kitaptan Osmanlıcasını okuyor, anlayamadığı, bilemediği ve çözemediği kelimeler için önündeki üç lügate de bakıyor ve anladığım kadarıyla benim anlayabilmem için bazı kelimeleri de bugünün kelimeleriyle değiştirip söylüyordu.

İkimiz de büyülenmiş gibiydik. Bir sırrın bir efsanenin içine girmiştik sanki. Anlatılanlar bizi bu vakitten alıp çok evvel zamanlara uçurmuştu da Ömer Efendi gözünü kırpmadan okumuş bense sanki nefes almadan dinlemiştim. Hayal miydi bunlar? Gerçek miydi? Dedem beni nasıl bir hâlin içine bırakıp da gidivermişti böyle?

"Neden durduk Ömer Amca? Okusaydık ya" dedim.

"Okuyacağız evlat..." dedi ve oturduğu tahta iskemleden kalktı birden. O dakika ardında duran saate ilişti gözüm. Ne

ara vakit bu kadar geçmişti? Zaman nasıl böyle hızlı ilerlemişti. Akrep ikiyi gösteriyordu ve tam ortasındaydık gecenin.

Bir kitabın hayali içinde zamanın nasıl geçtiğini bile anlamamıştım. Ömer Efendi vaktin dili olmuş ve beni almış, götürmüş de o sırrın içinde bırakıvermişti. Ama o da hayrete düşmüştü okuduklarından, belliydi. O okudukça Ayasofya'nın yapılışına şahitlik etmiştim sanki. Öyle hissetmiştim. En başından beri Ayasofya'nın nasıl yapıldığını, neler olduğunu ilk ağızdan değilse bile belki de bilinen en eski kitaptan dinliyordum. Belki bu dinlediklerim bilinen şeylerdi, daha evvel duyanlar vardı belki de. Lakin ben ilk defa duyuyordum ve hayret ediyordum duyduklarıma. Aslında beni esas heyecanlandıran kitabın kendisiydi. Sanki beş yüz küsur sene evvel yaşayan biriyle karşılıklı oturup da konuşuyordum. Öyle hissediyordum ve heyecandan ne yapacağımı bilmiyordum.

Ömer Efendi kalkıp karşı tarafta yığılmış gibi raflara dizilmiş kitapların arasından birkaç kitap çıkarıyor, dikkatli dikkatli sayfaları karıştırıyor ve açtığı sayfaları parmağını gezdirerek okuyordu. Bir şey arıyordu belli ki. Birinde bulamayınca bir diğer kitabı alıyor onda arıyor ve sonra bir başkasını ve başkasını eline alıyordu. Bir vakit öylece bakındı çıkardığı kitaplara. Birini alıyor, diğerini bırakıyor, tek tek bakıyordu.

Sonra birden;

"Yok" dedi "hiçbirinde yok..."

"Yok olan nedir Ömer Amca?" dedim.

"Böyle bir kitapla ilgili tek satır olsun bilgi yok. Ne Kadmus diye birinden ne de onun yazdığı bir kitaptan bahsediliyor..."

"Yani?" dedim.

Hiç aldırmadı söylediğime sanki bir şeyler bulmuş gibi birden diğer taraftaki rafa doğru hızlıca yürüdü. Sıra sıra dizilmiş kitapların arasından bir tanesini hiç tereddüt etmeden ve o kadar kitabın arasında yerini bile şaşırmadan aldı eline. Say-

falarını açtı, karıştırdı. Gözlerini sayfanın üzerinde gezdirdi ve seslice okudu durduğu yeri:

"Kadmus; doğulu, doğu diyarından gelen..."

Hiçbir şey anlamamıştım. Ne demeye çalışıyor ya da ne bulmak istiyordu ki, bilemiyordum. Belli ki benim farkında olmadığım ama onun şaşırtan bir şeyler vardı.

"Kadmus, doğulu demekmiş. Belki de bu bir isim değil. Bir mahlastır..." dedi birden.

"Anlamıyorum Ömer Amca, ne demek istiyorsun?" diye sordum.

"Kadmus, bir isim olmayabilir. Belki de bile isteye konmuş bir mahlastır, rumuzdur. Neyse anlayacağız bunları" dedi yüksek rafın önünde elinde kitap olduğu hâlde beklerken.

Nereye varacaktı bu söylediklerinden anlamadım. Ama benim asıl derdim kitaplaydı. Neden durmuştuk ki? Okusaydık ya? Daha neler yazmıştı? Neler anlatmıştı? O koca mabet nasıl yapılmıştı? Hem neredeyse her paragrafta bahsi geçen o aksakallı ihtiyar? Bir efsane miydi? Ya da kimdi?

"O son cümle belli ki bir başkası tarafından yazılmış. Kitabı okuyan biri not diye düşmüş onu kenarına. Öyle olmalı" diye söylenerek geldi ve tekrar yerine oturdu Ömer Efendi. Ve kaldığı sayfaya tekrar tekrar bakındı da durdu.

Son okuduğu cümle neydi ki? Ben şaşılacak bir şey işitmemiştim.

"O cümle hangisi Ömer Amca?" dedim.

"Sayfanın sonunda" dedi "farklı bir elin yazdığı çok belli, bir cümle yazıyor. Not düşülmüş kenarına. 'O nur yüzlü ihtiyar Hızır aleyhisselam olsa gerektir' diye yazılmış."

"Hızır mı?"

"Evet, aynen böyle yazıyor" diyerek birkaç sayfa ileriye doğru karıştırdı kitabı. Sonra "İşte bak bazı sayfalarda kenarlara düşülmüş notlar var hep."

"Peki, Hızır'la ne ilgisi var ki bunların?"

"Çok ilgisi var" dedi "Hızır ile ilgili çok fazla efsane anlatılır Ayasofya bahsinde. Ama bilemiyorum. Okuyup göreceğiz evlat..."

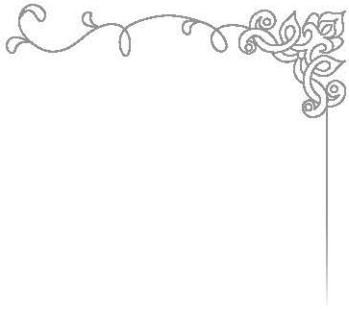
Okuyup da görecektik ama ben şimdiden öğrendiklerimle bile heyecandan kendimden geçmiştim zaten. Demek ki bu yapılan üçüncü Ayasofya'ydı. Daha evveli de vardı demek ki. Yani gördüğümden daha da eskiydi bu ulu mabet. Ayasofya gözümde bir başka hâl alıyordu şimdi. Ve yavaş yavaş neden herkes için, bu kadar kıymetli olduğunu anlamaya başlıyordum. Hem Küçük Ayasofya Camii onu yapabilmek için inşa edilmişti. Bunu da bilmiyordum. Daha neler öğrenecektim kim bilir!

"Devam edelim Ömer Amca" dedim.

Tebessümle baktı yüzüme.

"Evvela sana Ayasofya ve Hızır aleyhisselam ile ilgili bir efsaneyi anlatayım. Bak gör neler neler anlatırmış Ayasofya hakkında..." dedi ve yaslandı ardına doğru.

Ben zaten hazırdım buna. Ayasofya hakkında anlatılacak her şeye hazırdım. Zaman durmuş gibi, her şey kaybolmuş gibiydi gözümde ve Ömer Efendi bana bir sır anlatır gibi bir efsaneyi anlatmaya başladı.

Ayasofya Efsaneleri -7-

Hızır Aleyhisselamın yazdığı kıyamet tarihi

RİVAYET EDİLİR Kİ İSTANBUL'UN fethinden hemen sonra Ayasofya cami olarak hazırlanıp da ilk cuma namazı orada kılındıktan sonra bir gün Hızır aleyhisselam Ayasofya camisinde iki rekât namaz kılmıştır. Ve elindeki bir çöple binanın güney kapısından girildiğinde üçüncü yeşil sütunu üzerine kıyametin kopacağı tarihi yazmıştır. Ve şöyledir;

"On sekizinde yevm-i pazar, sene bin otuz sekiz."

Hâlen dahi açık seçik okunmaktadır...

Doğrusunu Allah bilir...

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Bir maksadı olmayana yollar hep bitmez görünür.

"NASIL YANİ? AYASOFYA'DA kıyametin ne zaman kopacağı mı yazıyor? Hem de Hızır yazmış öyle mi? Mümkün olabilir mi bu Ömer Amca?"

"Bir efsane bu evladım" dedi "hoş gerçekten de öyle bir yazı var. Dendiği gibi bir sütunun üzerinde aynen böyle yazıyor. Lakin dedim ya efsane bu. Kıyametin ne vakit kopacağını Allah'tan gayrı bilen olmaz, amenna. Hem böyle menkıbeler, efsaneler hakikattir diye söylenip de gelmez yalnızca. Ondan maksat biraz da o yer ile insanların gönlü arasında bir bağ kurmaktır. Maneviyatı kuvvetlendirmektir biraz da. Ayasofya ile Hızır arasında kurulan bağın da maksadı budur zaten.

Denmek istenmiştir ki daha ilk yapıldığı andan beri bu Ayasofya Allah'ın mescidi olması için ve İlâhî işaretlerle yapılmıştır ve elbet bir gün Müslümanlar bu mabede girip o maksadı yerine getirecektir. Ki öyle de olmuştur. Onun için Pey-

gamber Efendimizden beri binlerce Müslüman Ayasofya'da kılacakları iki rekât namaz için ciğerlerini yakmış, gönül tellerini burmuş da yollara düşmüştür. Yani Ayasofya bir maksat, bir dert olmuştur. Yoksa bir maksadı olmayana yollar hep bitmez görünür."

"Ama Ayasofya'yı bir Müslüman yaptırmamış ki. İşte az evvel okuduk kilise olsun diye yapılıyor."

"Doğru söylüyorsun evlat. Ama şu var ki Allah bazen rahmetini bir düşmanın eliyle de gönderir."

Ne demekti şimdi bu! Yani Bizans İmparatoru farkında olmadan bir cami mi yaptırmıştı? Zihnim iyice karışmıştı artık. Bunca sır sadece bir cami içinse daha neler neler vardı Allah bilir.

"Ömer Amca bu kadar kıymetliyken Ayasofya ve bunca anlatılanlar olmuşken peki ne oldu da bu hâle geldi?" dedim.

"Yanlış soru soruyorsun evladım. Ayasofya'ya bir şey olmadı. Olan bize oldu. Ne olduysa ve ne ettikse biz ettik. Asıl soracağın Ayasofya'ya ne olduğu değil, bize ne olduğudur."

Verecek bir cevap bulamadım bu soruya. Bize bir şey olmuştu doğru. Yoksa bu kadar unutamazdık, bu kadarı unutturulamazdı. Kendimizi, aslımızı ve özümüzü unutmamışsak da hatırlayamamıştık. Kendimi düşündüm o an. Ne hayalim vardı benim? Neyi hayal ediyordum ki? Öyle kendimle ilgili hayallerden, neler yapacağımdan, nerede çalışacağımdan bahsetmiyorum. Aynen ecdadın yaptığı gibi gerekirse canımdan bile vazgeçeceğim, her şeyimi terk edeceğim bir hayalim var mıydı? Yoktu, olamamıştı belki de. Olacaksa bile onu elimden almışlardı, benden çalmışlardı. Anadilim gibi Avrupa lisanını konuşabilen ben işte önümde duran şu kitabı, ecdadımın diliyle yani benim dilimde yazılmış şu kitabı okuyamıyordum bile. Doğru söylüyordu Ömer Efendi, ne olmuşsa bana olmuştu, bize olmuştu ne olmuşsa...

"Bana bu olanları anlatmanı çok isterim Ömer Amca. Bize

ne olduğunu, niye olduğunu anlat isterim" dedim elimi masanın üzerinde duran sağ elinin üstüne koyarak.

"Anlatacağım evlat. Onları da anlatacağım. Hele şu dedenin bize bıraktığı emanetini bir bitirelim, hepsini anlatacağım sana. Zira siz kör doğmuş, sağır doğmuş, dilsiz doğmuş çocuklarsınız. Daha doğmadan öldürdüler sizi. Gözlerinizi kör ettiler de içinde olduğunuz bunca maksadı göremediniz, kulaklarınızı sağır ettiler de işitemediniz hakikatin sesini. Kulağınıza fısıldadıkları yalanları gerçek sanarak büyüdünüz ve dilinizi lâl ettiler ne söyleyebildiniz kendi lisanınızı, ne de anlayabildiniz. İşte bunun için anlatmak lazım size ne olduğunu. Hepsini anlatacağım."

O an anladım Ayasofya'nın sadece bir mabet olmadığını, yalnızca bir cami olmadığını o an anladım. Hatta öyle hissettim ki Ayasofya yeniden kapılarını secdeye varacaklara açtığı zaman kör gözlerimiz açılacak, sağır kulaklarımız işitecek ve konuşmayan dilimiz söyleyecek. Bir hayalimiz olacak bizim de, uğrunda gerekirse ölünecek bir hayalimiz olacak...

"Haydi, okuyalım Tevfik. Okuyalım ki işitelim, Ayasofya bize neler söyler..." dedi ve tekrar masanın üzerinde duran kitaba eğdi başını ve devam etti okumaya...

Kadmus

Konstantiniyye, 1453

Ayasofya'nın İnşası ve Kubbesinin Yapılması Beyanındadır

Derler ki Kral Justinianos öyle büyük bir mabet yapmayı murat etti ki memleketinin her yanından Hz. İsa dinine inanlar Konstantiniyye'yi yeni Roma olarak bilsin ve bu mabet dahi onların imanını kuvvetlendirsin

* * *

RİVAYET EDİLMİŞTİR Kİ bu rüya hadisesinden sonra Ayasofya'nın planı belirlenmiş ve kral derhâl çalışmaya başlanmasını emretmiştir de hemen o günün ertesi bütün ustalar ve işçiler hazır hâlde hep bir elden çalışmalara başlamıştır.

Daha evvel de dendiği gibi kralın emri ile memleketinin her bir yanına ve İsa dinine inananların diyarlarına ulaşınca her memleketten eski mabetlerin, hanların, sarayların harabelerindeki sütunlar, direkler Konstantiniyye'ye yollanmıştır. Kapudağı Yarımadası'nda Belkıs Harabeleri, Aspendos ve Efes

diyarından Artemis Mabedi, Şam'ın Ba'albek diyarı ve Anadolu'dan ve hatta Mısır'dan, Teselya ve Mora'dan pek çok eski yapının taşları, sütunları Ayasofya'nın yapılacağı arazinin hemen yanında toplanmış ve mimarbaşı İsidoros uygun olanlarını kullanarak işe başlamıştır.

Bu üçüncü Ayasofya'dan evvel inşa edilen mabetlerin hepsinde ekseriyetle ahşap malzeme kullanıldığından çıkan her yangın Ayasofya'nın bedenine tebelleş olmuş ve yakıp kül etmiştir. Bu durumu bilen, ikinci mabedin kül oluşunu gözleriyle de gören kral bu yeni yapılacak mabedin tamamen taş ve tuğladan yapılmasını emretmiş ve sütunlar ve direkler dışında duvarlar yekten tuğla ile örülmüştür. Ve o tuğlalar dahi kilden mamul olunduğundan her bir yanda kolayca bulunurdu. Lakin esas mesele o tuğlaların arasına konacak harç idi. Zira harcı sağlam olmazsa tuğlalar rüzgârda savrulan yaprak gibi dökülür, dağılır ve giderdi. İşte bunun için ki İsidoros inşaatın bir kenarındaki boş araziye koca koca kazanlar koydurttu. Bu kazanlar devamlı surette külhan misal altına yerleştirilen odunlarla ısıtıldı da kazanların içine arpa doldurdular. Ve harcın içine su niyetine bu kaynayan arpanın suyunu koydular. Ve sonra bu arpa suyunun içine kireç ile beraber kavak ağacının kabuğu, istiridye ve ufak ufak öğütülmüş saman parçaları koyup da bir kıvama gelene değin karıştırdılar. Bir nevi macun yaptılar ki güneş görüp kuruduğu vakit taştan daha kavi olmuştur. İşte bu macun ile tuğlaların arasını doldurdular.

Ve dahi sütunların üzerlerine koydukları kesme taşların arasına da aynı harcı doldurdular. Lakin bu defa o harcın içine demir ve kurşun eritip akıttılar ki her bir bina yıkılsa, yok olsa da Ayasofya ayakta kala.

Taş taş üstüne kondukça Ayasofya'nın daha en başından heybetli hâli meydana çıktı. Gören bunca büyük bir mekân üzerinde inşa edilecek mabedi şimdiden hayal ediyor ve hatta hayalinde gördüğüne bile hayret ediyordu. O denli büyük ve o

denli genişti ki tuğlalarını karmak için kil bulamaz oldular ve harcını kaynatan kazanların ateşine odun yetiştiremez oldular.

Kral bu mabedin mümkün olan en kısa vakitte bitmesini istiyor ve hatta derler ki bittiğini görmeden ruhunu teslim etmekten korkuyordu. İşte o sebeple karınca misali o koca inşatta çalışan işçiler gece ve gündüz hiç fasılasız canlarını dişlerine takarak mabedin bitmesi için gayret ediyorlardı.

Ve hatta kral işçileri şevke getirmek ve bırakıp da gitmelerine mâni olmak için ustalara ve işçilere yevmiyelerini günü gününe verdiriyordu. Hem dahi mabedin bir an evvel bitmesi için her gün en fazla çalışan işçilere hediyeler veriliyor ve bir miktar toprağa altın karıştırılıp işçiler paydos edecekleri vakit bu toprağı kazıp buldukları altınları bahşiş olarak alıyorlardı. Tüm bunlardan maksat, mabedin bir an evvel ve en güzel hâliyle tamam olmasıydı.

Lakin nihayetinde insan gücüydü bunu yapan. Bir hududu vardı. Yine de tüm işçiler insan gücünün hududunu dahi zorlayacak kadar bir şevkle çok az istirahat ediyorlar da günün ekserisinde mabedin inşasının bir an evvel bitmesine gayret ediyorlardı.

Anlatanlar rivayet etmişlerdir ki Ayasofya'nın temeli üzerine konan tuğlalar bir adam boyunu aştığı ve mabedin doğmaya başladığı zaman bir gece vakti tam da mabedin inşaatının üzerine bir nurun düştüğü görünmüştür. Ve bazıları bu hâli şuna yormuşlardır; nasıl ki Hz. Süleyman Mabedini görünmeyen varlıklara yaptırmış da onun için kıyamete değin ayakta kalacaksa Ayasofya'nın üzerine inen bu nur da Ayasofya'yı ve işçileri korumak için gelen bir meleğin göğe bıraktığı izdir. Ve o sebeple Ayasofya'nın inşaatı bitene kadar bu melek mabedi de işçileri de korumuştur da ne bir işçi düşmüş ne bir işçi yaralanmıştır. Ve hatta bazıları Ayasofya'nın inşasında meleklerin dahi çalıştığını anlatmışlardır.

Hem ravisi belli olmamakla beraber bir efsane gibi dilden dile söylemiştir ki duvarlar örülüp, bir adam boyu göründüğünde bir gün ustalar ve işçiler bir öğle vakti yemek için oradan ayrılırlar. Lakin oradaki malzemelerini korumak için genç bir işçiyi orada bekçi diye bırakırlar. Genç işçi bir vakit bekledikten sonra yanına yaşlıca bir adam geliverir ve işçiye işlerine çok fasıla verdiklerini ve gidip diğer işçileri ve ustaları çağırmasını söyler.

Bu yaşlı adamı daha evvel görmemiş ve tanımamış olsa da yüzündeki İlâhî nuru fark eden genç işçi bu adama güvenir. Lakin malzemeleri bırakıp gidemeyeceğini, kendisine emanet olduğunu söylediği vakit yaşlı adam;

"Sen gelene değin ben onları korurum, buradan da bir yere ayrılmam" der.

İşçi, adamın sözlerine itibar eder. Gidip ahvali ustalara anlatır. Onun sözlerini işiten ustalar evvela gence hiddetlenseler de orada bulunan rahiplerden biri gence, o yaşlı adam hakkında sorular sorar ve o kişinin kendilerine yardım için gönderilen bir melek olduğuna kanaat getirir. Ve meseleyi krala anlatıp gencin uzak bir memlekete gönderilmesini zira bu kişinin bir melek olduğunu ve genç işçi dönene kadar mabedi koruyacağına söz verdiğinden burada o genci bekleyip de mabedi koruyacağını söyler ve kral söylenene uyup o genci uzak bir diyara gönderir.

İşte bu kıssadan mülhem derler ki o melek kıyamete değin o gencin gelmesini bekleyecek ve Ayasofya'yı dahi koruyacaktır.

Rivayettir, öyle anlatılır.

* * *

Böyle bir hâl üzere binlerce usta ve işçi iki seneden fazla zaman Ayasofya'nın inşasında gece ve gündüz neredeyse fasıla vermeden çalışıp da mabedin dış duvarlarını görenlerin gö-

ğe kadar gidecek zannettikleri denli yüksekçe hâle getirirler. Henüz tamam olmamış ve üstüne kubbesi konmamış olmasına rağmen rivayet edenler derler ki Konstantiniyye'nin her yanından ve hatta surların dışından bile Ayasofya görünmektedir ve gayrı bu işin mümkün olmayacağını ve böyle büyük bir mabedin yapılamayacağını söyleyenler dahi gördükleriyle sözlerinden dönmüşlerdir.

İşte böylece iki seneden fazla bir vakit tamam olduğunda gayrı çalışmaktan bitap düşmüş işçiler böyle büyük bir mabedin duvarlarının dahi örülmesi için bunca gayret sarf ettiklerini ve nihayetinden dağlardan taze çıkarılan kayalardan bile daha muhkem olduğunu bilirlerdi. Hem içine âlemin her bir yanından taşınıp da getirilen yüz yedi tane cesim sütun dikilmiş ve onların üzerine bir ikinci kat olarak sahanlık yapılmıştı. Bu sahanlık mabedin kuzey ve güney cephelerini dolanıp doğu tarafındaki apsise kadar uzanıyordu.

Lakin buraya kadar yaptıkları iş esasen bundan sonra yapılacaklara göre kolaydı. Asıl mesele şimdi idi. Zira o ördükleri tuğlaların üzerine yapının tamamını kaplayan ve âlemde henüz eşi görülmemiş büyüklükte bir kubbe yapılmasını emretmişti Justinianos. Bu maksatla aylarca böyle bir yapının üzerini direkler ve sütunlarla ortasından tutturmadan nasıl örteceklerini düşündü de durdu mimarlar. Her biri bir başka fikir yürüttü, her biri bir başka plan getirdi ve hatta kimileri bundan evvel yapılan mabetlerde olduğu gibi düz bir örtü ile örtüp bir çatı yapılmasını bile teklif etti. Lakin kralın istediği öyle ulu bir kubbe idi ki bu mabedin kapısından içeri girenler başını kaldırıp da baktıklarında göğe bakar gibi hissetsin ve bu mabedi sanki daha dünya yaratıldığından beri burada varmış da Konstantiniyye onun etrafına yapılmış zannetsinler ve öyle bir hayrete düşsünler ki bu kubbe, bütün bir semayı sarmış diye vehmetsinler.

Nihayetinde Mimarbaşı İsidoros kralın istediği gibi bir

kubbeyi mabedin inşaatı üzerine oturtmaya azmetti. Bunun için kurulması bile birkaç ay sürecek bir iskeleyi hazırlamaya başladılar. Her bir yandan koca koca ağaçlar, kütükler toplandı getirildi. Günlerce o tahtaları, ağaçları birbirlerine perçinlediler ki üst üste konduğu vakit yıkılmayalar. Ve hatta mabedin zemininden elli adam boyu kadar yukarı çıkılacak denli uzunlukta olan iskeleyi birkaç ayda tamam ettiler.

İsidoros günler ve gecelerce böyle bir kubbenin ortasından bir dayanağı olmadan nasıl ayakta durdurulacağını düşündü de durdu. Ne yapsa ne etse böyle bir kubbenin yıkılacağını düşünüyor ve hatta böyle bir işin mümkün olamayacağına kanaat getiriyordu. Ama kralın emri vardı ve yapılacaktı.

Günler süren düşüncelerden sonra İsidoros bir kanaate vardı. Sütunlar üzerine oturtulan ikinci katın üzerine biri giriş yani batı diğeri de doğu tarafında iki yarım kubbe yapacak merkezdeki asıl mekânı ikinci sahanlığın destekleyeceği payandalarla asıl kubbenin yapılacağı yüksekliğe çıkaracaktı. Bunun için de ikinci sahanlığın etrafına diktiği sütunların sayısını arttırdı. Ve tez elden evvela doğu ve batı taraflarına yapılacak olan yarım kubbelerin inşasına başlandı.

İsidoros bu iş için ustalar arasında en maharetli olanlarını tek tek seçti. Kral dahi neredeyse her gün gelip de yapılanları teftiş ediyor ve gördükleri karşısında o dahi hayrete düşse de bunu belli etmiyordu. Ve bunca zor işi gayretle götüren ustalar ve işçilere türlü ihsanlar edip onların gönlünü alıyordu.

Ustalar ve işçiler başlarında Mimarbaşı İsidoros olduğu hâlde aylarca çalıştılar. Misal odur ki ikinci katın üzerine sanki yeniden bir mabet inşa ediyorlar, yekten bir bina çıkıyorlardı. Tekrar karılan harçların içine bu kez türlü ağaçların kabuklarını, eritilmiş madenleri ve daha pek çok şeyi karıştırıyorlardı da kayadan da sert bir duvar örüyorlardı. Diktikleri sütunların yanlarına, aralarına kubbeyi destekleyecek sütunlar, direkler dikiyorlardı. İstedikleri oydu ki Ayasofya bittiği vakit yekpa-

re bir kaya gibi kavi ve sarsılmaz olsun. Sanki asırlar boyu bu yerde varmış da İlâhî bir kudret eliyle buraya konmuş gibi yakışsın Konstantiniyye'ye.

Nihayetinde aylarca çalışıp da yarım kubbeleri ortaya çıkardıkları ve ana kubbeyi taşıyacak ayakları diktikleri vakit asıl kubbeyi hangi tür tuğladan yapacaklarını düşündüler de durdular. Kimileri böyle bir kubbenin tuğladan yapılamayacağını, şimdiye kadar bütün yapının taş ve tuğladan yapılmasına rağmen kubbenin ahşapla örtülmesinden başka çare bulunmadığını söyledilerse de bu isteğe rağbet olmadı. Kubbenin dahi tuğla ile örülmesini kararlaştırdılar.

Rivayet edenler o günleri görenlerin ağzından şöyle söylemişlerdir ki; kubbeyi tuğlalar ile yapmaya karar verilmiştir lakin ellerinde bulunan tuğlalarla yapmaya gayret ettiklerinde tuğlaların ağırlığı boşlukta durmaya yetmemiş ve hatta birkaç defa denenmesine rağmen örülen mekânlardaki tuğlalar ağacın yaprak döktüğü gibi yerlere dökülmüştür ve daha hafif tuğla bulmak ihtiyacı hâsıl olmuştur.

O vakitler ve hâlen dahi meşhurdur ki Rodos diyarının killi toprağından yapılan tuğlalar hem diğerleri kadar sağlamdır ve hem de onlardan daha da hafiftir. İşte bunun için kubbenin inşasında kullanılmak üzere Rodos diyarında yapılmış tuğlalar gemilerle Konstantiniyye'ye getirilmiştir. Birkaç tecrübeden sonra bu tuğlaların diğerlerinden daha hafif olduğundan daha fazla örülebildiği lakin bunun da böyle büyük bir kubbeyi örmek için yetmediği görülmüştür.

Bütün bunlar olurken İsidoros bu müşküle şöyle bir çare bulmuştur. Örülen iki yarım kubbenin ve çıkılan sütunların üzerine kubbeyi taşıyacak payandalar dikmiş ve onların etrafına da daire şeklinde etrafında kırk penceresi bulunan bir yükselti çıkmıştır. Her iki pencerenin arasından başlayan ve kubbenin merkezine kadar giden kırk tane kaburga ördürüp bunlarla hem kubbeye örülecek tuğlaları desteklemiş hem de

ağırlığı temelden beri gelen sütunların ve büyük direklerin üzerine dağıtmıştır.

Bu hâlden sonra Rodos Adası'ndan getirilen tuğlalar bir macun gibi yapılan harç ile o kaburgaların arasına konmuş ve zor olsa dahi hiç fasılasız ve en maharetli ustaların eliyle kubbe örülmüştür.

Aylarca çalışan işçiler kubbe görünmeye başladıkça hayrete düşmüş ve hatta kendi elleriyle yaptıkları bu mabedin ihtişamıyla efsunlamış hâle dönmüşlerdir.

Kubbe ortaya çıktığı vakit Ayasofya'nın ihtişamı katlanmış ve o vakti gören insanların hayreti kanatlanmıştır. Ve hatta böyle bir kubbenin insan eliyle yapılmasının mümkün olmadığını düşünenler daha evvel de dendiği gibi meleklerin Ayasofya'nın inşaatında çalıştıklarına ve böyle bir mabedin ancak öyle yapılabileceğine inanmıştır.

Ve dahi kubbe tamam olup da bittiği zaman dış yüzünden kubbenin tamamının üzerine samanla karıştırılmış katran sürülüp kurşundan bir örtü serilmiştir.

Neredeyse her gün gelip de yapılanları seyre dalan kral Justinianos dahi hayretinden göğe doğru kaldırıp da kubbeye diktiği gözlerini alamamış ve emir vermiştir ki tez vakitte saf altından yapılmış koca bir haçı bu kubbenin üstüne oturtalar. Oturtalar ki güneş doğudan göründüğü vakit ilk bu haçın yüzüne vura.

Anlatanlar derler ki bu altın haçın kıymeti yüz zengin âdemin yüklü malından daha fazlasıdır. Ve her sabah vaktinde güneş sanki oradan doğmuş gibi parlamaktadır.

Ve kubbe tamam olup, kurşunla da kaplanıp altın haç üstüne konduğunda Justinianos Konstantiniyye'nin her bir yanına tellal çıkartıp zengin ve geda her kim varsa hepsine bu kubbenin yapılması şerefine Ayasofya'nın karşısındaki meydanda yüzlerce kazanda kaynattırdığı aşlar ile bir ziyafet verdirmiş ve orada dahi keşişlerin duaları ve ahalinin nidaları göğe değmiştir.

* * *

Ayasofya'nın inşası bahsinde bir rivayet vardır ki sahih olması pek mümkün olmamakla beraber anlatılıp da bugüne değin gelmiştir.

Derler ki Ayasofya'nın inşası sırasında duvarlar örülüp göğe merdiven gibi yükseldiğinde gayrı iş kubbesini oturtmaya kalmıştır. Böyle bir mabedin üzerine yapılacak kubbe için bin türlü plan düşünülmüştür. Ama hayale geleni hakikate dönüştürmek o denli zor olmuştur da ne edileceği ve nasıl edileceği bir türlü kestirilememiştir.

İşte o vakitlerde bir gece Ayasofya'yı inşa eden mimar ansızın ortadan kaybolup sır olur. İlkin mimarın başına kötü bir iş geldiğini düşünseler de en sonunda kaçıp gittiğine hükmedip de memleketin her yanına haber salıp mimarı ararlar. Ama ne yana sorsalar, kime sordursalar da bir türlü bulunamaz. Sanki rüzgâr olup esmiş, bulut olup da göçmüştür.

Bunun üzerine mabedin tez elden bitmesini isteyen kral memleketindeki diğer mimarları çağırıp bu işi onların tamam etmesini ister. Ama hiçbiri böyle bir kubbeyi yapmaya cesaret edemez.

Derler ki bu hâl üzere Ayasofya tam on sekiz sene böyle akim kalmış ve bu yarım hâlini tamamlamaya kimsenin ne ilmi, ne kabiliyeti ne de cesareti yetmiştir.

Ve yine söylerler ki on sekiz sene sonra bir gün mimar çıkıp da geri gelmiştir. Haberi alan kral adamlarını gönderip mimarı derdest edilmiş hâlde karşısına getirtir. Öyle hiddetlidir ki konuşmadan idam etmek ister. Lakin mimarın diyecekleri vardır ve söylemek için öne atılır birden. O söylemeden kral konuşur;

"Be hey nabekâr adam, madem bu mabedi yapmaya gücün yetmeyecekti ve madem beceremeyecektin niçin bunca mal, emek ve zamanı seninle harcattın bana? Ben senin canını almayayım da ne yapayım şimdi?" deyince mimar;

"Kralım" der "ben gitmeseydim bina zeminine oturmadan, acele ettirip kubbeyi hemen yaptırırdınız. Asıl işte o vakit emeklerimiz boşa gidecekti."

Mimar dediklerini ispat edebileceğini söyleyip kral da yanında olduğu hâlde Ayasofya'nın inşaatına giderler. Gittikleri vakit bir de görürler ki bina hakikatte de dört beş arşın miktarı yere oturmuş. Ve mimarın söylediği gerçek olmuştur.

Kral bu hâli görünce mimarın sözlerinin hakikat olduğunu anlamış ve ona ihsanlar da bulunmuştur da o günden sonra inşaata devam edilmiştir.

Sahihliği mümkün olmasa da dilden dile anlatılan rivayettir...

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Ve ne zaman yeniden inanırsak,
O zaman Ayasofya hür olacak...

ÖMER EFENDİ BAŞINI kitaptan kaldırdığında sabah ezanı okunuyordu. İkimiz de bir rüyanın orta yerinde ve aynı rüyayı gördüğümüz bir hâlde istemesek de uyanmıştık. Hayra mı yorulmalıydı bu rüya bilmiyorum. Ama bildiğim tek şey ömrüm boyunca tarihle ilgili onca dinlediğim hikâye, onca kitap beni bu denli büyülememişti. Ya bu kitapta efsunlu bir hâl vardı ya da bütün bu olanlar beni daha da fazla meraklandırdığından böyle hissediyordum.

Sadece Ayasofya'nın tarihini okuyor gibi değildik. O tarihi yaşıyor gibi hissediyordum ben ve sabaha kadar oturduğum yerden hiç kıpırdamadan heyecanla öylece dinliyordum. Dedemin acısı hâlâ tazeydi ama ben sanki bu kitapta yazılanları dinledikçe o sızı hafifliyordu ve dedemin yerine koyarak kendimi ve onun vasiyetini yerine getirir gibi dinliyordum. Belki de bunun için beni efsunlar gibi içine çekmişti bu kitap.

Ne bir kez olsun Ömer Efendi ara vermişti okumaya ne de ben bir şey söylemiştim. Sadece eski bir kitabın anlattıklarını belki de hayretle dinlemiştik. Beyazıt'ta kitap kokulu eski bir sahaf dükkânının içinde kendimizi kaybedip bu zamandan çok eski bir zamana gitmiştik.

Ömer Efendi kitaptan başını kaldırdığında sahaf dükkânının yan tarafındaki pencerenden içeri yeni ağaran gökyüzünün loşluğu vuruyor ve tam alacakaranlık denen hâlde birbirimize bakıyorduk. Söyleyecek ya da söylenecek bir şeyler bulamıyorduk. Zira her şey söylenmiş gibiydi bu kitabın sayfalarında...

Ömer Efendi'nin yuvarlak çerçeveli gözlüğünün ardından bakan gözlerinde heyecanla karışık bir sevinç var gibiydi. Ve oturduğumuz küçük masanın etrafında bir vakit sadece birbirimizin yüzüne bakıp da kaldık. Ne ben bir şey söyledim ne de o... Bir şeyleri, belki bir işareti bekliyor gibiydik. Ve konuşursak bütün bu efsunlu hava dağılır diye korkuyorduk belki de. Biz de sustuk. Daha doğrusu susarak konuştuk. İnsan susarak da bir şeyler anlatır. Hatta bence daha çok şey anlatır susarak. Biz de öyle yapıyorduk.

Kitapta anlatılanlar gözlerimin önündeydi hâlâ. Bir resim gibi çizilmişti. Ayasofya'nın her hâli bir suret olmuş da karşıma dikilmişti. Temelinin kazılışını, duvarlarının örülüşünü, kaynayan kazanları, mimarları, ustaları, işçileri ve nihayetinde o koca kubbesinin yapılışını hepsini yaşamış gibi zihnime kazımıştım. Ve gerisini, daha gerisini, ne olduğunu, neler olduğunu ve nasıl olduğunu çok merak ediyordum şimdi.

Neden sonra Ömer Efendi kitabı kapadı ve örtüsünü tekrar örttü üzerine, bir iyice sardı. Ve iki eliyle incinmesinden korkar gibi ya da saygıda kusur etmekten çekinilen bir eşyayı taşır gibi aldı ve ardındaki duvara gömülü olan dolaba yerleştirdi tekrar. Ve dolabı kapayıp üzerine levhayı astı.

Henüz yerine oturmamıştı ki ben kendime gelir gibi olduğumdan belki de sabredemeyip de;

"Bu anlatılanlar gerçek mi Ömer Amca?" diye sordum.

"Gerçek dediğin ne ki evlat?" dedi.

Sustum. Ne denebilirdi ki? Ne cevap verilirdi? Hem ne demek istemişti?

"Bu anlatılanların hepsi gerçek değildir belki de ama çoğu gerçektir inan. Yaşanmıştır ve olmuştur. Lakin şöyle bir hâl de var ki efsanedir bazıları. Hem şunu da unutma bunlar sadece Bizans Dönemi'nde anlatılan efsaneler. Daha sonrası da vardır. Osmanlı Dönemi'nde ya da daha güzeli İslâm Dönemi'nde anlatılan efsaneler de vardır. Bazen bu efsaneler bile isteye anlatılır. Olmasa da olmuş gibi söylenir. Zira şehirleri de devletleri de yapıları da ve bence insanları da ayakta tutan maneviyattır. Halkın gönlüne bir aşk koymazsan ve inanç kokan bir nefes vermezsen ne denli muhkem olsa da o kubbe çöker evlat. Gönül kubbesi çökerse insan da çöker devlet de çöker. İnanmayanların, maneviyatı olmayanların elinde Ayasofya dediğin de bir taş yığınına döner ancak. Şimdi de öyledir. Neyse... Yani bu anlatılanlar gerçekten o devirde anlatılanlardır. Ama gerçek olanlar mıdır? Onu Allah bilir."

"Şu an düşündüğüm şeyi hiç saklamadan açık açık söyleyeyim Ömer Amca. Şimdi bütün bu okuduklarımızı tekrar düşününce bizim Ayasofya ile ilgili düşündüklerimizin, hassasiyetimizin ve sahiplenişimizin karşısında duran, hatta 'Ayasofya bizimdir' diyen adamları çok da yadırgamıyorum. Nihayetinde Ayasofya'yı Bizanslılar yapmış ve bu adamlar Hıristiyan mabedi diye inşa etmişler burasını. Şimdi burası kilisedir diyenlerin söylediklerini doğru bulamasam da söylemelerini de yanlış görmüyorum ben..."

Bir tebessüm etti Ömer Efendi. Sonra ayakta beklediği yerden geldi ve bu kez bana daha yakında duran iskemleye oturdu.

"Bir şeyi kaçırıyorsun evlat" dedi "Ayasofya'yı yapanlar Hıristiyan'dı doğru ama Ayasofya Hıristiyan değildi. Yeryüzünde

her yer Allah'ın mescididir. Hem biri bir yeri yaptı diye ona sahip olmuş olur mu sence? Mesela; oturduğun evi düşün o evi deden çok vakit evvel satın almıştı değil mi? Öyleydi iyi biliyorum. Şimdi biri çıksa gelse ve dese ki 'Bu evi benim dedem yapmıştı ve burası benimdir' ne diyeceksin? O ev senin mi onu yapanın mı?"

"Benim tabii ki. Dedem onun karşılığında bir para ödemiş ve almış..."

"İşte bak tam da bunun gibi ecdat da bunun karşılığını kanıyla ödedi ve aldı."

Hiç böyle düşünmemiştim. Ayasofya ile ilgili hak iddia etmelerini anlayabiliyordum. Ama inanmıyordum onlara.

"Şunu da unutma, ecdat Ayasofya'yı almakla zulmetmiş olmadı. Hatta şöyle söyleyeyim onların söylediği gibi Ayasofya'yı almamızla zulüm başlamadı, Ayasofya'yı almamızla zulüm bitti. Onların "kendi mabedimiz" dedikleri bu yerde yaptıkları rezillikleri tarih kitapları bile utana sıkıla yazar. Fatih Sultan Mehmed, Ayasofya'ya girdiğinde mabet harap hâldeydi. Her yanı yıkık, dökük... Söylemekten ar ediyorum ama her yanı pislik içindeydi. Fatih Sultan Mehmed Ayasofya'yı kurtardı evlat. Onların elinden kurtardı. İstanbul topla, kılıçla, cenkle fethedilmedi; duayla ve inançla fethedildi."

"Peki, sonra ne oldu Ömer Amca?"

"Sonrasını görüyorsun işte Tevfik. Fetihten sonra Fethiye Camii oldu Ayasofya. Asırlarca da kubbesinde mü'minlerin Allah nidaları yankılandı. Ama şimdiki hâli bu işte... Bunun için pek çok insanı suçlayabilirsin ama bence esas mesele hepimizde. Gönül kubbemiz çöktü ya da çökertildi, başımıza yıkıldı da altından kalkamadık hâlâ. O inancı, o derdi unuttuk. Ayasofya'nın cami olarak kalmasını hak edemedik. Gönlümüzü verdik evvela, davamızı, inancımızı terk ettik ve böyle oldu Ayasofya. Tekrar sürgün tekrar mahzun ve mahpus tekrar..."

"Peki, bu ne kadar böyle sürecek Ömer Amca? Bir yara gi-

bi içimizde böylece kalacak mı yani? Bu yaraya merhem yok mu hiç?"

"Biz tekrar inanana kadar sürecek evlat. Biz yeniden inana kadar. Belki yeniden bir Fatih gelecek, belki gayemiz yeniden alevlenecek ve o zaman yaramıza merhem sürülecek, derdimize derman bulunacak. Ve ne zaman yeniden inanırsak o zaman Ayasofya hür olacak."

* * *

Yatsı namazında yine aynı şekilde sahaf dükkânında buluşup da okumaya devam etmek için sözleşip ayrıldım Ömer Efendi'nin yanından. Güneşin doğmasına az bir zaman kala hemen medresenin yanındaki camide sabah namazını da kılıp belki gece boyu hiç uyumadığımdan ya da belki bunca yaşadıklarımın şaşkınlığından ne yapacağımı bilmez hâlde, henüz açılmış bir büfenin önünde sıcak bir tas çorbayı kaşıklarken buldum kendimi.

Olanların hepsinin düşününce hayretimden ne yapacağımı kestiremedim. Daha bir hafta evveline kadar bambaşka bir adamdım. Şu anda zihnimde olan düşüncelerin hiçbirini hayal bile edemezdim. En fazla belki bir kitabın sayfalarında hayretle okurdum bu onları, o kadar. Ama şimdi tam içindeydim bütün bunların. Biri bana bunları yaşayacağımı söylese inanmazdım, inanamazdım. O an anladım ki âlemde mümkün olmayan bir şey yoktur. Ve insanın bütün bu olanlarda hükmü yoktur. Yapacaklarını planlasan da, ayarlasan da ve öyle olacak sansan da Allah'ın da bir planı vardır gerçekten ve onun planı herkesin planından daha mümkün olanıdır elbette. Öyle olmalı ki işte benim karşıma da bütün bunları çıkardı.

Dedemden bana miras bir sırlı anahtar kaldı ve bir kitap, bir sahaf dükkânına sırlanmış. Peki, sonu nereye varacaktı bunun? Yani ne olacaktı? Ya da ne olabilirdi ki? Ya da ben ne yapabilirdim? Gücüm neye yeterdi? Ayasofya dediğin mabet

bütün dünyanın gözünün üzerinde olduğu yerdi ve oradan biri bir taş olsa da alsa elbet ki bilinirdi. O zaman ben ne yapacaktım? Hem omuzlarıma bunca yük bindiren bu emaneti ne yapacaktım ben? Onun sahibi miydim yoksa emanetçisi mi? Şimdi bilmiyordum belki ama elbet öğrenecektim.

O an gayriihtiyari üzerimdeki ceketin cebine gitti elim. Kitabın sırrına dalmış olmaktan ve belki de içimi saran o meraktan unutmuştum dedemden aldığım emaneti. Bir an orada olmamasından korktum. Hızlıca ceketimin cebine soktum elimi. Şükür ki duruyordu ve şükür ki oradaydı.

Nereyi açacaktı bu anahtar, hangi kapıya uyacaktı? Ve o kapının ardında ne bulacaktım ben, ne olacaktı ya da kim? Belki de bütün bu sorularımın cevabını bulmak için dedemin Ömer Efendi'ye söylediği gibi cuma günü sabah namazı vaktini beklemeli ve Eyüp Sultan'a gidip görmeliydim. Ama neyi görecektim, oraya niye gidecektim bunu bile bilmiyordum.

Yolun kenarındaki büfenin önünde oturduğum ufak tahta iskemleden kalktığımda biraz da olsa kendime gelmiş gibiydim. Ama başıma tarifi dahi mümkün olmayan bir ağrı tebelleş olmuştu. Aklımda eve gitmek, yatıp da uyumak vardı ama gönlüm bambaşka diyarlardaydı. O an anladım ki insanın bedeni yorgun olsa da gönlü yorgun değilse zararı olmuyor. Zira hayaller yorulmuyor ve gönlü yorgun olan da iflah olmuyor. Benim gönlüm asırlar evveline uçmuştu çoktan da bugünün yorgunluğunu bilmiyordu. Bedenim gönlüme direnemiyordu. Zira beden ile gönlün savaşında her vakit galip gelen gönül oluyordu. Ben de onu dinledim. Ve eve doğru değil de Ayasofya'ya doğru döndüm yüzümü ve yarı baygın gibi bile olsa yürüdüm. Zira "Beden gönlün hayaline yürümezse vebali büyük olur" derdi dedem.

* * *

Zihnim bir kuş misali mekândan değil, zamandan geçiyor ve uzak ellere değil de uzak vakitlere uçuyordu. O eski zamanları

hayal etmeye çalıştım daha evvelinde gelip de oturduğum aynı yere oturup. Bu meydan kim bilir neleri gördü? Kimleri taşıdı yaşlı omuzlarında? Ne çok kral, sultan, âlim, evliya ve halktan insanın adımları bu taşların üzerine dokundu! Kim bilir ne kadar fazla mesrur ve ne denli kanlı hâllere şahitlik etti? Tarihin tam üzerinde duruyordum ben. Ben ve benim gibi milyonlarca insan. Gelip, buralarda dolaşıyor, yürüyor, geziyor, seyrediyorduk ama anlamıyorduk. Zira tarih ayaklarımızın altında, gözlerimizin önünde, tabiri caizse burnumuzun dibinde duruyordu. Bakıyorduk ama görmüyorduk. Belki de bu durduğum yerden bakmıştı isyanla harap hâle gelmiş mabede Ayasofya'yı yeniden yaptıran kral ve tam durduğum yerde durmuştu belki de. Sonra o işçiler misal ki burada dinlenip, eğleşmişlerdi. Ve hem belki Fatih Sultan Mehmed Ayasofya'nın o ulu bedenini benim durduğum bu yerden seyretmişti. Hayal etmek güzeldi bütün bunları, lakin anlamak gerekti.

Ayasofya'nın daha yapılmadığı zamanları her yerde bu denli yüksek binaların olmadığı asırları hayal ettim. Görür gibiydim. İşte sanki tam karşımda Ayasofya'nın duvarlarını yapmak için hazırladıkları harçları kaynatan kazanlar duruyordu. Ustalar, işçiler karınca misali çalışıyordu. Ve yavaş yavaş yükseliyordu Ayasofya'nın duvarları. Kubbesinin inşası için iskele kuruluyordu karşımda. Elden ele tuğlaları uzatıyorlar, sanki bir ibadeti yaparmışçasına huşu içinde çalışıyorlardı. Ve tam da şimdi o kubbenin tam ortasına sapsarı som altından bir haç dikiyordu işçiler. Bütün hepsi gözümün önünde canlanıyordu, hepsini hayal ediyordum. Ne kadar da çok istiyordum o zamanları görmeyi. Ama sadece hayal edebiliyordum. Ve bu kadarı bile yetiyordu bazen.

Oturduğum banka iyice yerleştim birden. Arkama doğru yaslandım. Bu tahtadan oturaklar hep bu kadar rahat mıydı? Bilmiyorum ama öyle rahat geliyordu ki şimdi bana. Yüzümü hafif hafif okşayan rüzgâr, gözlerime değdikçe ağırlaşıyordu

göz kapaklarım. Öyle güzel bir rahatlık vardı ki bedenimde sanki bir pamuğun üzerinde uzanmış yatıyordum. Uyumak istemiyordum ama sanki zorla uyutuluyordum.

Gözlerimin önünden tüm suretler bulanıklaştı, silinmeye başladı hayallerim. Engel olamıyordum kendime. Gözlerimin önü kararıyor, bütün bedenime bir hâl oluyor. Uykuya dalmıyor sanki ölüme gidiyordum. İnsan ölünce de böyle mi oluyordu?

Ayasofya neden kayboluyordu gözümün önünde, bana ne oluyordu? Henüz doğan güneş tekrar batıyordu sanki ve kararıyordu her yer. Göz kapaklarıma tonlarca ağırlık binmiş gibiydi direniyor ama açamıyordum. Başımdaki amansız ağrıya bir de tuhaf bir rehavet eklenmişti, ayılamıyordum.

Allah'ım ne tatlıydı bu uyku hâli de kendime engel olamıyor, ayılamıyor, gözlerimi açamıyordum. Ve daha fazla dayanamadım. Ayasofya'ya diktiğim gözlerim kapandı ve sağ yanıma doğru düştü başım.

* * *

Genzime dolan keskin bir kokuyla kendime gelir gibi olduğumda etrafımda birkaç kişinin olduğunu fark ettim. İlkin bana ne olduğunu merak ettim. Neden sonra hemen yanı başımda duran adamın avucunun burnumun hemen üzerinde olduğunu fark ettim ve anladım keskin kokunun bir kolonya ya da onun gibi bir şey olduğunu. Oturduğum bankta boylu boyunca uzanıyordum. Ne ara böyle olmuştum? Nasıl olmuştu, bilmiyorum. Uyumuş mu yoksa bayılmış mıydım?

Bir vakit sonra kendime iyice geldiğimde etrafımdaki insanları seçebildim. Yoldan geçen insanlar benim o bankta öylece uzandığımı görünce yardıma gelmişlerdi belli ki. Kötü bir şey olduğunu vehmetmişler belki de ilkin korkarak, çekinerek aldırış etmemiş ama neden sonra gelip de başucumda beni ayıltmaya gayret etmişlerdi. Belki de öldüğümü zannetmişlerdi.

"İyi misiniz?" diye sordu hemen başucumda durup az evvel elinden keskin kokuyu ciğerlerime çektiğim ben yaşlardaki kirli sakallı genç adam gözlüğünü diğer eliyle yerine yerleştirirken.

"İyiyim" diyebildim sadece. Oysa hiç iyi değildim. Genç adamın desteğiyle uzandığım yerde doğruldum ve oturdum banka. Hemen diğer yanımda duran yaşlı bir teyze çantasından çıkardığı suyu uzattı içmem için. Bütün vücudum yanıyor gibiydi, terlemiştim. Kana kana içtim suyu.

Hâlen dahi başımda dayanılmaz bir ağrı vardı ve sanki bütün her şey dönüyor gibiydi etrafımda. Evet uyumuştum. Yorgunluk galip gelmişti merakıma. Ama ben hâlâ kendime gelmiş değildim, bu uyumaktan daha fazlası, çok daha fazlasıydı. Sanki uyumamıştım da bir başka âleme gitmiş ve gerisin geri gelmiştim. Zira bir rüya düşmüştü gözlerime ve şimdi bile ürküyor, terliyor hatta korkuyordum.

Rüyamda çok eski bir vakte düşmüştü hayal kuşum. Beni alıp asırlar evveline götürmüştü. Ama yine aynı yerdeydim. Tam da hayal ettiğim gibi etrafta koca binalar yoktu, ne arabalar, ne bunca gürültü... Hepsi kaybolmuş, yok olmuş hatta daha hiç var olmamışlardı bile. Başımın üstünde kavuracak gibi vuran güneşin sıcağında bir o yana bir de bu yana bakındım, her şey değişikti. Bomboş bir meydandı Ayasofya'nın önü ve tek tek ağaçlar vardı sadece. Ne etrafta bunca kargaşa, ne bu kadar insan seli ve ne de kasvet vardı. Güzeldi, olabileceği kadar güzel.

Ayasofya'nın önünde öylece duruyordum ben. Seyre dalmıştım her bir yanını. Yanımdan insanlar geçiyor, koşar adım Ayasofya'ya gidiyorlardı. Ne vardı? Ne olmuştu? Bilmiyordum ama insanlar Ayasofya'ya doğru bir şeylerden kaçar gibi koşuyorlardı sanki. Bense onca insanın arasında bir put gibi öylece duruyordum. Beni görmüyorlar mıydı? Orada olduğumu bilmiyorlar mıydı? Öyle değilse bile öyle gibi davranıyorlardı.

Neden sonra ben de onların arasına karıştım. Hızlı adımlarla Ayasofya'ya doğru yürüdüm. Ben yürüdükçe güneş batıyordu sanki. Ben yürüdükçe hava kararıyor, gökyüzü bulutlanıyor ve değişiyordu bir şeyler. Ve ben Ayasofya'ya doğru yürüyordum. Bir müezzin minareye çıkmış ezan okuyordu. O an fark ettim ahşaptan tek bir minare olduğunu Ayasofya'nın yanı başında.

Ayasofya'nın büyük kapısının önüne kadar gelmiştim. İçerisi lebalep doluydu görüyordum ve ben de girmek istiyordum içeri. Gönlüm kanatlanıp da uçacak gibiydi. Birkaç adım atmıştım ki bir adam duvar gibi durdu karşımda. Karakaşlı, kara saçlı ama bembeyaz yüzlü genç denecek yaşta bir adam...

"Daha değil! Vakti var, giremezsin şimdi içeri" dedi ve durdu önümde.

"Ne olur" dedim "ben de gireyim, herkes giriyor."

"Böyle girilmez buraya" dedi "bu eşikten abdestsiz geçilmez."

"Hemen alayım, hemen alıp da geleyim ama gireyim ne olur!"

"Bu eşikten geçmek için bedene değil gönle abdest aldırmak gerek..." dedi ve yürüdü girdi içeri. Ardından sadece bakakaldım. İçim yandı, bedenim tutuştu. Kendimi güçsüz, takatsiz ve kimsesiz hissettim o an. Ama yine de dayanamadım, bir adım daha attım ki girmek için, içeriden bütün ciğerimi kavuran bir ses işittim ve bütün bedenim titredi:

"Ayasofya bizim emanetimizdir. Emanete sahip çıkamayanlar hiç utanmazlar mı bu eşikten içeri girmeye..."

Ve uyandım. Terler içinde, hayret içinde uyandım. O sözün ateşi bütün bedeni sarmıştı da her yanımdan terler boşalıyor, gözlerime yaşlar doluyor ve içim yanıyordu. Belki de bu rüyaydı böyle ölü gibi kendimden geçmeme sebep.

Başımda bekleyenlere teşekkür edip, iyi olduğumu söyleyip gönderdiğim vakit bir zaman daha orada öylece oturdum.

Susuyordum. Korkuyordum ve utanıyordum. Gönle abdest aldırmak da ne demekti? Nasıl oluyordu o? Bu gördüğüm nasıl bir rüyaydı ki hâlâ böyle çarpıyordu kalbim?

O an dedemin neden buraya kadar gelip de Ayasofya'dan içeri giremediğini anladım, hem de çok iyi anladım. Utanıyordu o. Fatih Sultan Mehmed'in emanetine sahip çıkamamış olmaktan utanıyor ve bu utancından da eşiğinden içeri adım atamıyordu.

Titreyen ellerimi yüzüme kapadım ve ağladım... Gönle abdest gözyaşıyla aldırılırmış, çok sonraları anladım...

Ayasofya Efsaneleri -8-

Fatih'in Ayasofya Önünde Torunlarına Vasiyeti

FATİH İSTANBUL'A GİRİP ALAYLA Ayasofya yanına geldiği zaman derinden derine bir inilti işitti. Sesin geldiği yöne bir adam gönderdi. Sakalları uzamış, perişan hâlde bulunan ve zindana atılmış bir keşiş bulup da getirdiler. Huzura çıkardılar. Keşiş bu hâl karşısında korkudan ne edeceğini bilemedi, teskin ettiler.

Neden sonra zindana atılma sebebini sordular. Keşiş bir ilim olarak uzak diyarlarda öğrendiği gibi fala baktığını ve Türklerin kuşatma hazırlıkları sırasında Konstantin'in kendini çağırıp İstanbul'u Türklerin alıp alamayacağını bildirmek için remil atmasını söylediğini ve remilde İstanbul'un Osmanlı'nın eline geçeceğini bildirmesi üzerine Konstantin'in kızarak onu zindana attırdığını anlattı. Sonra Sultan Mehmed'in yüzüne bakarak;

"Demek falım doğru imiş..." diye ekledi.

Bunun üzerine Sultan Mehmed de İstanbul'un kendi elinden çıkıp çıkmayacağına dair remil atmasını ve doğruyu söylerse hediyeler vereceğini bildirdi.

Keşiş yeniden ve bu defa Sultan Mehmed için remil açtı. Ve şöyle söyledi:

"İstanbul Türklerin elinden savaşla çıkmayacak. Lakin öyle bir zaman gelecek ki, savaşmadan mağlup, yenilmeden esir olacaklar ve ellerindeki emlak ve toprak azalacak, bu suretle İstanbul Türk malı olmaktan çıkacak."

Her ne kadar bu fala inanmamış olsa da yine de keşişin söyledikleri üzerine Sultan Mehmed ellerini göğe kaldırarak;

"İstanbul'da edindiği yerleri haklı bir gerekçesi olmadan yabancılara satanlar Allah'ın gazabına uğrasınlar..." diye beddua etti.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Ayasofya'yı secdelere açacak bir Fatih yine gelecektir.

"GERÇEKTEN İYİ OLDUĞUNA emin misin sen?" diye sordu Abdullah.

"İyiyim, merak etme. Sadece bu aralar pek çok şey üst üste geldi. Onun için belki biraz yorgunum. O kadar" dedim geçiştirmeye çalışarak. Ama değişik bir şeyler olduğunu anladığından emindim. Zira çok eskiden beri arkadaşımdı Abdullah. Aynı mahallede büyümüş, liseyi bitirene kadar da beraber okumuştuk. Sonra yollarımız ayrıldı. Üniversiteyi okumak için şehir dışına gitmişti o, ben ise İstanbul'da kalmıştım. Oysa bir başka şehirde okumayı çok istiyordum ama dedem engellemişti beni.

İyi çocuktu Abdullah. Ara ara görüştük hep. Muhabbetimizi hiç koparmadık. Zaten çok fazla da arkadaşım yoktu ve olmazdı. Zira ben çok fazla insanın, çok fazla dert demek olduğuna inananlardandım. Onun için de insanlardan kaçıyordum belki de, ne kadar az insan olursa o kadar az dert oluyordu.

Abdullah üniversiteden sonra yakın tarih üzerine çalışmış hatta birkaç kez bu konuda kitaplar yazmaya teşebbüs etmiş ve yazmıştı da ama basılmamıştı hiçbiri. Yani kitap yazmak onda kavuşulamayan bir sevda olarak kalmış ve her sevda gibi dert olmuştu içinde. Onun için belki de ne evlenmiş ne bir iş kurmuş, sadece okumuştu. Onun kadar kitaplara sevdalı bir adam olamadım ben hiç. Ama o, insanlarda bulamadığını kitaplarda bulduğunu söylerdi hep. Hayallerinin kitaplarda gerçek olduğunu ve onların can yakmadığını, aldatmadığını söylüyor ve öyle inanıyordu. Kitap dosttu onun için, okumak sohbet...

Ben de bunun için onun yanına gelmiştim zaten. Ayasofya'nın karşısındaki o banktan kalkınca yarı sersem hâlde nasıl yapabildiysem eve gitmiştim. Zorla da olsa birkaç saat uyuduktan sonra zihnimdeki düşüncelerin ağırlığına katlanamamış ve konuşacak, dertleşecek birini aramıştım. Ve bunu yapabileceğim tek kişi de Abdullah'tı. Zira tek arkadaşım oydu. Ve Ayasofya'ya ne olduğunu ve neden böyle olduğunu sorabilirdim ona. Benden fazlasını bildiği kesindi. Ona soracaktım ve ben kendi bildiklerimi bir sır olarak saklayacaktım bunu yapmaktan utanıyor olsam da.

Son gördüğümden farklıydı hâli. Saçı sakalı birbirine karışmıştı. Uzun saçlarını ensesinde toplamış, sakallarına tek tek beyazlar serpilmiş ve gözünde doğuştan varmış gibi duran o tuhaf buğulu hâl daha da artmıştı sanki. Yaşlanmıştı Abdullah. Benimle aynı ömrü yaşamış ama benden daha fazla yaşlanmıştı. Bazıları yaşamıyor ama yaşlanıyordu. Onlardandı işte Abdullah.

İşte şimdi akşam ezanının okunmasına bir saatten biraz daha fazla varken Abdullah'ın her zaman geldiği bir kahvehanenin önündeki koca bir çınar ağacının altına serpiştirilmiş iskemlelerde oturmuş çaylarımızı yudumluyorduk. Ve bana şüpheli gözlerle bakıyordu. Zira bir şeylerin olduğunu hissediyordu, biliyordum.

Biraz oradan buradan konuştuktan sonra ben daha fazla dayanamadım. İçimi yakan ateşi ona anlatamazdım elbet. Her şeyi söyleyemezdim ya da söylememeliydim. Ama sorabilirdim, dertleşebilirdim.

"Abdullah" dedim "sana bir şey sormam lazım."

"Buyur sor kardeşim" dedi kaçıncı olduğunu sayamadığım yeni bir sigarayı dudaklarının arasına koyarken.

"Sen bilirsin diye düşündüğümden biraz da bunu sana sormak istedim. Ayasofya'ya ne oldu?"

Dudaklarının arasına koyduğu sigaraya mıhlanmış gözleri birden bana doğru çevrildi. "Hayırdır" der gibi başını yana doğru çevirdi sonra.

"Nasıl yani? Neyi sormaya çalışıyorsun? Hem böyle aniden nereden çıktı bu?" dedi.

"Yani şu son yüzyıl içinde bunca şey oldu. Ben de az çok biliyorum elbette. Ama neden Ayasofya? Neden her yol, her dert ve bu dertlerin dermanı hep Ayasofya'ya çıkıyor?"

"Sadece son yüzyılda değil Tevfik, Ayasofya yapıldığından beri böyle bir dert vardı zaten. Ama şimdi nereden çıktı bu? Yani neden bana bunu soruyorsun?"

"Sen anlat hele bir. Nedeni çok mühim değil şimdilik. Hem belki daha sonra anlatırım..."

"Eyvallah. Nasıl diyorsan, öyle olsun..." dedi ve dudaklarının arasında duran sigarasını yaktı bu sefer. Derince nefes çekti içine. Sona sağ elini kaldırıp çaycının ufak çırağını çağırdı. Çocuk geldiğinde evvelden beri tanıdığını belli eder bir hâlde elini omzuna koydu çocuğun. "Hüseyin, bardaklarımız boş kalmasın ha!" dedi yarım bir tebessümle. Çırak da tebessümle karşılık verdi ve hemen koşup da iki bardak çayı getirip de bırakıverdi masamıza. Bir şekerin yarısını kırdı Abdullah başparmaklarının arasında ve çayına atıp da karıştırırken başladı anlatmaya;

"Ayasofya ile ilgili açıkçası günlerce konuşsak da tam olarak anlatamayız Tevfik. Zira tarihten daha eski ve belki de

İstanbul'dan daha mühim bir yerdir Ayasofya. Manevi tarihi tarafından önce bir semboldür ve o sembolü elinde tutan dünyanın yarsını eline almış ve diğer yarısına da sahip olmaya aday sayılmıştır.

Çok eski vakitlerde daha Ayasofya diye bir isim bilinmeden öncesinde bile aynı yerde, Sarayburnu'nda bir mabedin olduğundan bahseder eski kaynaklar. Yani en başından beri bu yer kutsal kabul edilmiş bir yerdir. Hatta buradaki o mabedi Hz. Süleyman'ın cinlerine yaptırdığını söyleyen efsaneler bile vardır. Yani üç İlâhî dinin de burası ile bir irtibatı hep kurulmuş ve o irtibat her vakit sağlam tutulmuştur. İstanbul'u kuran ve Bizans'ın ilk imparatoru olan Konstantin Hıristiyanlığı resmî din kabul edip de putperestliği reddedince İstanbul'u Katolik mezhebinin merkezi Roma'ya bir rakip olarak ve oraya da benzeterek kutsal bir şehir olsun diye imar etmiş ve hatta eski kaynaklarda geçtiğine göre İstanbul'a Nea Roma yani Yeni Roma ismini vermiştir. Ve bu yeni şehre büyük bir kilise yapmayı murat etmiş, böylece de ilk Ayasofya'yı yaptırmıştır. Hatta memleketinin her yanına kiliseler yaptırıp yeni kabul ettiği dini yaymak için çalışmıştır. Ve başarmıştır da. Ortodoks Hıristiyanların merkezi olmuştur Konstantin'in devleti. Ve o günden sonra da İstanbul Doğu Roma Vatikan'da Batı Roma diye kabul edilmiş ve Hıristiyanlığı temsil etmek için devamlı bir çatışma içine girmişlerdir. İşte bunun için Ayasofya çok önemliydi. Zira doğu Hıristiyanlarının merkezi burasıydı. Daha açık söyleyeyim Tevfik. O vakitlerde Hıristiyanlığın iki kalbi vardı biri İstanbul'da diğeri Roma'da. İşte İstanbul'da atan kalp Ayasofya'ydı. Onun için de ecdadın daha tarihe çıktığı ilk andan beri kendine 'kızıl elma' diye seçip de hedefine koyduğu yer Bizans'ın kalbiydi. Gerçi bugün gördüğümüz Ayasofya o ilk Ayasofya değildir. Daha sonraları yıkılmış tekrar yapılmış ve sonra yine yapılmıştır. Bugünkü Ayasofya tuhaf bir tevafukla Peygamber Efendimiz ile çağdaş

sayılır. Ve o zamanın Bizans İmparatoru Justinianos Hıristiyanlığın tek temsilcisi olduğunu ilan etmek için belki de dünyada o zamana kadar görülmemiş büyüklükte bir mabet olarak yaptırmış Ayasofya'yı. Hatta kutsiyetini göstermek için de dört bir yanda Hıristiyanlığın kutsal saydığı ne varsa hepsini buraya taşımıştır."

"Fatih Camii'nin yapıldığı yere on iki havari kilisesini yaptıran da aynı imparatordu değil mi?"

"Evet, orayı da yaptıran Justinianos'tu. Hatta oraya Hz. İsa'nın on iki havarisinin röliklerini yani kemiklerini, onlardan kalan emanetleri getirmeyi istemiş ve rivayete göre bazılarını getirmiştir de ve kendini neredeyse azizlerden biri saydığından oraya bir de kendisi için lahit koydurtmuştu" dedi ve çayından bir yudum daha aldı. "Sen içmeyecek misin Tevfik? Buz oldu çay..."

Ben her şeyi unutmuş gibi dinliyordum. Çay aklıma bile gelmemişti ama soğuk da olsa aldırmadan birkaç yudum peş peşe içtim.

"Sonra ne oldu peki Abdullah?"

"Sonrasında yaklaşık beş asır boyunca Ayasofya'nın ismi de kutsiyeti de bütün âleme yayıldı. Artık öyle oldu ki sadece Bizans dendiği vakit değil Hıristiyanlık dendiği zaman bile akla yalnızca Ayasofya geliyordu. Her yandan ve her dinden insanlar onu ziyaret edip hayretle geri dönüyorlardı. Bir hayal et Tevfik. Şimdi gördüğün bu büyük mabedin o zaman ve etrafında böyle büyük, kalabalık binalar olmadan durduğunu hayal et. Göğe asılı gibi ve bütün her yeri kaplar gibi. Bugün bile insanları bu kadar hayrete düşüren bir yapının beşinci, altıncı asırda nasıl bir etki yaptığını var sen düşün. Ama şöyle söyleyeyim sana Ayasofya'ya geldiğinde hacı olduğunu sayan Hıristiyanlar vardı, o koca kubbenin altında günahlarından arındıklarını sayarlar ve buradaki neredeyse her şeyin bir derde deva olduğunu, bir tılsımı bulunduğunu söylerlerdi. Hatta

bence Ayasofya'nın varlığından dolayı İstanbul'da kutsal sayıldı. Yani İstanbul'a kıymet veren de Ayasofya'ydı. Siyasi olarak elbette değeri vardı ama Ayasofya yapıldıktan ve böyle her bir yanda ismi duyulduktan sonra İstanbul Hıristiyan dininin de hatta cihanın da merkezi sayıldı. Tabii bu durumdan en fazla şikâyetçi olanlar Batı Roma'daki Hıristiyanlar yani Katolikler-di. Onun için de ne kadar aynı dine inanmış olsalar da türlü düşmanlıkları vardı birbirlerine. Biri diğerini günahkârlıkla suçluyor, öteki berikini Hz. İsa'nın dininden çıkmakla itham ediyordu. En sonunda bu çatışma ayyuka çıktı. Ve en sonunda iki kilise birbirlerini aforoz ettiler."

"Nasıl yani? Kiliseler birbirini nasıl aforoz ediyor?"

"Yani şöyle biri diğerini Hıristiyan olarak kabul etmiyordu, öteki de berikini. Ve bunu bütün mensuplarına bir şart gibi koymuşlardı. Yani Katoliklere göre Ortodokslar, Ortodokslara göre de Katolikler dinden çıkmış kâfirlerdi. Ve bunu sanki bir inanç gibi saymaya başladılar."

"Bunların ikisi de sonuçta aynı dinden değiller mi?"

"Menfaat işin içine girince din falan teferruat oluyor be Tevfik. Bu hep böyleydi."

Az sonra elinde iki bardakla beraber geldi çaycının çırağı masanın üzerine taze çayları koyup da boş bardakları aldı ve gitti. Bakışlarını birden çırağın ardına çevirdi Abdullah.

"Kimsesi yok" dedi.

"Anlamadım" dedim.

"Şu çocuğu diyorum. Suriyeli... Hiç kimsesi yok. Suriye'de annesi de babası da ölmüş. Bir komşusu bombalanmış evlerinin enkazının yanında tek başına ve ağlar hâlde bulunca onu da alıp getirmiş İstanbul'a. Bizim çaycı Mustafa abi de iyi adamdır. Almış yanına hem üç-beş para kazanıyor hem de onun evinde kalıyor.

"Üzüldüm."

"Üzüleceksin tabii. Üzülmelisin zaten. Ama yetmiyor be

Tevfik. Üzülmek hiçbir şeye yetmiyor. Onlar bizden çok daha fazlasını bekliyorlar aslında. Çünkü bizi hâlâ Osmanlı zannediyorlar. Oysa biz bile reddediyoruz Osmanlı'yı. Maddi olarak değilse de manevi olarak onlardan çok da iyi bir hâlde değiliz biz. Onların evlerine bombalar düşmüş bizim maneviyatımıza. Gelip görünce eminim ki hayal kırıklığı yaşıyorlar" dedi gözleri bulutlanmıştı sanki. Sonra birden bir şey hatırlar gibi; "Ablası varmış bu Hüseyin'in. O da o bombanın altında can vermiş. İsmi neymiş ablasının biliyor musun?"

Bu soru cevap verilecek bir soru değildi. Cevabını da verecekti belli ki Abdullah. Ama ben yine de 'neymiş?' der gibi başımı yana doğru eğdim.

"Türkiye" dedi.

"Ablasının ismi mi Türkiye?"

"Evet. Çok enteresan değil mi? Adam çocuğunun ismini Türkiye koymuş ve Türk bile değil."

"Gerçek mi bu?"

"Küçücük çocuk yalan söylemez herhâlde! İnsanlar için biz hâlâ Osmanlı'yız. Ve bu insanlar çocuklarının ismini Türkiye koyuyorlarsa biz hâlimizden utanmalıyız be Tevfik. Bu küçük çocuk bana yüzlerce kitabın öğretemediği bir şeyi öğretti. Kendimi..."

Bir vakit sessiz kaldık öylece. Çaylarımızı içtik. Çınar ağacının altında aklımızda tuhaf düşünceler ve biraz hüzünle karışık sustuk sadece. Biraz sonra elinde yine iki dolu bardakla geldi Hüseyin. Bu kez bir başka baktım o çocuğa. Yüzü gülüyordu ama bir başkaca hüzün vardı gözlerinde. Ne tuhaf! Suriye'de insanlar kızlarına Türkiye diye isim veriyorlardı.

Çocuk giderken bu defa ikimiz birden bakıyorduk ardı sıra. İkimiz de aynı şeyleri düşünüyorduk biliyorum. Ama söyleyemiyorduk.

"Nerede kalmıştık?" diye sordu birden Abdullah.

"Enkazın altında" diyesim geldi. Ama diyemedim.

Sonra sorusuna kendi cevap verip de devam etti Abdullah anlatmaya;

"He, aforoz... İşte böyle birbirlerini dinsiz diye kabul ettiklerinden sonra birkaç asır iki kilise de diğeri hakkında türlü şayialar yayarak insanları birbirine düşman ettiler. Ama asıl olan bin iki yüz dört yılında dördüncü haçlı seferi sırasında oldu. Kudüs'e gideceğiz diye yola çıkan haçlı askerlerinin yolu nasıl olduysa İstanbul'a düştü. Ve gelip İstanbul'u kuşattılar. Uzun süren kuşatma sonunda da yıktıkları bir sur gediğinden İstanbul'a girdiler. Önlerine çıkan kim olursa canice öldürdüler. Kadın, çocuk, yaşlı demeden katlettiler. Hatta bazı kaynaklar her bir yanda insan parçaları olduğunu, kanların su gibi aktığını yazarlar. Asıl hedeflerinde Ayasofya vardı. Zira rivayete göre Hıristiyanlığın kutsal emanetleri Ayasofya'nın içine gizlenmişti ve Haçlıların asıl maksatları onları almak ve Roma'ya götürmekti. Ve azgın sürüler gibi Ayasofya'ya girdiler ve her yanı yağmaladılar. O vakitler Bizans çok zenginmiş derler. Her yanına serpilmiş kubbeler varmış ve gören gözler tekrar tekrar bakarmış. İşte haçlı askerleri ne buldularsa almış, yağmalamış, yakmış, yıkmışlardı. Ayasofya'nın içinde ettikleri rezillikleri anlatacak değilim. Ama yaklaşık altmış yıl boyunca burada kalmış ve geride bir enkaz bırakmışlardı. Ayasofya'daki tarihi yağmalayıp, buldukları her şeyi çalmışlar, insanların canlarını almışlar ve hem İstanbul'u hem de Ayasofya'yı harabeye çevirmişlerdi. Arkalarında yıkık dökük bir şehir ve mabet bırakmışlardı. Hatta Ayasofya'ya bir de utanç hatırası bıraktılar."

"O ne demek?"

"Hani Ayasofya'nın üst katında bir mezar taşı var ya, üzerinde Henricus Dandolo yazıyor. İşte o Dandolo İstanbul'u ve Ayasofya'yı yağmalayan o haçlı askerlerinin başında komutanlık eden Venedik doçu. Yani adam o kadar rezillik ve barbarlık yapmış ama hâlâ onun ismi her yanında bütün sefillikleri

yaptığı ya da yaptırdığı Ayasofya'nın içinde bir utanç nişanı gibi duruyor."

"Enteresan gerçekten. Bunca zulmü gördükleri için de Bizans halkı İstanbul'da Latin başlığı görmektense Müslüman sarığı görmeyi yeğleriz demişlerdi değil mi?"

"Doğru söylüyorsun Tevfik. Ondan sonra da bellerini doğrultamadılar zaten ve Roma ile aralarında hep bir husumet ve hatta nefret vardı."

"E, ben sana yakın tarihi sordum sen neredeyse en başından başlayıp bütün her şeyi anlattın. Esas meseleyi unuttun be Abdullah."

"Yok, yok. Unutmadım ama bunları anlatmadan. Sonrasını anlatmak pek anlamlı olmayacaktı. Belki biliyordun bunları ama ben de gevezelik var biliyorsun, bulmuşum senin gibi dinleyen birini anlatmazsam olmaz" dedi tebessüm ederek.

"Anlaşılan akşamı burada edeceğiz. Anlat hadi..."

"Dedim ya işte bu Latin istilasından sonra Bizanslılar bellerini doğrultamadılar. Öyle kolay iş değil yarım asırdan fazla zulmetmişler burada insanlara. Buldukları kıymete değer ne varsa yağmalayıp Avrupa'ya götürmüşler. Bu kadar zenginliğe kendileri de şaşmış esasen, buraya köle olarak gelen zengin olarak gitmiş, hayatlarında bir kuru döşekte yatmamış adamlar buradan götürdükleri altınlarla saraylar satın almış. Anlayacağın ne İstanbul kalmış geride ne de Ayasofya...

İki asır boyunca böyle eski hâllerine dönmek için uğraşmışlar. Ama bu kez de bizimkiler dayanmış kapıya. Osmanlı mefkûresi için İstanbul kilit noktadır. İstanbul'a girmeden devlet olamayacaklarına inanmışlar. Ve hatta Hz. Peygamberin hadisi mucibince İstanbul'u almayı kutsal bir vazife saymışlar. Bunun için de hedefe hep İstanbul'u koymuşlar ve Ayasofya'da secde etmeye bir dava gibi inanmışlar.

Neticede de Sultan Mehmed daha o gencecik yaşında dikilmiş yaşlı ve yorgun Bizans'ın surlarının önüne. İki asır geç-

mesine rağmen daha henüz Latin istilasının izlerini silememiş Bizans. Çok güçlü olmasa da sağlam surlarla çevirili... Ama Sultan Mehmed değişik adam... Hem âlim hem hakîm... Tarihini de biliyor, Bizans'ın zaaflarını da ve kıymetini de... Onun için de elinden geldiğince savaşmadan almaya çalışmış şehri. Ama olmamış ve savaş kaçınılmaz bir hâl almış. Neticede de bildiğin gibi fethetmiş İstanbul'u. Ama enteresan olanı doğrudan Ayasofya'ya gitmesi. Ve orada hemen iki rekât namaz kılması. Kim bilir daha evvelinde kaç rüyada Ayasofya'da namaz kılmıştır. Zira hayali bu, rüyası bu ve bence derdi de. O biliyordu çünkü İstanbul'un kalbinin Ayasofya'da attığını ve Ayasofya'yı alırsa batıdaki düşmanlarının kalbine mızrağı işte o zaman mıhlayacağını biliyordu. Hem itikadı sağlam adamdı Fatih. Derviş yaratılışlıydı. Ben eminim ki düşüncesi şuydu ki o vakte kadar âlemin en büyük mabedi olan Ayasofya İslâm mabedi olmalıydı ve oldu da...

Onun zamanında da ve sonrasında da ecdat gözünden bile sakındı Ayasofya'yı. Fatih hemen camiye tahvil etti, etrafına medreseler yaptırdı, bir vakıf kurdu. Sonrakiler de onun yolundan gidip bu mabedi İslâm'ın en ihtişamlı merkezlerinden birine çevirdiler. Harap hâlde aldıkları bu şehri ve mabedi cihanın merkezi yaptılar. Asırlarca da böyle sürdü."

"E Hıristiyanlar bir şeyler yapmadılar mı en önemli mabetlerinden biri bizim elimize geçti diye?"

"Yaparlardı. Hem ufak tefek şeyler de olmadı değil ama yapamadılar. Zira biz güçlüydük. Yanaşamıyorlar, yaklaşamıyorlar hatta daha açık söyleyeyim korkuyorlardı. Ne zaman ki gücümüz azaldı işte o zaman ilk dillendirdikleri mesele Ayasofya oldu. Ama biz siyasi olarak güçsüz olsak bile manevi gücümüz tamdı ve Osmanlı padişahları, devletin en zayıf anında başta olanları bile Ayasofya meselesinin bahsini bile açmadılar. Zira orası Müslüman ibadetgâhıydı, Fatih'in mirasıydı artık ve değişmesi için ancak yerle bir olması gerekirdi. Başka türlü

asırlardır alınların secdeye konduğu o camii bu vasfından sıyırmak mümkün değildi. Canlarını verebilirlerdi bu dava için.

Hoş kime ne anlatıyorum. Bunu senin benden daha iyi bilmen lazım... Büyük deden Binbaşı Tevfik Bey o inançlı Osmanlı serdengeçtilerinden biriydi işte. Canını vermeye hazırdı Ayasofya için."

"Evet, dedem hep anlatırdı."

"Anlatılmayacak gibi bir şey değil ki. Ayasofya Camii'ne pis ayaklarınızı sokmam deyip de direnen bir mücahitti o. Ama onu da unutturdular. Ayasofya'nın cami olduğunu da o mefkûreyi de ve Fatih'ten beri onca sultanın ve ecdadın secdeye gittiği o yerleri de unutturdular."

"Hah işte, tam da burası asıl sorduğum. Nasıl unutturdular? Nasıl oldu?"

"Osmanlı Devleti son zamanlarında gücünü yitirince ki bence bunun esas sebebi de yine manevidir. Zira düşman maneviyatımıza saldırmış, hayallerimizi, ideallerimizi bir şekilde zihnimize Osmanlı olduğumuzu unutturarak çalmıştı. Ve Tanzimat'tan beri bir şekilde cellâdına âşık etmişti bizleri. Aramızda kendini, kendi kimliğini, dinini, her şeyini inkâr eden onlarca insan vardı. Bile isteye konmuşlardı makamlara. Ve düşmandan daha düşmanca saldırıyorlar, çalışıyorlardı.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da bir şekilde mağlup olan devletlerin arasında bulunduğumuzdan çıkıp da gelmişlerdi İstanbul'a ve İstanbul fethedildiğinden beri ilk kez düşman askerleri şehre giriyorlardı. Hem şu da var geçilmez dediğimiz Çanakkale daha evvelinde zaten geçilmişti yani. Ve İstanbul'a kadar gelinmişti. Aynen o Latin istilasında dedelerinin yaptığı sefilliklerle geldiler. Sarayları yağmaladılar, oralara yerleştiler, Osmanlı belgelerine, Kur'ân-ı Kerim'e hakaretler ettiler, Müslümanlara saldırdılar, kimini öldürdü, kimine akla gelmeyecek rezillikler ettiler. Sonra çekip gittiler. Bin dokuz yüz on sekiz yılında girdikleri İstanbul'dan bin dokuz yüz yir-

mi üç yılında sessizce çıkıp da gittiler. Ama giderken ne götürdüler biliyor musun?"

"Ne?"

"Dedim ya esas davaları maneviyatımızdı diye. Onlar bizim Türklüğümüzden değil belki Müslümanlığımızdan korkuyorlardı. Zira biliyorlardı ki biz inandığımız vakit karşımızda duramayacaklar, öldüğümüzü sandıkları anda bile enselerinde bizi bulacaklardı. Onun için de giderken Sultan'ı yani Halife'yi de götürdüler."

"Abdullah! Zihnimi allak bullak ettin?"

"İyidir. İşte o Sultan, Vahdettin'di. Ve senin büyük deden onu korumakla vazifeliyken onu Ayasofya'ya göndermişti. Bunca şey arasında neden Ayasofya'ydı aklına gelen?"

Pür dikkat Abdullah'ı dinliyordum ve hayret ediyordum bunları nereden bildiğine. Neden dercesine başımı salladım.

"Çünkü Sultan Vahdettin biliyordu ki Ayasofya elden giderse ta Orta Asya'dan gönüllerindeki mefkûre ile çıkan ecdadın nizam-ı âlem davası çökecekti. Ayasofya'nın kubbesi o davanın kubbesiydi ve bu emanet onun omuzlarındaydı, buna müsaade edemezdi. Ve etmedi de o zaman. Büyük deden karşılarında bir aslan gibi durdu. Ama yalnızca o değil. Onun gibi duran ve duracak başkaları da vardı. Yoksa çoktan karar vermişlerdi Ayasofya'yı kiliseye çevirmeye. O işgal yıllarında Katolik Kilisesi ve Patrikhane, Ayasofya'yı kiliseye çevirmek için bir karar aldılar. Ve ciddiydiler bunu yapacaklardı. Ama karşılarında aynen Binbaşı Tevfik Bey gibi birileri daha vardı; Mim Mim Teşkilatı..."

"Ne teşkilatı?" dedim şaşkınlıkla...

"Hani çok bilinen Teşkilat-ı Mahsusa var ya, onun yerine kurulan bir teşkilat. Asıl adı Müsellah Müdafaa-i Milliye... Ama daha çok baş harflerini kullanarak kısaltıyorlar. Yani Mim Mim...

İşte bu teşkilat Ayasofya'yı kiliseye çevirme planından ha-

berdar olunca bir bildiri yayınlıyor. Eğer Ayasofya Camii'ne haç takmaya teşebbüs edilirse bombalayacaklarını ve hatta kubbesine ve dört minaresine bombaların konduğunu söylüyorlar. Ve bunu yapacak güçleri de var. Onun için de çekiniyor işgalciler ve en azından o zaman için bu sevdalarını erteliyorlar."

"Yani sen şimdi Binbaşı Tevfik Bey'in, yani büyük dedemin de böyle bir teşkilata mensup olduğunu mu söylemeye çalışıyorsun?"

"Bilmiyorum ama öyle de olabilir."

Zihnim gerçekten karışmıştı ve ben ne düşüneceğimi kestiremiyordum. Her şey daha karışık bir hâl alıyordu gittikçe. Çözmekte zorlanıyordum. Açıkçası bu kadar fazlasını hayal bile etmemiştim ben. Nereye varacaktım, ne anlayacaktım ve ne bulacaktım?

"Sonrası zaten say ki Latin istilası..."

"Ne dedin Abdullah?" zihnimdeki düşüncelerden ne söylediğini işitmemiştim bile.

"Sonrası diyorum. Sonrasında her şey değişiyor. Cumhuriyetin ilanından sonra ilk vakitler öyle çok da şikâyetçi değil halk. Ayasofya yine aynı şekilde inanmış insanlarla dolu. Ama bu kez daha bir sarılmışlar dine. Zira karşılarındaki düşmanın niye geldiğini biliyorlar. Ve maneviyatlarını teslim etmek istemiyorlar. Hem şunun farkındalar ki savaş meydanında askeri çok olan değil inancı tam olan galip gelir. Ne azlar çoklara galip gelmiştir bu inançla. Onun için hem Peygamberin müjdesi hem Fatih'in emaneti hem de fetih sembolü olan Ayasofya'ya sıkı sıkıya sarılıyorlar. Ama sonra mesele değişiyor. Otuzlu yıllarda arka arkaya acayip işler oluyor bu topraklarda. Osmanlı ile ilgili ne varsa karalanmaya başlıyor. Osmanlı padişahları ayyaş mı olmuyor, sapkın mı olmuyor, basiretsiz mi olmuyor? Daha bilmem ne kadar terane... Ama işin tuhaf tarafı bunu söyleyenler o padişahların fethettikleri topraklarda yaşıyor.

Sonra onların dili unutturuluyor. Kör, sağır, dilsiz kalıyor insanlar. Evlerinde Arap harfleriyle yazılmış kitabı olanlara baskı yapılıyor, kimi hapse atılıyor, kimine hakaretler ediliyor. Tabii bunların içinde Kur'ân-ı Kerim de var. Sonra ezan asıl hâlinden çıkarılıyor da Türkçe okunmaya başlanıyor. Hem de ilk olarak nerede biliyor musun? Fatih Sultan Mehmed'in kendi adıyla anılan camisinde. Yani Fatih Camii'nde... İkincisi ise Ayasofya Camii'nde hem de bir Kadir Gecesi. Neden bu sıra ve neden başka yerler değil. Tesadüf mü?

Buna uymayanlar hapislere atılıyor, dayak yiyor kimi idam ediliyor. Ama bitmedi daha. Tam o dönemlerde Avrupa basınında yazılar çıkıyor Ayasofya Camii'nin harap hâlde olduğu, tamir edilmesi gerektiğiyle ilgili ve aynı vakitlerde yerli basın da aynı manşetlerle çıkıyor. Ve bir şey daha var tam bunlar olurken yine tesadüfen (!) Amerika'da Bizans Araştırmaları Enstitüsü kuruluyor. Ve ilk icraatı için de seçtiği mekân Ayasofya Camii. Türk Hükümetine Ayasofya Camii'ndeki Bizans eserlerini ve mozaiklerini temizleyip gün yüzüne çıkarmak için teklifte bulunuyorlar ve bu işin karşılığında bir ücret de talep etmiyorlar. Teklifleri hemen kabul ediliyor.

Bin dokuz yüz otuz bir yılında bu enstitünün başkanı Thomas Whittemore İstanbul'a gelip Ayasofya Camii'nde çalışmalara başlıyor. Fakat beyzadenin bir derdi var; ilmi çalışmalarını yapması için Ayasofya Camii'nin ibadete kapatılması gerektiğini, buraya namaza gelen halkın onu engellediğini söylüyor. Ve kabul ediliyor. Hatta hiçbir emir ya da kanun yokken kabul ediliyor ve Ayasofya Camii işte tam zincirleniyor ve hapsediliyor. Hatta hiç alakası yokken Küçük Ayasofya Camii'nin de minarelerini yıktırıyor bu Amerikalı.

İşe caminin içindeki halıları kaldırtmakla başlıyor. Her yandaki Bizans'tan kalma eserleri ortaya çıkarmak için azami gayretle çalışıyor. Ki Osmanlı Devri'nde hiçbir Bizans eseri ne yok edilmiş, ne de sökülmüştü. Ayasofya'dan giden eserlerin

çoğu Latin istilası sırasında ve bu Amerikalının çalışmaları sırasında oluyor. O sırada zamanın müzeler müdürlüğüyle beraber "Ayasofya'nın ilk hâli olan Bizans Dönemi'ndeki hâline geri döndürülmesi" kararlaştırılıyor. Bunun için de İslâm namına her ne varsa çıkarılmasına karar veriliyor. Kandiller, rahleler, halılar, el yazması Kur'ân-ı Kerim'ler, şamdanlar, sakal-ı şerif hepsi camiden çıkarılıyor. En son Mustafa İzzet Efendi'nin on dokuzuncu yüzyılda yaptığı devasa büyüklükteki o sanat eseri levhaları bile yerlerinden indiriliyor ama kapıdan çıkarılamıyor. Buna da bir çare bulunuyor, parçalayarak çıkarmayı planlarlarken o vaktin inançlı insanları bir şekilde engel oluyorlar buna. Ama yine de yerlerine astıramıyorlar. Bir köşeye üst üste yığılıyor ve bin dokuz yüz kırk dokuz yılına kadar orada kalıyor. Ve hatta Ayasofya Camii'nin yanına Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı medreseyi de işte o zamanlar yıktırılıyor.

Henüz bir kanun yok bunlar yapılırken. Ta ki otuz dörtte uyduruktan bir kanun çıkarılana kadar tam anlamıyla gasp ediliyor Ayasofya Camii.

Sonrasını da görüyorsun işte. Ayasofya kilise olmadı belki ama cami de değil. Öyle olsa abdestimizle girerdik."

Gözlerime kadar gelen yaşları dökmemek için direniyordum. Bu neydi böyle? İnsan bunu neden yapardı? Hem Ayasofya ne acılar çekmişti? Ecdadın kemiklerini sızlatmış, mü'minlerin ciğerlerini yakmışlardı.

Tarif edemiyordum hüznümü ve Abdullah'ın yüzüne bakamıyordum. Biliyordum ki bakarsam ağlayacağım. Belki de o da benim gibi hissettiğinden hiçbir şey söylemiyordu. Sadece ve sessizce oturuyorduk. Ve galiba çokça utanıyorduk.

Belki bir çeyrek saat sessizce oturduk o çınar ağacının altındaki taburelerde. Birkaç bardak çay içtik. Birkaç tane sigara...

Ve sanki sözleşmiş gibi hiçbir şey söylemeden kalktık oturduğumuz yerden. Abdullah'ın çayların parasını öderken Hü-

seyin'in cebine para sıkıştırdığını gördüm. Benim aklım başımdan gitmişti ama o bu inceliği bile unutmamıştı.

Hava artık neredeyse kararmıştı. Yokuşun başına kadar beraber yürüdük. Hiçbir şey konuşmuyorduk. Zaten daha ne konuşabilirdik ki. Söz tükenmişti. Ya da ben öyle sanıyordum.

Tam ayrılacağımız sırada Abdullah bir şeyler hatırlamış gibi aniden bana çevirdi başını;

"Bak enteresan bir şey daha var. Sultan Alparslan'ın da Ayasofya Camii ile bağlantısı var."

"Selçuklu Sultanı Alparslan'ın?"

"Evet, evet onun. Sultan Alparslan Malazgirt Zaferi'nden önce bir ajan sokuyor Bizans'ın içine. İsmi Sarı Hafız diye geçiyor kitaplarda. Asıl adını bilmiyorum. Bu Sarı Hafız öyle bir yerleşiyor ki Bizans'a Ayasofya'nın içinde bir rahip gibi uzun vakitler orada kalıyor ve derler ki Sultan Alparslan ondan aldığı bilgilerin de sayesinde Malazgirt'te galip geliyor.

Hatta bazıları bu Sarı Hafız'ın soyundan gelenlerin İstanbul'un fethine kadar orada gizli görevlerine devam ettiklerini ve hatta Fatih'e bile bilgiler gönderdiklerini söylüyorlar. Ama tabii bunları tam olarak bilemiyorum.

Neyse çok konuştum. Bunları niye merak ettiğini bilmiyorum Tevfik ama konuşmak iyi oldu."

"Çok iyi oldu hem de... Sağ olasın Abdullah. İnan bana çok şey öğrettin."

Bir şey söylemedi, sadece tebessüm etti. Ve başını hafifçe öne doğru eğip yürüdü. Neden sonra birkaç adım atıp da ardına döndü tekrar ve gözlerimin tam içine baktı:

"Ben eminim ki Ayasofya ilelebet böyle mahzun ve mahpus kalmayacaktır Tevfik. Elbette onu yeniden secdelere açacak ve yeniden özgür kılacak bir Fatih gelecektir."

"İnşallah" dedim "inşallah..."

Ayasofya Efsaneleri -9-

Sultan Alparslan ve Sarı Hafız

RİVAYETE GÖRE SULTAN ALPARSLAN bir gün komutanlarını bir araya toplamış ve birlikte çok uzun soluklu bir plan yapmışlar. Plana göre; komutanlardan biri Alparslan'a isyan edecek, isyan şiddetlenecek ve komutan Bizans'tan sığınma talep edecekmiş. Komutanın ordusunda çok seçkin askerler varmış. Her şey planlandığı gibi gitmiş ve Bizans İmparatoru, Alparslan'a karşı komutanı yanına almak için sığınma talebini kabul etmiş.

Komutanın ordusunda yer alan özel eğitimli askerlerin amacı Alparslan'a Bizans ile ilgili düzenli olarak bilgi aktarmakmış. Bu askerler arasında bir de Sarı Hafız lakaplı bir hafız varmış. Diğer dinler hakkında da oldukça bilgili olan sarı hafız zamanla Bizans İmparatoru'nun güvenini kazanmış ve Ayasofya'da görevlendirilmiş. Kısa sürede Ayasofya'nın kıdemli din adamlarından biri hâline gelmiş. Bu sayede seçtiği birkaç askeri de Ayasofya'ya görevli olarak aldırmış.

Rivayete göre Sarı Hafız akşam olup da Ayasofya'nın kapıla-

rı kilitlendiğinde yanına aldığı diğer Müslüman askerlerle cemaat hâlinde namaz kılıp da dua ederlermiş.

Müslüman Türkler, Sarı Hafız'ın yaptıklarıyla; "Zaten Bizans fethedildi, gayrı sıra maddi zaferde" diyorlar ve sefere çıkmak için bekliyorlarmış.

Öte taraftan Alparslan Ayasofya'da görevli olan bu gizli Müslüman askerlerinden aldığı bilgiler ile Malazgirt Savaşı'na hazırlanmış. Ve Malazgirt Zaferi'ni Sarı Hafız ve bu askerlerin verdiği bilgilerin de yardımıyla kazanmış...

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Ayasofya'yı açmak yeniden ayağa kalkmaktır.

ABDULLAH'IN ANLATTIKLARI bütün düşüncelerimi değiştirmişti. Daha doğrusu içinde olduğum bu sırrın aslında benim sandığımdan çok daha fazlası olduğunu düşünmeme sebep olmuştu da inanıp inanmamak da zorlanıyordum. Onun söylediği gibi bir teşkilatın içinde olabilir miydi acaba Binbaşı Tevfik Bey? Olmasında bir sakınca da yoktu ve hatta belki o zaman için bu gerekliydi. Ama bunu böyle düşünmek beni o kadar fazla heyecanlandırıyordu ki, inanamıyordum. Hem bu bahsettiği teşkilat neydi? Kimdi? Ne yapardı? Mim Mim Teşkilatı... İlk kez duymuştum. Ama beni asıl düşündüren dedemdi. Bunca şeyi biliyorsa ve bu bana verdiği emanet onda kalıyorsa? Acaba bu teşkilat aynı isimle olmasa dahi hâlâ var mıydı? Ve dedem bunca şeyi biliyorsa ve beni bu yola bile isteye gönderdiyse o da bunun içinde miydi? Öyleyse de, değilse de dedemin vasiyeti gibi kabul ediyordum ben zaten bunu ve ama bu kadar fazlası beni hayrete düşürüyordu. İnan-

mıyordum, bir hikâyenin içinde gibi hissetmiştim en başlarda kendimi. Oysa şimdi bir sırrın içindeydim. Ben bir şeyleri bulduğumu sandıkça bir başka şey çıkıyor, onu buldukça arkası geliyor, bir sonraki bir öncekinden daha fazla hayret veriyordu.

Misal ki en başında dedemin verdiği ömür boyu dert diye dertlendiği ve bana masal gibi devamlı dillendirdiği, her hâlinde gösterdiği bir Ayasofya vardı. Sonra son anında bana emanet ettiği bir anahtar, sırlı, tılsımlı bir anahtar ve bir kitap çıktı karşıma sonra. Ta Fatih Sultan Mehmed zamanında yazılmış bir kitap. Ve şimdi de bu teşkilat meselesi... Ayasofya'nın etrafında bunca sır nedendi? Neler olmuştu ve neler oluyordu hâlâ böyle? Ve neden ben bir şekilde bütün bunların içindeydim? Meraktan ölebilirdim. O kadar fazla merak ediyordum ki artık her şeyin altında bir şey, her görünenin arkasında bir başka cisim, her gördüğüm duvarda bir sırlı resim ve hep Ayasofya ile bağlantılı olacak sandığım bir isim arıyordum.

Hem dedemin bana verdiği o anahtar hangi kapıyı açacaktı? Hep bende mi kalacaktı? Biri benden alacak mıydı? Bana ne olacağını kim söyleyecek, kim anlatacak, kim gösterecekti? Ömer Efendi ile okuduğumuz kitap nereye varacaktı ve cuma günü Eyüp Sultan'da ne olacaktı da ben oraya gidecektim? Başka biri değil de neden ben gidecektim? Hiçbir şey bilmiyordum ki evvelinde. Bildiğimi zannediyordum belki ama hayır hepsini şimdi şimdi öğreniyordum. Ve zihnimdeki bunca sırrın, bunca efsunun altında eziliyordum.

Abdullah'tan ayrılıp da Ömer Efendi'nin sahaf dükkânının yanındaki camiye doğru yürürken çok dua ettim Allah'a. Çok fazla dua ettim ki yolumu kolaylaştırsın. Beni bu yola sokan kişi dedemdi ve muhakkak ki bulmamı istediği yarım bıraktığı ama benim tamam etmemi dilediği bir şey olmalıydı. Ama henüz tam manasıyla anlayamıyordum. En büyük dert anlayamamaktı ve ben henüz hiçbir şeyi anlayamıyordum.

Tek bildiğim; dedemin sırrı bendim ve Ayasofya'da iki rekât namaz kılmadan ölmeyecektim. Bütün yolu bu duayı ederek gittim.

* * *

"Gel evlat" diyerek sahaf dükkânından içeri aldı beni Ömer Efendi. Yine evvelki gün olduğu gibi camide yatsı namazını kılmış ve sahaf dükkânının olduğu medreseye girmiştik. Eğer o günü Abdullah'la konuşarak geçirmeseydim saatler geçmezdi biliyordum. Zira bu okuduğumuz kitabı çok merak ediyordum ve ne olacağını, ne bulacağımı öğrenmek için elimde tek rehber o var diye vehmediyordum.

Dükkândan içeri girdiğim vakit bir değişiklik olduğunu fark ettim içerisinde. Sanki her tarafı dolduran, duvarlarda asılı gibi, kitaplarla örülmüş gibi duran raflar seyrelmiş, yerlerdeki kitaplar kalkmış gibi geldi. Bir boşluk vardı içeride. Bir şeyler eksilmiş, azalmış, yok olmuş gibiydi. Ki yanılmıyordum, öyleydi.

"Hayırdır Ömer Amca?" dedim şaşırarak. İlkin neyi sorduğumu anlamamış gibi baktı yüzüme gözlerini büyüterek. Ama ne demek istediğimi biliyor ve anlıyordu. Sonra etrafına doğru iki yanına da çevirdi hızlıca bakışlarını, raflara, duvarlara bakındı.

"Ha kitapları diyorsun. Kitapları taşıttım evlat. Birkaç güne kalmaz tamamen boşaltacağım burayı."

"Nasıl yani? O nereden çıktı Ömer Amca?"

"Vazife tamam olduğu vakit gitmek düşer evlat."

"Ne demeye çalışıyorsun Ömer Amca? Ne vazifesi, ne gitmesi?"

Şaşkındım. Benim bildiğimden daha fazlası oluyordu etrafımda ve bunların tam ortasında ben vardım galiba. Ama bilmiyordum ya da bildiğimin farkında bile değildim.

Hayretimi fark ettiğinden olacak sağ elini uzatıp da bile-

ğimden kavradı Ömer Efendi. O zaman daha evvel gözüme ilişen ama tam manasıyla farkına varamadığım, anlayamadığım yüzük dikkatimi çekti. Sağ elinin yüzük parmağında siyah bir taş üzerine kazınmış sırt sırta duran iki mim...

Bunu görür görmez bir ürperti doldu içime. Hatta bir adım geri attığımı hissettim. Çift mim... Mim mim yani. Dayanamayıp yüzümü kaldırıp da gözlerine baktım Ömer Efendi'nin. Bir şeyler söylemesini bekliyordum. Söylemeliydi de... Ama o hiçbir şey söylemedi. Zira anlıyordum ki bu teşkilat meselesini bildiğimin farkında değildi. Hem nereden haberi olacaktı ki? Abdullah'tan öğrenmiştim bunu. O da neredeyse cümlenin arasında geçen birkaç cümleyle...

Gözlerim tekrar sağ kolumun üzerinde duran Ömer Efendi'nin parmağındaki yüzükteydi. Nasıl bir yola girmiştim? Dedem beni neye yollamıştı? Ömer Efendi ile aralarındaki münasebet sadece iki dostun muhabbeti değildi, anlıyordum.

Ömer Efendi'nin yüzüne baktım tekrar. Zira bendeki tuhaflığı, şaşkınlığı fark etmiş olmalıydı. Gözlerinin içine diktim gözlerimi. Ama hayır, bir şey söylemedi. Buruk bir tebessüm yerleşti sakallarının çevrelediği yüzüne ve ardını dönüp de yürüdü. Arkasından baktım sadece. Şaşkındım ve korkuyordum.

"Haydi, gel evlat" diye seslendi benden birkaç adım uzaklaştığı vakit "yarım kalanı tamam edelim."

Ben de yürüdüm arkasından ama aklımda tuhaf düşünceler. Ömer Efendi ve parmağındaki o yüzük... Üzerinde iki tane mim. Yani mim mim... Yok hayır! Olsa söylerdi. Bana en azından bir şeyler anlatırdı. Ömer Efendi bu teşkilatın içinde miydi yani? Peki ya dedem? Etrafımda neler oluyordu böyle? Ne biliyordu Ömer Efendi? Ne yapıyordu? Vazife dediği şeyin bununla bir alakası var mıydı? Ya da neydi vazifesi? Hiçbirini bilmiyordum ama artık bu kadar sır içimi daraltıyordu. Ne yapıp edecektim de soracaktım bunları Ömer Efendi'ye bir şey-

ler anlatmasa da en azından benim de bir şeyler bildiğimi ya da en azından fark ettiğimi bilmeliydi.

Peşi sıra yürüdüm. Yine daha evvel oturduğumuz aynı tahta masanın etrafına oturduk. Ama bu kez eskisi kadar rahat gelmedi bana ve kendimi rahat hissedemedim. İçimde bir garip tedirginlik vardı ve meraktan nefes almaya bile zorlanıyordum neredeyse.

Akşamın bu saatinde eski bir medresenin sahaf dükkânına çevrilmiş bir odasında ve tavanda hafif bir sarı ışığın altında oturuyordum. Sadece bir kitabı okuyacağımızı sanıyordum ama bir başka şey oluyordu, bambaşka bir şey oluyordu.

Az sonra Ömer Efendi duvardaki gömme dolabın üzerindeki hat levhasını alıp da kenara koydu önce. O an bir şimşek çaktı sanki gözlerimin önünde. Bir şeyler hatırladım. Daha evvel o levhaya uzun uzun bakmıştım. Ama şaşkınlıktan olacak hiç hatırıma gelmemişti. O levhanın üzerinde aynen Ömer Efendi'nin parmağındaki yüzükte olduğu gibi sırt sırta vermiş iki mim harfi vardı. Ve ben bunu daha evvel görmüştüm ama şimdi anlıyordum.

"Şu levhaya bir bakabilir miyim Ömer Amca?" dedim benim de beklemediğim sinsi bir edayla.

"Olur, evlat tabii ki bakabilirsin" dedi Ömer Efendi çok sıradan bir şey söylemiş hâliyle. Ve arkası dönük olan levhanın önünü çevirdi bana doğru.

Doğru hatırlıyordum. İşte aynen yüzükteki gibi çift mim... Bu kez o kadar şaşırmadım. Alışıyordum galiba. Ama bir şeyler söylemeliydim.

"Ne kadar güzel Ömer Amca... Sırt sırta iki mim harfi... Bir anlamı olmalı değil mi? Yani böyle levhaların hep bir anlamı vardır."

"Var elbette. Olmaz mı!" dedi "her şeyin bir anlamı vardır. Her şeyin bir maksadı vardır. Boş yere değildir hiçbir şey evlat. Tesadüf dediklerin bile planlıdır. Tesadüf yoktur hayatta!"

"Yani o levha oraya rastgele asılmış değil, öyle mi?"

"Evladım" dedi âlemde rastgele olan bir şey yoktur hiç. Ne senin buraya gelişin tesadüf, ne benim seni bilişim tesadüf, ne bütün bu olanlar tesadüf... Anlatacağım, hepsini anlatacağım. Meraklanma."

Sustum. Bir şey söylemedim. Söylememeliydim. Öyle inandım, öyle zannettim. Ve anladım ki ben buraya gelmeden evvel benim geleceğimi biliyordu Ömer Efendi. Yalan söyleyecek adam değildi, biliyorum. Ne söylemişse o kadarını biliyordur. Ama benim buraya geleceğimi, dedemin beni göndereceğini biliyordu demek ki.

Ve inandım ki tesadüf değildi hiçbiri. Ben öyle sanmıştım.

Geldi ve tam karşıma oturdu Ömer Efendi. Beyaz sakallarıyla çevrelenmiş yüzünü kaldırdı ve gözlerimin içine baktı bir vakit.

"Bak Tevfik" dedi "daha çok gençsin. Ben senin ömrün kadar neredeyse üç tane yaşadım. Onca şey gördüm, onca insan tanıdım. Bizim gibi insanların, bizim zamanımızda yaşayan insanların pek çok dertleri vardı. Aç kaldık, yiyecek bir şey bulamadık. Zulüm gördük, hapislere atıldık, sürgün gördük gurbetlerde kırıldık, yaşamadık ama çok yaşlandık. Ama bunca derde katlandık biz evlat. Sustuk, affettik hatta. Yalnızca imanımıza saldıranları affedemedik, onların yaptıklarını hazmedemedik. Vatanına, dinine, milletine ihanet edenleri hasım bildik.

İşte Ayasofya bu saydığım bütün mefkûrenin bir bedende tecessüm etmiş hâliydi. Ayasofya kapanınca, secdeye gidilmez olunca orada bizim bedenimize baltalar vuruldu sanki. Kabul edemedik, inanmadık. Ama gücümüz de yetmedi bir şeyler yapmaya...

Bu millet en büyük ihanete o vakitlerde uğradı işte. Bizi ta Orta Asya bozkırlarından buralara kadar getiren inancımızdı. O olmasa atlarımızı buralara kadar sürmez, bunca şehit ver-

mez ve bunca ölmezdik. Ayasofya o maksadın nişanesiydi, bu inancın cisim bulmuş hâliydi. Ona tebelleş olanlar ya da buna izin verenler, inancımıza da, davamıza da, ecdadımıza da bu yolda canlarından olanlara da ihanet ettiler. Ve biz engel olamadık.

Sadece yapılabilen Ayasofya'nın kilise olmasını engellemekti. Gerisine gücü yetmedi kimsenin. Zira düşman içimizdeydi, bizleydi ama bizden değildi. İşte o zaman da en önde büyük deden vardı işte. Ama arkasında bu inanç uğruna, bu mefkûre uğruna ve dediğim gibi İslâm'ın bu maksadının sembolü olan Ayasofya uğruna, canından bile geçecek bir millet vardı.

Şimdi o millet hâlen dahi var. Kendini kenara çekse de, sessiz sedasız gibi görünse de şükür ki var. Ve yine derdi bu davanın uğrunda her şeyini vermek ama davasını almaktır. Yani Ayasofya'yı açmak yeniden ayağa kalkmaktır.

Ve ben âcizin bu kutlu davada tek vazifesi işte bu kitaptır."

"Kitap mı?"

"Evet evlat. Benim vazifem sana bu kitabı okumak, anlatmaktır. Gerisini bilmem ben. Şayet bu söylediklerime inanmaz da giderim dersen buyur, yol senindir evladım. Dur diyemem. Benim bildiğim bu kadardır."

Hiçbir şey söylemedim. Ömer Efendi söylememi bekliyordu biliyorum ama bir şey düşünemiyordum ki bir tek cümle kurayım. Onun için de sadece sustum.

Neden sonra Ömer Efendi:

"Haydi, şimdi devam edelim evlat. Bu kitap bize ne söyleyecek bir görelim."

Ve tekrar açtık kitabı. Ama bu kez kendimi bir hikâyenin içinde değil bir destanın içinde hissediyordum.

Kadmus

Konstantiniyye, 1453

Ayasofya'nın İnşasının Tamamlanması Beyanındadır

Rivayet ederler ki Ayasofya'nın inşası bitip de tamam olduğu vakit o ulu mabedi görenler gözlerini hayretle açmış ve böyle bir mabedin insan gücüyle yapılamayacağına inanmışlardır.

* * *

O GÜNLERİ GÖRENLER, onlardan işitenler söylemişler yahut bir efsane gibi dilden dile dillenenler ravilerin ağzından şöyle anlatılmıştır ki; bu ulu mabet Nika isyanı diye bilinen isyanın bastırılmasından hemen sonra başlandığı günden tamı tamına beş sene on ay ve dört gün sonra yani ki İsa'nın doğumundan beş yüz otuz yedi sene sonra Aralık ayının yirmi yedinci günü tamam olmuştur.

Ve hayret edilir ki bu denli büyük bir mabedi bu kadar kısa bir vakitte tamam etmek mümkün değildir. Olsa olsa bu işi İlâhî bir kudret yapmış yahut yaptırmıştır. Bu denli mimar, usta, kalfa ve işçi hiç durmadan ve geceyi gündüzü bilmeden

öyle çabalamışlardır ki böylesi bir mabedin inşası için başka diyarlarda kırk sene uğraşılsa da yapılamaz derler.

Ve yine rivayet ederler ki mabedin tez vakitte bitmesi için malını, mülkünü ve devletinin bütün imkânını bu işe harcayan Justinianos ancak mabedin bittiği gün huzurla uyuyabilmiştir. Ve bu mabedin inşası için sarf edilen altın, gümüş ve akçelerin insan hesabıyla akıl edilmesi mümkün değildir. Zira hesaba gelmeyecek denli fazladır.

Hatta bazıları şöyle bir efsane anlatmışlardır ki bu efsanenin sebebi dahi bu binaya harcanan akçelerin âlemde bulunmayacak kadar fazla olduğu beyanındadır.

Derler ki Ayasofya mabedinin inşası devam ederken kralın hazinesinde bir akçe olsun kalmamıştır. Ve bu sebeple de inşaata bir vakit ara verilir. İşte öyle bir vakitte bu müşküllerin başına tebelleş olduğu bir gece Justinianos bir rüya görür.

Rüyasında ihtiyar, nur yüzlü bir âdemoğlu mabedin inşasını neden yapmadığını, niye yarım bıraktığını sorar. Kral biraz mahcup hâliyle hazinesinde bir akçe olsun kalmadığını söylediği vakit ihtiyar adam onun elinden tutar ve;

"Sana müjde olsun. Mabedinin inşası için bana çokça hazineler verildi. Adamlarını hazırla da gel benimle" der. Ve Justinianos rüyasından ayılır. Lakin o ihtiyar adamı hemen önünde görüverir. İlkin korkacak olsa da hemen birkaç adamını ve mimarı çağırtır.

Otuz beş katır ve iki deveyi de yanlarına alıp ihtiyar adamın gösterdiği yoldan Silivrikapı'ya kadar varırlar ve mermer bir direğin önünde dururlar. Sonra nur yüzlü ihtiyar bu direğin dibinin kazılmasını ister. Kazdıkları vakit karşılarına demirden bir kapı çıkar. Kapıyı açtıklarında önlerinde bir merdiven durur. Merdivenden giderek saray gibi bir binaya vasıl olurlar. İhtiyar kuşağından çıkardığı altın bir anahtarla o sarayın kapısını açar. Ve adamlar her ne lazımsa yanlarındaki hayvanlara yükleyip de gerisin geri dönerler.

Ve o hazinelerle mabedin inşasına devam ederler. Yine rivayet edilmiştir ki daha sonraki bir vakitte yine akçe ihtiyacı olduğunda o nurlu ihtiyarın gösterdiği yoldan o saraya girmek ve hazinelerden almak istemişler. Lakin ne mermer direği, ne demir kapıyı ne de sarayı bulabilmişlerdir.

İşte böyle ulu bir mabedin yapımına değil bir devletin, onlarca devletin hazinesinin yetemeyeceğini söyleyenler Ayasofya'nın böyle İlâhî hazinelerle yapıldığını rivayet ederler.

Efsanedir, dilden dile anlatılır...

Ayasofya'nın İbadete Açılması Beyanındadır

Rivayet edilmiştir ki Ayasofya mabedi açıldığında âlemin her bir yanından gelen misafirler o koca mabedi doldurmuştur. Ve baş gözüyle değil de kalp gözüyle görenler ta kubbesine değin meleklerin dahi orada hazır bulunduğunu söylemişlerdir.

* * *

RİVAYET EDENLER ŞÖYLE rivayet etmiş ve anlatanlar şöyle hikâye etmişlerdir ki Ayasofya Mabedi Konstantiniyye'nin boynuna bir gerdanlık gibi asıldığı ve sanki arşa asılmış gibi uzaklardan dahi seyre dalındığı zaman Justinianos dört bir yana haber salıp da âlemin en ulu mabedini inşa ettirdiğini ilan etti. Ve hatta böyle bir mabet yapmakla Hıristiyanlığın dahi en büyük kralının kendisi olduğunu ve cihanda şimdiye kadar emsali görülmemiş böyle bir mabedin kendisi tarafından yapılmasının İlâhî bir tecelli olduğunu her bir yana yaydı. Bu Ayasofya Mabedi ile yalnızca Hıristiyanların değil bütün cihanda her kim varsa hepsinin kralı olduğunu düşünüyordu ve böylelikle Konstantiniyye'yi İsa dininin merkezi hâline getir-

diğine inanıyordu. Ve diyordu ki bu mabet cihanın şimdiye kadar görmediği kadar ihtişamlı ve o denli büyük idi ki Hz. Süleyman'ın mabedinden dahi misliyle büyüktü.

İşte bu haber her bir yana yayıldıktan sonra bütün diyarlardan türlü hediyelerle beraber elçiler, devlet erkânı, bilenler, işitenler, rahipler, keşişler çıktı da Konstantiniyye'ye geldi.

Gelip de görenler hayretle atlarından iniyor, dönüp dönüp tekrar bakıyor. Daha Konstantiniyye'nin surlarını aşmadan uzaklardan gördükleri bu mabedin ihtişamıyla kendilerinden geçiyorlardı.

İsa Peygamberin doğumundan beş yüz otuz yedi sene sonra ve Muhammed Peygamberin doğumundan otuz dört sene evvel bir noel günü uzak diyarlardan gelenler ve Konstantiniyye ahalisi hep birden mabedin hemen karşısında şimdi ismine hipodrom denen meydanda toplandılar da bekleşmeye başladılar. Justinianos her bir yana kazanlar kurdurmuş ve öyle bir ziyafet verilmişti ki binlerle sayılan, kaz, tavuk ve koçlar kesildi. Türlü türlü taamlar, çeşit çeşit helvalar ve yemişler hazır edilip ahaliye ihsan edildi. Öyle ki değil sadece oraya gelenler belki bütün Rum diyarına dağıtılsa bir tek aç kalmazdı da yine de fazla gelirdi. Ve hem fakire fukaraya, aç biilaç kalanlara, yetimlere ve öksüzlere, yolda kalmış kimsesizlere akçeler dağıtıldı ki hesaba gelmeyecek kadardır.

İşte öyle bir ziyafet ve hediyeler ihsan edildi. Ve meydanı dolduran ve Ayasofya'ya hayretle bakan ahalinin kimi gördüğünü bir rüyaya yoruyor, kimi inanamıyor, kimi inansa da aklı almıyordu. Zira öyle ulu bir mabet, böyle büyük bir kubbe nasıl oluyor da ayakta duruyor diye düşünüyorlardı. Zira sanki yer değil de gök tutuyordu mabedi.

Ve Ayasofya'nın içini türlü ziynet ile süslemişler, her bir yanını mumlarla bezemişlerdi. Ve hatta Ayasofya'nın içinde, doğu tarafındaki somaki bir mermer havuzun önüne türlü mücevherat ile bezenmiş bir taht koydular ki kral gele ve orada otura...

Ve yine anlatırlar ki öğle güneşi Ayasofya'nın kubbesindeki som altından haça vurduğu vakit ahalinin hayreti arşa dayanmış da her biri kendi dinince ve kendi dilince dualar düşürmüşler dillerinden. İşte tam o vakit Ayasofya'nın ardındaki sarayından yanında ümera ve vüzera ve ahir devlet adamlarıyla beraber beyaz bir atın üzerinde olduğu hâlde Justinianos çıkagelmiş. Onu gördükleri vakit hep bir ağızdan alkış tutmuşlar böylesi bir mabedi yaptıran kralın tahtına ve bahtına.

Kral Justinianos ahaliyi selamlayıp Ayasofya'nın kral kapısının önünde atından inmiş ve yanında yürüyen adamları ve önde zamanın patriği ve arkasında üç yüz kadar memleketin her yanından gelmiş keşişler ve rahiplerle girmişler kapıdan içeri. Keşişlerin her birinin elinde bir balmumu olduğu hâlde patrik kralın elinden tutup da beraberce şimdi mihrabın olduğu yere değin yürümüşler ve her birinin dilinde dualarla hayret nidaları birbirine karışmış. Ve hatta anlatırlar ki bu din adamlarının arkalarından Ayasofya'ya girenlerden hayreti aşıp da korkuyla gerisin geri çıkanlar bile olmuş. Zira kubbenin bu denli büyüklüğü gönüllerini çarpmış ki çöküp de altında kalacaklarını vehmetmişler.

Bu hâl tamı tamına yedi gün ve gece boyunca sürmüş. O üç yüz keşiş bir halka kurup dualarla Ayasofya'yı kutsamışlar ki ne yıkıla, ne göçe, kıyamete değin ayakta ve sapasağlam kala diye.

Ve hem o günü görenlerin ağzından işitenler şöyle haber vermişlerdir ki Kral Justinianos Süleyman Mabedinden daha ulu bir mabet yaptırmak hevesinde olduğundan ve Ayasofya'nın bunca heybetinin şevkinden belki Ayasofya'nın kapısından içeri adımını attığı anda hançeresini yırtarcasına bir sesle doldurmuştur Ayasofya'nın taştan bedenini de sesi kubbe de yankılanıp da her bir yanı sarmıştır.

Adımını içeri attığı an ellerini göğsüne getirip ve başını kubbeye doğru çevirip seslenmiştir ve şöyle demiştir:

"Ey Süleyman, seni geçtim..."

Ayasofya Efsaneleri -10-

Ayasofya'nın Temelindeki Hazineler

RİVAYET EDİLMİŞTİR Kİ Ayasofya'nın altında türlü türlü dehlizler ve pek çok odalar vardır. O gizli odaların kiminde kutsal eşyalar kiminde de altın ve gümüşten akçeler, eşyalar, takımlar saklanmıştır.

İşte bu bahiste anlatırlar ki Ayasofya'nın temeli yapılırken elli arşın kazılmış. Ve bu temelin üzerine üçüncü Ayasofya yapılmış. Ve o vaktin kralı hem zenginliğini göstermek için hem de daha sonraki vakitlerde olur da Ayasofya yıkılır yahut çökerse burayı tekrar yapmak için gereken akçeyi bulsunlar diye temeli altın ve gümüşler gömdürerek yaptırmış.

Ve hatta temelin içinden şehrin dört bir yanına ve kralın sarayına giden dehlizlerden bazılarının içlerine sırlanmış hazine odaları yaptırmış ki bu sırrı bilenler ihtiyaç hâsıl olduğunda bu odaları bulup da açsın ve o altınları Ayasofya için kullansınlar.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Onlarca asırlık bir sırrı senin gönlüne saklıyorum.

"NEDEN DURDUN ÖMER AMCA? Bitti mi yoksa?" dedim bir uykudan ayılır gibi kendime geldiğimde.

Ömer Efendi kitaptan başını kaldırmış hızlı hızlı gözlerini kırpıyordu. Yorulduğundan mı yoksa bir başka sebepten mi bilmiyordum ama biraz benzi solmuş gibi göründü gözüme. Dükkânın tavanında yanan lambanın loş ışığı gözlüklerinin camına vuruyor, sakallarını gölgeliyor ve yüzündeki çizgiler daha da bir beliriyordu. Arada bir sağ gözü seğiriyor ve nedense gözlerime hiç bakmıyordu. Ve ben hâlen dahi tedirgindim. Hatta yalan yok, korkuyordum biraz da...

"Yok evlat" dedi "daha bitmedi."

"İyi misin sen Ömer Amca?"

"İyiyim evlat iyiyim. Sadece yorgunum biraz. Kısa da olsa ara versek iyi olacak" dedi sonra doğruldu oturduğu yerden. Hızlıca kalkıverdi.

"Saat kaç oldu?" diye sordu.

Kolumdaki saate baktım hemen. Zaman ne de çabuk geçiyordu bu sahaf dükkânının içinde. Geçti bile diyemeden uçup da gidiyordu sanki.

"İkiye geliyor" dedim.

Ve o kalkınca gayriihtiyari ben de kalktım oturduğum iskemleden. Ne yapacağımızı sorar gibi yüzüne baktım.

"Sen biraz otur. Ben hemen geleceğim" dedi ve cevap vermeme ya da bir şey söylememe fırsat vermeden kapıya doğru yürüdü.

Birden tuttum kolundan. Gitmesini istemiyordum. Hem bu vakitte nereye gidecekti ki?

"Ömer Amca iyi olduğundan emin misin? Nereye gidiyorsun böyle bu saatte?"

"Meraklanma evlat. İyiyim ben. Az sonra geleceğim" dedi ve sağ eliyle birkaç kez sıvazladı omzumu. Sonra yürüdü ve çıktı kapıdan. Arkasından sadece baktım. Ne bir şey yaptım ne bir şey söyledim.

Şimdi gecenin bu vaktinde İstanbul'un orta yerinde eski bir medreseden çevrilmiş bu sahaf dükkânının içinde yalnızdım. Dükkânın içini dolduran sarı loş ışık beni daha da sırlı bir âleme çağırır gibiydi. Zira tedirgindim, korkuyordum ve anlayamıyordum tam olarak. Bütün bu olanların nereye varacağını, Ayasofya'ya ne olacağını ve neden bu işin bir yerinde benim olduğumu bilemiyordum.

Az evvel kalktığım iskemleye oturdum yeniden. Dirseklerimi masanın üzerine koydum ve başımı ellerimin arasına aldım. Artık dayanacak gücüm kalmamıştı, hem yorgundum, bitkindim hem de tedirgindim. Zihnim de bedenim de bu denli bir yükü taşıyamıyordu da eziliyordum sanki altında.

Gözlerimi kapattım bir aralık ve gözlerimin önüne Ayasofya düştü hep. Uyuyacağımdan korktum. Zira öyle tatlı bir uyku tebelleş olmuştu ki gözlerime, açmak istemiyordum ve bu uykudan kaçmak istemiyordum. Ama zorla da olsa da açtım

gözlerimi ve başımı kaldırdım. Bu odada tek başıma olmak beni tedirgin ediyordu. İçim ürperiyor sanki karanlıkta kalmış köşelerden birileri çıkacak gibi hissediyordum.

Neden sonra gözüm masanın üzerine öylece serilmiş gibi duran kitaba ilişti. Nasıldı böyle? Ne kadar sırlı ve ne denli güzeldi. Kim bilir kimlerin eli dokunmuştu açık kalmış bu sayfalarına? Kim bilir neler olmuştu, neler geçmişti başından ve bu kitap kimlerle konuşmuştu da neler seyretmişti, kimleri görmüştü bu sayfalar ve onu kimler görmüştü? Tarih önümde duruyordu tam da... Ve gönlüm heyecandan uçuyordu.

Daha bir iyice baktığım vakit kitaba açık olan sayfanın üzerinde katlanmış bir kâğıt gördüm. İlkin tereddüt ettim almak için ama sonra dayanamadım. Ve aldım elime. Osmanlıca'yı az çok okuyabiliyordum. Her kelimesini değilse de çoğunu anlayacağı zannediyordum ve elime aldığım o kâğıdın da çok eski vakitlerden kalmış Osmanlıca bir metin olduğunu sanıyordum.

Katlandığı yerden kâğıdı açtığım vakit yanıldığımı anladım. Zira bu kâğıt benim anlayacağım gibi bugünkü Türkçeyle yazılmıştı ve belli ki sonradan konmuştu oraya. Daha da fazla bir merak sardı zihnimi. Ve hiç tereddüt etmeden gözlerime yaklaştırdım kâğıdı ve okumaya başladım. Lakin daha ilk iki kelimeyi okur okumaz elimden bıraktım kâğıdı. Kalbim yerinden çıkacak sandım. Öyle korktum ki boş dükkânın içinde biri var diye zannettim de döndüm etrafıma bakındım. Kaçıp gitmek istedim ilkin, gitmek ve kurtulmak... Zira gördüğüm ilk iki kelime;

"Evladım Tevfik..." idi ve bu beni korkudan titretmeye yetmişti. Kaç asır evvelinde yazılmış bir kitapta benim ismimin ne işi vardı ve nasıl oluyordu böyle? Ayağa kalktım birden. Kaçıp gidecektim, öyle istiyordum. Yoksa korkudan ölecektim burada. Ama yapamadım. Ensemde bir nefes hisseder gibi ve arkama baka baka oturmadan, ayakta durarak ve parmakla-

rım titreyerek tekrar açtım kâğıdı. Ve o an tanıdım o yazıyı. Bu dedemin yazısıydı. Ve belli ki buraya kadar geleceğimi, bütün bunların olacağını daha evvelinden kestirmişti de bana bir not ya da ne bileyim bir mektup bırakmıştı. Ve anladım ki Ömer Efendi benim bunu okumam için beni yalnız bırakmıştı.

Bunu anlamam bile korkumu bastırmama yetmedi. Hâlâ arkama dönüp bakıyor, tedirgin tedirgin nefes alıyordum. Hani birden bir şey olsa hemen kaçıp gitmek için iskemleye bile oturmuyor, öylece ayakta duruyordum. Ve korktuğu vakit ses çıkarıp da korkusunu bastırmaya çalışan çocuklar gibi masanın üzerinde duran kâğıdı sesli okuyordum.

"Evladım Tevfik

Ben bütün bir ömrümü bir dava uğrunda tükettim. Zira mukaddes bir dava yolunda geçmeyene ömür demek bile yalandır. Ben de öyle inandım ve öyle yaşadım. Esasen tam da senin şimdi ki hâlin gibi, bile isteye girmedim o yola. Kendimi o yolun içinde buldum ben de. Dedem Binbaşı Tevfik Bey'den bana miras olarak dava kaldı. Bu dava ki Ayasofya davasıdır. Ve inan diğer bütün miras denen maldan, mülkten çok daha fazlasıdır.

Dedem Tevfik Bey bana bir tarih, bir medeniyet, bir mefkûre bıraktı evladım. Ecdadımın mefkûresini, onların nefesini korumak diye bir dert bıraktı. Zira bu davaya canı Hz. Peygamber vermişti ve Yesevî ocağında bir muştu diye seslenmişti bu dava, sonra şanlı ecdadın kılıcıyla dillenmiş, Sultan Fatih'in sancağıyla şereflenmişti. Şimdi ise onların her birinin hatırasına ihanet eder gibi mahpus duruyor Ayasofya. İşte ben miras diye bunu aldım dedemden. Şimdi ben de onu sana bırakıyorum. Ve zor biliyorum. Hem de çok zor. Ama dava mukaddes olunca yük ağır oluyor evladım ve mükâfat büyük...

Her vakitte bu davaya sahip çıkanlar oldu, şimdi de var ve sonra da olacak. Zira Ayasofya dediğin sadece bir cami değil, sadece bir bina değil uğrunda asırlardır binlerce şehit verdiğimiz ve uzak yakın demeden yalın kılıç sefere gittiğimiz nizam-ı âlem ve i'la-yı kelimetullah gayesinin nişanıdır. Ve bu dava Ayasofya'da başlar, yeniden secdeye değdiğinde tekrar can bulacak. Ama bitmeyecek, tükenmeyecek.

Şimdi benim vazifem dedem Binbaşı Tevfik Bey'e Sultan Vahdettin tarafından emanet edilen o anahtarı vakti gelene kadar saklamaktı. Lakin o vakit gelmeden ecel gelirse başa emaneti benden sonra saklayacak birine teslim etmekti görevim. Ve sen bu kitabın arasına bıraktığım bu kâğıdı okuyorsun ya madem şimdi işte ben vazifemi sana teslim etmiş olmalıyım.

Ve bu kitabı sana okuyan Sahaf Ömer Efendi de vazifelidir. Lakin onun vazifesi yalnızca bu kitapla mahduttur ve maksadımız aynı olsa dahi daha fazlası ne bilir ne de sorar.

Gayrı emanet senindir Tevfik'im... Olur da sen görürsen Ayasofya'nın yeniden secdelere açıldığını. İşte o vakit ben garibin yerine de o ulu kubbenin altında iki rekât namaz kıl evladım. Kıl ki gönlüm de ruhum da huzur bulsun.

Allah devletimizi, milletimizi, gönlümüzü ve mefkûremizi korusun.

Allah yardımcın, Hızır yoldaşın olsun...

Gözlerinden aşk ile öperim...

Deden..."

Gözlerimden boşanırcasına akan yaşları durduramıyordum. Sanki yeniden dedemin dizi dibindeymişim gibi hissediyor, onunla konuşmuş gibi sesini duyuyordum. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum şimdi. Dedem bana bir mektup bırakmıştı ya, gönlümü yakmıştı sanki. Ve sırrını anlatmıştı işte. Yüz yüze konuşur gibi, yeniden bir yerlerde buluşur gibi hissettim kendimi. Dedemi yanımda hissetim.

Neden sonra kâğıdı masanın üzerinden aldım. Dedemin elini öper gibi birkaç kez öptüm ve alnıma götürdüm sonra. Gözümden sakallarımın arasına doğru akan yaşlar dilimdeki dua ile düğümlendi. O gece vakti, o sahaf dükkânının loş duvarları arasında dedeme dualar gönderdim ve kâğıdı tekrar katlayıp dedemin bana emanet ettiği o anahtarın olduğu cebime koyuverdim.

Ve o dükkânın içinde kalmaya dayanamadım daha fazla. Gönlüm daralıyor ve içim sızlıyordu. Biraz dışarı çıkıp en azından hemen kapının önünde bile olsa biraz nefeslenmek

istedim. Hem Ömer Efendi hâlâ gelmiyordu. Dedemden kalan o kâğıdı okumam için çıkmıştı dükkândan besbelli. İyi de etmişti zira bu denli ağladığımı görsün istemezdim.

Kapıyı açar açmaz serin bir rüzgâr ile ürperdim. Gözümden akan yaşların ıslattığı yanaklarım üşümüştü. Kapkaranlıktı her yer. Ne bir ses ne bir nefes... Sanki bir İstanbul vardı bir de ben. Başka kimse yoktu ve olmasındı zaten.

Derince bir nefes çektim içime ve çıkıp hemen kapının yanına, duvara yasladım sırtımı. Aklımda bir sürü düşünce vardı. Bir sürü sır bulaşmıştı zihnime ve kötü olan tarafı; bunları kimseye anlatamıyordum. Bütün yükü yalnız başıma taşıyordum. Dedemi şimdi anlıyordum. Zira ömrü boyunca belki de kimseye anlatamadığı ve kimsenin anlamadığı bir sırrı taşımıştı. Yalnız kalmıştı. Zira yalnızlık anlaşılmamaktı. Nasıl dayanmıştı buna!

Bir vakit gözlerimi kapayıp da sessizliği dinledim. Ne kadar da çok hasret kalmıştım bu sükûta! Sadece ara ara kulağıma gelen ve hangisi olduğunu bilmediğim kuşların sesi ve rüzgâr... O kadar... Ne güzeldi bu sessizlik böyle. Her şey susmuş, her şey durmuş ve uyumuştu herkes. O an sandım ki bir ben ayaktayım bir de İstanbul. Aramıza girecek kimse yok, ses edecek, bu efsunu bölecek kimse yok.

Neden sonra bir tıkırtıyla aniden açtım gözlerimi. Sağıma soluma bakındım. Sırtımı iyice bastırdım yasladığım duvara. Kimseler yoktu. Hem olsa bile seçemeyecek kadar karanlıktı her yer. Şu Ömer Efendi gelseydi artık. Ama gelmiyordu.

İçeri girmenin daha iyi bir fikir olduğunu düşündüm ve tam içeri girmek için birkaç adım atmışken bir kez daha ve bu kez çok daha yakınımdan bir ses işittim. İstemsizce ardıma döndüm hemen. İşte o an medresenin avlusunun tam ortasında duran şadırvanda bir karartı gördüm. Şadırvanın etrafındaki oturaklardan birine oturmuş ve sırtı bana doğru dönük olan birini;

"Ah Ömer Amca" dedim içimden "korkuttun beni."

Başka biri olma ihtimali aklıma bile gelmedi. Gecenin bu saatinde kim olacaktı ki burada? Hem bu saatte kim abdest alacaktı? Hangi namazın abdesti?

Ömer Efendi'nin hemen orada abdest aldığı düşüncesi rahatlatmıştı beni. Artık kitabı okumaya devam etmeliydik diye düşündüğümden olacak ona doğru yürümeye başladım. Karanlıkta tam olarak seçemesem de abdest almak için hazırlanıyordu belli ki. Gece namazı mı kılacaktı? Öyle yapmalıydı yoksa bu saatte bu ayazda neden abdest alsındı?

Birkaç adım daha ileri doğru gidince bir tuhaflık fark ettim. Elbiseleri dikkatimi çekti Ömer Efendi'nin. Üzerinde böyle beyaz bir yelek mi vardı onun? Hatırlayamıyordum. Birkaç adım daha yürüdüm. İçimde tuhaf bir ürperti... Kalbim hızlı hızlı atmaya başladı. Ve çakılmış gibi durdum olduğum yerde. Daha ileri gidemiyordum, ayaklarıma hükmetmiyordu sanki aklım. Korkuyordum zira ve geri dönmeye de cesaretim yoktu.

Tam "Ömer Amca" diye seslenecektim ki oturduğu yerden bana doğru çevirdi başını ve bir rüzgâr sırtımdan aşağı inen terleri yaladı da geçti sandım, içim üşüdü. Öyle bir ürperdim ki buz kesti sanki bedenim. Zira bu Ömer Efendi değildi. Peki, kimdi? Bu saatte ne işi vardı burada? Kim abdest alırdı? Başıma neler geliyor? Ne oluyordu böyle?

Başını yana doğru çevirmiş ve öylece bana bakıyordu orada oturan yaşlı adam. Yüzünde bir aydınlık... Açık seçik her çizgisini, her noktasını ve her zerresini seçiyordum. Geri dönüp kaçmak istedim. Gitmek ve kurtulmak istedim. Ama sanki içimden geçeni bilir gibi;

"Korkma evlat" dedi...

Ve sesini işitince nedensiz bir ferahlık doldu içime. Sanki içimdeki buza ateş tutuldu. Eridim desem yalan değil. Ne olmuştu? Bilmiyorum ama geri doğru giden ayaklarım durmuş-

tu. Ve sanki tekrar düşünebilmeye, anlamaya başlamıştım. Korkmuyordum, hafifliyordum sanki.

İşte o an tanıdım o adamı. En başında Ayasofya'nın karşısında oturduğum vakit yanıma gelen ve dedemin mezarında ansızın karşıma çıkan o yaşlı adamdı bu. Ama neden devamlı çıkıyordu ve neden beni böyle huzurlu hissettiriyordu. Aslında ürpertiyor ve hatta korkutuyordu bile. Gecenin bu vaktinde hiç kimsenin olmadığı bir yerde oturmuş da beni mi bekliyordu? Hiç olmayacak yerlerde kaşıma çıkıveren bu yaşlı adam kimdi, kim olabilirdi?

Bir şeyler beni ona doğru itiyor ya da nasıl oluyorsa o yaşlı adam sanki beni kendine çekiyordu. Ağır ağır da olsa birkaç adım daha attım ona doğru. Ve o da kalktı oturduğu yerden. Şimdi boylu boyunca karşımda duruyor ve bana bakıyordu. Yüzünde sanki hep varmış gibi ve doğuştan duruyor gibi yerleşmiş bir tebessüm, beyaz sakallarına tek leke olsun bulaşmamış bir hâl ve gecenin bu vaktinde nasıl oluyorsa açık seçik gördüğüm çizgisiz bir yüz... Bana bakıyor ve tebessüm ediyordu. Ona doğru yürümüyordum da toprak beni ona doğru götürüyor gibiydi.

Aramızda sadece birkaç adım mesafe vardı. Kalbim kafesinde çırpınıyor, nefesim hızlanıyor ve gözlerim kararıyordu, öyle hissediyordum. O yaşlı adamdan ayıramıyordum gözümü ve başka bir yere bakamıyordum. Hem de titriyordum ama nedenini bilmiyorum. Korku değildi tam olarak hissettiğim şey. Daha farklı ve daha fazla bir hâl...

"Bu yol yalnız yürünmez evlat. Bu yük yalnız taşınmaz" diye bir ses çıktı beyaz sakallarının arasında kırmızı bir mercan gibi duran dudaklarından.

"Siz" dedim ve yutkundum birkaç kez. Konuşmakta zorlanıyordum. "Siz, gecenin bu vakti, burada ne yapıyorsunuz?"

"Sırları saklamak için en kıymetli vakittir gece. Sırrımı saklıyorum."

"Ne sırrı?" dedim tekrar yutkunarak "nereye saklıyorsunuz?"

"Gönlüne saklıyorum evlat. Onlarca asırlık bir sırrı senin gönlüne saklıyorum."

Hiçbir şey anlamadım. Anlayacak hâlim de yoktu zaten. Ve soracak gücüm de... Aklım "kaç, git" diyor, gönlüm "ellerine sarıl" diye haykırıyordu. Sadece çok fazla düşünemeden ve titreyen dudaklarımın arasından bir sual düşüverdi:

"Peki, siz kimsiniz?"

"Bu yolda yoldaşınım senin, bu sırda sırdaşınım. Dedenin duası kabul oldu" dedi.

Anlayamadım. Zihnimi zorladım. Ne duası? Ne yoldaşı ve hangi sırrın sırdaşı? Hem dedem ne dua etmişti ki? Hatırlayamıyordum ki şimdi bunu. Düşünemiyordum bile neredeyse. Anlamaya çalıştım ve gözlerimi ayırmadan gözlerinin içine baktım. Tuhaf bir his... Ben bakıyordum ama o görüyordu sanki. İçimi, içimdekini, ne varsa hepsini görüyor ve bakarak ve sadece gözleriyle konuşuyordu sanki benimle.

Birden dedemin mektubunun sonunda yazdığı cümle geldi hatırıma;

"Allah yardımcın, Hızır yoldaşın olsun..."

Hayretim arşa dayanmıştı. Dilim tutulmuş, gönlüm daralmış ve bütün bedenim titremeye tutulmuştu. Ayağımın altından toprağın kaydığını hissettim sanki. Zamanın, mekânın, her şeyin kaybolduğunu zannettim. Gözlerim hâlâ tam karşımda o yaşlı adamın yüzünde. Ne diyeceğimi, ne edeceğimi bilemedim. Aklıma gelen şey olamazdı. Öyle miydi? Böyle mi görürlerdi? Böyle mi görünürdü?

Neden sonra işittiğim sesle kendime geldim, ayıldım desem daha doğru olur.

"Tevfik, evladım."

Sesin geldiği yöne doğru çevirdim başımı. Ömer Efendi sahaf dükkânının küçük kapısının önünde durmuş bana ba-

kıyordu. Onun sesiydi işittiğim. Bana sesleniyordu. Hayalden gerçeğe dönmüş gibi oldum, rüyadan uyanmış gibi.

Birden tekrar o yaşlı adama çevirdim başımı. Yoktu. Hiç kimse yoktu. Deliriyor muydum ben? Aklımı mı kaybediyordum? Öylece kalakalmıştım. Rüya mı görmüştüm?

Bir kez daha sesini duydum Ömer Efendi'nin:

"Haydi, gel evladım. Ne yapıyorsun orada öyle tek başına?"

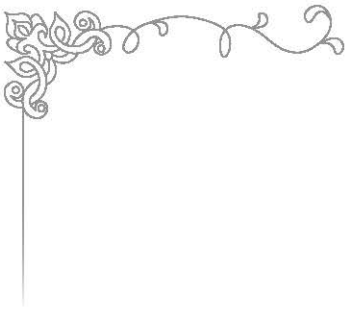
Tek başıma mı? Peş peşe birkaç kez derin nefes aldım. Kalbimin atışını duyuyordum sanki. Kimsenin görmediği birini mi görüyordum? Allah'ım aklımı koru! Aklımı koru Allah'ım...

Bir kez daha seslendiğini işittim Ömer Efendi'nin ama ne dediğini bile anlayamadım. Sadece bir şey söylediğini fark ettim. Ve mecbur gibi cevap verdim.

"Hiç" dedim "Hiç Ömer Amca... Hiçbir şey yapmıyorum..."

Ve yürüdüm... Dilimde dedemin bıraktığı mektubun sonundaki o cümle, o dua... Her adımda tekrar tekrar söyledim:

"Allah yardımcın, Hızır yoldaşın olsun..."

Ayasofya Efsaneleri -11-

Ayasofya, Hızır ve Kırklar

HENÜZ MOTORLU VASITALARIN bilinmediği bir vakitte mavna ve kayık gibi insan gücüyle çalışan vasıtaların olduğu bir devirde Üsküdar'dan İstanbul yakasına geçmek isteyen adamcağızın biri bindiği kayıkta sessiz sedasız dururken kayıkçı;

"Efendi bir derdin mi var neden böyle susarsın?" diye sorunca, adamcağız;

"Ne yapayım kardeşim! Bugüne kadar hep nefsimle savaştım ve yenik düştüm. Bir mürşidim olsaydı beni adam ederdi deyip de malımı mülküm satıp da İstanbul'a gidip beni adam edecek ve nefsimden azat edecek bir mürşit bulmak için yola çıktım. Bu paraları da ona vereyim ki muhtaç olan fakire fukaraya dağıtsın" deyip para kesesini cebinden çıkarınca kayıkçı;

"Senin mürşidin benim, o keseyi bana ver" demiş ve müşterisinden aldığı keseyi olduğu gibi denize fırlatıvermiş.

Varını yokunu kayıkçıya teslim eden adam, bu hâl karşısında tek kelime olsun söylememiş. Kayıkçı müşterisine;

"Akşam olunca Ayasofya'daki top kandilin altına gel. Ben de orada olacağım. Ama dikkat et ben ne yaparsam sen de onu yap!" demiş.

Akşam olduğu vakit aradığı mürşidi bulan adam top kandilin altına gelmiş ve kayıkçının da yarenleri ile beraber orada olduğunu görerek aralarında geçen sohbetten büyük bir zevk almış.

Nihayet konuşmalar tamamlanınca hep beraber minareye çıkmışlar. Tabii adamcağız da onlarla beraber... Orada da bu Allah dostları kısa bir sohbetten sonra içlerinden biri;

"Ben sabah namazını Bağdat'ta kılmak istiyorum" deyip kendini minareden salıvermiş.

İkincisi "Ben de Kudüs'te kılmak istiyorum" demiş. Ve sırayla her biri Medine'de, Mekke'de namaz kılmaya gittikten sonra kayıkçı;

"Ben de sabah namazını Şam'da kılmak niyetindeyim" deyip minareden kendini bırakıvermiş.

Benim yaptıklarımı sen de yap dediği adamcağız bu olanlara inanamadığından minarenin kenarına geldiği hâlde;

"Ben de Şam'a..." deyip gerisini getirip de kendini bir türlü minareden aşağı bırakamamış.

Bu sırada sabah ezanını okumak üzere minareye çıkan müezzin zavallıyı günlerdir yağ kandillerini boşaltan hırsız zannedip yakalamış.

Böyle bir suç işlediği sanılan adamcağız yeniçeri ağasının karşısına getirilince, karşısında duran yeniçeri ağasının kendini Üsküdar'dan alıp da getiren kayıkçının ta kendisi olduğunu görmüş.

Hayretle ne diyeceğini bilemediği o anda, yeniçeri ağası minderinin altına elini sokup o en başta denize attığı kesesini çıkarıp da ona vermiş ve;

"Vay sana ki malını feda ettin lakin sıra canına gelince onu yapamadın. Al paranı..." deyip de parayı ona vermiş.

Rivayet edenler derler ki işte evvel bahiste kayıkçı olarak görünen ve sonra yeniçeri ağası diye bilinen bu adam Hızır'dır ve Ayasofya'da yanındaki Allah dostları dahi kırklardır.

Ve hem onlar belli vakitlerde Ayasofya'da olur ve bir zikir halkası kurarlar da ibadet ederler diye anlatılır...

Doğrusunu elbette Allah bilir...

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Susarak da konuşulur, bakmadan da görülür...

YİNE AYNI YERLERİMİZDE oturuyorduk. Hiçbir şey olmamış gibi, ne Ömer Efendi gecenin bu vakti beni burada bırakıp gitmiş ne ben dedemden kalan o mektubu gözyaşları içinde okumuşum ve ne de avluda o nur yüzlü adamla karşılaşmışım. Sanki hiçbiri olmamış gibi yine aynı masanın etrafında oturuyorduk Ömer Efendiyle. Ne o bir şey söylüyordu ne de ben bir şey söyleyebiliyordum. Zira henüz bu sırlı hâlin etkisinden kurtulamamıştım ben. İşin tuhaf tarafı korkmuyordum. Sadece hayret ediyordum. Ve anlayamadığım bir ferahlık vardı içimde. Oysa korkmalıydım, öyle zannediyordum. Ya aklımı yitiriyordum ya da kendime geliyordum, bilmiyorum. Ama bildiğim tek şey bütün bu olanlara aklım eremiyordu. Sadece hayret ediyordum. Hem de çok fazla...

"Devam edelim mi?" diye sordu Ömer Efendi. O kadar... Oysa ben ne olduğunu, neler olduğunu soracak zannediyordum. Gerçi aklım uçmuştu başımdan, kendimde sayılmaz-

dım. Hayal mi bunlar, gerçek mi anlayamıyordum bile. Ama en azından dedemin yazdığı mektubu merak edip de soracak diye vehmediyordum. Ama o hiçbir şey sormadı. Ya biliyordu ne yazdığını ya da gerçekten hiç merak etmiyordu. Ya da belki bilmemesi gerektiğinden merak etse bile sual etmiyordu.

Ben de onun istediği gibi oynadım oyunu. Hiçbiri olmamış gibi davrandım. Sanki şu yarım saat içinde insanın aklının almayacağı kadar tuhaf hâller başıma gelmemiş gibi sualine cevap verdim.

"Edelim Ömer Amca. Edelim ki bitirelim kitabı. Ve bakalım bize daha neler söyleyecek. Öğrenmezsem bu omzumdaki yükler beni öldürecek."

"Az kaldı evladım, bu gece bitecek..."

"Eyvallah" dedim sadece ve sustum. Daha fazla konuşacak söz kalmamıştı. Zira şu birkaç günde öğrendim ki sessiz de konuşulur, susarak da anlatılır ve bakmadan da görülür.

Benim aklımda gördüğüm o nur yüzlü adam... Hızır mı demeliyim yoksa adına? Bir daha görecek miydim onu? Yeniden karşılaşacak mıydık? Sırrına sırdaşınım, yoluna yoldaşınım demişti. Peki ama ben kimdim ki bu yolda beraber yürümek için beni seçmişti?

Ömer Efendi cebinden çıkardığı bir bezle sildi gözlüğünü. Sonra besmele çekti yeniden ve devam etti okumaya...

O okudukça zihnimdeki düşünceler uçuştu, o okudukça hayalimde şimdiki zaman tutuştu, tamamen sıyrılamadım belki zihnime yapışan bu düşünceden. Ama okudukça o ben zamanı da mekânı da ve hatta kendimi de ve onu da unuttum.

Ve Ömer Efendi okudu...

Kadmus

Konstantiniyye, 1453

Ayasofya'nın Tezyini ve Kıymeti Beyanındadır

Anlatılmıştır ki Ayasofya'nın açılışından sonra her bir yandan kutsal emanetler getirilmiş ve her memleketten böyle ulu bir mabede hediyeler gönderilmiştir.

* * *

İŞTE BU AHVAL ÜZERE o gün Ayasofya kralın dahi bulunduğu ve yedi gün ve gece devam eden törenlerle açılmıştır. Hem dahi o günden sonra cihandaki tüm Hıristiyan ahalinin görmek için ve kapısından bir kez olsa girmek için uzak diyarlardan çıkıp da geldiği bir yer olmuştur Ayasofya. Ve bu tabiri caizse İsa yolundan gidenlerin gözbebeğidir artık o.

Dışı ne denli ulu ve güzelse içi dahi o denli ziynetle süslenmiş ki içine giren dışını beğenmez, dıştan bakan içini beğenmez denli emsali olmayacak bir hâl almıştır.

Ve bu Ayasofya'nın dâhilindeki tezyinatın tamam olması elli seneden daha ziyade sürmüştür. Her birine altın ezilip ka-

tılan mozaik taşlar, her duvarına gümüşten hak edilen suretler ve âlemde eşi görülmemiş, sütunlar, taşlar mermerlerle bezenmiştir. Öyle güzeldir ki görenler bundan daha güzelini düşlerinde dahi göremezler diye anlatılmış ve öyle rivayet edilmiştir.

Hem bunun yanında Ayasofya'yı yaptıran Kral Justinianos ve ondan sonra gelenler de cihanın her bir yanından Hıristiyanlığın kutsal saydığı ne varsa onları bu yeni ve en büyük mabede taşımışlardır. Zira onların itikadınca Hz. İsa çarmıha gerildiği vakit inananlar dağılmış, aralarına nifak ve firak düşmüştür ve onun için kurtarıcı tekrar gelecek ve bu dağılmış sürüsünü toplayacaktır. İşte o geleceği vakit bu emanetleri her neredeyse oraya inecek ve inananlara oradan seslenip, orada toplayacaktır. İşte bunun için Ayasofya'ya bu kutsal emanetleri bir bir taşımışlardır. Ve derler ki bu emanetler Ayasofya'nın içinde en kıymetli yerlerde mahfaza edilmiş ve hücrelerde saklanmış, kutsal sayılan günlerde rahipler ve keşişlerin nezaretinde ziyarete açılmıştır.

İşte o kutsal emanetler şunlardır ki Hz. İsa, anası Hz. Meryem'den doğduğunda sarıldığı kundağı, sallandığı taştan beşik; gençliğinde giydiği gömleği, kemeri, nalınları, elbisesi; bundan başka çarmıha gerildiği vakit o zalimlerinden çiviledikleri haç, ellerine ve ayaklarına sapladıkları çiviler, çalıdan yapıp da başına taktıkları taç dahi oradadır.

Ve hem bundan başka Hz. Meryem'in kullandığı söylenen onlarca emanet ve azizlerin emanetleri dahi Ayasofya'da sırlanmış mekânlarda bulunur da bilenlerin yerini kimseler bilmezmiş.

Ve hatta bu beyanda bazı raviler şöyle bir hikâye anlatırlar ki ahalinin dilinde dolanır lakin kimse hakikatini bilemez...

Rivayet edilmiştir ki Ayasofya'nın üst katında doğu tarafındaki köşede kırmızı mermerden tekneye benzer bir taş vardır. İşte o tekne Hz. İsa'nın beşiği, o yer de onun makamıdır. Evla-

dı sakat olan kadınlar bebelerini bir an olsa da bu beşiği koysalar şifa bulurlar diye inanılır.

Ve yine bu beşiğin hemen yanında dört köşe, taş bir tekne vardır. Derler ki İsa Peygamber Hz. Meryem'den doğduğunda bu teknede yıkanmış, vaftiz edilmiştir. İlk Ayasofya'yı yaptıran kral Konstantin bu tekneyi Beytüllahim'den getirtmiştir. Ve yine bu teknenin içinde dahi bir kimse sakat olan bebesini yıkarsa şifa bulur derler...

Beşik ve dahi tekne yerli yerindedir. Lakin şifa verdiğinin delili yoktur. Dilden dile söylenir, anlatılır...

Latinlerin İstanbul'u işgal etmesi ve Ayasofya'yı harabeye çevirmeleri beyanındadır

Rivayet edilir ki Ayasofya inşa edildiği günden sonra çok kere yıkılmış, bazı yerleri çökmüş, dağılmıştır. Lakin Latinlerin İstanbul'u işgalinde gördüğü zulmü hiçbir vakitte görmemiştir.

* * *

GÖRENLER YAHUT görenlerden nakledenler şöyle anlatmışlardır ki; Ayasofya böyle ihtişamlı bir törenle açıldıktan sonra senelerce her bir yanını süslemek için yarışır olmuştur herkes. Ne yapsalar tamam oldu diyemez, ne etseler bu mabedin ihtişamına yakıştıramazlar da her bir diyardan en kıymetli ziynetleri taşıyıp da buraya getirirlermiş. Ve hatta Ayasofya'yı yaptıran Kral Justinianos öldükten sonra dahi Ayasofya'nın içinde ve dışında yapılan bunca çalışma bitmemiş, altmış seneye yakın devam etmiştir derler.

Her bir yanına türlü suretler nakşedilmiş, her duvarına altın, gümüş ve türlü mücevherlerden taşlar yerleştirilmiştir ve devamlı surette kutsal sayılan eşyalar getirilmiş de o güne de-

ğin gözün görmediği, aklın bilmediği bir güzel hâle gelmiştir Ayasofya. Bu hâliyle de Hıristiyan dininin merkezi nazarıyla bakılmıştır da her bir yandan akın akın Konstantiniyye'ye gelmiştir Hıristiyan ahali.

Öyle zenginlemiştir ki Konstantiniyye, refah içinde yaşanacak bir şehir varsa âlemde orası da buradır diye inanılmış ve bu kıymetin de Ayasofya sebebiyle olduğuna ve bu şehirde böyle bir mabedin varlığının bereketi çağırdığına inanılmıştır.

Hâsılı Konstantiniyye o vakitte huzur diyarı diye bilinmiş ve ahalinin zenginliği, Ayasofya'nın yüceliği her diyarda dilden dile söylenmiştir. Ve bu huzur hâli hem Konstantiniyye hem dahi Ayasofya için İsa'dan sonra bin iki yüz dört senesine kadar böyle gitmiştir.

Lakin bu ahvalden rahatsız olan ve hatta işittikçe içlerindeki husumet ve haset ateşi alazlananlar da yok değildir. Onlar ki aynı dine inanıyor olmalarına rağmen Doğu Roma'nın bu kudretini ve şöhretini içine sindiremeyenler yani ki aynı dinin bir başka mezhebine tabi olan Katolik Batı Roma Kilisesi'dir. Ve bu asırlar boyunca bu hâl öyle bir şekle bürünmüş ki iki mezhep arasında bir düşmanlık zuhur etmiş ve İsa'dan sonra bin elli dört senesinde bu iki mezhep birbirlerini Hıristiyanlık dininden aforoz etmişler yani ki kendi itikatlarınca tekfir etmişler de tastamam ayrılmışlardır. Lakin bu ayrılık ile mesele son bulmamış ve hatta daha da büyük vakalara sebep olmuştur. Sonu zulme ve talana ve felakete varan vakalara...

İşte ne olmuşsa bahsi edilen senede olmuş ve misal o ki kıyamet Konstantiniyye'de kopmuştur.

Rivayet edenler şöyle anlatmışlardır ve içleri sızlar hâlde gözlerinden yaşlar akıtarak dillendirmişlerdir ki, bin iki yüz dört senesinde Batı Roma Kilisesi'nin yani ki Katolik mezhebinin başında olan Papa İnnocentius nam Doğu Roma'nın Hıristiyanlarını düşman farz edermiş ve bir ferman ile Frenk krallarına haber salıp da daha evvel üç defa Müslümanların

elinden Kudüs'ü almak için yapılan seferlere bir yenisini eklemek istemiş.

Lakin bu görünen tarafın ardında daha başka bir hâl varmış ki o da şudur; o vakitlerde Doğu Roma kralını tahttan indirip de onun yerine geçmeye niyetlenen bir başka hanedan mensubu papaya bir haber salıp Konstantiniyye'ye gelir ve tahtı kendisine verirlerse hem altın, gümüş ve akçe hem de Katolik Kilisesi'ne tabi olmayı teklif etmiş.

İşte bu ahval üzere toplanan ordu azgın bir sürü gibi Konstantiniyye önlerine kadar gelmiştir diye anlatılır. Şehri surların dışından dövmüşler de evvelce bir netice alamamışlar. Lakin sonra içeriden aldıkları yardımlarla şehre girmişler ve Konstantiniyye'nin zenginliklerini gördükleri vakit hayretten ne edeceklerini bilememişler.

Rivayet edenler şöyle anlatmışlardır ki; akıllarını yitirmiş gibi önlerine gelen herkesi çocuk, kadın, yaşlı demeden kılıçtan geçirmiş ve onların kendi dinlerince ettikleri feryatlara ve diledikleri âmâna dahi aldırmadan her bir yanı, her karşını ve topyekûn o güzel şehri bir harabeye çevirmişlerdir. Ne denli tarihî yapı varsa her birini yağmalamış, yakmış, yıkmışlar, kiliseleri, sarayları, haneleri içinde insanlar olduğu hâlde hiç acımadan yakmışlar ve kıymete değer ne varsa hepsini çalmış, çırpmışlar. Analarına zulmetmek için kucaklarındaki bebelerini kılıçtan geçirmiş, gebe hatunların karınlarındaki bebelerinin dahi doğmadan canını almışlar. Görenler derler ki Konstantiniyye'nin sokaklarında kandan dereler olmuş her bir yanda kesik insan uzuvları tepe tepe dururmuş. Ve böyle bir zulmü kendi dindaşlarının elinden gören ahali ne yapacağını ne edeceğini bilememiş de koşup da Ayasofya'ya sığınmış.

Ama gözü dönmüş bu zalim güruhunun maksatları kendi dinlerini savunmak ve hatta Kudüs'e varmakken yahut öyle söylenmişken Konstantiniyye'de gördükleri bunca mal mülk onları insanlıklarından çıkarmış da esas zulümlerini

ve içlerindeki asıl melaneti Ayasofya'ya kusmuşlardır.

Ellerinde kanlı kılıçları ve şeytanı dahi korkutacak hâlleriyle Ayasofya'nın içinde kurtuluş umuduyla bekleyen ahalinin üzerine bir zebani gibi çökmüş ve o ulu mabedin içinde merhamet diye gözlerinden yaşlar dökenlerin her birini pare pare etmişler, kılıçtan geçirmişler, ölü bedenlerine dahi hakaret etmişlerdir.

Ve hem anlatılır ki azgın bir hayvan gibi bütün habis arzularını Ayasofya mabedinin en kutsal mekânı diye sayılan yerlerinde, ahalinin kadınlarına ve kendilerini Hıristiyan inancına adamış rahibelere dahi türlü rezillikleri insanlıktan nasipsizce, hayâsızca, edepsizce ve hiçbir düşmanın etmediği kadar haince etmişlerdir. Ve Ayasofya'nın içini dahi o masumların kanlarıyla kan kızıl bir renge bürümüşlerdir.

O güne değin görülmemiş, işitilmemiş bir zulmü görmüştür Konstantiniyye. Ve Ayasofya ne zelzele ne yangın ve ne de isyanlarla böyle harap edilememiştir. Zira bu zulüm bir sene değil tamı tamına elli yedi sene sürmüş ve hem o güzel şehri hem de o ulu mabedi harabeye çevirmişlerdir. Duvarlarını yıkmış, sütunlarını kırmış, her bir yanını yakmışlar ve kutsal diye sayılan emanetlerinin çoğunu çalıp çırpmışlardır.

Anlatanlar şöyle söylerler ki İsa'dan sonra bin iki yüz altmış bir senesinde bu zalimler Konstantiniyye'den çıkıp da gittiklerinde arkalarında harabe bir şehir, mazlum ve fakir bir halk ve bunca zulme rağmen yine de ayakta kalmış ama kolu kanadı kırılıp da hakaretlerle her bir yanı yıkılmış bir Ayasofya bırakmışlardır.

Ve rivayettir söylenir ki işte o zamanlardan sonra ahali "Konstantiniyye'de Latin başlığı görmektense Müslüman sarığı görmeyi isteriz" diye bir dua gibi söylemiş ve ağlamışlardır.

Yapılan bunca zulmün fazlası var lakin azı yoktur ve ne gönül ne de lisan bunları söylemeye, anlatmaya, dillendirmeye de razıdır.

Latinlerin İstanbul'u işgalinden sonra olanlar beyanındadır

Derler ki Konstantiniyye ahalisi kendi dindaşlarından bunca zulmü gördükleri günden sonra başlarına gelecek her bir felaketi düşünmüş ve bunca zulümden kurtuluşu elbet bir gün geleceklerini bildikleri Türklerde görmüşlerdir.

* * *

İŞTE BÖYLE BİR AHVAL ÜZERE harabeye çevrilen şehrin ve Ayasofya mabedinin yaralarına derman olmak evvel bahiste mümkün olmadığından ilkin ahali kendi yaralarını sarmaya gayret etmiştir. Öyle ki ne malları ne de mülkleri ellerinde kalmış ve takriben altmış sene süren bu zulmün hem şehirlerinde, hem mabetlerinde, hem bedenlerinde ve hem de gönüllerinde açtığı onulmaz yaralar kolayca derman bulamamıştır.

Lakin yine de kendi dertlerine az da olsa çare bulanların her biri Ayasofya'ya koşmuş ve bu ulu mabedin harap hâlini gördükleri vakit de hep bir ağızdan bunu reva görenlere lanetler okumuşlardır. Ve aynen Ayasofya'nın inşası sırasında ol-

duğu gibi karınca misal ellerinden geldiğince gayret etmiş ve mümkün olduğunca Ayasofya'yı yeniden o eski hâline döndürmek için çabalamışlardır.

Öyle kolay olmamıştır gerçi bu zulmün izlerini silebilmek ve mümkün de olamamıştır hakkıyla. Zira hâlâ bugün dahi Ayasofya mabedinin duvarlarında, köşelerinde o zalimlerin izleri vardır. O izler ki zulmün nişanı gibi durmakta ve her görene bu vahşeti hatırlatmaktadır.

Bütün bunlardan sonradır ki ne devletin ne Konstantiniye'nin ne de Ayasofya'nın eski hâline dönmesi ve ahalinin eski huzurlu hayatını sürmesi mümkün olmuştur. Zira öyle bir darbe inmiştir ki sinelerine ne bir merhem ne bir tiryak deva olmuş, ciğerlerini kavuran bu zulmü ahali bir türlü unutamamıştır. Belki de bu yaranın ve bunca acının tek dermanı yeniden dirilmektir diye inananlar dahi olmuştur ki Konstantiniyye o matemli günlerde zaten öldürülmüş, can nuru söndürülmüştür. Ve ahali o diriliş muştusunu gayrı kendi dindaşlarından ve kendi inandıklarına inananlardan değil, merhameti, adaleti ve hürriyeti onlara verecek olan, huzuru yeniden yeşertecek olanlardan bekler hâle gelmiştir.

O günler için rivayet edilir ki devletin sonunun geldiği dilden dile dolaşırmış ve hatta kıyametin yaklaştığı ve Türklerin gelip de hem şehri hem dahi Ayasofya'yı alacağı ve o günün dünyanın son günü olacağı bir efsane diye anlatılırmış. Ve o gün geldiğinde Ayasofya'yı koruyan meleğin gayrı tekrar geleceği ve bunca zulme sabretmiş ahaliye yardım edeceği her bir ağızda dolaşırmış.

Lakin bu dilden dile dolaşan kelamın karşısında duranlar dahi varmış ve onlar da şöyle söyler ve inanırlaşmış ki; Türkler gittikleri her bir yana huzur götürüyorlar. Şehirleri almadan evvel gönülleri alıyorlar. O ki bizim inandığımıza inanmıyorlar lakin inandıklarınca yaşıyorlar ve zulme düşmüyor, merhameti unutmuyor, insanlıktan vazgeçmiyorlar. Aynı dine

inandıklarımızdan gördüğümüz bunca zulmü bilirken Türkler gelecek de zulmedecek diye inanmak ahmaklıktan başkaca bir hâl değildir diyorlarmış.

* * *

Maksat hâsıl oldukça işte bu Ayasofya mabedinin tarihi böyle anlatıla gelmiştir. Ve bunca zamanı, bunca kralı, ahaliyi, şöhreti ve zumlu, her birini görmüş ve şahit olmuş bu ulu mabet yeniden ona can verecek, yeniden diriltecek, yeniden gönlünü alıp ona gönül verecek birini bekledi hep. Zira bunca zulme dayanmazdı yoksa. Yanar, yakılır, yıkılır giderdi.

Ve işte şimdi sizin emriniz altındadır bu ulu mabet ve duam odur ki eski şanlı şöhretli ve azametli günlerini yeniden yaşayacak, Ayasofya sizinle yeniden doğacaktır. Zira her ne denli savaş meydanlarındaki cengâverliğiniz anlatılırsa o kadar da mertliğiniz ve merhametiniz anlatılır.

O ki Konstantiniyye gayrı İslâm nuru ile nurlanmış, her yanında Hz. Peygamber Efendimizin sancağı dalgalanmış ve Ayasofya İslâm mabedi olmuş, başlar secdeye konmuştur. İşte o vakit benim de sırrım sır olmuş ve vazifem tamam olmuştur. Bundan gayrı söz kifayetsiz, sır manasız, sırlanmak imkânsız olmuştur.

İşte bu risale Sultan bin Sultan Fatih Mehmed Han'ın emri ile ben fakire; Kadmus nam bir Rum ismi ile sırlanmış Sarı Hafız soyundan Mahmud oğlu Ali'ye yazdırılmıştır. Ve ta ki Sultan Alparslan'ın Rum diyarına girip de bu elleri ve gönülleri şenlendirdiği zamandan beri bunca küfrün arasında, nesilden nesle devam eden bir sır artık maksadına ulaşmıştır.

Fi sene sekiz yüz elli yedi...

Üçüncü Bölüm:

Zikir

Hû... Allah...

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

İnsan bir sırrı ne kadar saklayabilirdi?

SAHAF DÜKKÂNININ arka tarafında duran o masanın iki yanında gözlerimiz hayretten açılmış hâlde birbirimize baktık Ömer Efendi ile. Ben kendi şaşkınlığımı anlayabiliyordum ama esas anlamadığım Ömer Efendi'nin hayret etmesiydi. Zira o bunları biliyor zannediyordum ben. Bu kitabı daha evvel okuduğunu düşünmüştüm. En azından bu anlatılanları duymuş, öğrenmiş olmalıydı, öyle zannetmiştim. Ama gözlerindeki o şaşkınlık yanıldığımı gösteriyordu bana. O da ilk kez okuyor, yazılanları ilk kez duyuyordu. Bilmiyordu o da benim gibi. Sükût edişimiz hayrettendi.

Abdullah'ın anlattığı Sarı Hafız meselesi doğruydu demek ki. Yani bir efsane değildi sadece ve hatta onun bildiğinden çok daha fazlasıydı. Sultan Alparslan bir adam sokmuştu Bizans'ın içine ve o da bir Hıristiyan gibi yaşamış, kendini öyle saklamıştı. Yani İstanbul'un fethi yalnızca Osmanlı'nın zaferi değil çok evvelinde, asırlar ve asırlar evvelinde kurulmuş, ha-

yal edilmiş ve sabırla beklenmiş bir maksat ile Müslümanların zaferiydi. Ayrı devletler ama aynı millet bir tek maksada yürümüştü ve aynı hayal hanedan farklı olsa da, devlet farklı olsa da hepsinin düşlerinde görülmüştü.

Sarı Hafız hakkında anlatılan, söylenen ve bilinen bu kadardı. Ama şimdi bu kitaptan öğrendiğim şu ki; asırlardır nesilden nesile devam eden bir silsile hâlinde İstanbul'dan haber uçurmuştu İslâm devletine Sarı Hafız ve onun torunları. Ve onların sonuncusu işte bu kitabı yazan Kadmus'tu demek ki. Ve asıl adı da Ali'ydi. Ama belki de ömrü boyunca kimse ona asıl ismini söylememişti ve o dahi belki de ilk defa kendine kendi ismiyle seslenmişti bu kitabın satırları arasında. Peki ya Kadmus yani Ali'nin soyundan gelen kimse yok muydu şimdi? Olmalıydı. Neyse bu başka bir mesele...

Hem anladığım o ki Sultan Mehmed de bu sırrı bilmez değildi. Belli ki fetihten çok daha evvelinde kendine haber uçuran birileri vardı surların arkasında da Sultan'a bir şekilde bilgi veriyor, anlatıyor, haber gönderiyorlardı. Ve Sultan Mehmed bu anlatılanları biliyordu muhtemelen.

Hayretimden dudaklarımı ısırıyor ve böyle bir sırrı öğrenmiş olduğumdan kalbim kanatlanacak gibi çarpıyordu. Bir an Kadmus'un, yok hayır Ali'nin yerine koydum kendimi ve öyle düşündüm. Neler çekmişti kim bilir, neler yaşamış, neler görmüş ve nelere katlanmıştı? Ama hayal etmeye bile yetmedi gücüm. Hayali bile acı veriyordu. Lakin dava büyük, maksat mukaddes ama yük de bir o kadar ağırdı. Şaşkındım, hem de çok fazla...

Ömer Efendi hayretinden donmuş gibi bakıyordu bana. Aslında bakıyor ama görmüyordu zira gözlerinde bebekleri bile hiç kıpırdamıyor ve belli ki böyle bir sonu o da beklemiyordu.

Neden sonra tekrar tekrar ve seslice okudu o sırrın aşikâr edildiği cümleyi;

"İşte bu risale Sultan bin Sultan Fatih Mehmed Han'ın emri ile ben fakire; Kadmus nam bir Rum ismi ile sırlanmış Sarı Hafız soyundan Mahmud oğlu Ali'ye yazdırılmıştır."

Ve nedensiz bir tebessüm yerleşti yüzüne. Hani uzun zaman aradığın bir şeyi hemen yanı başında bulursun ya hiç ummadığın bir zamanda ve tebessüm edersin, işte tam da öyle bir tebessümle bakıyordu kitabın sayfasına. Hayıflanır gibi, nasıl bulamadığını ve nasıl olup anlayamadığını düşünür gibi bakıyordu.

"Demek doğruymuş" dedi sonra birden "demek Sarı Hafız gerçekten vazifelendirilmiş ve bu zincirin ilk halkasında onun ismi yazarmış da bizim beklediğimizden ve bildiğimizden çok daha fazlasını yapmış. Kendi soyundan gelen bir teşkilat kurmuş da ta Sultan Mehmed'in o kutlu fethine kadar, Ayasofya'da secde edilene ve vazifesi bitene kadar gayret etmiş. Ne büyük hâl Allah'ım bu nasıl bir ahval?"

Sonra birden heyecandan ne edeceğini bilemediğinden belki de kalktı Ömer Efendi oturduğu yerden. Yerinde duramıyor, belli ki içi içine sığamıyordu. Bir yerlere gidebilecek olsa hiç beklemeden gidecek, belki de ferahlamak için hançeresini yırtarcasına haykıracak ve belki ağlayacaktı.

Bir ileri bir geri yürüyor, ara ara durup da kendi kendine bir şeyler söylüyor, birden dönüp hayretle benim yüzüme bakıyor sonra tekrar adımlıyordu küçük odanın içini. Benim gözüm onun üzerinde o ise neredeyse bu âlemde değildi.

Ben de şaşkındım, böyle bir sırrı ben de beklemiyordum aslında. Ama Ömer Efendi'nin bu hâli karşısında benimki hiçbir şey değildi. Senelerdir aradığı bir şeyi bulmuş gibi sevinçle hayret arası bir hâldeydi Ömer Efendi. Bense öylece oturup da kalmıştım o iskemlede. Ne yapacağımı bilemiyordum ve hayretim biraz da kitabın bitmiş olmasındandı. Ne olacaktı şimdi? Ne yapacaktım ben? Bitmiş miydi yani her şey?

Masada, tam karşımda öylece duran o ince kitabın sayfa-

larına düştü gözlerim. Bu sırrı belki de asırlardır saklayan o dertli ve ketum kitabın sayfalarına. Sarı yaprakları bir tuhaf hâl aldı gözümde. O harflerin her biri bir ömür boyu aslında yabancısı olduğu bir memlekette yaşamış ve Kadmus ismiyle kendini sırlamış bir Müslümanın yani Ali'nin elinden mi süzülmüştü? Daha da heyecanlandırıyordu bu düşünce beni. Hem de çok fazla heyecanlandırıyordu.

Daha fazla dayanamadım ve o nohudi sayfalara dokundurdum parmaklarımı. Sanki zamana, tarihe ve bir sırra dokunmuşum gibi bir ateş hissettim dokunduğum her yerde. Parmaklarım yandı sandım. Acaba kaç yaşındaydı bunları yazdığında? Nasıl saklamıştı Müslüman olduğunu? Nasıl saklanmıştı? Hem sadece kendisi değil neredeyse beş asır onun ataları hep bu sırrı korumuştu. O an anladım insanın davası için neleri feda edebileceğini. Malını, mülkünü ve hatta canını veren çoktu ve olmuştu. Ama Sarı Hafız ve onun soyundan gelenlerin hepsi daha fazlasını feda etmişler, kendilerini terk etmişlerdi. Ve o an anladım bu İstanbul için ve Ayasofya için nelerin feda edildiğini. Neden kıymet verildiğini ve ne denli kıymet verildiğini anladım. Ayasofya diye bir derdi içinde bir yara gibi saklayan ve kabuk bağladıkça yeniden kanatan insanları çok iyi anladım. Esas emanet Ayasofya değildi demek ki. Ayasofya sadece o maksadın suretiydi esas gaye ise ecdadı Ayasofya'ya kadar getiren ve buralardan ileriye götüren o mefkûre ile dertlenmekti. Ve Ayasofya giderse o derdin sureti silinecek, bunca şehidin ruhu üzülecekti.

Neden sonra kitabı alıp da önüme çekiverdim. Bir vakit bakındım öyle. Harflerinin arasına hayallerimi yerleştirdim. Bedenim şimdi de gönlüm mazideydi. Hayal ediyordum her okuduğumuzu. Ayasofya'nın yapılışını, başına gelenleri, istilaları, isyanları, yıkılan yerlerini, zulmü, hepsini... Ve Sultan Mehmed Han'ın şehre girişini. Ayasofya'ya gelişini ve orada ilk kez secde edişini hayal ediyordum.

Bunca hayali Ömer Efendi bölüverdi. Geldi ve oturdu karşıma. Belli ki biraz daha kendine gelmişti, sakinleşmişti az daha. Ama yine de konuşmuyordu. Dilinden belli belirsiz şükür kelimeleri düşüyor ve belki dua ediyordu. Bilmiyorum. Ama gözleri haddine kadar yaşla dolmuş hani kırpsa gözkapaklarını ardı ardına süzülecekti beyaz sakallarına doğru. Ve işte tam da öyle gözlerle bana bakıyordu, dolmuş gözlerle, yaşlı ve yaşlanmış gözlerle. Ve hiç konuşmuyordu. Sessizliği ben böldüm...

"Şimdi ne olacak Ömer Amca?" dedim "şimdi ne yapacağım?"

Birkaç kez derin derin nefes aldı. Sakallarını sıvazladı iki eliyle. Neredeyse ağlayacaktı, fark ediyordum. Ama neden? Bunu tam bilemiyordum.

"Benim maksadım hâsıl olmuştur evlat" dedi yutkundu "Benim maksadım hâsıl olmuş, vazifem tamam olmuştur. Şimdiden gayrı senin yapacağın dedenin sana söylediği gibi cuma gününün sabahında Eyüp Sultan'a gitmektir. Orada ne olacak ve ne bulacaksın bu bana dahi sırdır ve bende bilmem onu. Ama ben bilirim ki bu fakir Ömer bir ömrü, kutlu bir gaye uğrunda aha da bu kitapların arasında geçirmiş ve gayrı gönlü sürur bulmuştur. Dahası bana gerekmez. İçimde tek dert odur ki Ayasofya'da bir cuma namazı kılmadan, kılamadan vereyim bu canı."

Sustu birden, başını öne eğdi. Gözünden akan yaşı görmemem içindi belki de bu ama ağlamak bir insana böyle mi yakışırdı! Ve o an fark ettim benim de yanaklarımdan aşağı doğru akan yaşları. İkimiz de gecenin sabaha yakın bu vaktinde aramızda duran bu asırlık kitabın şahitliğinde Ayasofya için gözyaşı döküyorduk. Masanın üzerinde duran eli titriyordu Ömer Efendi'nin. Elimi, elinin üzerine koydum. Öyle sıcaktı ki! Yanıyordu sanki.

"O da olacak inşallah Ömer Amca? Olacak ve hep beraber

kılacağız o namazı. Bütün ecdadın ruhu da böylece huzur bulacak" diyebildim bir gayret.

"İnşallah evlat" dedi "inşallah..."

Ve bir vakit sustu yine. Konuşmak istiyor ama bir şey söyleyemiyor gibiydi. Dilinden bir kelime düşse duramayacak, dayanamayacak bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlayacaktı sanki. Ve zannımca onun için susuyordu. Ama yine de ve zorlanarak da olsa;

"Tevfik evladım" dedi "bu risale artık sendedir. Sende kalacak ve sahibi günü geldiğinde senden alacaktır. Canından öte koruyasın... Cuma sabahı Eyüp Sultan'a gittiğinde onu da alasın yanına..."

Hiçbir şey söylemedim, tek kelime olsun etmedim. Sadece kabul ettiğimi göstermek için başımı önüme eğdim ve durdum öylece. Zira dilimde söz tükenmişti ve bitmişti ya kitap sanki o an her şey bitmişti.

O dakika sahaf dükkânının içini, bir muştu gibi dolduran sesle geldik kendimize. Ve sanki bizim için okunan sabah ezanının o yanık makamında gözlerimizdeki yaşları sildik. Ağlamak insanın kendine en yakın olduğu hâldi. Ve biz ezan bitene kadar susup da dinledik içimize ferahlık salan o kutlu sadâyı...

Sabah namazını bir avuç cemaatle sahaf dükkânının ön tarafındaki o camide omuz omuza kıldık. Ömer Efendi namaz bitene kadar titreye titreye ağladı. Gözünden akan yaşlar secde ettiği yere damladı. Ve ben utandım bir defa da olsa böyle bir namaz kılamadığımdan.

Camiden çıkınca sanki son defaymış gibi sarıldı boynuma Ömer Efendi ve helallik istedi benden. Ne hakkım vardı ki benim onda? Bir hak varsa onun hakkıydı ve helal edecek kişi elbette o olmalıydı. Vedalaştı sanki benimle. Dedemin ellerinden öper gibi öptüm elini ve o sabah onun yanından bambaşka biri olarak ayrıldım.

Nereden bilecektim onu bir daha göremeyeceğimi? Bile-

mezdim elbette. Hem bilsem bırakır mıydım ellerini? Ama bıraktım ve gittim.

Ömer Efendi birkaç gün sonra ruhunu teslim etti sahibine ve ben emindim ki içi rahattı ve sanki biliyor gibi hazırlanmıştı o ana. Ama benim omuzlarıma bir yük bırakmıştı; bir gün Ayasofya'da bir cuma namazı kılarsam onun duası da kabul olacaktı. Ve ben biraz da onun için koyacaktım başımı secdeye.

Ve o gece Ömer Efendi okumamıştı bana ama kitabın son sayfasının ardında kırmızı bir mürekkeple yazan yazıyı çok sonraları okudum ben. Neden okumadığını hiçbir vakit öğrenemedim. Belki de kendi okumuş ama bana söylememişti ya da ben okuyayım istemişti. Tam şöyle yazıyordu Ali'nin değil de bir başkasının elinden çıktığı ve çok sonraları yazıldığı apaçık belli olan o kızıl renkteki yazıda;

"Derler ki Kadmus mahlasıyla sırlanmış Ali isimli bu zat, bu risaleyi Sultan Mehmed Han'a bizzat teslim ettiği vakit bir de mahfaza içinde anahtar vermiştir. Ve İstanbul'dan göçüp gitmek için de müsaade istemiştir. Zira Hz. Peygamberin diyarında, onun huzurunda ömrünü tamam etmek ve ruhunu o mübarek beldede teslim etmek dilemiştir. Ve Sultam Mehmed Han bu dilediğini kabul edip türlü ihsanlarda bulunmuştur. Ve o anahtarı da alıp korumuştur. Lakin hangi kapıyı açar, o kapıdan nereye girilir bilinmez, ardında ne vardır, sırdır.

Ama yine de rivayet etmişler ve demişlerdir ki; evliyadan yedi kişi bu ulu Ayasofya Camii'nin içinde bir odada buluşurlar da her sene bir sırlı vakitte, bir zikre tutuşurlar ve Allah adıyla kubbesini doldururlar Ayasofya'nın. Ve işte bu anahtar, o kapının anahtarıdır.

Efsane gibi anlatılır, gören, duyan, bilen varsa dahi söylememiştir.

Doğrusunu elbet ki, Allah bilir..."

Ayasofya Efsaneleri -12-

Ayasofya'nın Duvarına Hapsedilen Şeytan

GÖNÜL EHLİ BAZI ZATLAR Ayasofya Camii hakkında şöyle bir haber rivayet etmişlerdir ki;

İstanbul'un fethinden hemen sonra Fatih Sultan Mehmed Ayasofya'nın camiye tahvil edilmesini emretmiş ve bu işin başında da hocası Akşemseddin'in bulunmasını istemiştir.

Fethin olduğu o salı gününden cuma gününe değin vakit az lakin iş çoktur diye işçiler, ustalar ve kalfalar hep bir elden gece ve gündüz çalışmaya başlamışlardır. Lakin insanın ezelden beridir ki en büyük düşmanı şeytan ve nefs orada çalışanların her birinin içine vesveseler sokarmış da kimi bu işin yetişmeyeceğini söyler, kimi bu hâlde her bir yanda Hıristiyan namaz kılınamayacağı ile ilgili kelam edermiş.

İşte bu ahvalden haberdar olan Akşemseddin bir gün, o ulu mabedin içinde bir köşede secdeye kapanmış ve bu müşkülün hâli için gözünden yaşlar akıtarak Allah'a yalvarmıştır. Ve o secdeden başını kaldırdığı vakit içinde bir huzur, gönlünde bir sürur bulmuştur.

Rivayet edenler şöyle söylerler ki o gün Akşemseddin'in o duası ile Allah şeytanı Ayasofya Camii'nde bir mermere hapsetmiştir. Ve hâlen dahi o mermer sütunun üzerinde şeytanın sureti apaçık bellidir.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Bu cuma namazını Ayasofya'da kılacaksın.

İNSAN NE TUHAF! Normalde inanamayacağı, kabullenemeyeceği, gerçek sayamayacağı birçok şeyi kanıksıyor bir vakit sonra. Kabulleniyor ve sıradanlaşıyor her şey. Şu bir hafta içinde olanların tek bir tanesi bile beni hayrete düşürmeye yetecekken şimdi peş peşe onca yaşadıklarımın karşısında bu denli sakin oluşuma, bigâne kalışıma ben bile hayret ediyorum. Belki de tam manasıyla bilmediğimden ya da ne bileyim belki de hâlâ bana bir hikâye gibi, efsane gibi geldiğinden... Ama öyle değil, gözümle görmeseydim ve bunca şeyi kendim yaşamış olmasaydım da birileri anlatsaydı inanamazdım ama ben yaşamıştım, ben görmüştüm ve nedenini hâlâ bilmediğim bir şekilde tam ortasındaydım bu sırlı hikâyenin...

Ömer Efendi ile ayrıldığımız o sabah vaktinden sonra önce dedemin mezarına gittim. İçimde bir tedirginlik yok değildi. Zira o devamlı karşıma çıkan yaşlı adamı tekrar göreceğimi düşünmüştüm ve bu beni hem şaşırtıyor ve hem de korkutu-

yordu. Ama kimse gelmedi. Ve ben bir saate yakın dedemle dertleştim. Ona anlattım kimseye anlatmadıklarımı, kimsenin anlayamayacaklarını ona anlattım. Ve ağladım... Zira anlayamıyordum ve ağlarsam anlarım sanıyordum. İnanıyordum ve biliyordum ki ağlayan insan, anlayan insandı. Ve ben de ağladım. Dedemin kokusunu aradım ama toprak kokusunu çektim genzime.

Cuma gününe kadar içimdeki merak ve belki biraz da korkuyla sadece düşündüm. Başımdan geçenlerin hepsini, her birini tek tek yeniden canlandırdım zihnimde. Ama ne bir anlam verebildim ne de bir yol bulabildim. Ve karar verdim önümde duran tek yolda yürümeye. Dedemin söylediklerini, Ömer Efendi'nin dillendirdiklerini yapacaktım, yapmalıydım. Bütün bu olanların bir manası olmalıydı ve vardı muhakkak. Zira ben her olanın bir maksadı olduğuna ve hiç kimsenin, hiçbir şeyin maksatsız yaratılmadığına inananlardandım.

O iki gün boyunca çok fazla konuşmadım evdekilerle. Israrla sormalarına rağmen geçiştirdim hep. Zira anlatsam da anlamayacaklar ve belki de inanmayacaklardı. Ben de olsam inanamazdım zaten hemen. Hatta benim bu hâlimi dedemin ölümüne bağlayıp da çok fazla etkilendiğimden psikolojimin bozulduğuna bile kanaat getirmişlerdi çoktan. Bana karşı davranışlarından, üzerime titrer gibi hâllerinden bunu anlayabiliyordum ama yine de ses etmedim hiç. Varsın onlar öyle zannetsin ve öyle düşünsün, öyle olmadığını kanıtlamak bu hâle sessiz kalmaktan çok daha zordu. Ve ben kolay olanını seçip sadece ve sessizce cuma gününe değin bekledim. Ve bütün bu olanları düşündüm.

Geceleri gözlerime uyku girmedi. Omuzlarıma bırakılan bunca yükü çekmeye yetmedi İstanbul'un gecesi. Ve ben o uykusuz geceler boyunca dedemin bana bıraktığı o anahtara bakarak türlü hayaller kurdum. Kimlerin elinde olduğunu, kimlerin dokunduğunu ve Ayasofya'da gizli bir odayı gerçekten

açıp açmadığını düşündüm de durdum. Ve bana kadar nasıl geldiğiyle ilgili kendi kendime bir hayal kurdum. Düşündüm ki bu kitabı yazan Kadmus'a yani Ali'ye bu emanet aynı benim gibi dedesinden ya da babasından kalmıştı muhtemelen. Onlar nasıl ulaşmıştı buna bilmiyorum ama Fatih Sultan Mehmed dahi onu kendi soyundan gelenlere emanet etmiş olmalıydı. Yani padişahtan padişaha geçmiş ve en sonunda Sultan Vahdettin artık kendisini kendi memleketinde koymayacaklarını anladığı zaman büyük dedem Binbaşı Tevfik Bey'e hem Ayasofya'yı ve hem de bu anahtarı emanet etmişti belki de. Ve ondan dedeme, ondan da bana gelmişti. Böyle düşündüm, böyle hayal ettim. Ve bu hayalim elimdeki bu anahtarın kıymetini de omzumdaki yükün ağırlığını da arttırdı.

İşte o iki gece boyunca ben hep dua ettim. Zira yardım dileyeceğim ve yardım bekleyeceğim O'ndan başka kimse yoktu ki! Yalnızdım, anlatamazdım. Ve dua yalnız olmadığını, kimsesiz olmadığını bilmekti. Ben de buna inandım ve dua ettim hep. Ve kendimi yalnız hissettiğim o gece vaktinde dedemin bir vakitler kulaklarıma fısıldadığı, kimin olduğunu hatırlamadığım bir şiirin hafifliği düştü hatırıma;

Kimsesiz hiç kimse yok, var herkesin bir kimsesi
Kimsesiz kaldım yetiş ey kimsesizler kimsesi

Ne çok söylerdi dedem bu şiiri. Ne çok okurdu. Diline vird edinmişti sanki bunu. Muhtemel ki o da aynı benim hissettiklerimi hissediyor ve anlatamadığından ya da anlaşılamadığından bunca acı çekiyordu. Zira yalnızlık anlaşılamamaktı, biliyordum. Ve o geceler boyunca kendime hep sordum; kimdi benim dedem? Bizim bildiğimizin dışında kimdi?

O son gece sabah erkenden kalkıp da Eyüp Sultan'a gitmek için belki uyuyabilirim umuduyla erkenden uzandım yatağıma. Aklımdan bir an olsun bu düşünceler çıkmıyordu. Gözlerimi kapatsam da hayalim uyumuyor, içimde bir ses devamlı

bunları söylüyor ve hiç susmuyordu. Ve içim içime sığmıyordu. Heyecandan bir anlık olsa bile uyuyamadım.

Gecenin sabaha yakın bir vaktinde uyku denmez belki ama kendimden geçmişim bir aralık. Ne kadar sürdü bu bilmiyorum bile. Uyudum desem yalan, uyanıktım desem yalan...

Bir rüya gördüm o kısacık vakitte. Ya da bir şey gördüm, hissettim ama rüya mı değil mi bilemem...

Dedem ve Ömer Efendi'ydi gördüğüm. İkisi de bembeyaz ve uzun entariler giymişler ve her zamankinden başkaca bir hâlde dinç ve bedenen aynı olsa da sanki daha gençtiler. Bir yolda yan yana yürüyorlardı. Bense arkalarından bakıyor, onlara yetişmeye çalışıyordum ama ne yapsam yanlarına varamıyordum onların. Onlar hep aynı hızda yürüyorlar, ben arkalarından var gücümle koşuyordum ama yaklaşamıyordum bile. Ve bir yerden sonra ayaklarım gitmez oldu. Durduğum yere mıhlandım sanki. Arkalarından seslenmek istedim, sesim çıkmadı.

Neden sonra ardımda bir yerlerden gelen ve sanki tek bir ağızdan yüzlerce kişinin söylediği bir ses işittim;

"Hû... Allah..."

Arkama döndüm ama kimseyi göremedim. Ve sonra tekrar işittim aynı sesi ama nereden geldiğini bilemedim.

Dedemle Ömer Efendi'yi aradı gözlerim birden. Yakınımda yoktular, kimse yoktu. Ama uzakta, çok uzakta fark ettim onları. Kendileri gibi bembeyaz giyinmiş bir kalabalığın içinde daha evvel hiç görmediğim bir kapıdan Ayasofya'ya girerken...

Ve uyandım...

* * *

Sonradan öğrendim ki Ömer Efendi tam da o sabah sahaf dükkânının olduğu Medrese Camii'nde sabah namazını kılarken farzın son rekâtında başını secdeye koymuş ve bir daha

secdeden kalkmamıştı başı. Gönül kuşu secdeden uçuvermişti sahibine. Nasıl yaşarsa öyle ölüyordu insan... Ve Ömer Efendi ölümü bile güzelleştirmişti. Rüyam hakikatti, çok sonra anladım.

İşte o rüyanın verdiği tuhaf hisle uyandığım vakit gerçek olan hangisi, rüya olan hangisi anlayamadım ilkin. Evde, odamda olduğumu bile fark edebilmem için birkaç dakika hareketsizce etrafa bakındım.

Neden sonra masanın üzerinde duran saate ilişti gözüm. Dörde yaklaşıyordu saat. Uzandığım, hayır kıvrıldığım yatağımın üzerinden kalktım birden. Bir süre başımı ellerimin arasına aldım ve oturdum. Düşünmek istemiyordum ama düşünmeden de edemiyordum. En iyisi hemen kalkıp gitmekti ve ben de öyle yaptım.

Yataktan kalkıp üzerime bir şeyler giyindim ve abdest aldım. Dedemin emaneti olan kutu zaten cebimdeydi ve masanın kenarında bıraktığım kitabı da montumun içine yerleştirdim. Ve sabahın ayazında çıktım evden dışarı.

Henüz hava karanlıktı ve soğuk bir rüzgâr esiyordu. Sokağın başında bekleyen taksiye bindim. Ve Eyüp'e gideceğimi söyledim şoföre. İçimde tuhaf hisler vardı. Çok fazla heyecanlıydım, ne olacağını da bilmiyordum. Ve yalan yok, korkuyordum. Ama bunu yapmazsam ömrüm boyunca vicdanımda bir sızı hissedecektim, biliyorum. İşte onun için hiç tereddüt etmedim.

Bir on dakika sonra Eyüp Sultan Camii ile Feshane arasındaki cadde üzerinde indim taksiden. Hafif de olsa yerleri ıslatan bir yağmur başlamıştı. Etraf gündüz gibiydi. Hava karanlık ama insanlar aydınlıktı. Zira İstanbul nefesini buradan alıyordu ve bunu bilenler sabahın bu erken vaktinde bir büyük kalabalıkla Eyüp Sultan'a koşuyor ve sokakları, caddeleri doldurup da namaza duruyorlardı. Daha evvel de gelmiş ve daha evvel de görmüştüm yağan yağmurun altında sokaktaki parke taş-

larının üzerine serdikleri namaz kâğıtlarıyla namaz kılanları. Bu sabah da öyle bir sabahtı işte. Gece uyumak için değildi ki yalnızca, uykuda olanlar elbet ki vardı lakin uyanmak isteyenler buradaydı işte.

Caddenin karşısındaki ara yoldan bir grupla beraber camiye doğru yürüdüm. Yağmur gittikçe daha da hızlanıyordu ve nedensiz bir huzur duyuyordum bundan. Yağmurdan kaçmak istemiyordum. Sağlı sollu hediyelik eşya satan dükkânların olduğu sokaktan meydana kadar yürüdüm. Mermer döşeli meydana geldiğim vakit namaz vaktine neredeyse bir saate yakın vakit olduğundan çok kalabalık değildi. Banklara oturmuş insanlar, meydanda dolaşanlar vardı ve daha da geliyorlardı. Bu yağmurda kimse bir yerlere kaçmıyor ve sakınmıyordu ıslanmaktan.

O büyük meydanı geçtim. Nereye gideceğimi, kimi bulacağımı ve ne olacağını bilmez hâlde aklıma tek gelen yere doğru yürüdüm; Eyyüb El-Ensari'nin türbesine. Caminin avlusuna giren kapıdan içeri geçtim. Şadırvanın karşı tarafında Fatih Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddin ile birlikte Eyyüb El-Ensari'nin kabrini buldukları vakit yeri belli olsun diye diktikleri fidanın yani ki şimdi tam türbenin önünde duran o ulu çınarın yanına kadar geldim.

Türbenin demir parmaklıklı camının hemen önüne yaklaştım. Ellerimi dayadım. İçimden ne geliyorsa onu söyledim. Yağan yağmurun altında ıslandığıma sevinerek belki de ve yağmur gönlümü temizlerken başımı dayadığım o yerde sükûn buldum sanki. Ve içimden tekrar tekrar söyledim;

"Allah'ım yardım et bana. Zira ben çok yoruldum."

İşte ben bunun için çok sevdim yağmuru. Zira gözünden akan yaş belli olmuyordu insanın. Ve ben ağlıyordum. Nedenini bilmiyorum ve bir neden de aramıyorum zaten. Ağlamak için bir nedene gerek yok.

Ezan okunana kadar orada bekledim. Ne gelen ne de giden

kimse vardı. Etrafa bakındım bir zaman sonra. Her gördüğüm insanın yüzünde sırlı, efsunlu ve belki de tanıdık bir şeyler aradım. Ama bulamadım. Ya yanılmıştım ya da hayaldi hepsi, bir hikâyeydi. Belki de evdekilerin sözleri hakikatti. Dedemin ölümü zihnimi karıştırmış, idrakimi sarsmıştı, hayal miydi yani bütün bu olanlar? Olabilirdi ama olmasındı.

Ezan bitmeden girdim caminin kapısından içeri. Her yer insanlarla doluydu. Adım atacak yer yoktu neredeyse. Kapının hemen yanında bir yer bulup da oturdum. Ve orada kıldım namazı ama aklım karmakarışıktı. Bir büyük heyecanla gelmiştim buraya ama kimse yoktu ve hiçbir şey olmamıştı. Namaz boyu aklımda bunlar vardı. Düşünmek istemiyordum ama nefsim buna engel oluyor ve bundan başka bir şey gelmiyordu hatırıma.

Namaz bittiği vakit umudum iyice tükendi. Bu kadardı demek ki ve burada bitmişti. Ya bu olanların hepsi eski bir kitapta yazılan efsanelerdi ve dedem de Ömer Efendi de inanmıştı bunlara ya da benim zihnimin bana oyunuydu bütün hepsi.

Kalktım oturduğum yerden. Kalabalığın arasında kapıya doğru ilerledim. Bir aralık bütün bunlara inandığım için bile utandım kendimden. Delirdiğimi bile düşündüm bir an. Tam o sırada birinin koluma girdiğini hissettim, irkildim ve bir tek kelime duydum kolumdan tutan adamın dilinden:

"Korkma Tevfik!"

* * *

"Ömür bir maksat uğruna geçmişse ömür sayılır, ölüm Allah'tandır diyerek kabullenilmişse ölümdür. Deden onlardan biriydi Tevfik. Öyle yaşadı ve öyle öldü" diyerek sözüne başladı karşımda dizleri üstüne oturmuş üç adamdan ortada olanı. Yüzlerini tam olarak seçemiyordum ama neden bilmem bu adamların dedemin yanında olduğum o son gece odasına ge-

len o üç kişi olduğunu zannediyordum ya da öyle hissediyorum. Ve belki de zaten öyleydi.

Namazdan çıkarken koluma giren adam bana, "Korkma" dediği vakit orada ruhumu teslim edeceğimi zannetmiştim. O kadar fazla korkmuştum. İlkin yüzüne bakmaya cesaret edememiştim koluma giren o adamın. Sonra bütün cesaretimi toplayıp da yüzüne baktığım zaman için rahatladı nedensiz. Zira yüzünde bir tuhaf hâl vardı ve hani birini gördüğünde güvenebileceğini hissedersin ya işte öyle bakıyordu gözüme. Benden belki bir on yaş kadar büyük biri. Hafif kır düşmüş saçları ve sakalsız yüzüyle orada olan herhangi biri gibiydi. Ve belki de öyleydi.

Caminin kapısından beraber çıktık. O adam benim bir adım önümde yürüyordu bense arkasında tedirgin adımlarla takip ettim onu. Peşinden gitmekle hata mı ediyorum diye çok düşündüm. Korkuyordum zira. Ama merak da ediyordum, ne olacağını, nereye varacağını... Ve merakım korkuma galip geldi. Adamın peşi sıra temkinli adımlarla yürüdüm ve ardından iyice bir süzdüm o adamı. Benim gibi giyinmiş, normal, sıradan bir adam. Kırklı yaşlarında gibi görünüyordu ama belki daha yaşlıydı zira beli hafifçe büküktü. Yanına gidip de bir şeyler söylemeye ya da yüzüne bakmaya cesaret edemiyordum. Sadece takip ediyordum onu.

Caminin avlusuna gelince o ulu çınarın arkasındaki kapıdan çıktık, az ileride sağ taraftaki duvara bitişik olan ve daha evvel bir medrese olduğunu zannettiğim, bir iki basamakla aşağı doğru inilen ama sanki asırlardır hiç girilmemiş gibi görünen bir yerin önünde durduk. Kapıyı sessizce açtı beni buraya getiren o adam. Ve eliyle içeri geçmemi işaret etti. Gönlüm girmemi istiyor aklım, "kaç, git" diyordu. Tereddüt ediyordum ama ben gönlümü dinledim ve girdim içeri. Üzerinde ufak bir kubbe bulunan ve kubbedeki açıklıklardan ışığın girdiği bir holdü burası ve tam karşımızda bir kapı daha vardı. O kapının önünde durduk. Adam başını önüne eğmişti

ve bana bakmıyordu hiç. Ben de ona bakmaya korkuyordum ya da o öyle yaptığından ben de mecburmuşum gibi başımı önüme eğdim.

"Buradan öteye sen gideceksin. Benim vazifem buraya kadardır. Buyur gir, seni beklerler" dedi, hafifçe araladı kapıyı ve kenara çekildi.

Bu kez hiç düşünmedim. Zira düşünürsem vazgeçecektim biliyorum. Belki de onun için bir an olsa bile beklemeden girdim o kapıdan içeri. Sakin olmaya gayret ettim ama bütün bedenim titriyordu. Zira içeri girdiğimde kapının ardımdan kapatıldığını hissetim ve titredi bütün bedenim. Artık istesem de geri dönemezdim, öyle hissettim. Ve işte içerideydim.

Tam karşımda dizleri üzerine oturmuş üç kişi vardı ve yüzlerini göremiyordum. İçeriyi yine kubbedeki açıklıklardan vuran ışık aydınlatıyor ama o adamların yüzlerine vurmuyordu. O üç kişinin tam karşısında, orta yerde duran mindere benzer bir örtü belli ki benim içinde ve o adamlardan ortada oturan kişinin eliyle oturmamı işaret ettiğini fark edip de oturdum oraya. Ne yapacaktım ki! Ne olacaktı?

İşte şimdi karşılarındayım ve o adamı dinliyordum. Ve adam konuşmaya devam ediyordu;

"Ecdat uzak diyarlardan can almak için, mal almak için, devlet olmak için gelmedi. Bunların hepsi asıl maksada ulaştıracak vesilelerdi ya da bu yolda yapmaya mecbur kalınan hâllerdi. Öyle inandılar ve öyle yürüdüler. Ve evvel bahiste Peygamber Efendimizin de işaretiyle İstanbul'u hedef koydular kendilerine, kızıl elma dediler. Ve buraya gelene değin işaret taşları gibi yollarına şehit mezarları diktiler.

Ve o gün gelip de İstanbul'a vardıklarında evvela buraya geldiler; Eyüp'e. Zira İstanbul'a Eyyüb el-Ensari'den müsaade almadan girilmezdi. Ve onlar da öyle yaptılar da evvela buraya gelip İstanbul'un asıl sahibini buldular, müsaade aldılar ve İstanbul'a girdiler.

Bir fetih sadece fetih demek değildir bizim itikadımızda. Şehrin kapılarını açmak için önce gönül kapılarını açmak gerekir. Onlar da öyle yaptılar da İstanbul'un gönlünü aldılar önce. Ve ilk olarak da Ayasofya'ya yürüdüler. Zulmetmeye değil, kan dökmeye değil can vermeye, Ayasofya'yı özgür kılmaya gittiler. Zira Ayasofya'da ezan sesi yankılandığı vakit asırlardır gönülleri düğümleyen ilmek açılacak ve hürriyetin sesi her bir yanı dolduracaktı. Öyle inandılar ve öyle bildiler.

Ve işte şimdi o ilmek yeniden atılmıştır gönüllerimize, o düğüm bu kez gönlümüzdeki kanı boğmaktadır. Bu maksat cansız kalmayacaktır. İşte bütün gayretimiz de derdimiz de odur, o olacaktır."

"Peki ama siz kimsiniz?" dedim heyecanla.

"Emanetçiyiz biz evlat. Hepimiz birer emanetçiyiz..."

Anlayamıyordum. Mim Mim Teşkilatı diye Abdullah'tan öğrendiğim teşkilat bu muydu? Onlar mıydı? Düşünmesi bile çok tuhaftı. Böylesi ancak kitaplarda ya da filmlerde olurdu. Ama bu gerçekti. Kimdi bu adamlar peki? Gerçekten böyle bir teşkilat vardı ve onlar bu adamlar mıydı? Tam olarak bir cevap alamamıştım ama tekrar sormaya da cesaret edemedim.

"Şimdi yanında getirdiğin o kitabı önündeki rahleye koyasın" dedi birden en başından beri benimle konuşan adam. Diğerlerinin hiç sesi çıkmıyor, tek kelime olsun söylemiyorlardı.

Ben şaşkınlıktan önümde duran rahleyi bile fark etmemiştim. Bakışlarımı çevirip de onlardan tarafa bile bakamamıştım ki. Bunlar gerçek miydi? Onu bile idrak edememiştim daha.

Ama yaptım dediğini. Montumun içinde duran kitabı çıkardım ve önümdeki rahlenin üzerine bırakıverdim.

Ve başımı yerden hiç kaldırmadan;

"Peki, bu kitap ne olacak?" dedim.

"O da bir emanettir ve sahibi vardır elbette. Senin emanetin nasıl ki dedenden sana geldiyse, bu emanete de sahip çıkan bir nesil vardır. Sarı hafızın evlatları hâlen dahi ataları-

nın emanetine emanetçidirler ister bunu bilsinler ister bilmesinler."

O dakika bir sille yemiş gibi irkildim. Ne demek istiyordu? Yani Ömer Efendi bu kitabı yazan Kadmus'un yani Ali'nin soyundan mı geliyordu? Daha doğrusu Sarı Hafız neslinden miydi? O saklamıştı kitabı. Ona emanet edilmişti. Yok hayır. Öyle olamazdı. Olsa söylerdi bana Ömer Efendi. Ama kendi biliyor muydu acaba bunu? Derin derin nefes aldım. Her yeni öğrendiğim şey bir evvelkinden daha fazla şaşırtıyordu beni ve ben buna dayanamıyordum artık.

"Peki, ben ne yapacağım?" dedim.

"Senin olana sahip çıkacaksın" dedi.

"Nedir benim olan?" diye sordum.

"Atalarının, dedelerin mirası..." dedi ve anladım ne demek istediğini. Ecdadın yadigârı olan davaya, derde ve inanca sahip çıkılmalıydı. Onların uğrunda canlarını bile düşünmeden verdikleri bu maksat demek ki asırlardır nesilden nesle geçiyor ve herkes unutsa da unutulmasın diye birileri hâlen dahi gayret ediyordu. Yani unutturmaya çalışanlar galip gelememişti demek ki.

"Nedir ki benim vazifem?" dedim.

"Göreceksin ve öğreneceksin?"

"Nasıl olacak, ne yapacağım?" diye sordum bunca cesaretime kendim de şaşırarak.

"Bugün cuma namazını Ayasofya'da kılacaksın" dedi...

Ve sustu...

Ayasofya Efsaneleri -13-

Kızıl Elma Efsanesi

ŞÖYLE RİVAYET EDİLMİŞTİR Kİ İstanbul'a yolu düşen Müslüman seyyahlar Ayasofya'nın önünde dikili bir sütunun üzerinde, at üstünde bulunan ve bir elinde kızıl bir küre olan Justinianos heykelini görmüşlerdir. Ve o günden sonra İstanbul dendiği vakit Kızıl Elma diye isimlendirmişlerdir. Sonraları bu isim bir mefkûrenin ismi olmuş ve cihan hâkimiyetinin hedefi İstanbul'a konmuştur.

On üçüncü asır İslâm coğrafyacılarına göre bu heykelin sağ eli havada olup halkı İstanbul'a davet eden bir manaya dalâlet eder. Sol elinde de madeni bir küre bulanmakta bu da düşmanın şehri istilasına engel bir tılsım telakki edilmekteydi.

Hıristiyan kaynaklarına göre at üstünde canlı gibi duran Justinianos'un heykelinin elinde altından büyük bir elma olup sağ eliyle de Kudüs'ü ve İslâm memleketlerini göstermektedir. Bu küre imparatorluğun dünyayı elinde tuttuğuna dalâlet ediyor ve 'Cihan Hâkimiyeti'nin' tılsımının yazılarını taşıyordu.

Hıristiyan seyyahlarına göre bu altın kızıl küre Bizans İmparatorluğu'na uğur getiriyordu. Nitekim on ikinci asırda heykelin ve kürenin bir zelzelede düşmesi birçok ülkede toprak kaybına, yani Türklerin tarafından fethine ve imparatorluğun sukûtuna bir işaret sayılmıştı.

İşte Binans'ın devamı için uğur sayılan tılsımlı bu küre Müslümanların kızıl elması olup ona sahip olmak ve İstanbul'u almak emeli Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûrelerine bağlanarak 'Kızıl Elma'ya doğru koşarlarken Bizanslılar da tersine manevi sukûtları ile maddi çöküntülerinin de mukadder olduğuna inanıyor ve bu heykel ve kürenin düşmesini de zihinlerine yerleştirerek buna delil sayıyorlardı.

Gerçekten de dünya hâkimiyetini temsil eden bu heykelin Anadolu'yu gösterdiğine ve İmparator Justinianos'un "Beni yıkacak kimse buradan gelecektir" diye söylediğine dair bir rivayette Rumlar arasında yayılmıştır. Başka bir kehanete göre de "İstanbul Konstantin adında bir hükümdar zamanında kaybedilecektir" deniliyordu.

Ve bu kızıl elma ele geçirilmişti vakti geldiğinde. Lakin hayal tükenmemiş, gaye son bulmamış ve dava tamam olmamıştı. Sonrasında da o maksat uğrunda hedefe, her şehre, her devlete kızıl elma diye isim verildi.

'Kızıl Elma' bir davanın ismi sayıldı.

Ali Tevfik

İstanbul, 2016

Hûûû Allah...

"AYASOFYA! NELER GÖRMÜŞ, neler yaşamış ve neler yaşanmıştı Ayasofya'da? Bir dili olsaydı da söyleseydi bunca zulme nasıl katlandığını. Bir anlatsaydı ki bunca asır içinde yanan ateş neleri yakmış ve o ateşte kimler yanmıştı?

Peki, ya kimindi şimdi Ayasofya? Uğrunda binlerce canı, asırlarca zamanı verdiğimiz o ulu cami şimdi bizim miydi? Öyleyse şayet ve bizimse neden abdestlerimizi alıp da iki rekât namaz kılmaya giremiyorduk içeri? Ayasofya asırlarca bizimdi lakin şimdi kimin... İstanbul'da bir garip esirdir ve orada başlar secdeye değmeden bizim değildir Ayasofya."

Böyle söylemişti bir vakitler dedem. Anlayamamıştım. Cahilmişim, bilememişim. Ama şimdi tam da Ayasofya'nın karşısında oturduğum bu anda çok iyi anlıyordum ne demek istediğini.

Birçok şeyin, bunca sırrın ve bunca esrarın başladığı yere gelmiştim işte şimdi. Asırları kubbesinde bekleten ve heybe-

tinden bütün bir vakti titreten Sultan Mehmed Han'ın emaneti, İstanbul'un tapusu Ayasofya'nın tam karşısında duran o tahta banka yeniden oturmuştum. İçimde tarifsiz bir huzur vardı. Artık merak etmiyordum. Merakımı yenmiştim sanki. Sadece olacakları bekliyordum ve inanıyordum. Uçup da gitmişti tedirginliklerim. Ben mukaddes bir davanın içinde olduğuma inanıyor ve bu hâlin huzuru ile hafiften saçlarımı ıslatan yağmura hiç aldırmadan o bankın üzerinde oturuyordum. Ve Ayasofya'yı bir nazenin dilberi seyreder gibi seyrediyordum. Öyle güzel, öyle nazlı ama esir; kırgın ve mahpus... Bir şeyler bekliyordum, birini bekliyordum belki de. Gelmese de ve olmasa da bekliyordum.

İçimde bir burukluk yok değildi. Zira Eyüp Sultan'da o küçük odanın içinde işittiğim o sözler bana gerçekten daha çok hayal gibi gelmiş ve bir filmi seyreder gibi kendimden geçip her şeyi seyretmiştim. İnanamadığım bir hikâyenin içindeydim. İnanamadığım ama her vakit dinlemek, bilmek ve görmek istediğim bir hikâye... Ayasofya...

Bu hikâyeyi ben yazmamıştım ama satır satır okumuştum hep. Çocukluğumdan beri olanların hepsi şimdi mana kazanmıştı zihnimde. Dedem beni neden buraya getiriyor ve neden Ayasofya ile ilgili onca şey anlatıyordu şimdi anlamıştım. Beni bir sırra hazırlıyordu, bir vazifeye hazırlıyordu beni. Muhtemel ki o bütün bunların olacağını ve benim asırlık bir sırrın ortasında kendimi bulacağımı biliyordu. Ve Ayasofya dendiği her vakit gözlerinden akan yaşları, Ayasofya'nın bir binadan, bir camiden çok daha fazlası olduğunu anlıyordum şimdi. Ve gözünden akan yaşların sırrını çözebiliyordum, dertlerini anlıyordum. Bir keresinde niye giremiyoruz ki Ayasofya'ya diye sormuştum o çocuk aklımla dedeme de;

"Ne zaman Ayasofya'da secde edecek, edebilecek ve bunu hak edecek hâle gelirsek işte o zaman olacak ve inan o gün bütün zulüm son bulacak... Fatih dirilecek ve Ayasofya'ya girile-

cek..." demişti. Ve şu anda, tam da şimdi dedemin ne demek istediğini çok iyi anlıyordum.

O adamların yanından ayrıldığım vakit onlarla ilgili hiçbir şey öğrenemedim. Sadece ve kendi fikrimce bildiğim ve anladığım şuydu ki dedemin yanında gördüğüm adamlardı onlar ve bu davaya ömürlerini, gönüllerini her şeylerini vermişlerdi. Çıkmadan evvel bir Kur'ân-ı Kerim'i önümdeki rahlenin üzerine koyup da bu emanete sadık kalacağıma ve günü geldiğinde Ayasofya'nın o ulu kubbesi altında Allah nidalarıyla iki rekât namaz kılacağıma ve büyük dedem Binbaşı Tevfik Bey'in, "Pis ayaklarınızı sokmam" dediği adamların şimdi girdiği o kubbeden "o pis ayakları geri çıkaracağıma, en azından onun yolunda yaşayacağıma, üçünün de dilinden dökülen 'inşallah'larla yemin ettirdiler bana. Ve sonra çıktım yanlarından. Hayalden gerçeğe döndüm, rüyadan uyandım, ayıldım belki. Ve buraya kadar kendimi bilmez hâlde geliverdim.

İşte şimdi ezana yarım saat kala sağ elimle cebimdeki anahtar mahfazasını sıkı sıkıya tutarak ve dilimde dualarla o bankta oturuyordum. Biri gelecekti, biliyordum. En azından öyle hissediyordum. Ayasofya beni çağırıyor, ben ona gidiyordum.

* * *

Az sonra yağmur ansızın öyle şiddetlendi ki başımın üzerine taşlar yağar gibi hissettim ve o yağmurun altında orada oturmayı ne kadar çok istesem de dayanamadım daha fazla. Kalkıp hızlı adımlarla Ayasofya'nın avlusunu dış duvarının önünde bir kenara iliştim. Yağmur durana kadar bekleyecektim belki de lakin o yaşlı adamı yine görmeseydim orada.

Gökten boşalırcasına yağan yağmurun altında Sultan Ahmed Camii tarafından bana doğru yürüyor ve sanki benden başka kimse onu görmüyordu. Bu kez üzerinde beyaz bir entari vardı ve sanki yağmur onu ıslatmıyor, bulutların kararttığı o havada bir ay gibi parlıyordu. Ve gözlerini tam gözlerimin

içine dikmiş öylece bana bakıyordu. O an içimde yanan ateşi söndürmeye yağmurlar dahi yetmezdi. O yürüdükçe benim içime bir ateş salınıyor, o yürüdükçe zaman bir başka vakte bürünüyor. Mekân değişiyor, zaman değişiyor, insan değişiyor ve ben değişiyordum sanki. Ve o bana doğru yürüyor, içimdeki ateş beni eritiyordu.

Yanıma geldiği vakit nefesim ciğerimde düğümlendi. Ay gibi yüzünde bir tebessüm, beyaz sakallarında bir vakit, hatta belki her vakit sırlanmış gibi geldi ve tebessümün oturduğu yüzü gözlerime ilişti ve her şey değişti o an. İnce beyaz parmaklarıyla dokundu elime.

"Neyi bekliyorsun evlat? Haydi, gel gidelim" dedi de hiçbir şey söyleyemeden peşi sıra yürüdüm. Ve zaman kayboldu gözümde, mekân kayboldu, ben kayboldum. Karardı birden her şey, her yer bir karanlığa büründü.

Nereden geçtim, hangi kapıdan, hangi yoldan ve nereden geldik bilmiyorum. Lakin Ayasofya'nın büyük kapısının önündeydik ve sağ ayaklarımızı atıp besmele çekerek girdik içeri. O dakika bir ses doldu kulaklarıma, öyle derinden ve o kadar güzel. İçerisi bomboştu, kimse yoktu. Peki ama nereden geliyordu bu ses?

"Hû... Allah..."

Etrafıma bakındım. Birilerini görürüm sandım. Ama yok, kimse yoktu. Lakin sesi işitiyordum hâlâ. Sanki bir yerden değil her yerden geliyordu:

"Hû... Allah..."

Sonra birkaç adım daha attık beraber. Her adımda hafifliyordum, her adımdan değişiyordum. Ben yanımdaki o yaşlı adamın yüzüne bakmaktan korkuyordum. Zira anlayamıyordum bir şey. Biraz ileride hemen sağ tarafımızda bir ufak kapı çıktı karşımıza. Küçük bir kapı, duvarla bir gibi ve sanki taşla örülmüş, sırlanmış, gizlenmiş...

Öylece durduk kapının önünde. Sesler o kapının ardından

geliyordu... Ve bir ses işittim o vakit hemen yanımda duran o yaşlı adamdan:

"Vaktidir evlat, emanet sendedir... Haydi, aç kapıyı..."

Ellerim titreyerek çıkardım cebimden dedemden aldığım o kutuyu. Aynen onun dediği gibi açtım. Ve içindeki anahtarı avuçlarıma aldım. Yandım sanki, titremekten ne edeceğimi bilemedim. Hiçbir şey düşünmeden ve beklemeden açtım kapıyı ve bir başka âlem açıldı sanki önümde. Genzime bir koku doldu ki daha evvel böyle güzelini hiçbir vakit koklamadım. Ve o sesin nereden geldiğini işte o vakit anladım.

Penceresiz lakin insanın gözlerini alacak kadar aydınlık ve duvarları bembeyaz boyalı bir oda ve ortasında dizleri üzerinde yedi kişi... Oturdukları yerde sallana sallana bütün sesleri unuttururcasına bir zikre tutuşmuşlar:

"Hû... Allah..."

O an nedensiz yaşlar döküldü gözümden. Yüzlerini göremiyordum ve o kapıdan içeri giremiyordum sadece bakıyor, duyuyor ya da hissediyordum.

"Kim bunlar?" dedim yanımda duran ve ismini söylemeye çekindiğim adama "Burada ne yapıyorlar?"

"Onların kim olduğu söylenmez, hissedilir. Hem sen burayı, Ayasofya'yı boş mu zannederdin evlat? Hele dön de bir ardına bak ki boş mudur Ayasofya" dedi ve birden döndüm arkama, Ayasofya'nın içine baktım da bütün bedenim titredi...

Bir de gördüm ki Ayasofya'nın içi her adımına, her karışına ve her zerresine kadar bembeyaz elbiselere bürünmüş insanlarla dolu. Kim bunlar, ne ara gelmişler, nereden gelmişler ve nasıl olmuş da girmişler? Aklımı yitirmiş olmam gerek ya da ölmüş olmam gerek. Bu nasıl bir hâl! Her yanda bembeyaz giyinmiş insanlar. Hani desen ki kubbesine değin bir kalabalık hep bir ağızdan aynı sesi sayıklar gibi söylüyorlar:

"Hû... Allah..."

Ve bir ezan sesi ile ruhum kanatlandı o an. Onca cemaat ve

bir de ben... Ayaklarımın altındaki zemin kaydı gitti sandım. Zaman değişti, yaşlandım, tükendim, öldüm sandım.

Ve aktan ak entarili onca adamın arasında bir ben garip kaldım. Başımı yerden kaldırdım bir aralık. Ötede, uzakta gördüğüm iki yüz, iki sima gözlerimden yaşlardı indirdi. İçimde bir gariplik... Sevindim mi üzüldüm mü bilmiyorum. Zira o gördüğüm dedemin yüzüydü ve yanında, hemen yanı başında Ömer Efendi ile beraber öylece bekliyorlardı. Namaza duruyorlardı. Ve minbere bakıyorlardı.

O dakika fark ettim minberde birinin olduğunu. Bakıyordum ama bilemiyordum, kimdi minberde duran? Ne yapıyordu? Ne söylüyordu? Peki, Ayasofya'yı böyle ferşinden arşına değin dolduranlar kimdi?

Zihnim bulandı, başım dolandı, gözlerim karardı, yer kaydı sanki ayaklarımın altından da duramadım. Bedenimden kan çekildi ve başımdan aşağı buz misali terler aktı ve soğudu birden bütün her şey, nefesim kesildi ve yığıldım. Secde eder gibi yere kapandım...

Sadece daha evvel dedemden işittiğim bir ayeti duydum o vakit minberdeki o adamın lahuti sesinden. Ve gözlerim kapandı, her şey karardı:

"Allah'ın mescitlerini, içinde Allah'ın adı anılmaktan meneden ve onların harap olmasına çalışandan daha zalim kim olabilir? Onların oralara korkarak girmekten başka hakları yoktur ve onlara dünyada rezillik ve ahirette büyük bir azap vardır."

Ayasofya Efsaneleri -14-

Ayasofya'da Zikir ve Bakkal Çırağı

İSTANBUL FETHEDİLMEDEN EVVEL Ayasofya henüz kilise iken ayinlerin yapıldığı gizli bir odada ve kutsal sunak yerinde senenin bazı vakitlerinde içeriden sesler işitenler olduğu söylenmiştir. Derler ki içinde ne olduğu, kimin bulunduğu bilinmez lakin dışarıdan bu sesleri işittiğini söyleyen bazı kimseler bu seslerin Müslümanların ibadet ederken söylediklerine benzediğini anlatırlarmış.

Ve bu bahiste dilden dile bir efsanedir söylenip de gelmiştir. Derler ki;

Ayasofya'nın karşı tarafında bulunan bir bakkal dükkânı varmış. Bir gün dükkânın sahibi çırağını çarşıya bir şeyler almak için göndermiş. Çırak işini bitirip de gerisin geri dönerken yolunu kısaltmak maksadıyla Ayasofya'nın avlusundan geçmeye niyetlenmiş. Tam o sırada Ayasofya'dan gelen bazı sesler işitmiş ve birkaç adım atınca bir kapının aralık olduğunu ve içinde nur gibi parlayan ay yüzlü yedi kişinin kendinden geçmiş hâlde bir zikre tutulduğunu görüvermiş. İçinde nedensiz bir arzu ile o dahi açık olan o kapıdan girivermiş içeriye ve oradakilerin ya-

nında bir vakit kendinden geçercesine iştirak etmiş. Ve zikir bittiği vakit çıkmış da dükkâna gidivermiş.

Dükkâna geldiğinde daha evvel hiç görmediği ve tanımadığı bir gencin tezgâhın ardında olduğunu fark etmiş ve hırsızdır diye düşünüp yapışmış yakasına;

"Sen kimsin? Ne arıyorsun burada?" diye sorunca beriki;

"Ben bu dükkânın çırağıyım. Esas sen kimsin be adam!" diye karşılık vermiş.

Bizimki sinirden ne edeceğini bilememiş. "Besbelli ki hırsızdır da beni kandırmaya çalışıyor" diye geçirmiş içinden ve iki eliyle sıkıca kavrayıp;

"Bırak yalan söylemeyi. Bu dükkânın bir tane çırağı var. O da benim" demiş ve tutuşmuşlar bir kavgaya.

Tam o sırada dükkânın sahibi gelivermiş ve hemen tanımış eski çırağını;

"Evladım sen nerelerdesin?" diye hem kızgın hem de endişeli bir hâlde "Bir yıldır yoksun ortalarda. Seni sordurmadığım, aratmadığım yer kalmadı. Lakin beyhude. Ne izini bulan, ne sesini duyan ne de bilen çıktı" demiş.

Çırak ustasının söylediklerine şaşmış da kalakalmış.

"Nasıl olur!" demiş "senin bana verdiğin işi hallettikten sonra yola düştüm ve Ayasofya'nın önünden geçerken bir kapının açık olduğunu görüp de girdim içeri. İçeride nur gibi yüzleri parlayan adamlarla beraber bir tuhaf zikre ben de katıldım ve çıktım geldim sonra. Hepi topu birkaç dakika oldu. Sen bir sene diyorsun? Nasıl olur!"

Derler ki o çırak Ayasofya'da tam bir yıl kalmış lakin haberi dahi yokmuş bundan.

Ve işte bu anlatılandan mülhem söylenir ki Ayasofya'nın içinde sırlı bir odada her sene bir halka kurulur da gönül ehli zatlar bir zikre tutuşurlar ve onların zikirleri zamanı ve mekânı aşar, sahibine ulaşır derler...

Doğrusunu ancak Allah bilir...